

An abstract painting by Béla Horgas, featuring a complex composition of overlapping, angular shapes in various shades of green, blue, and yellow. The brushstrokes are visible, giving the work a textured, expressive quality. The overall effect is one of dynamic movement and layered depth.

HORGAS BÉLA

ÚJ VERS RÉGI

LIGET

Horgas Béla

ÚJ VERS RÉGI

Második, bővített, javított kiadás

Kiadja a Liget Műhely Alapítvány, 2018
Szerkesztő: Levendel Júlia, Horgas Judit
Tervező: René Margit
Tördelés: Károlyné Ór Erzsébet

ISBN 978-615-5419-31-7

Az *Új vers régi* című, válogatott és új verseket tartalmazó kötet először 1996-ban jelent meg. A versek jelentékeny hányadához jegyzeteket írt a költő. Ezek a prózai szövegek történeti-kultúrtörténeti tényeket rögzítenek, gyakran a versek háttérét adó eseményekről mesélnek, s mintegy regényesítik is a kötetet. Horgas Béla több mint két éven át rendezte, írta, formálta – költői számvetesként készítette a könyvet.

A 2017 őszén, nyolcvanadik születésnapján bemutatott, saját festményeivel, akvarelljeivel illusztrált *Ugye megismersz* is válogatott és kötetbe még nem került versek elektronikus gyűjteménye, de a költő csak az *Új vers régi* után született versekből választott és szerkesztett új egészet, a két e-könyv így együtt átfogja a lírai életművet.

Ez a második kiadás őrzi a korábbi, nyomtatott kötet tagolását, de több verssel bővült: mindenekelőtt megtalálható benne a teljes, 101 darabos Sújja Hang, viszont kihagytunk vagy megrövidítettünk néhány aktualitását vesztett jegyzetet.

A válogatás az alábbi kötetekből merített:

Távolságok, 1967
Naptár, 1968
Sétalovaglás, 1969
Tipi-Tupa hercegnő, 1971
Nyelvöltögető, 1978
Sárpogácsa, 1978
Négykezes, 1978
Mammutfogak, 1980
Az én cirkuszom, 1983
Miféle mulatságok, 1984
Agyagszárnyak, 1985
A kóbor ceruza tündére, 1987
Sújja Hang, 1989
Nyár jön-e, 1991
Vakegér, 1992
Sötétfehér, 1994
Ráírás, 1995

TARTALOM

[címe nincs hangja van...]	29
----------------------------	----

SÉTALOVAGLÁS

Vagy	31
Hírek	33
Az lesz a legjobb	34
Franz Kafka sírjánál	35
Esti képek	36
Sétalovaglás	37
Ikon	41
Homokfelhő	42
Szemed láttára	43
Lassított felvételek	44
Üdvözlét Orosz Jánosnak	46
Szentképeit a nyárnak	47
Nap nap után	48
Zsúfoltabb a város	49
Velem szemben	50
Nessus és Herkules	52
A bábu tánca	53
A hippi levele	56
Ellenpontok	58
Hold és nap közt	59
Reggel	60
Könnyű aranyban	61
A repülő csészealj	62
Át	63
Trakl	64
A dögök	65

ÁTHALLÁS

Hatsoros	68
Mesterség	70
A négy évszak megkülönböztető jelei	70

Könyörgés.....	75
Személyazonosság.....	77
Fénykép	78
Áthallás	79
Trapp-tarappban	81
Segesvár.....	84
Ötlet-dal.....	86
Dalszerű	87
A sült almák ünnepe	89
Dal.....	90
Kapiskálás	91
Ars poetica stereotípiá	92
Társalkodások	93
Röpke fohász.....	95
Téli olimpia.....	96
Babérlevél Palasovszky Ödönnek.....	97
Késemet kásámat	99

SZÁRAZFÖLD

Nyomolvasás.....	101
Rekviem a Belvárosi Kávéházért	109
Jobbik énünk.....	111
Szöveg.....	112
Negatív.....	113
Keringő a fürdőkádban.....	114
Csúsztatás.....	115
Egy borz	118
Után.....	119
Szárazföld	120
Éjjel.....	122
A teáskanál és az álmatlan éj.....	123
Test.....	128
Libalegelő	129
Csend-élet	130
Gyúróta.....	131
Szavanna.....	132

Kajütblak.....	134
Tájképek egy női testről	136
Változatok tíz szóra.....	138

ÍGY UDVAROL SZERELMÉNEK

Így udvarol szerelmének (1).....	146
Így udvarol szerelmének (2).....	147
Így udvarol szerelmének (3).....	148
Istálló.....	150
Kétsoros.....	151
Május.....	152
Nimfa és pásztor.....	153
Tájkép szeretőkkel	154
A Déli vasútnál	155
A föltámadásról L. J.-nek.....	156
Oda	157
Tudom, hogy ő.....	158
Sorok	159
Hosszan és lelassulva	161
Számítás.....	162
Hálaadás	163
Húrjain	164
Érintésért.....	165
Bolondulok	166
Mint vadméheknek.....	168
Olyan út	169
Jázminom.....	170
Szerelem-óra.....	171
Az Égei-tengernél	172
Kalóztempó	173
Könnyű.....	174
Lábjegyzet.....	176

EGÉRÚT

Dalok Tipi-Tupa hercegnőnek.....	178
Kaptafa.....	181

Sárpogácsa	183
Időfa	184
A szarka és a szarkaláb	186
Napraforgó	187
Egy magányos magánhangzó	188
Álom az ígéről és az igekötőről	189
Változatok melléknévre.....	191
Nyelvöltögető	192
Szófacsaró	195
Rímkeverő	196
Pusztába kiáltott szó	197
Nyelvemlék.....	198
Három galamb	199
Papírajáték	200
Szamár-játék	201
Levélféle Fülesnek.....	203
Szamár-dalok	205
Egérút.....	206
Két dalocska Juditnak	208
Képzeltetés száz fasarkú cipőről.....	209
Nyárfa.....	211
Platán	212
Szüret	213
Felhők.....	214
Őszikézés	215
Utazás.....	217
Álom-ligetben	218
A bohóc.....	219
Az én cirkuszom.....	220

MIFÉLE MULATSÁGOK

Újjászületés	226
Délelőtt (eltávolodás)	227
Délután (kitérés és kitöltés).....	228
Bessenyei éjszakája.....	229

Álom egy versről.....	230
Dioptria	232
Lakoma.....	234
Platón-parafrázis	235
Mértantöredék	236
Ez.....	237
Étaséta	238
Két férfi, kutyával	240
A képzeletbeli folyóirat	242
„Létesülés”: egy fürj születése	243
Amorf	244
Ollózás.....	245
Egy személy játszik	246
Sóhaj.....	247
Apám kertjében	248
Kétezerben	249
Gyia!	250
Hasonlat.....	251

BOTOR VERSEK

Gyűrű.....	253
Helyrajz	254
Kaffogás	255
Három jegyzet, versben	256
Fejforma, árnyfélével.....	258
Tíz sor a szélről, utóirattal.....	259
Allegória.....	260
Kép a vak óriásról	262
Agyagoszlop	263
Táj-kép	266
Album	267
Ablaknál	268
Zsebszínház	269
A káprázat emlékei.....	270
Pelyhekkal próbálkozik.....	271
Embersírás.....	272

Botor versek.....	273
Egyszeri	275
Befelé	276
Nyílvessző	277
Két etűd télire	278
Jég-kása.....	279
Ír	280

MAGÁNBESZÉD EGY HÖLGYHÖZ

Előhang, elégiákhoz	282
A bolyongó fiú.....	283
Az égő levéltár	285
Magánbeszéd egy hölgyhöz.....	286
Lemerülés a részletekbe.....	289
A hetes autóbusz.....	290
A Városmajoron át	292
Sötét és fehér.....	294
A régi fűvészek.....	295
Egy késő őszi délután.....	296
Egy decemberi reggel	299
Fájdalmak húrja	301
Örölsz	302
Új s új korszakok Odüsszeusza	303
A Margit híd, R. P. ablakából	304
Sietős lett.....	307
Tartozás	308
Ballon	309
A vak változtató	311
Mint hal.....	313

SÚGJA HANG

[súgja Hang mondja száj...]	314
1 / Arról, hogy miért	315
2 / Mélyebb hűvösség talán	316
3 / Újrajátszom e mitológiát.....	317
4 / Csikólábú tűzhely.....	319

5 / Homokszemek mocorgása	320
6 / A levegőég utasai	321
7 / A tenger hatvanhétben	322
8 / Macska és dió.....	323
9 / Apám tehát.....	324
10 / A második személy.....	325
11 / A gyerekek.....	326
12 / Papírkörmölő	327
13 / A kidőlt jegenye	328
14 / A hiábavalóságok hőse	329
15 / Kálmáncsától Zanzibár.....	330
16 / Testében lakozol.....	331
17 / A smaragd éje	332
18 / Dirib-darab lett minden.....	333
19 / Arról, hogy mit.....	334
20 / Héj	335
21 / Egy okker padon	336
22 / Egy Lehel úti ablakban.....	337
23 / Narancssárga sajt	339
24 / Marionett	340
25 / „Pampi” feliratú táblával.....	341
26 / Nyolcvanhét hajnala	342
27 / Az alvó fügefa	343
28 / Pályázatok	344
29 / A nagyszélű, szürke kalap.....	345
30 / Délutáni óra	346
31 / Potom délelőtt.....	347
32 / A pártfogó	348
33 / Önrész	350
34 / A lángoló hagymahéj	351
35 / Anekdota hatvannyolcból.....	352
36 / A vonal sétája.....	353
37 / Folyóirat a fürdőkádban.....	354
38 / Topográfia	357
39 / Botor fül.....	358

40 / A patkányfogó portréjához.....	359
41 / Október huszonharmadikán.....	360
42 / Bagoly a gerendán.....	361
43 / Talán közeledés.....	362
44 / Rózsák terén.....	363
45 / Ez a kis szerkesztőség.....	364
46 / A krumpliceves oldaláról.....	365
47 / Hídló végén.....	366
48 / Sáros bőréig látni.....	367
49 / Az a falusi suttyó.....	368
50 / A füves száj előtt.....	369
51 / Féldal.....	370
52 / Ligetes barátaihoz.....	371
53 / Rosencrantz mondja Guildensternnek.....	372
54 / Napló.....	373
55 / Regénymorzsálék.....	375
56 / Legendaképzés.....	376
57 / Túl és innen.....	377
58 / A szerdai út.....	378
59 / Plótinosz az autójavítóban.....	379
60 / Térkép, utólag.....	380
61 / Két „én” találkozása.....	381
62 / A sárgaréz inga.....	382
63 / Karinthy gyapjúnyíró ollóiról.....	383
64 / Alpacca vár.....	384
65 / Fénykép hatvanhatból.....	385
66 / Tüköre a hangnak.....	386
67 / Panoptikum.....	387
68 / Szalontüdő zsemlegombóccal.....	388
69 / Lámpabél.....	389
70 / Útleírás.....	390
71 / Három eperfa.....	391
72 / Az integető ember.....	392
73 / Egy pillanat rögzítése.....	393
74 / Mutatvány.....	394

75 / Időszámítás	395
76 / Riadalom.....	396
77 / Olvasónapló Ottlik kapitánynak	397
78 / Örül a fű.....	398
79 / Trójai lap.....	399
80 / Az igen és a de	400
81 / Visszatérés Athénba	401
82 / Versrontás	402
83 / Csengés.....	403
84 / A váll és az áll.....	404
85 / Az új évszázad gyökerei.....	405
86 / Fűtőrézés	406
87 / A gödi kertben	407
88 / Oldalazás a zsákban	408
89 / Visszahozza most.....	409
90 / A branyiszkói csúcs	410
91 / Ez volt.....	411
92 / Kolduskabát a parkban.....	412
93 / Cudar történet.....	413
94 / Tarkovszkijhoz.....	414
95 / Rátapadni testesen	415
96 / Gubó.....	416
97 / A grimm éve.....	417
98 / A dió éve.....	418
99 / A 88-as évre	419
100 / A századik	420
101 / A konok követő.....	421

ÚJ NYÁR, RÉGI

Írott lap	423
Halkal	425
Estiek.....	427
Varjakra marad	428
Jelmezések bevonulása	429
Négy papundekli-dal.....	430
Ugyanaz	437

Az álkonkrét förtelem és a galambok.....	439
Dal, alkalmi dal	441
Képláda	443
Hangszertelen	444
Új nyár, régi.....	445
A vizsla	447
Látkép.....	448
Suttogások Ady Endre éjszakájában: tegnap és ma	449
Üveggyöngyjáték.....	451

SÖTÉTFEHÉR

Ahogy	454
Átizzadt zakók	455
Az áthatolhatatlan.....	456
Prokrusztészhez.....	457
Telex.....	458
Ura fakó	459
Út, gémekek.....	460
Bezuhanva ajtóstól.....	461
Mint futó hasonlat	462
A jövevény	463
A kivénhedt kapusok.....	464
Sötétfehér	465
Meddőhányó.....	466
Tartományok sejtelme.....	468
Kása	469
Mosztár	470
Ilyen idő	472
Elalvás előtti.....	473
Ezüstszegélyes	474
Kamion	475
Anna éhe.....	476
Gyöngy, Annának	478
Annával a hegyen	479

BERZSENYIVEL A MOSZKVÁN

Utójáték a Lánchídnál	482
Átmenet.....	485
Verses publicisztika	486
Itt	488
A nyár tréfái	489
Egy nejlonszatyor kiborul	492
Fényképre	493
Berzsenyivel a Moszkván	494
Dék.....	496
Aluljáró.....	498
Golf-top.....	500
Vég-elő-dal	503
A pimfek.....	505
A hajfodrásznál	507
Hő, hal, sugár	509
Papírmente.....	510
A vers vak létrái	511

ÉJFÉLI MANDARIN

Rajzolja.....	513
Időkarambol.....	514
Szólószem	515
Egy katakombá falára	516
Üreges	517
Behúzódva	518
Így	519
Hegedűhang, a miénk.....	520
Eklogánk.....	521
Széles út.....	522
Álomkövek.....	523
Éjféli mandarin.....	524
Csobogás.....	526
Libikóka	527
Tengeri lovak.....	528
Néma sapkák.....	529

A göndör vonalak	530
A zöld róka szeme	531
Rakosgatás, skorpióval	532
Madártüzek	533
Egy rövidülő.....	534
Tavakon.....	535

KINTORNA

Sírás	537
Hölgy, fehér lovon	539
Szeméből szemembe	540
Kintorna	541
A korfui füge.....	543
Platnira	545
Kabátba bújtat	546
Korai kései	550
Telefondrót	551
Mint kalapból a nyulak	552
Homokba	554
Átkelés	555
Újabban	556
Titkos mértan.....	557
Ráírás.....	558
Parafrázis	559
Bársonydzseki	560
Rakomány	561
Mustra.....	562
Fúvóka.....	563
Hamuba kotort vers	564
Egyre.....	565
„Világizzása hőmérsékletem”	566
„Csillagok lélekző lelke”	567
Alkímia	568
Lassú.....	569
Mint vénülő alkimista	570

BETŰRENDES CÍMMUTATÓ

A

A 88-as évre	419
A bábu tánca	53
A bohóc.....	219
A bolyongó fiú.....	283
A branyiszkói csúcs.....	410
A Déli vasútnál	155
A dió éve	418
A dögök.....	65
A föltámadásról L. J.-nek	156
A füves száj előtt	369
A gödi kertben	407
A göndör vonalak	530
A grimm éve	417
A gyerekek.....	326
A hajfodrásznál	507
A hetes autóbusz.....	290
A hiábavalóságok hőse	329
A hippi levele.....	56
A jövevény	463
A káprázat emlékei.....	270
A képzeletbeli folyóirat	242
A kidőlt jegenye	328
A kivénhedt kapusok.....	464
A konok követő.....	421
A korfui füge.....	543
A krumpileves oldaláról.....	365
A lángoló hagymahéj	351
A levegőég utasai	321
A Margit híd, R. P. ablakából	304
A második személy.....	325
A nagyszélű, szürke kalap.....	345

A négy évszak megkülönböztető jelei	70
A nyár tréfái	489
A pártfogó.....	348
A patkányfogó portréjához	359
A pimfek.....	505
A régi fűvészek.....	295
A repülő csészealj.....	62
A sárgaréz inga.....	382
A smaragd éje	332
A sült almák ünnepe	89
A szarka és a szarkaláb	186
A századik	420
A szerdai út.....	378
A teáskanál és az álmatlan éj.....	123
A tenger hatvanhétben	322
A vak változtató	311
A váll és az áll	404
A Városmajoron át	292
A vers vak létrái	511
A vizsla	447
A vonal sétája.....	353
A zöld róka szeme	531
Ablaknál	268
Agyagoszlop	263
Ahogy	454
Album.....	267
Alkímia	568
Allegória.....	260
Álom az ígéről és az ígeköttőről	189
Álom egy versről.....	230
Álomkövek.....	523
Álom-ligetben	218
Alpacca vár	384
Aluljáró.....	498
Amorf	244

Anekdota hatvannyolcból	352
Anna éhe.....	476
Annával a hegyen	479
Apám kertjében.....	248
Apám tehát.....	324
Arról, hogy miért	315
Arról, hogy mit.....	334
Ars poetica stereotipia	92
Át	63
Áthallás	79
Átizzadt zakók.....	455
Átkelés	555
Átmenet.....	485
Az a falusi suttyó	368
Az álkonkrét förtelem és a galambok.....	439
Az alvó fügefá.....	343
Az áthatolhatatlan.....	456
Az Égei-tengernél	172
Az égő levéltár	285
Az én cirkuszom.....	220
Az igen és a de	400
Az integető ember.....	392
Az lesz a legjobb	34
Az új évszázad gyökerei.....	405

B

Babérlevél Palasovszky Ödönnek.....	97
Bagoly a gerendán.....	361
Ballon	309
Bársonydzseki	560
Befelé	276
Behúzódba.....	518
Berzsenyivel a Moszkván	494
Bessenyei éjszakája.....	229
Bezuhanva ajtóstól.....	461

Bolondulok	166
Botor fül.....	358
Botor versek.....	273

C

[címe nincs hangja van...]	29
Cudar történet	413
Csend-élet	130
Csengés	403
Csikólabú tűzhely	319
„Csillagok lélekző lelke”	567
Csobogás.....	526
Csúsztatás	115

D

Dal.....	90
Dal, alkalmi dal	441
Dalok Tipi-Tupa hercegnőnek.....	178
Dalszerű	87
Dék.....	496
Délelőtt (eltávolodás)	227
Délután (kitérés és kitöltés).....	228
Délutáni óra	346
Dioptria	232
Dirib-darab lett minden.....	333

E

Egérút.....	206
Egy borz	118
Egy decemberi reggel	299
Egy katakomba falára	516
Egy késő őszi délután.....	296
Egy Lehel úti ablakban.....	337
Egy magányos magánhangzó	188
Egy nejlonszatyor kiborul	492

Egy okker padon.....	336
Egy pillanat rögzítése.....	393
Egy rövidülő.....	534
Egy személy játszik.....	246
Egyre.....	565
Egyszeri.....	275
Éjféli mandarin.....	524
Éjtidő.....	122
Eklogánk.....	521
Elalvás előtti.....	473
Ellenpontok.....	58
Előhang, elégiákhoz.....	282
Embersírás.....	272
Érintésért.....	165
Esti képek.....	36
Estiek.....	427
Étaséta.....	238
Ez a kis szerkesztőség.....	364
Ez volt.....	411
Ez.....	237
Ezüstszegélyes.....	474

F

Fájdalmak húrja.....	301
Fejforma, árnyfélével.....	258
Féldal.....	370
Felhők.....	214
Fénykép hatvanhatból.....	385
Fénykép.....	78
Fényképre.....	493
Folyóirat a fürdőkádban.....	354
Franz Kafka sírjánál.....	35
Fúvóka.....	563
Fütyörészés.....	406

G

Golf-top.....	500
Gubó.....	416
Gyia!	250
Gyöngy, Annának	478
Gyúrótábla.....	131
Gyűrű.....	253

H

Hálaadás	163
Halkal	425
Hamuba kotort vers	564
Hangszertelen	444
Három eperfa.....	391
Három galamb	199
Három jegyzet, versben	256
Hasonlat.....	251
Hatsoros.....	68
Hegedűhang, a miénk.....	520
Héj	335
Helyrajz	254
Hídló végén	366
Hírek	33
Hold és nap közt	59
Homokba	554
Homokfelhő	42
Homokszemek mocorgása	320
Hosszan és lelassulva	161
Hő, hal, sugár	509
Hölgy, fehér lovon	539
Húrjain	164

I

Időfa	184
Időkarambol.....	514

Időszámítás	395
Így udvarol szerelmének (1).....	146
Így udvarol szerelmének (2).....	147
Így udvarol szerelmének (3).....	148
Így	519
Ikon.....	41
Ilyen idő	472
Ír	280
Írott lap	423
Istálló.....	150
Itt	488

J

Jázminom.....	170
Jég-kása.....	279
Jelmezesek bevonulása	429
Jobbik énünk	111

K

Kabátba bújtat	546
Kaffogás	255
Kajütlak.....	134
Kálmáncsától Zanzibár.....	330
Kalózttempó	173
Kamion	475
Kapiskálás	91
Kaptafa.....	181
Karinthy gyapjúnyíró ollóiról	383
Kása	469
Kép a vak óriásról	262
Képláda	443
Képzeltődes száz fasarkú cipőről.....	209
Keringő a fürdőkádban	114
Késemet kásámat	99
Két „én” találkozásá.....	381

Két dalocska Juditnak	208
Két etűd télire	278
Két férfi, kutyával	240
Kétezerben	249
Kétsoros	151
Kintorna	541
Kolduskabát a parkban	412
Korai kései	550
Könnyű aranyban	61
Könnyű	174
Könyörgés	75

L

Lábjegyzet	176
Lakoma	234
Lámpabél	389
Lassított felvételek	44
Lassú	569
Látkép	448
Legendaképzés	376
Lemerülés a részletekbe	289
„Létesülés”: egy fürj születése	243
Levélféle Fülesnek	203
Libalegelő	129
Libikóka	527
Ligetes barátaihoz	371

M

Macska és dió	323
Madártüzek	533
Magánbeszéd egy hölgyhöz	286
Május	152
Marionett	340
Meddőhányó	466
Mélyebb hűvösség talán	316

Mértantöredék	236
Mesterség.....	70
Mint futó hasonlat	462
Mint hal.....	313
Mint kalapból a nyulak	552
Mint vadméheknek.....	168
Mint vénülő alkimista	570
Mosztár	470
Mustra.....	562
Mutatvány	394

N

Nap nap után	48
Napló.....	373
Napraforgó	187
Narancssárga sajt	339
Negatív	113
Négy papundekli-dal.....	430
Néma sapkák.....	529
Nessus és Herkules.....	52
Nimfa és pásztor.....	153
Nyárfa.....	211
Nyelvemlék.....	198
Nyelvöltögető	192
Nyílvessző	277
Nyolcvanhét hajnala	342
Nyomolvasás	101

O

Oda	157
Október huszonharmadikán	360
Oldalazás a zsákban	408
Ollózás.....	245
Olvasónapló Ottlik kapitánynak	397
Olyan út	169

Ö

Önrész	350
Örül a fű.....	398
Örölsz	302
Őszikézés	215
Ötlet-dal.....	86

P

Pályázatok	344
„Pampi” feliratú táblával.....	341
Panoptikum	387
Papírbjáték	200
Papírkörmölő	327
Papírmente.....	510
Parafrázis	559
Pelyhekkkel próbálkozik.....	271
Platán	212
Platnira.....	545
Platón-parafrázis	235
Plótinosz az autójavítóban.....	379
Potom délelőtt.....	347
Prokrasztészhöz.....	457
Pusztába kiáltott szó	197

R

Ráírás.....	558
Rajzolja.....	513
Rakomány.....	561
Rakosgatás, skorpióval	532
Rátapadni testesen	415
Regénymorzsálék	375
Reggel.....	60
Rekviem a Belvárosi Kávéházért	109
Riadalom.....	396
Rímkeverő	196

Rosencrantz mondja Guildensternnek.....	372
Rózsák terén.....	363
Röpke fohász.....	95

S

Sáros bőréig látni.....	367
Sárpogácsa	183
Segesvár.....	84
Sétalovaglás	37
Sietős lett.....	307
Sírás	537
Sóhaj.....	247
Sorok	159
Sötét és fehér.....	294
Sötétfehér	465
[súgja Hang mondja száj...]	314
Suttogások Ady Endre éjszakájában: tegnap és ma	449
Szalontüdő zsemlegombóccal	388
Szamár-dalok	205
Szamár-játék	201
Számítás.....	162
Szárazföld	120
Szavanna.....	132
Széles út.....	522
Szeméből szemembe	540
Szemed láttára.....	43
Személyazonosság.....	77
Szentképeit a nyárnak	47
Szerelem-óra.....	171
Szófacsaró	195
Szólószem	515
Szöveg.....	112
Szüret	213

T

Tájkép szeretőkkel	154
Táj-kép	266
Tájképek egy női testről	136
Talán közeledés	362
Tarkovszkijhoz.....	414
Társalkodások	93
Tartományok sejtelme.....	468
Tartozás	308
Tavakon.....	535
Telefondrót	551
Telex.....	458
Téli olimpia	96
Tengeri lovak.....	528
Térkép, utólag.....	380
Test.....	128
Testében lakozol.....	331
Titkos mértan.....	557
Tíz sor a szélről, utóíráttal.....	259
Topográfia	357
Trakl.....	64
Trapp-tarappban	81
Trójai lap.....	399
Tudom, hogy ő.....	158
Túl és innen	377
Tüköre a hangnak.....	386

U

Ugyanaz	437
Új nyár, régi.....	445
Új s új korszakok Odüsszeusza	303
Újabban	556
Újjászületés	226
Újrajátszom e mitológiát.....	317
Ura fakó	459

Út, gémekkel	460
Után.....	119
Utazás.....	217
Útleírás.....	390
Utójáték a Lánchídnál	482

Ü

Üdvözet Orosz Jánosnak	46
Üreges.....	517
Üveggyöngyjáték.....	451

V

Vagy.....	31
Változatok melléknévre.....	191
Változatok tíz szóra.....	138
Varjakra marad	428
Vég-elő-dal	503
Velem szemben	50
Verses publicisztika.....	486
Versrontás	402
„Világizzása hőmérsékletem”	566
Visszahozza most.....	409
Visszatérés Athénba.....	401

Z

Zsebszínház	269
Zsúfoltabb a város.....	49

*címe nincs hangja van – ugye máris
lúktet mintha élne magától beszélne
volna hallgatója dallama hajlana
dőlné áthatásra határa földeregene*

*ő nem cifra szolga én nem vak diktátum
gondolom nádszálon búvik elő – ki az az ő
ha nem te? nyaranta legenda fű a fényes
réseken át beavat a világ de nem vezet*

*kéz a folytatásban játszik veled követ
kiált csöndje éjébe hull dűnnyögni
megtanul s mint barlangi holdak ott
belül a suttogás mögül egy árny kilép*

*testre talál halál-mezőkön válogat
lesznek váltott lovak lesz lopott parázs
lábtól fejig a kettőt görgeti egy batyu
rejtélynek nevezi fölzuhanásnak:*

*részeim futása-írása ím történet
hogy álomba fürdessem ő is engem
szavaim szárnya repülések parázna íve
évek pohara fölhajtjuk – új vers régi*

Sétalovaglás

VAGY

Behunyom a szemem,
az utcákon mindenki elfér:
hangok, virágok, vörös portölcsérek.

Indulhatok, ha tetszik,
lovagolva egy ólomkarikán;
kétoldalt a zsalugáterek
sötétzöldje kerepel.

Vagy hó esik.
Vagy rácsok óvnak, jégcsapok.
Sörényes kerti szék egy züllött kirakatban.

Indulhatok, istenem,
van lovam, pikulám.

A többi csak vér, velő.

Mikor elhatároztam – ma reggel –, hogy megpróbálok egy jegyzetekkel bővített, válogatott verseskönyvet összerakni-írni, biztosan és azonnal tudtam, hogy indító ciklusának címét negyedik kötetem adja, és a VAGY lesz a kezdővers, de azt is éreztem, hogy ez a biztonság valamelyest félrevezető. Mintha a gömbszerűen létezőből sort szakítva-formálva s előre vetve ezt a 68-as réteget, a társadalmi-politikai összefüggésektől pórétben áthatott verseimet tartanám a legfontosabbnak, mintha megint az a hely és idő szabta korlátoltság, a kelet-közép-európai rendszereknek az a lefokozó ereje nyugózne, amellyel hadakozva telt el java korom... Vagy éppen ezért helyénvaló ezzel kezdenem, a szembefordulás nem változó szükségességének engedelmeskedve, amelyben nem jelentéktelen motívumként a mai külvilág másként kegyetlen és bornírt arca is előrajzolódik, amint álnokul azt sugallja, hogy hozzá idomulva felejtsem vagy egysíkúvá torzítva lökjem el a régit: nem fontos már? A vers elvontsági fokának alakulásában akkor része volt az öncenzúrának: megmondhatatlan ma már, mi és mennyi, s hogy ez esztétikailag mit von le, levon-e értékéből – vagy hozzáad? Mindenesetre 1968. augusztus 20-a után írtam, és a vers képeiben ez a számomra fordulópontot jelentő történelmi pillanat értelmezhetően jelen van. A HÍREK és az AZ LESZ A LEGJOBB szövegét ma sem írnám (bár képtelen feltételezés, hogy ma írjam) a politikai-fogalmi konkrétság közvetlenebb szintjén, de egy dátummal vagy ajánlással jelezném kötődését Prágához, amit a kötet szerkesztésekor meg sem kíséreltem. Nem gondolom, hogy ezt visszamenőleg mintegy törleszthetném, nincs is ilyen késztetésem. Múlt és jelen közt liftezve vagy vitorlázva ezekben az adalékokban inkább az egyedi forma csábításának szeretnék engedni, liftezve vagy vitorlázva haladni tovább, bár nem ezen a versbeli karikán; kislemez-korom játékaik közül gurult a versbe, közönséges kerékpár-abroncs, kézzel vagy bottal ütögetve lehetett hajtani – ott nehezedett ólomlávára a pikulást forgató irodalmi portólcserben.

HÍREK

Hó következik,
cinkék csontlába vacog
a hiénaszagú nyárban.

Búgnak a távíródrótok,
a férfiak
revolvergolyó-nyakláncot viselnek,
a nők zümmögő
gyémántkas-medencéje fölborul.

AZ LESZ A LEGJOBB

Bűzös halfejekkel rakom ki magam,
az lesz a legjobb,
fületem homokba,
szememet az éjszakába ásom,
az lesz a legjobb,
és agyvelőmet,
ezt a megértésre hajlamos anyagot
az űrbe kiröpítem,
hogy ott keringjen,
mert az lesz a legjobb.

FRANZ KAFKA SÍRJÁNÁL

Esik az eső, és beborít minket,
téged a közös sírban,
engem a közös földön;
esik – letagadni nem lehet többé –
csöpög, csöpög a langyos, ízetlen víz
a fák ujjá hegyéről;
körben az arcok és körben a kövek
cseh, német és zsidó jelmondatai;
engedelmesen fekszel –
várunk –, hátha megtörténik: majd,
valamikor.

Prágában vagyok, még 68 előtt, ősszel, a csupa-kő zsidótemetőben, Kafka sírjánál, s arra a huszonhárom éves fickóra gondolok, aki egy reggel 1960-ban mint ifjú kishivatalnok, munkahelyére, a Váci úti Elektromos Művekbe trolizik, és közben az *Átváltozást* olvassa. Szorongva falja a betűket, hogy a rovarrá változott Gregornak sikerül-e kinyitnia az ajtót, s hogy mi lesz a történet vége... Soha addig (sem azóta) nem érzett könyvet olvasva akkora félelmet. A temető szép, a novellának tudja már a végét. Most, 1995-ben gondolatban elvágat a trolit, onnan Prágába, vissza, s nézi a körülkerített idomot: háromszögfeleség.

ESTI KÉPEK

Növényevő lovaimat szél sodorja,
lesikált utakon lelkük imbolyog.
Üveg pohár bűg, keskeny pánt az ujjad,
kockacukrok úsznak fölfelé.
Szálkás farudakon lobog az este:
hosszú selyem, torkomra tekeredő.
Fölfújt batárok fönny, a domboldalon –
a völgybe szállnak hirtelen.

SÉTALOVAGLÁS

Anna Margitnak, szeretettel

Megkezdődnek a sétalovaglások.
A tenger gömbjei földobódnak,
dördül a parti szikla,
indul a ló a téren át,
keresztben halad.
Csak a ház sarka látszik.
Mögötte hegy és hold;
fügefák, a kacskaringós
teraszok négyszögébe ütve;
visszahulló tenger roncsai.
Némán jár a ló,
vizes rongyra, döglött homokra lép,
keresztben halad,
utadat elvágja, menekülő.
A földre lámpafény esik.
Mélyebben még, a ház mögött,
(csak a sarka látszik)
barlangjában dühöng a rák,
és azon is túl, a víz alatti
kráterekben fekete sünök élnek.
Keresztben halad.
A tenger gömbjei földobódnak,
az évad hirtelen öblösödik,
megkezdődnek a sétalovaglások.
Nincs ebben semmi titokzatos.
A ház mögött zöld az ég,
az ablakon át jégpálya közelít.
Táncolunk, lassan táncolunk,
egy csukló, kalap, egy arc, mindig fehérben.
Fanyar cellában élsz, de egy napon!

Hátával felém, előre kaptat a ló,
tajtékoznak tengeri virágok
és arcomat hab lepi, röpíti – látok.
Megkezdődnek a sétalovaglások.

A SÉTALOVAGLÁS 1500 példányban, színes papírborítóval, vakítóan sárga vászonba kötve jelent meg a Magvetőnél, 23,50 forintért; ezt a példányt, amit most a kezemben tartok, tizenkettőért vásároltam az antikváriumban vagy tíz éve. A kötet kéziratának dossziéjára a kiadó igazgatója, Kardos György ezt írta: „Reprezentatív kivitelben!” Láttam. Mutatta a szerkesztő. A „reprezentatív” a pozíciónak szólt, aminek elnyerésére esélyesnek látszottam, miután L. J.-vel 68 tavaszán Eszmélet címmel irodalmi folyóiratot próbáltunk indítani, amely nem intézményi fennhatóság alatt működik, hanem spontán módon összeverődött írók laza csoportjának műhelye. Párttag alig akadt köztünk, bár erre nem figyeltünk. Mások annál inkább, és az augusztus 20-a után bemutatott három mutatványszám alapján a Magvető Kiadó kereteibe tuszkolt lap perspektívái nem voltak biztatóak. Szinte vakon és eszköztelenül hadakoztunk, Kölcsény szavával: „vickándoztunk”, soha semmiben nem lehettünk, nem voltunk biztosak, s tudtuk: Prága után akármilyen megtörténhet. Réseket kerestünk, a konkrétumokra tapadtunk, az irodalomra, a folyóíratra, szorítani próbáltuk Kardos elvtársat a megvalósításra, L. J. nyomdát kerestett és talált Szegeden (mintha Kardosnak ez probléma lett volna, ha valóban szándékában áll a kiadás!); nyüzsgöttünk, provokáltunk a magunk naiv módján, lelkesedésünkkel alaposan lelepleztük terveinket, illetlenül viselkedtünk; paranoid képzeletükben némelykor olyan erőt is tulajdonítottak nekünk, ami dehogy volt, mert ami volt, az más volt – mi is? Szeretném, ha erről is szólna a jegyzet-mese. Vickándozásunk során 69 nyarán arra vetemedtem, hogy amolyan szondázó akcióként föl hívtam M. Ildikót, a kiadó titkárnőjét, és verseskötetemre előleget kértem, ezzel is „elkötelezni” remélvén a céget, hiszen a versek kiadása éppúgy bizonytalan volt, mint a lapé. A könyv fülszövegében hosszú gyötrések után is maradt némi utalás a helyzetre, ami az akkori cenzúra mellett maximális eredménynek tetszett. Onnan másolok ide pár mondatot: *A sétalovaglás számomra azonos a fölismeréssel, a megvilágosodással, és azt az időt, ami a versek megírása közben eltelt, legszívesebben az eszmélet idejének nevezném... Hogy ez a megnagyobbodott tér, az eszmélet világosodó ege nem hozott kitörő optimizmust, hogy a régi szorongások és félelmek mind megvannak most is a versekben, az nemcsak az én makacsul továbbélő rögeszméimen múlt. A világ, a történelem és társadalom is makacsul halmozta az eseményeket, és úgy látszik, velük szemben kevésnek bizonyult az eszmélet bizakodása, a sétalovaglás természetes nyugalma, vállalkozó kedve.* A huzakodás e mondatok fölött többek közt azért dült, hogy az „eszmélet” szó állhat-e eltérő szedéssel és nagy kezdőbetűvel, ahogyan én szerettem volna; a kompromisszummal elégedett voltam, a szerkesztő is. De jöjjön végre a történet. Mikor előlegért telefonáltam, a titkárság vezetője, M. Ildikó, aki mindent (sok mindent) tudott a kényes dolgokról, elemi kedvességét szabadjára engedve tudakolta, hogy voltaképpen mire is kérem a pénzt. A *Sétalovaglásra*, feleltem, s a névelő elsikkadt; Ildikó mosolya pedig megdermedt, ez valami új volt még az ő akkor már sokat tapasztalt titkárnői lelkének is; ez a pimaszság elképesztette, mert nem volt hihetetlen, hiszen lóversenyző írójuk igazán akadt, ó, igen! de hogy valaki sétalovaglásra kérjen pénzt, miközben kétes irodalmi ügyletei befelnhőzik a kiadó egét! tessék?!, kiáltotta ingerülten, és homlokára bökött ujjal mutatta kollégáinak, hogy bediliztem; elmesélte aztán (lefestette a jelenetet), nyájasan és barátkozósan szólt hozzám, mikor mentem a pénzért, hetegybe szinte, hogy képzelje, Béla, mikor azt mondta nekem a telefonba... ; ez jó alkalom volt ismét a nevetésre, jó most is –

mire? Hogy halljam a hangját, s ez a „képzelve, Béla” megmozdítsa gyomromat. Nem nevetek. És nemcsak azért nem, mert mind meghaltak már, a festő Anna Margit, akivel szinte barátságba keveredtem, a nagy manipulátor kultúrpolitikus, a cezaromán igazgató és a széles mosolyú hölgy, aki többre tartott volna, ha a sétalovaglást komolyan, és nem költőien gondolom; ma már mindegy talán; nem mindegy talán; visszanézve a társaságra, mintha trükkfilmet látnék, egy csőben kapálózva alázuhanó, távolodó figurák özönét: mint a bolhák, mint a mákszemek. A vidulásra ez nem ok. A nevetés akkor: kellett. Védett talán. Mennyi talán.

IKON

Golyvásnyakú Krisztusom,
szelíd, szomorú isten,
nézlek, nézlek s nem tudom,
hová vigyelek innen;
úgy a nyakamba kapaszkodtál,
vállammal úgy megtámaszkodtál,
állad hegye lukasztja hátam –
viszlek vásári tolongásban,
újságpapírral letakarva,
ujjaid hegyét csókolgatva:
golyvásnyakú Krisztusom,
szelíd, szomorú isten,
viszlek, viszlek, s nem tudom,
hová vigyelek innen.

HOMOKFELHŐ

Nem vagyunk biztonságban.
Elhalkulnak a tánczenék,
a hangszóróban surrog a homály.
Zsírfojtok lebegnek a strand vizén.
Egy öreg fa, gyökerestől, át a szobán.
Képeskönyvek, a földre szórva.
Pattog a bútor, fűtenek.
Egy-egy részlet, fölnagyítva.
Dőlj hanyatt.
Feléd fordulok, mint a növények,
ledobom ezt a magház-meleget, sötétet.
Derekad az én mentőövem.
A kert lámpái semmit sem gyújtanak föl.
Vizes folt a falon, a múltam.
Különös óra, hangok ideje.
A piactéren lezajlott parádé.
Kézfejem, mint az óra sétálója.
A könyvek mohos téglák.
Botladozunk a vízmosásban.
Lila ruhádban orsózva röpdölsz föl.
Surrog a homály, fejemen átcsap.
Hajadba nőnek az ágak.
Kutyát láttam, szakálla térdét verte.
Különös óra, hó és homokfelhő.
Zsúfoltak a páholyok, lelátók,
a közönség vérszagot érez.

SZEMED LÁTTÁRA

Ha nem lenne más, leülnénk itt a parkban.
Néznéd, ahogy a szél a durva homokba kap
és a lefűrészelt tetejű fákra szórja.
Én a törzsek közt kalandoznék,
vagy a pad sörényét simogatnám.
Szemed láttára kövesedne a kezem.

LASSÍTOTT FELVÉTELEK

Mindenütt a nyár megpöndörödő levelei.
Kés. Kicsorbul a dombok ízetlen porában.
Arc. Elrongyolódik a sárga bútorok sarkain.

A nagyítóüveg alatt fagyos ürülék,
gipszbaba, törött kerítések a parkban,
mínium, kötél. Állat árnyéka púposodik.
Megállsz, figyelsz a parkban. Lábad szétteszed.

*

Széklábak éjszakája, harcosok hajnala.
Gőzölög a padló, vinnyog a szemét,
és a talpak, mert talpak, fölvonulnak.
Mámorító, hogy ropog a millió tojáshéj.

*

A sötétség bundás anyahajó,
brummogva vizek a hullámozó egekbe,
meztelen nő tétovázik a partján,
szeret, nem szeret, fekszik a vízben hanyatt –
hold és hajó öle öblébe lát.
Mosatlan tányérok járnak csapatosan.
Benéznek a bokrok alá, hol tudvalevőleg ilyenkor költ a kukac.

1974 őszén, annyi Eszmélet-botrány, a lap földbe döngölése, rendőrségi zaklatások, belügyminiszteri intézkedések, munkahelyi kirúgások után csitulni látszott az irodalmi-politikai hatalmak dühe. Találkoztam a könyvkiadó igazgatójával, aki legnagyobb megdöbbenésemre közölte: elérkezett rehabilitációm ideje, mondjam meg, mit kívánok. Röhhögés fojtogatott, s azt hebegtem, hogy válogatott kötetet szeretnék. Rendben van, bólintott, kéri a kéziratot. Van-e valami vágyam – így mondta bizony –, mit szeretnék, hogy ki illusztrálja a könyvet, mert ugye, én is azt gondolom, hogy... Azt gondoltam, és kinyögtem Bálint Endre nevét. Csakugyan?, kapta fel a fejét Kardos. Bandi elvállalná? S te közvetítenéd, hogy én is kérem őt? Közvetítettem. Elvállalta. A LASSÍTOTT FELVÉTELEK kéziratát és a méretre készült, jellegzetes motívumokkal élő vonalas rajzokat – ezeket megkaptam Bálinttól ajándékba – két hét múltán átadtam Kardosnak. S múlt, múlt az idő, évek teltek el, vickándoztunk, de se lap, se könyv, bár tiltás se, csak kitérők, halasztások, kerülgetések: ellenünk és velünk. Soha többet nem láttam se a kéziratot, se a rajzokat, soha többet nem beszéltem Kardossal. Számtalanszor hívtam a kiadóban, de nem jött a telefonhoz, leveleimre nem válaszolt, és akkor megfogadtam, hogy soha többet nem fogok a Magvetőnél publikálni, soha és semmilyen módon, és gyerekes dühvel színezgettem magamban, hogy ha egyszer majd fölkérnek, hogyan mondom, hogy „nem, én ugyan nem, soha nem, semmiképpen”. Ó, ezek a sohák és talánok, a hév és a póz ostoba sablonjai, amelyek mégis elevenbe vágnak. Nem sikerült, még nevetségesen kisszerű ellenállásom is kicsorbult, mert nem kértek, nem hiányoztam, a leltározó jellegű *Szép versek* szerkesztőinek, de kritikusaiknak sem, soha; kezdetben ez bántott, később nem, ma már büszke sem vagyok rá; s egyszer be is kerültem a protokollba, ez az igazság; a József Attila születésnapjára készült antológiába is be, ez az igazság; kerül az ember, kerül, aztán belekerül, beletántorul, belelökik, csatt és katt, már fogva van; mikor a posta meghozta Kardos aláírásával a szerződést, visszaküldtem pár soros, roppant tárgyilagos, a szerzői jogra hivatkozó, jelzőt és minősítést kínosan mellőző levél kíséretében, hogy „nem”; egy hét múlva megkaptam a kész könyvet, és választ persze erre a levelemre sem, viszont viselhettem még azt a rossz érzést is, hogy az ünnepi antológiába a fafejű szerkesztő a József Attiláról, Vajda Lajosról és Bartókról írott hármas kompozícióm részletét választotta (pedig akkor már megjelent egy másik J. A.-versem is) anélkül, hogy ezt feltüntette volna; viseltem a kisszerűség, az értelmetlenség nyomását, benne voltam valamiben, holott nem akartam benne lenni, és bántott, hogy bánt, és még most is megkísért az enyhe hányinger, ahogy dokumentálni próbálom itt elmúlt évtizedeim irodalmi-politikai közérzeteinek, történéseinek egy-egy darabkáját.

ÜDVÖZLET OROSZ JÁNOSNAK

törlik a tér tojáshéj-fala fehérre és zöldre
paradicsomi arcunk színét halványra sebezve
égig ér föl a recsegés-ropogás
magasságos ég de közel értünk hozzád
de messze vagyunk tőled
pókháló szegi be aranyos cipőnket
testünkből toll és levél nő zokogva
viszi a szél az égett hús szagát

SZENTKÉPEIT A NYÁRNAK

Forró darazsak,
indigókék pillék
a mézcsorgató cserfákra jártak
gyerekkoromban,
volt a nyár titokzatos,
és mégis érthető:
szentképeivel, állataival,
gazdátlan csillagaival,
melyek fölgyújtották
az összeszáradt mezőket;
fiatal fenyeserdők
lángoltak egész éjszaka,
sercegtek, mint a zsír.

NAP NAP UTÁN

Látom nap nap után:
a városon egy férfi átgyalogol,
kezet fog valakivel –
leválik tőből a karja.
Sietősen nyugszik a nap,
ujjai elvékonyodnak hirtelen,
csak a sugárzás-marta csontok árnya látszik.
Megtörténhet akármi.

ZSÚFOLTABB A VÁROS

Zsúfoltabb a város,
kínzottan, sötéten
a cirkuszi nap özönében.
Ezüsthangú, te, talpig vörösben,
galambon, lovon vágtatsz.
Nytott szemmel rohanunk
a füstös karikáknak.
Ilyen az ősz.
Történelmi lánggyűrűk,
évszakok, hajak égnek.
Elígérkezünk könnyelműen
a másik ezredévnek.
Nézem a vállad: csupa kő.
Nézem a kezem: véres.
Elígérkezünk –
Akkor lehetek hatvanhárom éves.

VELEM SZEMBEN

Néha csak velem szemben ülsz –
s bár az ablakkeretbe szakadt háztetők,
falak és ágak karcán, jobbról,
a nappali hold sáslevelének dőlve
füstöl, vékony és sárga szalagot húz egy kémény,
nem érzem, hogy veszélyben vagyok.
A szürke égen egymásra dobált
tengelyek, láncok, tört rugók,
s valami poros növényi zöld – és mégsem.
Máskor meg piszkos, sötét hártvány,
vastag rongyok, gerendavégek úsznak a vízen,
és később, mikor megfagy a víz, a jeges ércből
hökkenten kiállnak. Velem szemben ülsz.
Kezedben könyv, kicsit előrehajlik derekad,
a szorítástól elfehérednek ujjaid.

Nézem, olvasom, megértem, átérzem ezeket a verseket, ujjaimmal tapintom szinte a választásaimat megszabó mértéket, s közben villog agyamban egy figyelmeztető jel, melyet pillanatra sem szeretnék szem elől téveszteni: ma olvasok, értek, érzek, mai a mértékem, ami többek közt azt jelenti, hogy ennek megfelelően szelektálok: a mai verseimhez, ízlésemhez vezető szálakat próbálok összeszőni itt. Ezt a maiságot, hermeneutikai elevenséget nemcsak elfogadom, de keresem, és azt remélem, hogy tudatosításával eleve távol tarthatom a régi deformálásának veszélyét. Az átírás vagy újraírás különben nem idegen tőlem, de itt (gondolom) nem lépek át a „megtisztítás” határát, ami elsősorban versek elhagyását, ritkán sűrítését, rövidítését jelenti. Tényeket próbálok rögzíteni és tűnődni róluk, jól tudva, hogy a háttér (mondjuk így) konkrétumainak megnevezése nem változtat a versek esztétikai értékén, de a kettő együtt új jelentéseket formálhat talán. A tények, választásaim és fölismeréseim megfogalmazásai (már eddig is tapasztaltam) alkalmanként meglepnek, ahogy föltárják egy-egy vers jelentésének nyilvánvaló, némelykor csak számomra érzékelhető változásait. A VELEM SZEMBEN életérzését, homályos szorongását például megírásakor Antonioni filmje, a *Vörös sivatag* motiválta; a globális ökológiai válság fogalma még csak derengett (bár a világ nekem mindig nagyvilág volt, egész világ); s nem sejthettem persze, hogy a „nappali hold” ártalmatlan képe majd 1994-ben a SÍRÁS-ban bukkan fel újra, mint Csoóri azóta fájdalmasan elhíresült, bűnösen kártékony írásának címe, hogy az együtttérzés uniójának megtagadására kényszerítsen. Tényszerűen e versek élet- és világérzésének megformálásában, kiterjesztésében, gyakran a vetítővászon létrehozásában kulturális vonatkozások, kapaszkodók, élmények jelennek meg, Kafka és Bergman, vagy a görög mitológia, ami nekem valahogy nem is vetítővászon volt (és van), hanem elemi erővel átélt megfelelés, egybevágás, kedvelt paralel. Bár a NESSUS ÉS HERKULES írásakor még nem a társadalmi közérzet képi megformálásához adott ötletet, az archaikus régivel szembefordított újat kiterjesztette (itt is patetikus iróniával!) a világkorszakra.

NESSUS ÉS HERKULES

Az az ing,
az a régi,
az a szép,
az a véres
nincs sehol sem,
az a tűzbe itatott vászon –
csak ez a másik,
ez a csupa nyál,
ez a fulladásos,
fénytelen halál;
fogatlan kentaurok,
teste-sincs szörnyek
erdejében
vagdalkozik Herkules,
a meszelt homlokú –
senki se kérdi,
senki se bánja,
kivel mérkőzik,
mit aggat magára.

A BÁBU TÁNCA

Kukoricacsuhé, csutka,
kukoricaszár.
Őszi pajta, lánc, sötétség.
Tökhéj-arcban gyertya
pislog, elalszik.

Hold. Vasa éles.
Mordul a jászol.
Játszhatsz,
üres,
üres már a nézőtér.

*

Indul a bábu,
készülődik.
Üvegcserep, kövér gyöpben.
Éhes a vérre,
villog a holdra.

Csak ha suhannál,
angyallábad
a földre se lépne,
vízre se szállna
– megmenekülnél.

Kövér gyöpben.
Indul a bábu.
Nincs veszélyben,
nem féltem.

*

Ez a kócgömbök éjszakája.
Omlik a pajta,
zöld a pálya.

Íme: a színpad.

Ez az éjszaka vissza nem tér.
Mutatványai:
soha többé.

*

Indul a bábu, próbálgatja.
Kopog a padlás, zúg a pajta.

Hátul az ősök, láda-éjben,
falovak, banyák kötőféken.

Hátul a csúcsos selyemsapkák,
sárkánytarajok, aranyszablyák,

medvekörmök, tölgyfa királyok.
Hátul az ősök. Papírlángok.

Amit az ember megtanul, fölismer, elgondol és belát, alkalmasint még gyakorol is, mert belebotlik, vagy megtetszik neki, tapad hozzá, tehát amit bevés és lesüllyeszt magába, az egyszer csak alapelemként lesz a része, mintha a kezdetektől ott lett volna: lenn, benn, mélyen, a központban, érintve a határtalant. Nekem ilyen a bábu. S ott volt valóban. Kisgyerekkori játékaim, a kavicsok közt a kukoricacsutkából, csuhéból készült babák mellett egy fakezű, fafejű bábué a főszerep. Sárga arc, világoszöld szem, vastag, sötétvörös száj, pirosas haj, pisze orr. Egy barátságtalan, megbízhatatlan pofa, akitől minden kitelik. A pályamunkások azt mondják rá, csetnik, és ez a háború egyik szava, éppen úgy, mint a partizán, az usztasa, a ruszki vagy a Liberátor. Nekem mégis játszótársam ez a bábu, s pökhendi pojácasága hiába taszít, hiába osztom rá a Rossz szerepeit akár, kapcsolatban vagyok vele; nem a milyensége, hanem a minéműsége, bábusága a lényeg. A kálmáncsai gyerekekkel együtt tűnik el, az irodalom és a képzőművészet hozza vissza két évtized múlva: Rilke és Anna Margit. A költői létértelmezés hozza vissza, de a reménytelen, néma és tehetetlen szemlélődést ideológiának el nem fogadó érzés és gondolat alanya – én! – a bábutökéletesség élettelen teltségét sem választja, mikor a félig telt maszkok hazugsága ellen fordul. A *Sétalovaglás* játékos a ugyanazokkal a kellékekkel mást próbál játszani. A más persze sokszor csak azt jelenti: saját. Csak? Ez a legtöbb: saját fájdalom és öröm. Nem tudsz mást. Ezt gondoltam már akkor is, amikor még nem tudtam megcsinálni (eldalolni), mert nem voltak meg a hanghoz szükséges eszközeim. Most megvannak (ha megvannak), és mégsem tudom mindenkor megcsinálni a verset, még akkor sem, ha van mit – szerencsémre. Nem tudom, miért. Ha tudnám, ha azt gondolnám, hogy tudom, ha elborítana az igen, nem volna szabad írnom, nem lennék szabad egy szóra sem.

A HIPPI LEVELE

a hippinek se jó
papírkordé a világ
azon ül
kezefejével eljátszik a szél
de jön az este
sötétben a jéghegy
dohog a hajó
a hippinek se jó
vacog a rézkorlát
jácint a két keze
ázott rongy a part
selyem és brokát

Kenedi János volt a legifjabb és politikailag a legradikálisabb köztünk az Eszmélet-időkből, s bár mi sem voltunk éppen öregek, némi pózos humorizálással, de éppen ezért komolyan rebesgettük alkalmanként, hogy János lesz majd az Eszmélet főszerkesztője, ha mi hárman – L. J., Nádas meg én – kivénülünk a munkából. Kenedi 69-70-ben a Magvetőben dolgozott, s remek filmantológiája mellett egy hippi-tematikájú gyűjteményt is tervezett, amelyben én három verssel szerepeltem, de a könyvből nem lett semmi, Kardos Keneditől is megvált. A hippizmus felszabadító, lázadó és eleve reménytelen tanaihoz, elsősorban a bornírt társadalom elleni kritikájához a magunk módján, de mélyen vonzódtunk, s én megpróbáltam költőileg, esztétikailag is kamatoztatni – mit is? Talán a hippis közérzetet, ami szinte készen kínálta a globális kilátástalanság átéléséhez tárgyat. Valahogy úgy éreztem, hogy a népiség (amit József Attiláról írva a szürrealizmushoz kapcsoltam és többek közt Bartókra támaszkodva próbáltam a népiességtől megkülönböztetni); internacionalista, ősi és modern képzeteket szinte az avantgárd szellemében összekapcsoló, ember és természet szerves egységére alapozott szemléletmód lehet, és a hippi-világ motívumaival is kifejezhető, mintegy összemuzsikálható, melyben együtt szól Bach és az ősi népdal a hippik érzéki húrjain. Erősebb volt mindebben az elméletieskedés, mint a belső hang sűgása, és a hippiversek jobbára csak illusztrálták a homályos spekulációt, a közösség utáni vágyat; a papírkordé és a rézkorlátos, jéghegytől vacogó hajó képével csak közelíteni tudtak – csak? Akárhogy is van, nem érzem, ma sem gondolom tévesztettnek akkori hajózásomat a népiség körül, s milyen megnyugtató olvasnom Balassa Péter most megjelent *Majdnem és talán* jában a *Cantata profana* körül forgó helyreigazító, átfogó képbe illesztő esszéket. Megjegyzem: a Kenedivel egy évjáratú Balassával szintén az Eszmélet körül találkoztunk, s hogy ma a Liget révén rá úgy hivatkozhatom (talán), mint akivel közös papírkordén ülök (majdnem), vagy (továbbvariálva esszé-játékát) a Hesse–Harnoncourt-féle üveggyöngyjáték szerint beszélgetek, az nemcsak visszafelé organizál, reorganizál valami lehetőséget, hangot (ha már van hang egyáltalán).

ELLENPONTOK

Hegy mögött a tér sötétkékbe fordul.
Asztalunkon a dália már vörös.
Az ég és a virág között
gyorsan sötétedik, a kert lámpái
forognak, mint a kisfiúfejek.

*

Az ellenpontokat óraketyegés
köti össze, csak a póklábakat
kaszálja el röptében a szél.

*

Eltévedt teherautók tülkölnek
köralakú utcákon, a motorokra
hó zuhog, a reflektorok
alagútjaiban emberek bujkálnak.
Gyerekkoromban apám négykézláb
lovagoltatott, markoltam haját.

*

Vörös bordáival az erdő földre roskad.
Én tartom még magam.
Arcképem a tükörből kihullik,
kezem elszáll – mosolyog a törzs.
Végezhet most már mindent egyedül.

*

A körte és a körtemag beszélget.
Figyel a kés, alszik a virág,
a versből tehát semmi sem hiányzik,
csak az éjszaka, de az itt hujjogat
körülottem, szólhatok neki.

HOLD ÉS NAP KÖZT

Rohadt játék, az arcom egyre vásik,
ritkul mint a régi nadrág térdé.
Átlátok a fal nélküli térbe
ügyetlen csontjaim közén.

Ki, ha nem én?
Testtelen, zajtalan?

Vasdarab úszik szelek habjaiban,
hold és nap közt
működik bűvös szervezetem:
beszívom a levegőt, aztán kiengedem.

REGGEL

A cifra ostornyelet nem tisztelem,
hajamba szalagot nem kötök,
a tenyeremet nem ütöm össze.

Az ablakon túl esik a hó, csöndesen esik,
a reggel, mint üveg pohár.
Majd fölkelek, és a számra szorítom.

KÖNNYŰ ARANYBAN

Erőtlen, télvégi napban,
kisfiúk futnak könnyű aranyban.
Fák ágbogán, mint a mézcsepp,
léggömbjei a felejtésnek:
sírásnak, tűznek, ölelésnek.
A levegőben surrogás,
egy-egy madárfütty, toll repül –
pára s füstfelhőcske repdes.
Hajlítom arcomat forró kezedhez.

A REPÜLŐ CSÉSZEALJAK

Álmaim a szemetesvödörök gyomrából is kimásznak, és bodzavirág-glóriákkal a fejükön, kezdik előlről megint.

Csavargok az éjszaka öbleiben, a repülő csészealjakat nem hiszem, de persze megjelenhetnek bármikor, ágyamba feketnek, kinyomhatják szememet, megihatják véretem, mi az nekik. Nem tudom, töprengtem ma reggel is, míg a lelkigyakorlatokat végeztem a tükör és a vécékagyló között, nem tudom, miért gondolok ilyesmit.

Árulás, néha ezt érzem magamban, bár nincs rá semmi okom. A csészealjakat meg végképpen nem értem, miért félek tőlük, csakugyan, a csészealjak mit árthatnának nekem?

ÁT

Azon is át
és túl
– mögé!

Fénybőr alá,
éretlen
parázshoz,

Isten
elásott érc-
kopoltyújához.

TRAKL

Füstölgő, őszi park. Az átutazót elragadja. Kábítószer, fényes gombolyag. A fiatal gyógyszerész pajtának látja a világot, cipőjénél menthetetlen sebesültek nyoszörögnek, másznak a fagytól ezüstös szalmán.

Homályos kagyló, hártypark, peremén csak a véres padok rajzolódnak a háttérre keményen, a kármin bőrén átdereng a kék. A többi fekete és púpos, a vaslábú, sörényes fűben kígyó furulyál. Szonya combjai mint az álom, táncolnak fehérén a gyilkosság és a kábítószer krétakörében.

Földalatti város zümmögése. Gyümölcsfák és fekete templomok, kék szarvuk a hold öblében ágbogat ereszt. Tisztára sikált folyosók, nyolc égtáj, mint a sípszó, ha madár téved oda, hát vége. Ősz van, a lefolyók alján síkos levelek, és búgnak, éjjel-nappal, az öntözőkocsik.

Felhőbe fagyott hajó, park, fölhasított állat. Gőzölögnek, pengnek majd a fölcsavart belek, a hajó mint cimbalom, röpül, az ütőkről és az evezőkről szélbe pöndörödik a rongy. Fekete ágakon vérző hal. Nyilak és szívek. Riadó. Névsorolvasás. Lázadók az árbócokon, tenyerükből angyal eszik.

A DÖGÖK

Zöld sarat falnak a dögök, ó, hogy megdobálnak. A szalmától csipkés mocsok harapós rendjelei bevérik az inget; édes a vér, ugye, édes a sós vér?

Miféle dögök, kik ezek? Én a középkort, a tetves ördögöt, a rühes sebeit elvakaró Sátánt nem hiszem, én hasa szőrébe nem kapaszkodom, ez a dög miféle, súgom, miféle hát, hogy meggörbülnek a csontjaim belé?

Én intem magam, az utcára néző ablakban megállok, hogy jön a szürkület, látom akkor, a dögök poroszkálnak, tölcsérbe tutulnak, esznek, paroláznak, szorítom én a függöny ráncait.

Sárga az ég, a nap lemegy és alulról, a perem mögül néz szemembe vissza, mikor megérkeznek a dögök vasvonton és az utcákat bebútorozzák hirtelen.

A dögök, intek és csomagolunk szótlantul, mi keresnivalónk lenne, megbotlanánk az odafeszített selyemben; de már fölzárkóztak és kirajzolják fejünk fölé a mártírlóriákat.

A dögöket ki kell irtani, olvasom éjjel, híg folyamában ringatózva a holdnak, vagy a nevüket tudni legalább, bizony, gyerekkorunkban fateknőben gügyörésztek ők is, és a bölcső partján szörnnyeteg atya térdelt.

Ó, a dögök, bölintok fölényem aranysugarában, ám a lexikonok oly tökéletesek és a védelmi berendezések ma már a legkeményebb homlokot is elejtik, mint a legyet, és a számítások szerint nincs ok aggodalomra, bár tornyaik egyre nőnek és dőlnek, no de semmi.

A dögök, üvöltöm, ők, a dögök, csak ők! Az összerágott történelem leszakadt ablakain ők ki-belépnek, ők táncolnak ingekben, mint a falusi temető sok kísértete, és bort nyakalnak, de én nyögök az árokban, én élek bogyókon, a természetek várában én ülök egyedül és ragacsosan, nyökögve, rohadván, én. Csapatosan a dögök, ős-falkában vásárt vernek, parányi kutyafigatok vontatják őket keresztül a levegőn, a templomon, az előszobán, az ételekkel megrakott ünnepi asztalon keresztül, nyihorásznak

és öklendeznek a hold gyümölcsöseiben, végig az ürülékhegyek és a
viaszerdők mentén – ugye, édes a vér, a sós vér; miféle dögök?

Zöld sarat falnak, ó, hogy megdobálnak, ismerem őket, állj, ki vagy, ez a
telek, ez a száj, szobáival ez a régimódi ház nem eladó.

Áthallás

HATSOROS

Szél zúg a tó hallójárataiban.
Ellenkező irányban forognak a csigaházak.
A labirintus szívében senki sem lakik.

Kézfejemen a szülők orra vére.
Behavazott csuklód lesz a lámpaüvegem.
Egy kéz bolyong a letört mutatóban.

Egyszer megkérdezte tőlem valaki, hogy mit jelent az ellenkező irány, amerre a HATSOROS szerint forognak a csigaházak, s azért emlékszem rá viszonylag pontosan, mert ilyesféle önértelmezési helyzetbe ritkán kerültem, s mert akkor, ott értettem meg (vettem észre), hogy ez a vers archimedesi pontja, sokféle értelmének mélye, oda vetítettem magam, pont oda, talán a csigaház is én vagyok (no és az alfa meg az omega); a hatodik sorban pedig az óramutatóval a forgásirány közvetlenül is megjelenik, képileg visszamutat a csigaházra, és konkrétan kijelöli az ellenkező irányt. Remek, lehet örülni. A vers válaszolt, fölfedte a lírai logika szerkezetét (megérett a leveles dohány), amelyet kívülről nézvést én is csak bizonyos fókig láttam (néztem meg), bár teljesen megéltem stb., mondom, vagyis írom, hogy remek, mi kell még? Semmi. Akkor meg miért füstölgök *ezen*? Mert nemcsak a világrendet felbontó, időt kizökkentő, romboló ellenkezésről, hanem az Ellenkező Irányról van szó, a Szembefordulásról és a Megkülönböztetésről – bizonyára; ezek amolyan bóják, botok (szümbolonok!): hozzájuk igazodva, egyik végüket tenyerembe szorítva próbálok úszni ma is. S közeli rokonom az a magánszférájában megkapaszkodó, akkor még fiatal férfi, aki a szülőfaluja határában mamutfogakat kiásó gyerekkori barátához (Zsoce) *szólva* is a történet tágitásával próbálkozik az 1980-as kötet címadó – *Mamutfogak* – prózaversében: *...nem a provincia lósóskát virító vasútpartjára, pocoktúrásos legelőkre gondolok, hol a klottgatyás tehénpásztor előtt az élet létráfokai rangban, vagyonban kísértének, és a tyúkólra boruló alkonyat rózsaszínű kisasszonyingben pipiskedik; nem is az égi otthontalanságra, Zsoce, a nagyratörő Én titkos zálogára, melyet szőnyeges szobádban áshatsz reggelig, áshatok; vagy mégis erre? arra, merre, vissza, hova, hátra? – Zsoce, valami másra gondolok, valami mást kellene ma kitalálni, az őszi park nyírott szépségeiből kitalálni, úgy hívják, férfikor, lerúgni léptékeit, azt híresztelik, higgadás, alvadás, savó, túró, ecet, azt mondják, nemzemenzedékünk; Zsoce, a dolgok esetlen zsiráfcsalád-futása és a lábam alatt illatozó édes alom nekem is oltalom; a disznószagú sötétség termeiben vagy a holdas éj zöldselyem ágyterítőjének rojtjai közé csúszva alszom én is, reggel önmagam hamujában émyegve ébredek, porban kotorászok, de a mamutfog bizony föllelkesít, a térdemet csapkodom, találkozzunk akkor mamutfog alapon...*

De nincs alap a találkozásra, nem volt, nem lett, és a Zselic Expressz mocskos ablakán kibámuló, szülőföldjére utazó hős látogatónak érzi magát, kérdezetlen válaszoló: *...mi voltam itt? ki voltam? hogy volt a leporellóvilág? este lámpát gyújtott a mák, vacogtam ágyamban, ijedt kisgyerek, parádéztak az őrház udvarán szárnyas kísértetek, most nem azok, ezek, figyelj, vigyázz, ne hadarj, a lendület, a lendület, az ütemet a kerekék...* Nyurgán, riadtan, napégette bőrén soványan, éles púpjai, csontjai bőkösen, elálló füleivel mulatságosan, térdei remegősen, sötét tekintetével gyanakvóan, összeráncolt homlokát előretolva, izzadt tenyerében az árulkodó utazókosár; *nekivágok, este elindulok, reggel megérkezem, itt trappol negyvenévesen; hát te, hol voltál, mit csináltál, milyen történet hőse voltál, cinkosa, társa kinek lettél, mi van veled, na mondd, mi hát – nem, ez nem hangzik el...*

MESTERSÉG

tűt a kazalban
szót a szóhoz
így mulatnak a drótostótok
bugylibicskával nekivág
teszi a jó hályogkovács

– de aki érti mesterségét
elejében a végét
a mégsem tudhatót sem védhetőt

– nevessem-e sírjam-e bujkálását

gyerekkoromban fölfújtam a disznóhólyagot
és rugdaltam az almafák alatt
fölfújtam rugdaltam fölfújtam rugdaltam

– ez a pont bízvást biztosnak mondható

A NÉGY ÉVSZAK MEGKÜLÖNBÖZTETŐ JELEI

I

eljön a tavasz
kitátott macskaszáj
bodza zöldell
alvó kutyakoponyából
meztelen mutatóujját
langyos latyakba mártja
számokat ír a levegőre
kicsi köröket a szél
eljön az ütközések ideje
ezüstoffyamon
nyikorgó lelkek
bújnak át testet öltve
kezüket tördelik
férfiak csuklóján póklábak
A MINDENT
ELEMÉSZTŐ IDŐ
EGY HELYBEN ÁLL
FEKETE PETTYES
ARCÁN SELYEMKENDŐ
nők mellében nyüzsgés
az orr szélvédett üregeiben
hársak gesztenyék
és a szájból
a futónövények
kimásznak

II

kék vödrökben kapható
az oltatlan mész
a házatól megfosztott
völgyi csiga
előre a birkaszagú éjbe
a szerelmesek víz alatt
tetvészik egymást
ólból kivert
vaskakasok hada
veri egész nap
a tűzoltóság ablakait
csöpp kis vásárosok
járják a vidéket
kezükből láncos füstölő
A MINDENT
ELEMÉSZTŐ IDŐ
EGY HELYBEN ÁLL
FEKETE PETTYES
ARCA FEDETLEN
párosával züllő lábikrák
fodros felhőcskék
a koponya körül

III

gyilkos merényletek
kezdődnek a
tóparton elásott
macskatetem fölött
gyanakodva kutatják
testükön

egymás keze nyomát
kocsikereket utánoz
az alvók nyakán átrobog
árnyékszékszavakat
fröccsent arcunkra
ördögös aláírást
itt a takarítás napja
szentképek leverése
költözés a pincékbe
lapátok csomkjai
vedlett szőrű
kefék közé
alá a gyertyáktól
ragacsos karácsonyfataratóhoz
nők tapadnak
mindkét fülükkel
óráként
ketyegő ajtókon
A MINDENT
ELEMÉSZTŐ IDŐ
EGY HELYBEN ÁLL
FEKETE PETTYES
ARCÁN SELYEMKENDŐ
szeméttelpeken
meggyökeresedett hajcsomók
idegen testrészek
férkőznek be
a tegnap még
megbízható ruhákba
ledobja magáról
a szarkafészkét
ég a fejtető

IV

fekete ládából
árulják az árusok
a combcsonttrombitákat
száll föl az
üres kecskehólyag
kar könyökben kibicsaklik
ruhatárát a szél
elsüllyedt áruházak
fogasaira akasztja
füstölgő zsákban
szájában borotvával
mert mikor eljön a tél
és a rejtett istállókból
korcs lábakon
előtotyognak
és a Gellérthegyről
szakállasokat
löknek a mélybe
a sarki óra mutatója
meg-megugrik
A MINDENT
ELEMÉSZTŐ IDŐ
EGY HELYBEN ÁLL
FEKETE PETTYES
ARCA FEDETLEN
nők topognak
lúdtollal tömött
dunyhák és vánkoso
az ágylepedőre
mint tóra szállnak

KÖNYÖRGÉS

miközben világszerte
elterjed az ázott
kutyaszőr miközben
újságpapírban
hangszórók tölcserében
miközben
csörgettetve mint
a madáreledel
miközben az egyenlítői
tél két partján
miközben a pók lábait
a cérna fokába
miközben szétvetett
lábuk között
piros papírrózsaként
miközben az állomáson
mustárszag homály
miközben
cukorrépával púpos
vagonok miközben
a tetves ég falvédő-
forma képei alatt
miközben
karja mintha
gyertyát simogatnál
miközben a hegyekből
a bágyadt kirándulók
miközben
mellén halászháló
derekán kötél
miközben tenispályák
ezüstös pókhálói

miközben
a kéttörzsű fák
ágbogai között
miközben téglakukacok
háromszögletű állatok

SZEMÉLYAZONOSSÁG

sírós hangon néz nagy fülei közül
fehéringes bocskai kabátos kis kopasz
sötéten néz visszaneztek rá visszafutok
kúszom hozzá létrámon sebesen le
sebaj mondom ne félj nem esznek meg
a fényképész meg „most repül a kismadár”
*ez az igazolvány a magyar királyi államvasutak
vonalain korlátlan alacsonyabb kocsiosztályú
féljegy váltására jogosít és a személyazonosság
igazolására szolgál Horgas János előmunkás Béla
fia részére 1943 jan 1-n aláírás Imrédy
4 sz igazolványminta MÁV Jegynyomda 508/1942*

FÉNYKÉP

fehér alsónadrágban
ez a gólyalábú
ez itt a bal szélen
tarkóját tetvészgetve
jön – vagy megy –
a kissé lejtős udvar diófái alatt
ez a kipótolt fogsorú
feje fölött a júliusi ég
összedobált ágydeszkáival
ez én vagyok

ÁTHALLÁS

Valami darabban játszottál, háttal ültél, megfordultál, de hiszen ez Fenyő Ervin, szóltam, nem láttam kerek esztendeje; csöngettek, új vendég érkezett, parancsolj, mondtad, és átnyújtottál egy tányér spenótot, és ez így ment egész este, csöngettek, jöttek a vendégek, nyújtottad a tükörtojást, vagyis a spenótot; óriási diófa árnyékában ültünk, kőasztaloknál, csöngettek, jöttek a vendégek, soha annyi spenótot;

várj csak, Ervin, ezt nem is én álmodtam, ezt Gróf Mari; nem ismered Marit, nekem barátom, tíz éve dolgozom vele; a színészethez neki is volt köze, a negyvenes évek végén, Auschwitzból megszabadulva a főiskolán dolgozott, te akkor még nem is éltél; szobrásznak készült, aztán tanár lett, aztán újságíró, aztán a spenót tükörtojással, szóval ez más történet, nem a Fenyőé, a Grófé, az enyém meg közöttetek,

vagy mégis ugyanaz? várj csak, Ervin, háttal ültél, kék kabát, hosszan tekergő piros sál, ültél vagy álltál, megfordultál, talán egy verset mondtál, miféle darabban fuldokoltál? a diófa átnőtt a mennyezeten, a fölöttünk lakók riadtan látták a székek kilevezését, a fölfeslő, lehulló diót, ültünk alatta kőasztalnál, néztük a szép zöld spenótot, a fehér szélű, sárga közepű tükörtojást;

a sárgájában, Ervin, mézgásodó kráterek között, talpamra félszáraz tehénlepény ragad, hasas tömlő az éj és az álom is, bár dörömböl rajta ellenségesen, tőle való; ez az áthallás, Ervin, mire való? Ervin, Ervin, nem láttunk kerek esztendeje, vetődhetnél már felénk; levelet, verset vagy más fölszólítást, hírt, jelet ne várj, ezt a pár sort

se várd, ezt sem küldöm el, ölelünk mindnyájan, mi ketten és a gyerekek.

Fenyő Ervin az L. J. szerkesztette József Attila-műsor, a *Medvetánc* egyik előadójaként került közel hozzánk a hetvenes években; a másik előadó Vallai Péter volt, s Dániel Ferenc rendezte a produkciót; Dévai Nagy Kamilla gitározott, nyenyerezett s persze énekelt a műsorban. A *Medvetánc* igazi színház volt (s igazi József Attila) – apám eszkábált hozzá két vaskampóval összefogott padot és két talpas, szögben végződő botot, melyre Fenyő és Vallai fölszúrták az elolvasott, verseket összekötő dokumentumok gépiratait. A végén a két padot és a botokat a papírlapokkal összeborítva mintegy emlékművet tákoltak a halott költőnek. De nem azért írom ezt a jegyzetet, hogy a rendkívüli erejű – Dániel rendezői kvalitásaira valló –, vagy harminc előadást megért estnek én is valamiféle emléket kaparjak itt, hanem az ÁTHALLÁS kísérteties maisága, kiterjedése, szaporodó és sötétülő jelentésrétegei miatt: mintha minden a régi lenne, holott minden megváltozott. Mikor? Évtizede felhőzik rajtam ez az érzés, s talán 83-ban írtam meg először *Apám* címmel:

*Víz alatti éjben surran, hozzám is ér,
álomban hal-alakban él halott apám,
látja, hogy minden a régi, a hínárok,
hogy minden megváltozott.*

TRAPP-TARAPPBAN

Kedves Jaki
ma láttam a csatakos utcán
a sárga keramitkockán
gurult a hintó trapp-tarapp
ketten ültek a bakján
ketten húzták
egy fehér meg egy fekete
utóbbi lassú trappban
előbbi merev derékkal
szoborszerűen
mintha barna fényképeken
a témáról ennyit melyet ürügyül
küldök üzenetül
Amerikába
végül is hát oda szakadtál
mi meg ide
egyenlősdit játszhatnánk ez tetszetős
földrészekkel egy libikókát
de mindez ugye mire való
trapp-tarappban a fehér és a fekete ló
valamilyen éjszakába csak betér
valami álom alom élelem
kerül valami védelem
rima-lehetőség
magára húz ölel a sötétség
a ládaéjből szobraid kikelnek
s végig a fényes Rottenbilleren
végig a merevderekúak
végzik versszabta dolgukat
de mi ezt nem akarjuk nem ezt a rímet-rémet
kedves Jaki mondanám de ő
kedves aztán soha mióta ismerem

nem voltunk barátok
ba-rát-ba-rát-ba ez a szó mit jelent
most távolabb van-e tőlem
közelebb-e kit naponta fölhívhatok
a földrajzi fekvés mit határoz
tagadni persze ezt vagy azt
éppoly tetszetős mint libikókát játszani
Jakovits mondom látogatómnak
ezt a szobrot még hatvanötben kaptam tőle
nézi a kimérát a fekete talapzaton
visszanéz rá a férfi-nő-madár
Ja-ko-vits mondom Rottenbiller utca 1.
s a téma néma lassú trappban
(karját balra nyújtja merevderekú)
befordul az utca sarkán

Jaki a címszó, és nem jelentéktelen a kísértés, hogy a *Mammutfogak* és a *Zselic Expressz* mesehősének itt egész regényfejezetet kanyarítsak. Apósom, Levendel László barátja volt, bár nekem ez a szó mást jelent. Mikor L. L. 94 őszén meghalt, és a Katona József Színházban Halász Péter az újsághír alapján előadást rögtönzött-rendezett (az új formákat megragadó színházi műhelysorozat első darabját), Jaki (igaz, már súlyos betegen) egy telefoninterjúban ridegen nyilatkozott, holott L. nemcsak érzelmeivel fordult feléje, hanem botcsinálta, önzetlen pártfogóként is, és nagy része volt abban, hogy Jaki a két évtizedes amerikai dekkolás után hazatért. Első kötetem, a 65-ös *Nevetni, sírni* meghatározó darabját, a szavak, a szűkösnek érzett vers és a világ viszonyával küzdő *Dadogást* Jakinak ajánlottam – egyik beszélgetésünk folytatásának szántam. Nem lett az. Viszont a szobrai – Anna Margit és Bálint Endre műveihez hasonlóan – erősen befolyásolták ízlésemet. A TRAPP-TARAPPBAN tárgyi világa, indító jelenete (a téma) valódi (akkor még sárga keramitkockával volt kirakva a Csaba utca), de az első pillanatban nem Jaki, hanem soha nem látott nagyapám miatt figyeltem fel a hintóra. Anyám apja grófi kocsis volt az első világháború után Kálmáncsán; mesés ködben úszó alakja máig foglalkoztat. A trappoló hintó két díszruhas, bálványos merevderekúja és szertartásos vonulásuk csak a második pillanatban idézte Jaki szobrait és sorsát, s benne mindazt még, ami már nem a nagyapám, nem az internacionalista (ősi) népiség és a szürrealizmus képzetköréhez, hanem a láda-éjt gányoló diktatórikus társadalmi rendszer természetéhez tartozott. A harmadik pillanatban pedig a sárga keramitkockán trappoló lovak patkóinak zajában egy vers ritmusát, libikókás ellentétpárjainak lüktetését véltem hallani – most viszont, ahogy elolvasom a szöveget, a lovak trappolása csattog a fülemben, s a hangzás révén az egész kép megjelenik újra. A versnek persze ez nem célja, s remélhetőleg nem egyetlen eredménye – egyszeri következmény csupán, mellérendelt jelenség. Így idézem itt egyik 94-es, Jaki temetéséhez kapcsolódó, *Simogatólag* című versemet is:

*– ne ráncold a homlokod mondom
annyiszor s ujjam mintha por
pehely ökörnnyál szála szállna
oda simogatólag ér
hol ver az ér*
*ma délelőtt ahogy
a temetőben erre hozzám dőltél
(nyolcvanöt éves szobrász porát
vitte hímzett
szoknyájú kalitkában fekete gép)
világosan érzékeltem hogy ezért
a mozdulatért hogy ebben
a mozdulatban vagyok a legjobb
alakzatban: érintésetől óriás
– meglásd vénségemre milyen kicsi
leszek majd térdig érő fickó
az őszi délelőtt sugaras tárgyai
közt egymással így bandukoltunk*

SEGESVÁR

Itt aztán, ezeken a dombokon,
kukoricásokban, kisült legelőkön,
gyereknyíllal is átlóhető ligetekben;
itt aztán el lehet vágódni szépen,
ujjhegyen pördülve, koponyánk alapját
szárazságtól füstölgő csontgöröngybe,
tekintetünk fekete sugarát
a tompa ég tündértavába;
itt út nyílik, kápráztató távlat
a világreménytelenség száguldó paripáinak.
(Mindezt már később gondolja
– majd megírom –; a város fedett falépcsőjén,
húgyszagú homályban liheg fölfelé,
kóvályog az óratorony körül, benéz
a megalvadt délután uborkásüveg-ablakain;
golyvás galamb csapkod szürke hógutában,
rózsaszín lukacsos téglák másznak alant,
kapaszkodó ujjak omló falperemen,
gondolja, érzékek száműzése, gondolja, és B.
véletlen félmondata, hogy *életünk*
egy lehetséges élet allegóriája;
ezt majd a végére, gondolja, hogy legyen,
a végén legyen valami csattanó;
így szédeleg, már hányingeresen, tovább,
sikerült magát mégis belekeverníe, de nem,
maradni, maradni függőlegesen, gondolja.)

Elutaztunk Erdélybe, hogy lássuk is azt, amit tudunk, hogy ott legyünk, érezzük a bőrünkön. Sikerült. Kolozsvárott barátságot kötöttünk Bretter György filozófussal – majdnem olyan barátságot, amilyenre érett korban már nemigen képes az ember. Bretterrel lehetett. Temetésén Fehér Ferenc is erről beszélt a Házsongárdi temetőben; Tamás Gazsi meg a tanítványok nevében a szőlőben ólálkodó rókákról; megkönnyeztük; hazafelé jövet életnagyságú faszobrot csempésztünk a kocsiban, hálózásokba bugyolálva; mindez az idő egy másik rekeszében. Bretter Levendel Lászlónál halt meg a Korányiban, aki átmenekítette az orvosilag-emberileg rettenetes kolozsvári körülmények közül. Abban az egyszemélyes kis szobában halt meg, ahol apám is, de ez csupán egyedi szál, szinte mellékes tény ahhoz képest, hogy valójában a vágy és a realitás kelet-közép-európai szakadékába zuhant 45 évesen.

ÖTLET-DAL

ág roppan távozóban
nap kél fekete tóban
hegy és ház átellenben
s szél persze szél
ezüstszájával megijeszt

ötleteimet
ablakon túli éjszakámat
kertben matató álruhámat
sudár sorvégeket
a térdre bukókat
rojtjait az égnek
sem a kaptárt
sem a lépesmézét
nem marasztalom

a vágtatást is elhagyom
el a töltéssel párhuzamos
lépteket

nem ülök vonatra
nem szállok hajóra
ez a legolcsóbb ötletem
tegnap reggel óta

s szél persze száll
ezüstszájú halforma
megetetem a tenyeremből

DALSZERŰ

valami tompa dalszerűt
szeretnék

életkorom szerint is illendő
hajolni hozzám hajlandó
dallamát magam szereztem
tóparton nyomát kerestem

zsiráfnyomok
azám

kérdezem tehát egy zsiráffal
mit kezdhetnék a nyakával
s habár az állat valóságos
nem való a fojtogatáshoz
azám

elfojtások

egy tompa dalszerűt szeretnék
társaság eszme kerülendő
kezdet és végzet elhagyandó
nézek zsiráfra meszelőre

lomblegelők

ég zöldje földje kék

Szép az a dal, mit a fül meg sem hall – ez kétségtelen. De amit meghall, ami összecseng, vagy széjjel, esetleg keresztben, tompán, töredékesen, szóval felemásan, vagy egészen másként, mint várnánk, a furcsa, a dallamtalan dal, a féldal, a kopott, zörgő, kificamított, a csúnya dal is lehet szép, megragadó és elbűvölő, ha pontos, ha megfelel mint forma, ha kinyit és átemel, lehúz vagy földob –, ezt igazán hosszan dalolhatnám, ki is zökkenthetném, hogy jegyzetem zenéje is mintázza magát, tükrébe zuhanjon vagy vakuljon stb. Este, késő este, a Kis-sváb-hegyre boltozódó csöndben, lámpafény kúpja alatt hanyatt fekve, föl húzott térdemnek döntött füzetben fogalmazom ezt a jegyzetet, és próbálok erőt venni magamon, hogy se a magyar nyelv varázsos erejének, se saját érzékelésem, beavatottságom, benne föl talált lakásom, fürdőzésem mámorának méltatásába ne tévedjek, de azért jelezsem, hogy a nyelvi közlés nyomorúsága és saját megnevezési tehetetlenségem vagy primitívségem ismétlődő kínja és állandó tudása mellett is mennyire értékelem, hogy van szó, hogy a szavakkal bánhatok, hogy írhatok – és így is lehetek. Szeretek írni. Az írás nekem nagy mértékben szeretés. Még nagyobb mértékben vágy és félelem hajtotta nyomozás, hogy megtudjam: miért írok, mit írok, s ki az, aki ír? S mi van, egyáltalán? Vajon van-e, és én vagyok? Legelső próbálkozásaim óta érzem a nyelv lenyűgöző gazdagságát, de a hangzásvilág telt zengése, varázslatossága fokozatosan kapott erőre verseimben, aztán (olykor) el is ragadott, sodort. Néha elég volt egy szó, egy megugró ritmus, hogy belekapaszkodva kitépjem, kisimítsam, kicsalogassam, gyors markolással kihalásszam a verset, máskor meg lassú, türelmes melegítéssel kiköltsem: mindig más volt és van.

A SÜLT ALMÁK ÜNNEPE

Megy az év, huppan a talpa, toccsan
és csörren a jégbőrös lötty,
                    meztelen nagyujj beleroppan. A
zúzmara mára fákra merevedik,
éjfélről két végből szél
                    tekeredik le füstszalag-alakban,
kályha gyomrában hideg ököl
                                    lángot buffogtat,
rókatorokkal vinnyog a meteorológia mára,
hóport ígér a sült almák ünnepére –

Ó, a sült almák, no lám! Csak rájuk találtam!

Szimatolj, te, indulj, vezessen az illat,
alma, krumpli, tök sül, héjatlan parázson
héjában-hajában a nyers meglisztesedik,
                    mézíz hús, házam diófedelét
                    tűhegyes fogsor hiába vacogtatja;
ujjaim hegyén a sült almákat fölmutatom, nini!
                    megvan, létezik, tény-leg;
                    rámondom a sült almákra, ez az,
ő az, így és most –
                    bizony, kár lett volna, ha nem,
ha ezt sem, almáim ha halnak a fagyba,
test nélküli rókaugatásba
                    s csak caplat az évtalp nélkülük
                                    a hómocskos földön.

DAL

ez az ősz már az ördögöké
ez a vasárnap ez az óra

ezt a morzsalék-időt én
a ketyegés
közeibe ékelődött
hetet havat évet

ebben az őszben
tekivüled én nem és nem

ennek az ősznek én
minden ágát
kerékszörgését
lombhullását

ezt az évszakot
ezt az évet
ezt a morzsalék-időt én
a ketyegés
közeibe ékelődött
az érdeemes-e
tanácsos-e
lehet-e időt én
pontok pontozását
körök körözését
nem

KAPISKÁLÁS

Kormos Istvánnak

írhatnék epistolát
füstöset búsat Kormos-at
kapiskálhatnám tárgyamát
sistereghetne képzelt pistolom
üldözhetné e rongy golóbison
nem lelné csupán
hűlt helyét tehát
megszorítom a dal nyakát
vékonyul a dalnyak
alvóban az álom
álomban a halál
egy batár este a küszöbhez áll
ülünk a bakra vagy a kasba
tyúkketrecbe mozgó kutyaólba
beborul fölöttünk
mesebeli ponyva
jómadarunk riogva fölrepül
epistolomat előkapom
de oda már a világi alkalom
kapiskálom becsap az álom
becsapom én is fütyülök
éneket mázolókat képeket
dallama ha van még a dalnak
kezembe ha kerül a dalnyak

ARS POETICA STEREOTIPIA

Foga közé sárgarépát, fütyüljön az úr!
Mert virágba borulnak a tornagyakorlatok.
A vízpartra üget kolompolva este egy korosztály.
Következik a kabinos, a fülkés, a kopogós.
A lampionos ég lihegése, hernyótalpú homály.
Mert egérlyukak a gallérodon. A bodza belei.
Két bokám közén, mint kapun át, megnézem magam.
A hős száján epilepsziás sörhabs, vasbajusz.
A púpos hátú hősnő aranyhaja semmire se jó.
Túrd szét otthonunkat, vak szentjánosbogár!
A hegyek fűrészfogak! A tenger...
... A hegyek fűrészfogak, a tenger...

TÁRSALKODÁSOK

A csontragadozók oldalról,
kirágott héjú holdon ülve.
Azt mondják: hi-hi.
Azt mondom: hu-hu.
Asztalon rózsza, pohár,
körben a társalkodások.
Az orrszarvú csipkés zsebkendőbe.
Nem emlékszik Ön?
Valamikor régen,
a tegnapi nap vörös tengerében,
az elmúlt óra sivatagában,
a rézművesek falujában,
a nap és a víz kezeslábasában.
Ocsmány részletek.
Az almák zöldje ellobban őszre,
lámpák hajóznak fekete tengeren.
Nem emlékszik Ön?
Nem kívánna felhőket legelni?
Égi manna, hullanál!
Csontom apja, intenél!
Nem akar Ön enni, inni?
Nem bántja az évszak elmúlása?
Versét vágja zöldbe, kékbe,
utazzon.
Terítve hajnalra.
Megjöhet estére.
Átbújik az ábrákon – mi az Önnek?
Fűre, fára ír, az örökkévaló.
Hegedülni tanul.
Selyemrongyba csomagolja,
állá alá beszorítja,
cincog a kicsike ember.

Sikamlós a tél.
Számban az édes torony gombja.
Templomos csípő, benned harangozom.
Nem emlékszik a jövőjére?

RÖPKE FOHÁSZ

Tüdő, az kell hozzá –

Ez a házinyulaktól ragacsos alom,
ez a nyálpöttyös aszfalt a képzeletbeli
rózsákkal,
törött rugókon heverő test zsibbadt
ár-apálya,
levestál fölött szárnyaló páros
kézelők;

tüdő, meg térd meg bokák, talpak,
hogy fogaim közé szoríthassam a
cipőfűzőt,
hogy kulcslyukak ügynökeként törjek
át meg át,
hogy ujjam hegyén a mákszemnyi éggel
én is,
hogy kereket oldjak a dögvész katonái
elől;

kell hozzá tüdő, máj, vese,
meg szótárok,
meg leprafű a kutyarágó rétről;

ó, elgondolom,
élhetnék lustán, szabadon,
hanyatt és hason;

rakosgatnám mint képrakó,
csalogatnám, mi kapható,
lennék évszakok boltosa, felhők árverője.

TÉLI OLIMPIA

A jégpálya hangszórói, mint a kukoricadarálók, fülembé zúgnak ma is, és a körbe-körbe sikló közönség szememben, ó, a fölkapott bokák!

Jiři Holečeket, a nagy csehszlovák kapust akkoriban még nem ismerhettem, könnyű volna kiszámítanom életkorából, de az évek nem érdekelnek;

ha a képernyőre tapadok és követem őket, az első perctől bukott angyalokat látok ide-oda zúdulni, a szemfényvesztő gyorsaság és az otromba nehézség kettős álruhájában, karámba zárt idegeneket, akik botjaikkal, pajzsokkal és maszkjaikkal oly lelkesülten, mintha egy jégkorongmérkőzésen egymás ellen és fej fej mellett két csapat;

ők hatalmas kesztyűket húznak, bakancsokat és sisakot, mint a motorosok, elől száj-, orr-, szemvédővel, ők lábszár-, mellkas-, könyök- és térdvédőkben, vattázott ruhákban és nagy fekete számjegyekkel, melyek jól olvashatók,

ők magukra öltik külsőségeit is, és oly tüntetően gyermeki hősiességükben, de láthatja, kinek szeme van, hogy Holeček, a nagy csehszlovák kapus, mikor a korong útjába áll és a célba vett ketrec előtt spárgaként kinyúlik vagy szétcsapott karral kétoldalra dől,

láthatja, hogy mire megy ki a játék, s hogy mindez, a *térfélcseré*, a *palánk* vagy a *tilos felszabadítás*, hiábavaló.

BABÉRLEVÉL PALASOVSZKY ÖDÖNNEK

80. születésnapján

Alulírott H. B. budapesti lakos, negyvenegy éves,
tehát elég meglett, bár kissé komolytalan,
ábrándozásban elszánt, tettben bizonytalan,
kedvet érezvén a szófacsaráshoz
és egyéb ríkató-nevettető mesés mutatványhoz
(s mivel tartozni valahova oly igen szeretne),
fölcaplat hozzád a nyolcvanadik emeletre
és előadja versedet, mondjuk A fürdőző Zsuzsannát,
így ravaszkodik, szaval, s szorongva várja,
hogy fölveszed-e, Mester, a Zöld Szamár színházba?
Mert erről van szó, erre megy ki bizony a játék,
zavartan ezért téblábolok, taposom a földet,
Ó, ez nem amolyan avantgardista ötlet,
fél évszázad felénk nem nagy idő
holmi megvalósuláshoz, ennyi meg se kottyán,
s a Zöld Szamár, ugye, nem született – tudjuk jól –
burokban,
de fölcsapott farkát lobogtatva táncolhat még,
ma eljön talán, itt is van már a Zöld Szamár!
s itt van Tanagra, itt van Karmazsin!
itt vannak az illatok, ízek, táncok, lángok!
itt vannak a kórusok, színpadok, estek!
itt van Punalua, itt van a zrí meg a zrí,
azám, Mester! a zrí: tengerágyból, vulkánmélyből
itt van, itt van a zrí, micsoda zrí,
tiltottból túrtté őről az idő, lapátja forog,
egy zsákban a kiátkozott és opál himnuszok,
de a megálmodott mázsán mérhetetlen,
hajadon a lisztje – galambfehér felhő –,
Te vagy ma itt a főszereplő,

s a siker el nem bódít,
jól tudod, ez a történet tovább folytatódik,
gyere hát, csapjunk ma egy cikcakkos estét,
a műsorhoz itt egy jelentkező,
színházad előtt a fölvetelre vár,
nem olyan zöld már s még nem elég számár,
most elindul, ott áll már fönn a színpadon,
babérlevelét átnyújtja,
s hogy se taps, se botrány ne legyen,
ne hízzanak szentek, sem szabályok:
mond valami oda nem illő számárságot.

KÉSEMET KÁSÁMAT

milliárd kis fejét bordó-poros lomb
    alatt a domb
nyüzsgeti édes-kés kása-fényben
    tompá égbé
vakul a koponya-kalitból kiröppenő
bokrok alján világhírű feketerigó
kaparássza hangyák kukacok útját
kétlábú oldalvást bámul elbíbelődik
vörhenyes levelet tépked
ez kinn van ez benn van ez részt vesz
    én késemet kásámat
Én tájképet-mézemet méhviasz-lépet
pörgetem csolnakon csorgás
január február téli nyár hideg ősz
    langy tavasz
se vigasz elhal

Kásás fény melegíti, vezeti a jegyzetelőt is október 10-én délelőtt, s a domb is megvan (a hegy, a Kis-sváb-hegy, régi-új nevén), itt van, a tájkép mint eleven festmény, a jelen testében tobzódó, elterülő réteg – de hiszen verset kellene írnom, hogy ezt az élőhelyet pontosabban megnevezzem; írtam is már, írok is még, dűnnyögöm a remény verklijének dallamára, és a kést most eltolom, nem kérem, hogy a körbeforgó rendből valahogy a vigaszt mégis kiszakítsam, elkülönítsem, áthalljam ide, mint hangzást, amelyben a Zöld Szamár dadaista éneke éppúgy benne van, mint a Segesvár alatti kukoricások kísérteties zörgése: bennük vagyok.

Szárazföld

NYOMOLVASÁS

Ébredvén reggel,
a nyomozó hányingert érez,
ujjhegyein a bűnbak szagát,
mely harmatos fácskaként hajt lombot
az orr érzékeny üregeiben
és a koponyatérben:
velőt bomlaszt, varratot feszít.
Széken ing, fehér,
kilincsen kabát, fekete,
és pisztoly a vánkos alatt:
szemnek, kéznek oly megnyugtató.

VOLT NÉHÁNY ÖTLETEM.
AZ ÚJSÁGOK 4500 ÉVES MÚMIÁRÓL ÍRTAK.
NEM ÚGY AZ ÉN ESETEM.
A FÚRÉSZTELEPEN SEMMI NYOM.
EGY BORBÉLYSZÉK TÖRTÉNETEI DÉLELŐTT.
ALIGHA LEHET VÉLETLEN – ÍRTA AZ ÚJSÁG –,
HOGY AZ EGYIPTOMI NEFER – VAGY NOFER – NÉV
SZÉPET, GYÖNYÖRÚT JELENT.

Hálóingben,
visszeres lábait az ágyszélről
mintha szakadékba,
kísértetként lógatja alá,
fülkagylója a vidéki szálloda zajait,
emlékezete az események szálait,
melyek keresztül-kasul egy bérház udvarán,
akár a ruhaszárító kötelek
az elmúlt éj álmoképeit hintáztatva:
lepedőket, alsóruhákat, törülközőket;
összegyűjti, szétválasztja.

VOLT NÉHÁNY ÖTLETEM.
A FATELEPEKET SORRA LÁTOGATTAM.
AZ ÚJSÁGOK A FÁRAÓ FŐZENÉSÉRŐL ÍRTAK.
NEM ÚGY AZ ÉN ESETEM.
FÁBAN UTAZOM, ERDÉSZ VAGYOK, SZÓLTAM.

Ott állhatott egy női hálóing
és egy férfi kezeslábas mögött a gyilkos,
de mindez csak merő feltételezés,
legfeljebb bűnbak taláztatik.
Ez a kisváros oly zárkózott,
lakói hallgatók, az épületek átjárókkal
szabdaltan, kész örület a kiigazodás.

AZ ÚJSÁGOKAT AZ EGYIPTOMI LEKÖTÖTTE.
ERDÉSZ VAGYOK, SZÓLTAM, MONDHATNI: VADÁSZ.
ÉRTEK VALAMICSKÉT A NYOMOLVASÁSHOZ.
EGY BŰNBAKOT LEGALÁBB, AZT SZERETNÉK.

Nefer (vagy Nofer), a főzenész,
és apja, anyja, nővérei, sógorai, felesége, fia, lánya,
az elhurcoltak és kivégzettek –
mind látható a helybeli fényképész
csatos albumának elsinkófált lapjain.
Az alakok kissé elmosódottan,
a magnézium lángja vakító volt,
a beállítás és a kezek-fejek tartása sortűz előtt,
mintha egyiptomi falfestményeken,
a szőlőpréselők és a vadászok jelenetei,
az ágyat, koporsót ácsolóké két dimenzióban.

VOLT NÉHÁNY ÖTLETEM.

Magas termetű szépség fekszik
a vászon porában,
nyaklánc, mellűse, karperece széthullott,

a zöldes gyöngyszemek kétoldalt a test mellé,
a karmesteri pálca köré leperegtek.
Állt a nyomozó, nyakán az izzadság
szalagjai, farzsebét a fegyver lehúzta,
de a ruhaszáritó árnyalakjai elszéledtek
az ébredés sötétjében.

A NYOMOK EGY ÖSVÉNYHEZ VEZETTEK.
AZ EGYIPTOMI NEFER ÚTJA EZ.
ÁGAK ROPOGTAK, VALAMI RUHAFOSZLÁNY.
EGY GOMB, FÖLHORZSOLT FAKÉREG.
HAJVÁGÁST, SZÓLTAM, BÓLINTOTT A BORBÉLY.

Udvari zenészek még,
énekesek és táncosok kísérete, taps,
kifordított taglejtések a hárfa húrjain,
oldalvást fordult fejek a fuvola ablakaiban,
éjszakába hajló kihallgatások az alagsorban,
végeérhetetlen lapozgatás a szálloda
kihalt évkönyveiben.

ORSZÁGOMAT EGY BAKÉRT.
JELENTÉS NÉLKÜL NEM TÉRHETEK VISSZA.
VOLT NÉHÁNY ÖTLETEM.
OTT ÁLLHATOTT EGY NŐI HÁLÓING
ÉS EGY FÉRFI KEZESLÁBAS MÖGÖTT.
A FATELEPEKET SORRA LÁTOGATTAM.

Ágyáról a nyomozó alászáll és
penészes tükre elé csoszog;
szétterpesztett ujjait
(egy kecskeünnep szagától bűzlenek)
maga előtt tolja,
a tükörkép arcába tenyerel,
és csak lassan csúsztatja följebb két kezét,
feje fölé a bő hálóing ölelte karokat.

(EGY JÁRÓKELŐ TANÚVALLOMÁSA)

Valami lófélé vagy madárfélé
szárnyas-patás szerzet
állt (feküdt) itt az aszfalton,
kék-zöld krétarajz mészfehér szemekkel,
hova lett, kérdeztem tegnap is, hazafelé menet,
mielőtt még bármit is tudtam volna;
napokig láttuk itt mindannyian,
keresztben állt, (feküdt) az úton,
négy-öt méteres szörnyszülőtt,
valami álmatlan őrült műve,
mert csak éjszaka tehetette,
akkora itt a forgalom,
és még éjszaka is csak szünetekkel,
hogy ugrálhatott a reflektorok elől,
kezében és zsebében kék-zöld kréták;
vakító fényű bútorszállítók, leponyvázott,
lassan gördülő teherkocsik járnak erre,
egész éjszaka dolgozhatott,
tollakat és csőröket rajzolt gondosan,
a szemekre már nem jutott ideje,
a szemeket egyszerűen bemeszelte;
négy vagy öt napig állt (feküdt) itt,
aztán egyik napról a másikra,
és éppen azon az éjszakán,
meggondolandó, miért akkor éppen,
és hogyan, kérdeztem tegnap is, hazafelé menet,
az ember fönnakad az ilyen furcsaságon,
a Köztisztasági Vállalat éjszaka soha,
az ég meg felhőtlen volt, s ha esett volna,
ha söpörtek volna, hát akkor is,
így, ilyen nyomtalanul, nem, nem,
és akkor, éppen akkor, hát mondhatom,
éppen azon az éjszakán.

(A PÁRATLAN CIPŐK TÖRTÉNETE)

Találtak továbbá a helyszínen
két cipőt, de a két cipő
nem volt egy párba való,
a nyomolvasók ezt látták nyomban,
lévén az egyik sárga, és a másik fekete.

A fűtőtest és a test
közötti távolság felezőpontjában
úgy állt mégis a két cipő, párban,
egy jobblábas, negyvenes sárga,
és egy ballábas, harmincnyolcas fekete,
mintha tréfából,
hogyan bosszantson valakit,
valaki előre megfontolt szándékkal
pároztatta volna össze.

Ki és kit?

Továbbá a számok sem egyeztek
a hulla láb méretével, nem ám,
a feketét akár gyerekek is viselhették,
mert viselte valaki, a másikat is,
bár az kevésbé volt viseltes.

Ezen aztán lehetett tűnődni, hosszan
és mintegy mellékesen, szürke kalap alól
bámulva ki az ablakon,
a közeli park gyorsan őszerű,
lomha lombjait keresve pikkelyes tetők között,
vagy a két falhoz érő cipőorr közül
föltekergető barnáslila csíkot követni
szórakozott pillantással,
mely fölön, az ablakpárkány alatt már
tenyérenyi foltban... MIFÉLE FOLT, MI EZ?
...és a két özvegy cipő,
a jobb meg a bal, a fekete, a sárga

így derített fényt a gyilkosságra,
jutalmat, mint nyomravezetők, ezért kaptak
e páratlanok... induljunk uraim,
annyi itt még a látnivaló.

(TALÁLKOZÁS KÁROLLYAL)

Ezzel a kedves, elefántforma fiúval
együtt laktam ötvenhatban a Hess András téren,
gépészmérnöknek készült, Károly volt a neve,
s föltehetőleg ma is az, egy keresztnevet
megváltoztatni nem könnyű,
Károly a neve, szembe jön velem
a ritkás utcán, elsuhanunk egymás mellett.

Nyolcan laktunk egy szobában,
a kollégium vastag falait
nem döntötték le harsonáink,
te, mondta az elefántforma,
lépteket hallok a folyosón.
Egy óra múlt éjfél után.
Benyitottak, fölkapcsolták a villanyt.
Egy az ajtószárfának támaszkodott.

Korán jött idén a tavasz,
a lézengéshez kedvet kap az ember,
mellmagasságban fecskék ollója villan.

Kálmán, kérdezte tőlük az elefántforma,
Kálmán, őt nem ismerjük, nem,
de aztán – Kálmán vagy Károly – : hiába!
Cipőit sokáig üldözte az ágy alatt,
atlétatrikós felsőteste mélyen benyúlt,

mintha csapóajtót keresne ott,
mely a Vérmezőre nyílik egyenesen,
persze nem találta, csak a két
hosszúszárú, fekete cipőt.
A csíkos lópokrócot térdére hajtotta,
tisztá alsót húzott és vastag nadrágot.

Most szembejöhethetne velem,
most nem a hátát látnám,
most nem néznék utána,
távozó lépteiket a folyosón,
fejemen pokróccal, nem hallgatnék;
vége;

Kálmán vagy Károly,
vele nem találkozhatom:
sem harsona, sem csapóajtó,
sem a szemképráztató fecskék ollója
nem változtat ezen;

te, mondta az elefántforma, te –

(ÖSVÉNY)

A NYOMOK EGY ÖSVÉNYHEZ VEZETNEK.
AZ EGYIPTOMI NEFER ÚTJA EZ.
ÁGAK ROPPANNAK, VALAMI RUHAFOSZLÁNY.
EGY GOMB, FÖLHORZSOLT FAKÉREG.

Tükre előtt a hálóinges
előre tekint, hátra lát,
haladna visszafelé: hova?

TALÁN A GOMBVARRÓKKAL,

A FÉNYKÉPÉSZ ALBUMÁNAK LAKÓIVAL,
A KERESZTKÉRDÉSEK CSÁPJAITÓL MEGZAVARODOTT
FODRÁSZNŐVEL KELLETT VOLNA KEZDENEM.
TÉVEDÉS VOLT A FATELEPEK KUTATÁSA.

Egy kalap, egy ernyő, egy utazótáska
(fekete az is), tétovázva még,
de már a pályaudvarra tart;
s mindez oly régmódi, oly átkozottul ismerős.

A NYOMOLVASÁS vers-kompozíció az L. J.-vel közös kötetben, a *Négykezesben* jelent meg 1978 februárjában, s tankönyvírói próbálkozásaink folytatásaként keletkezett; a rá egy évre kiadott műelemző kötetünk címéül is ezt választottuk, hogy a két könyv, a két ember, a kétféle forma, struktúra közötti áthangzások, egybevágások és különbözőzések jelentésének fölfogásához a „nyomolvasás” hangsúlyozásával is „ösvényt” nyissunk. S mindez kötődött persze a meg nem született Esmélet („ezüstitlön hullt le a meg nem született feje” – Traknál találtam ezt a sort) történetéhez, az élet és az irodalom különféle rétegeihez, detektívregényekhez, a *Nagyítás* című filmhez. Az akkoriban velünk szoros barátságot tartó Nádas Péter fotója került a még ugyancsak jóbarát Jánoskúti Márta készítette borítóra (ő tervezte az Esmélet fedelét is), s a fotó és a borítón lévő kék-zöld kép a könyv eleven része volt (ma is az): hasonlóan láttuk a világot, tudtuk és kerestük, építeni és értelmezni próbáltuk a szellemi kapcsolatokat (akkoriban). Nem reméltük, hogy a könyvet átengedi a kiadó politikai szuperlektora (Pándi), s mikor három év után ez mégis megesett, egy korszakon át emlegettük a kilátástalannak tetsző irodalmi-társadalmi ügyekben: hátha! hiszen a *Négykezes* megjelent! Még az is megfordult (akkoriban) a fejünkben, hogy a négykezesség, ez a többszemélyességre nyitott kétszemélyesség a mű felületes, a magatartás köznap, társadalmilag általánosítható rétegeiben is mutat annyi egyedi vonást, hogy vonzóan emlékezetes, könnyen értékelhető legyen. Nem lett. „A boldogoknak nincs igazuk” – ezt már a *Sétalovaglás* kötet szerzője is tudta. A mai jegyzetek írója meg azt is sejteni véli, hogy a „boldogok” szó túl szűk, túl tág, s ha van is benne valami – van! –, azt másként kell mondani, s nem egy szóval, ha mondható egyáltalán. Megközelíteni talán a cipőkkel lehet, cipőben és mezítláb, a jegyzetekben járkáló nappali és éjszakai cipőkben.

Voltaképpen egyetlen könyvet ír az ember: versben és novellában, esszében és mesében: görgeti, tolja, húzza, rendezi, ismétli, keveri, variálja, motívumait összereli, mint a *Mammutfogakban* próbáltam, vágja, toldja, szövö, ellöki, belebúvik, ráír újra meg újra – ha címet kellene adnom annak a bizonyos egy könyvnek, a *Nyomolvasást* választanám.

REKVIEM A BELVÁROSI KÁVÉHÁZÉRT

1

K. telefonált Csepelre T.-nek, ki az a T., így kezdődött, verseket írtam, és mindez már a pályázat után, melyet aztán másodszor is, a munkáról írok, mondta K., eléggé művelt, írta K., nincs egy sora, mely költőre vallana, mondta Cs., ismertem őt egy antológia fiókjából, minden kedden és pénteken, mondta T., soha, soha, soha, dadogtam éremgyűjtemény papírdobozomban, egy zongora alatt laktam akkoriban és álmomban egy lábú, fehér asztalok kísértettek, 1960-61, verseket írtam T. halványzöld kötetén, és Cs. a falukat járta szélfújásban, Gy. arca, háttérben a tó szélfújásban, a nagyhajú, sovány M., ki ez az M., O. J. vásznán is M., minden kedden és pénteken, ó, tanulékony voltam, a képzeletbeli folyóirat még nélkülem, de a kávéház nagy ablakai, miként egy irodalomtörténetben, a ruhatár, az asztalok, a lépcsők, egyszer P. J. szemtől szembe, egyszer W. kéziratot is, akkoriban egy fatelep udvarára nézett ablakom, tizenkétórát az elektromosoknál és T. nyolc sort hagyott meg negyvenöt soromból, az eső csendes rémülete, ilyeneket írtam akkoriban és térdemben egy első bálozó zavarával, csak ültem, ültem a Belvárosi Kávéházban minden kedden és pénteken.

2

Valóban, mi lehet szebb dolog egy rekviemnél: csipkés szélű vadászkürtön, visszafelé, a buborékos alkonyatba; valóban, ez a kávéház oly méltatlanul, már-már elfeledetten, mint malomház és pálinkafőző; valóban, a szerteszét és a senki senkit idején, az örökkévalóság árnyas útjain bolyongók szemefehére láttán, nyelvem hegyén egy irodalmi cérnaszállal, mely elrántja tevémet a tű fokától – hogyan is zárhatnám arcképemet vízhatlanabb, légmentesebb medáliába, nagyratörő koromat egy acéldoxa hátlapjára, hogyan hagyhatnám el szemgyullasztó kávéházzam füstjét álszentebb árulással?

Itt nyugszik egy kávéház, bolond, ki visszasírja, lehet, bolondabb, ki más házat keres vagy talál; itt nyugszik egy kávéház, agarak és agyarak fészke; az elhagyott tojáshéjakat könnyű leköpdösni, könnyezni felettük könnyebb, rekviemet mondani legkönnyebb; ez nem rekviem, ez beszédes hallgatásom műve; itt nyugszik az ábécé, betűk egykori jelentése, T. mondta, Cs. mondta, Gy. mondta – a mondások völgye felett százezer szélmalom kelepel.

Az Erzsébet hídról autóval lehajtva, a Casino ablakából Black Jack szól hozzám egy felirattal, hogy térjek be és próbáljam ki a szerencsémemet. Megvolt, mondom némán. Nekem már 1960-ban megvolt, kipróbáltam és bejött. Bementem. Akkor Belvárosi Kávéháznak hívták a helyet. Ősszel történt, októberben. Az Elektromos Műveknél dolgoztam tizenkét órás műszakban, s az imént nyertem meg a Vasas Szakszervezet 3000 Ft-os irodalmi pályázatát. Most hangzott el éppen a rádióban *Verset mond a város* című költeményem s még egy másik is, annak már nem emlékszem a címére. Szentiványi Kálmán SZOT-díjas író hívta fel onnan K-t, azaz Kristó Nagy Istvánt, a Magvető lektorát, aki felhívta Tornait Csepelen, mikor bementem hozzá a kiadóba, és vele egyetértve meghívott a Belvárosi Kávéházban minden kedden és pénteken összeverődő irodalmi társaságba; s hogy vigyem el a verseimet, mondta, ott majd elolvassák, és beszélgetünk. Vittem. Olvasták. Nyolcan vagy tízen. S beszéltek. Bár jobbra csak Csoóri, és azt mondta, hogy egyetlen sort sem talált, ami költőre vallana. Tornai meg, hogy jöjjenek el máskor is, és mutassam meg, ha újat írtam. Megköszöntem, feltehetőleg, mert pontosan csak arra emlékszem, hogy a költői öntudat, ami kinőtt belőlem a pályázat megnyerése, a rádiós szereplés és az első közlések (Somogyi Néplap) után, az a nagy mellény menten leolvadt. Ott ültem meztelenül és egyetlen vágyam az volt, hogy sülljedjek el a Belvárosi Kávéházzal együtt. Kies albérleti szobámban aztán, ahogy ruhástól feküdtem a vetetlen ágyon és bámultam ki a vasútra, ahol a gyerekkori bakterházból látott vonatoknál sokszorta hosszabb szerelvények kattogtak szinte szakadatlanul, szöveget ütött fejembe a kérdés, hogy miért? Ha a pályázaton első a versem, itt miért utolsósó? S mi a jó, mitől jó és mitől rossz a vers? Meg akartam érteni, meg akartam csinálni, bebizonyítani, hogy én is tudom, és elmentem újra, el kedden, el pénteken. Megkönnyítette dolgomat a társaság kedvessége, s hogy láttam, egymásnak is megmondják fenntartás nélkül a véleményüket: őszinték, néha elhatározottan kíméletlenek. Vonzódtam hozzájuk. Lett egy hely, ahova járhattam. Gyorsan tanultam köztük. A legtöbbet Tornaitól, aki albérleti szobámban is meglátogatott, mikor beteg voltam, és elhozta, dedikálta akkor megjelent halványzöld borítójú első verseskötetét. De a szerencsémemet, Black Jack úr, ezzel még nem játszottam el, és a Belvárosi Kávéházban szerzett minden tudásom értelmetlen maradt volna, ha nem találkozom ott egy harmadikos gimnazista lánnyal, L. J.-vel.

(A betűk: GY. = Gyurkó László; M. = Marsall László; O. J. = Orosz János; P. J. = Pilinszky János; W. = Weöres Sándor)

JOBBIK ÉNÜNK

bokája körül egy porcelánnadrág
csattogásával
jobbik énünk romantikus
kacsázással
fekete boxbőrcipőben áthalad
neki szabad
az éjszakában
kigyúl egy ijedt macskaszem
matatnak
könyékig kormos kő-kezek
szorongatják
a levegőző lombkísértetet
lisztes arc az éj
szél támad fut oldalaz oldalszelek
fekete házon fehér ablakkeret
a képzelet
tengeri hajó
rekedt kürtjeivel egy hajó
sirálykísérettel
beúszik a hullámokon egy hajó és
megáll
jobbik énünk beszáll
a rézkorláthoz áll
csattog híres porcelánnadrágja

SZÖVEG

bárd napjai beroszdált körömollóké
ülepüket köszörűkövön pirosítják a szörnyek
kérdőjelek kampóira akasztják magukat
a férfiak a nők kiszáradt erdőben tárt ajtókként
zuhog alá a vécé-vízesés

NEGATÍV

A harmonikaszó esti vizek tükrére nem tapad.

Falióra ablakán nem kukucskál a kakukk.

Háztetők zsindelye nem veres az égtől.

Nem néz be ablakon rabló, elefánt.

Fűző nem kopik, haj nem árad.

Kézelő, kabátnyak nem zsírosodik.

Csontfog a csontfoggal nem koccan össze.

Nem erőszakol meg éjszaka a festmény.

Angyal nem jön a kéményen át.

Se más üzenet, se jel, se vendég.

KERINGŐ A FÜRDŐKÁDBAN

karácsony táján megkísért
ágyamba fekszik enni kér

kézenfekvő a gondolat
kihalászom a horgomat

a fürdőkádban szemlehunyva
repülök Györgyként sárkányomra

máskor meg mégis azt hiszem
uszonyom van és pikkelyem

karácsony estjén hal vagyok
kinn sürgés forgás sok dolog

meszelt menny és hó harangszó
lesikálva ablak ajtó

kifestve a héjak körmök
kalácsát süti az ördög

karácsony egy fürdőkádban
álomkép egy álomházban

hal úszik kék zöld folyóban
buborékok elfogyóban

CSÚSZTATÁS

Dániel Ferencnek

kedves Feri
a boogie-woogie
meg a rock and roll korában
tizennyolc évesen
pa pa parappa-pa
mikor még a csúsztatás járta
együtt jártunk Feri
tánciskolába
ne hidd persze hogy visszasírom
ha sírnám is mi haszna
a történeten mit sem
változtatna
elhullt hajunkat és
az édes biztonságot
elvitte az ördög
legyen vele boldog
mi a könnyeinket
dab dab dá
tartogatjuk másra
kalapunk alatt nyúl galamb
de ki nem ugrik
föl nem röppen
nem tudom Feri emlékszel-e
talán ezerkilencszázötvenötben
szemben a Rózsák tere tornyok
a kertben ezüsthársak
pa-pa pa rappa-pa
és szombatoként a korosztály
a csúsztatás az éjben
a zenekar a lányok

ne hidd kedves Feri
ha hiszed is mi haszna
nincs visszaút a kipróbált
a szívhez szóló
régí iszonyatba-ba ba
kopaszodom őszülök mint illik
episztolákat gyártok teagőzben
ablakom mögött éjszaka
a hótól védett tájon
a csúsztatást most
zenekar nélkül művelem
vagy mímelem pa rab rába riba
kedves Feri a mondat eldöntetlen
igen ezerkilencszázötvenötben
az ájult világszámok
a csőnadrág és szivacstalp korában
a subi dubi dabi-daba
én csak nevetek csendesen
a majdnem és a mégsem
a nagy nekifutások
tágas szemhatár egy szaros egérlyukból
kedves Feri most meg és azóta
és a háttérrel egyetemben
nem is azért mert stílszerű
hogyan nézzük mire mentem
de a nyúl és a galamb
a csúsztatás az éjben
hé hé hé-pá-ba riba
nem is azért
hogyan taps legyen
a gombagyűjtő cserkészek öt perce
távol álljon tőlem
köszönöm leszek maradok
inkább elmenőben

persona non grata
önmagamnak is
hanem azért
kedves Feri
küldök itt egy számot
a boogie-woogie meg a rock korából
legyen a címe címe-címe csúsztatás

EGY BORZ

Egy borz, már mint kalap,
megült az őszi erdőn, borzalom.
Felejthetetlenek a kirándulások
– a túra tündököl –,
a meditációk egy érzékeny
esernyő oldalán vagy
a lerágott szalonnabőr fölött,
az avar, a domb.

Egy borz a borzát leste ott,
egy kalap, már mint fő,
az őszi erdőn.
Játékok a bordán.
Kerepelés a küllőkön.
Két szívdobbanás között
a fej bólint és hölgye lába
elé a tisztásra,
mint kosárba hull.

Egy borz, már lefejezve,
főtelen kalap,
egy erdő szélén,
az esernyő lázas
bordáira bukva,
egy borz, hetyke kis ezüst,
szálanként mered föl,
ha majd a hold leszáll.

Egy borz, már mint hold-lakó,
a mennyei szalonnabőr romjaival
fogatlan szájában,
egy borz, istenem, egy borz.

UTÁN

Alszik a mészáros; holdra, óra fekteti fölfújt, vörös fejét. A mészárszék is üres, nem ül rajta senki. Oldalt, a bádognált tisztára mosogatott hátán, hátán hever a bárd. Tiszta az is. Egyetlen vércsöpp vagy csontszilánk, vagy szőrszál vagy hajszál sem tapad rá sehol.

Az UTÁN mészárosa természetesen nem konkrét személy, bár gyerekkori falum valóban vörös fejű, kövér mészárosának képe bukkant föl a háttérben, mikor a verset írtam, akinek kirakatára rá mázoltuk 1950-ben, hogy rettegj, most már te következel, mert azt hallottuk a felnőttektől, hogy a mészáros kulák, és el fogják vinni. Szegény ember megijedt a fölirattól, bezárta a boltot, a ponyvaolvasó gyerekek csínyét a hatóság fenyegetésének vélte, mi meg röhögünk rajta. Aztán vacogtunk, mert csakugyan elvitték, és vétkesnek éreztük magunkat. Bántott a bornírt akció, sajnáltuk a mészárost. Bántott az UTÁN írásakor is, de a vörös fej nyomasztó látványától nem tudtam szabadulni, és azt gondoltam, hogy azért ő is mészáros volt, és a szó átvitt értelme akkor sem független első jelentésétől, ha nem vegetáriánus az ember. Vers és valóság, szó és jelentés, szó szerint és test szerint létező kapcsolatának terepén botladozom – védekezem? A borzoktól is kérjek elnézést, akik föltehetőleg a borzalom hangzása révén kerültek a versbe? Mélyebbre talán ez vezet: letörlik-e verseim a gyerekkori mázolómat a kirakatról, mielőtt még a mészáros észrevenné?

SZÁRAZFÖLD

Nádas Péternek

(A RESTAURÁCIÓ INTÉZKEDÉSEI)

Szalmacsutakok.

A bakancsra kövülő vörös
agyag eltüntetése.

A disznóölőkés letagadása.

A letépett fül fölvarrása.

A vigyorgás üres nadrágszárai

két tánc, egy lassú és

egy gyors szünetében.

A holdvilág és a napvilág
keresztvezése, jóslatok.

(AZ ESEMÉNYEK MEGNEVEZÉSE)

Fehérre meszelt lábakon

ez a léckerítés,

elfutott ez a

megbarnult rózsák otthona.

Ragyás kőgömbök szájába

néz a nap, a hold.

A nyári lak bordái

kieresztik a levegőt,

a csíkos kerthelyiség,

a rezeda havas rács mögött, bezár.

(KÍSÉRLET A MEGMARADÁSRA)

Kerekeim a nyakamban, vak vagyok.
mindenütt a szárazföld kapui,
rézkilincs és lángoló küszöb.
Vigyorgásunk megalvad
a zöld meder,
a fehér vaságy fölött.
Felszólítás érkezik.
Margaréták és párbeszéddek
a föltúrt udvaron:
„Megszöktetem egy léghajón.”
Árad az ég,
a hegyeket előnti,
megkomolyodom.
Hegy- és vízrajzi
térképeket vásárolok,
szárnyat kötök,
árnyképeimet összezárom
egyetlen éjszakába.

Nádas Pétertől kaptam a vers megjelenése után egy ragyás kőgömböt. Szürke. Akkora, mint egy kisgyerekfej. Azt hiszem, Kisorosziból való. Egy kerítésoszlopról, kőkapuról talán. Megvan. A letépett fül fölvarrása idézet a *Szeszélyes nyárból* (Menzel), ami nekem a *Szigorúan ellenőrzött vonatokkal* együtt az alapfilmek közé tartozik. A vigyorgás csakis az enyém, rémült énemé. A nőszöktetési ajánlat természetesen L. J.-nek szól, nem először és nem utoljára; az „el innen, el” vágya újra meg újra megszólal: így udvarol szerelmének a költő, mikor a kerthelyiség, a helyi strand bezár. S jelképek közt vezet mindig az út. De hova el? Hol az a szárazföld?

ÉJIDŐ

Írom a verset,
jelentése nincsen,
vakajtó leng a rézkilincsen,
jön képre kép,
eszi a keselyű az oroszlán belét,
bókolok neki, tapsolok, hogy: csatt-csatt.

Piszmogások az éjben.
Matatások valami nyél körül.
Bár miért is volna szégyen.

Keserűnek ha mondanál,
mondhatnál vidámnak,
többre mert nem telik,
elleszek vele reggelig
vagy estelig –
jó estét, szólok, jó reggelt,
az éjidő meg hagyja készségesen,
és mintegy mellékesen
eljátszik vele,
altatgatja tejszagú térdein.

A TEÁSKANÁL ÉS AZ ÁLMATLAN ÉJ

Kapható az álmatlan éj.
Egy teáskanál vacogva nekivág,
Ó, hársak nyálában fuldokló kert.

A bozontoson át.
Tömlőkké dagadó bokák útján,
valamilyen BEJÁRAT felé.
Tompourunk és homlokunk között.
Az otthonos, őszi dombokra,
hol elhullatott üvegcserep,
villog a kígyók csontja.
Baráti gyümölcsösök mélyére,
béljósok éjszakai ólaihoz.
Kapható az álmatlan éj.

Egy teáskanál hajmeresztő nyolcasai.
Kalandjai a korcsolyapályán,
levesmerők féltékenysége,
émelygés húsos növények között.
Búcsú, egy teáskanál búcsúja
az ujjaktól és az asztaloktól,
vándorlásai tornyos teaházak pincéiben.

Ó, a bűvös kanál és az éj
álmatlansága még vihart kavár,
Ó, az álmatagon aláhulló
szobabelső, mintha robbanás után,
annyira tolakodó!

És a kiruccanások.
A billentyűkön táncoló kanálka,
ez a bányamélyben csapkolódó

szent olajfa-levél.

Az utcák párhuzamos csövekként,
a fekete kezek mutatójai – KIJÁRAT –
összezavarják a vándorokat!

Szememben az álmatlanság éje:
halántékomon ezüstkalapáccsal,
fülemben bádogtölcsérekkel dolgozó.

Egy teáskanál, rikkantják,
egy teáskanál pusztításai
tartják rettegésben az utasokat,
egy teáskanál a vesztünk,
egy teáskanál száguld éjszakánkban,
szaporodnak áldozatai:
csuklók összetöretése.
nyulak és madarak megfojtása;

tető, bója, kősisak vagy
iránytű és más csecsebecsék
már mind hiábavalók,
virágcserepnyi földben is
megterem a teáskanál
és a borsózöld falakat leokádja
az álmatlan éjben,

ó, ezek értik a módját,
a kíváncsi szemeket kikanalazzák,
és álmatlanságunk éjében
zsákba varrnak ők ketten,
a teáskanál és az álmatlan éj.

Teáskanalak rontják meg a nőket,
a fiúk fogai között
és a lányok mellében pörög,

nyaranta bűg a teáskanál,
a szétlökött lábak közé meg
belopakodik az álmatlan éj,
istállóba fészkei magát,
a lovak ezüstkanalat nyelnek
és tüzes kanalak alakjában
viszi el az ördög a rajongókat,
szívüket az álmatlan éjbe ejti,
a légy fiai közé.

A teáskanál és az álmatlan éj
garázdálkodásai hovatovább
fölszaklatják a kalaposok államát,
a címerek mezőiben is fölbukkannak,
ó, jól áll nekik cipő és nyaksál,
a kezelők, gallérok milyen készségesen,
és a posztó, a zöld meg a
fekete posztó és más textíliák,
az újabbnál újabb anyagok
milyen kezesen, hogy kiterülnek,
ha föllép egy teáskanál
vagy sóhajt az álmatlan éj.

S már az utcai árusok is,
a parkban lappangó percesek,
zöld kastélyaim kísértetei,
már ezek is így hizlalják fogínyüket.
lám, a teáskanalak,
fülemben ezt pumpálják
szappanos vízszugár gyanánt,
hogy halljam az álmatlan éjben,
ha zúgnak a tealombok
és levegőtlen ketreceinkben kapkodunk
a megváltó kis kanálka után,

a látható, a fogható, a szájba vehető
kis kanálka után,

de semmi, sehol semmi,
a konyhaszekrény fiókaiban
tompavégű kések, horpadt tejszűrők és
dugódarabkák, villák, reszelők,
a boltok polcai üresen,
a vaskereskedés meg a nagyáruház
alkalmazottai kipirulva sürgetik
a teáskanálka-szállítmányokat,
de semmi, sehol semmi,
megszakad az összeköttetés,
a teherautók ledöglenek a hóban,
a repülőket álarcosok térítik el,
és a vonatszerelvények
mocsárba süllyedt pályákon vesztegelnek,
citromsárga fényben ázó földeken,
a vagonokat kifosztják,
az őrséget leöldösik,
a teáskanálkával megrakott ládákat
elrabolják ismeretlen tettesek,

viszik már, szöknek vele,
hegyi ösvényeken csempészik
rongyban didergő karavánok,
csak az álmatlan éj kapható,
álmunkat befelhőzi,
álmodik velünk,
teáskanállal csalogat,
csészék ajkain csönget,
hogyan ébredj, ébredj,
itt vagyunk, hát megérkeztünk,
nyiss ajtót, már kopogtatnak:
a teáskanál és az álmatlan éj.

A TEÁSKANÁL ÉS AZ ÁLMATLAN ÉJ-ről azt mondta Kormos: megfogtad az isten lábát, és somolygott rám; egy rakás verset írhat szerre a nótára. Somolyogtam én is, és tudtam, hogy nem – és nem is; bár a versek közt futó kimondatlan szálakat látva még ezt sem állíthatom, hiszen az éjszaka (toposznál mélyebb) motívumára írott verseimből szinte akármelyiket ide köthetem. Az ÉJIDŐ-t legelőbb, ami bizonyára legsötétebb verseim egyike.

TEST

domboldalunkon zöld ág pörkölődik
bogyóvér-csöppök elfeketednek
hűl a föld hamuban
hazatérő lelkek kiáltoznak
test után

ne hallgass ne nézz oda
ezek képek ezt nem látod
papírra festett lángok
ez a hamu nem igaz
húzz magadra takarónak

LIBALEGELŐ

Ez a halványzöld, ritkás fűcsomó
jobb oldalt, a fejemen,
reggelre nőtt ki,
hirtelen.

Egy kis öröm,
boldogság-növedék, láthatod,
milyen jó, hogy
nem hordok kalapot.
vidám zöldségem levegőzhet.
Nem kérdezem, kiféle, miféle,
tükröm, tükröm meg ne mondd.
A túlzott bizalom riasztaná.

Csak lengedezzen.
Nem is zöld, szinte sárga.

Libalegelő.

Madártanyán alom.

Ha nincs,
hát elgondolom.

CSEND-ÉLET

kemény a dinnye húsa harsog
államon lefut a lé
langyos a kő ahol ülök
és fényes a kés
és éjszaka dióverő póznák
járnak a kertben
ide-oda
ennyi és nem több nem más
csend-életként
hogyan bekeretezzem
falra felakasszam
súlyos mennyezetként
magamra szakasszam
vagy
csak táncoltassam
ujjaim hegyén
ehhez bármelyikhez
se több se más

GYÚRÓTÁBLA

mondjuk a gyúrótábla
mert magányában
a jégszekrény és a konyhafal között
oly igénytelen
szívünket megejti hirtelen
fölkel az ember éjszaka
a sötétben kitapogatja és örül
hogyan rátalált
hogyan keze meghittén rátapadhat
előtte ott a konyhaablak
nézi és kinéz
világít kinn a holdas konyhakész
a domboldal döglött elefántként
csontos fáit az égre rúgja
a boltozat hideg fémkehely
az embernek vizelni kell
és vissza be az ágyba
le a földbe
kezében ott a gyúrótábla
azt szorítja húzza vonja
elengedi

SZAVANNA

Füves táj fákkal,
madár rikoitoz,
zsiráf tűnik át meg át,
persze nem riadtan,
mintha erdőtüz elől,
nem, dehogy.
Van egy szavannám.
Ott aztán otthon vagyok.
Nincsenek róla fényképeim,
sem emlékeim,
vagy térképek,
holmi álom-illusztrációk.
Szeretném mellőzni
az efféle kerülőket.
A zsiráfot mondanám,
ez tényszerű.
Most is, most éppen.
Már késő. Átfutott.
Szavannám legszebb
lakója ő.
Oly komolytalan.
Ahogy fejét a magasba,
és négy lába, mikor
a színen átszalad,
ennél foghatóbbat
hiába keresnék.
A lombokon átsütő nap
árnyékfoltjai
vagy az esernyőforma,
sétálgató növények
valószínűtlenek,
bár létezők.

Van egy szavannám,
ez az igazság,
s ha van,
miért ne lennének
tőlem független
következményei.

KAJÜTABLAK

Íróasztalomon,
melyet semmiképpen
sem mondhatok vitorláshajónak,
nos, ezen az asztalon most mégis
két kiszerelt kajütblak
árválkodik, már-már lebeg
a szalmasárga sík négyszögében.

Szívbeli ajándék, csakugyan,
szól a merengő (ez én vagyok),
s éppen nekem való.
Jó ez így. Kapóra jön.

A meleg kockáit tologatom,
csörgetek fekete telefont,
halló, két kajütblak,
két kiszerelt, halló,
a rózsaszínű hó szürkébe alvad.

Egy mészmocskos lépcsőház
hűvösében határozottan érzem
a füstölt oldalas szagát,

egy üvegöld erkély tányérjáról
lecsót eszem, meztelenül
hajlok kés, villa és kanál fölé,
előmlik bennem édes káröröm –

mert mindez mily esendő,
lecsó és lépcsőház, istenem,
milyen tökéletlen
a két kajütblakon át.

Azok aztán: igen.
Merő állítás a két üveg.
Áttetsző tenger mögöttük, halak, hínár.

Ó, hogy csak most,
és nem előbb –
de így is, ezt is, már kialakulóban –

talán még nincs elveszve
semmi sem.

TÁJKÉPEK EGY NŐI TESTRŐL

egy női test
a hozzávaló holdakkal és barlangokkal
sárga homokra
zöld felhőre dőlve
mindig megnyugtató

héjatlan hó hever így kőasztalon
égi vadaknak éji madaraknak
ház eledel

lassítás közben míg körözök
dűnnyögöm
lám lám
a téli havazás milyen sötét
az idén
majdnem fekete

a parkban szóttanul lábalunk
tölgyekre szögelt madáretetőik között
melyekre nem száll le
már egyetlen szárnyas sem
ravaszabbak annál
nekik csak a hó kell
a repedezett kőasztalokon

*

négy talp
függőlegesen
kettő-kettő ellenkező irányban
az egymásra láncolt dombok
hullámozó háttere előtt
biztos útmutató

a lábujjak görbületét
a legyezőként
szétfeszülő öt végtagocska sóvárgását
hogyan kinyúlván
a végtelen végét megérintsék
mindezt a túlbuzgó térképész
vagy a gyakorlatlan
tájképfestő kutatja csak

VÁLTOZATOK TÍZ SZÓRA

*öszvér, pepecsel, nyárfa, mos,
forma, elviselhetetlen, cipő,
csörtet, fűrész, almazöld*

1

Almazöld fűrész?

Képtelenség.

Cipőben még csak elviselném,
hordanám egyik lábamon,
mert a másikon

egy enciánkék,

hosszú szárú, fűzős forma

feszülne némán, dölőfösen,

csörtetnék bennük rendesen –

se zöld, se kék, se cipő,

inkább öszvérkedő,

így, ahogy most látsz,

fakóra mosott ingben,

nyárfakupolák alatt.

A fűrészt különben sem kedvelem.

Túl gyors, túl fényes nekem.

Bár pepecselni egy zsebkéssel,

az is eléggé elviselhetetlen.

2

Egy fűrész halad a nyárfában,

egy cipő csörtet az öszvér után,

babaruhát mos egy kislányforma,

részeg okádik almazöld lavórba,

senki sem pepecsel,

nem bóklászik rózsás fellegekben –
ez az igazán elviselhetetlen.

3

Jó öszvéremen átcsörtetek
a szélfúttá nyárfáson,
elhagyom éretlen almazöldemet,
kifűzőm hajóforma cipőimet,
a bogokkal elpepecselek.
Az volt az elviselhetetlen.
Állati gágogás a csönd-övezetekben.
Jó itt nekem, jó öszvérem
fűrész-foga harsogja csak a réten
kisült mezőim katonadalát;
kék mosóteknő borul rám
üresen, ügyesen –
nyitva marad a szemem.

4

Csörtetésük lesz elviselhetetlen,
fűrész-foguk zúgása nyárfavályúk előtt;
ölik a halat, a hold
széles tomporukra tűz, topognak;
öszvérségük pataforma cipőket ölt,
megérkeznek, sátort vernek,
almazöld lavórban némán pepecselnek;
mossák a taknyos zsebkendőket a szörnyek.

5

Barátom harminchárom éves.
Nem ért a csörtetéshez.
Almazöld cipője alkalmatlan.
Nyárfaként jár vagy öszvéralakban.
Pedig van egy kis ezüsthűrésze.
Ott hordja a mellénye zsebében.
A pepecselésnek persze egyszer vége lesz.
Formát ölt a hűrés, ragyogni kezd.
Csillagok félik szikrázó vasát.
Tükrében felvonul az angyaltársaság.
Megmossa arcát, kilenc szóra tekint –
maradna bár az utolsó odakint.

6

Az elviselhetetlenséget
kupolaként toljuk fölfelé,
almazöld korunkat,
a pepecselés édenét elhagyva
hűrés, fejsze, balta jön velünk;
templomunk megépül,
cipőnk a kőpadlón csikorog,
nyomunkban ördög csörtet,
egy öszvér is megtenné,
egy akármilyen gebe;
galambszárny csap arcul,
angyal-forma árny suhan,
elmossa felhő,
elveszejt é –
toljuk kupolaként.

Cipők a tengeren,
 le nem süllyednek, azt hiszem.
 Fűrészet a hátamra kötöm,
 nyárfaruhába öltözöm,
 megindulunk a patak mentén.
 Én csörtetek vagy az öszvér?
 Ő visel engem vagy én viselem el,
 hogy fűrészként cipel?

Múltamat a holdfény
 sárgára mossa,
 jövőmet a napfényben
 almának látom, zöldnek.
 megkerülöm a földet,
 pepecselek a Holddal-Nappal,
 írom a verset sorról sorra,
 cipő a szó, lábatlan forma.

Öszvér úr csörtet a képen,
 levelehullató nyárfák alatt.
 Elhagyott homokozó az ég,
 a szél lombfűrésszel dolgozik,
 összemosza cipők és kalapok körvonalát,
 gyerekesen pepecsel,
 az évszak előregyártott formáiba fúj,
 kiáltása elviselhetetlen
 hujjogássá erősödik éjszaka,
 fölébreszti a kerti boszorkákat.
 Öszvér úr a piros almák zöldjére,
 az átváltozás óta eltelt
 időre gondol.

Kiadódik a fűrész helye,
 keresztben a cipőtalp és a nyárfacsúcs között.
 Igaz, van még egy öszvérem is
 meg egy almazöld, zománcos medáliám,
 elpepecselhetek kedvemre velük,
 mintha nem is hallanám
 az elviselhetetlen üvöltéseket.
 Egy sokszor elgondolt formát,
 egymásba játszó alakzatokat próbálgatok,
 a csörtető vadon lepkelángjait;
 így alszom el,
 az álom szilárdabb partra mos.

Almazöld felhők futnak el,
 be-benéznek a kajütblakon.
 Egy mosóteknőben lakom,
 s nem vagyok öszvér,
 mint hírlík némely helyen,
 nyárfa lombokat nem eszem,
 s nem adom fejemet fűrészelésre,
 se csalánosban a csörtetésre.
 Hajós vagyok, mint mondtam,
 címeremben négy mákvirág visong,
 szívókáik rám tapadnak,
 tenyerük a hátamon pepecsel,
 nevetgélünk,
 be-beloccsan cipőnkbe a víz.

A VÁLTOZATOK TÍZ SZÓRA szerzője magabiztos volt, így emlékszem és így látom ma – s nemcsak ilyennek mutatta magát a versben. Jól játszott, használta birtokát, élvezte a nyelv rendszerteremtő képességét, hajlékony gazdagságát, ami szívesen kínálta föl magát, tessék, vedd el, formáld a verset, s akkor én is formálom. Olyan érzés járt át, mint gyerekkoromban gombázáskor, amit számtalanszor meg is álmodtam aztán: megyek az erdőben, derékig érő páfrányok között, tölgyek alatt, s a fiatal nyárfaliget szomszédságában egy tisztáson annyi illatos vargányára bukkanok, hogy a zsebeimet megtömve végül az ingembe dugdosom a zsákmányt; hűvös és bársonyos érintésük csiklandozza mellemet. Viszem haza a rakományt – büszkén, hogy nemcsak a vacsorát kerestem, illetve találtam meg, hiszen a bőséges szüretből szárítani való is marad, télire eltehető élelem, vagyis kivettem részemet a családfenntartás roppant munkájából, amelynek egész súlyát, a szegénység terhét nem éreztem ugyan (sohasem éheztem például), de érzékeltem komolyságát. A büszkeség tehát fontos volt, de eltörpült a vargányák megpillantásakor érzett, egész testemet átjáró bizsergés, fullasztó öröm mellett; mintha titkon remélt ajándékot kaptam volna, vagy inkább valamiféle bizonyosságot, hogy aki keres, az talál, vagyis nem csupán szerencsének, hanem megérdemelt jónak érzékeltem. Így voltam ezzel a tíz szóval is, amit a gyerekeknek szóló televíziós Cimborák írójaként egyszer Kormos Istvánnal, Zelk Zoltánnal, Tandori Dezsővel, Orbán Ottóval és Weöres Sándorral már eljátszottam. Akkor Kormossal, a játékba elsőként beszálló költőtárrsal kettesben választottuk ki a szavakat – ő azt mondta: csörögfánk, zeppelin, kántor, tündöklő, potyka – én meg: téglák, esik, kutya, lófrál, rózsaszín, és a szabály mindössze az volt, hogy olyan verset kérünk, amiben a tíz szó meghatározó mértékben szerepel. Később *Őnk és Őnk játéka*i címmel, a Cimborákban elhangzott „változatomban” mellé még kilencet kanyarítva, mesét írtam ebből, s ez lett a *Nyelvöltögető* kötetem zárófejezete. Itt azt a bizonyos első, tévés változatot idézem, ami a mese szavai szerint *Önarckép*:

*Se pap, se kántor
nem lettem; igaz, pajtikák?
nem nyitottam se
hentesboltot, se patikát.
Lófrálok most, és hallgatom,
csörög-e már a fánkomban,
vagy téglák nő, csak kő terem
az én tündöklő fámon?*

*Kutya-világ ez:
a hal harap, a potyka rózsaszín;
fekete hó hull,
hullatja ezer zeppelin;*

*ezer semmiség
esik, belepi a földet –*

*házam tetején
fánkös boszorkák csörögnek.*

Miért ez a tíz szó? – a versek írásakor ez nem volt kérdés, mert a televíziós játékban kialakult laza szabályokra figyelve éppen ez a tíz ugrott be, mintegy jelentkezett a játékba. S hogy melyik miért? Ma úgy látom (így emlékszem): az *öszvér* a köztesség, a kétféleség miatt; a *pepecsel* a játékra utaló jelentés és hangzás okán; a *nyárfa* egyik kedvenc fám, szememben a látványa ősidők óta; a *mos*, mert akartam, hogy egy rövid, köznap szavam is legyen; a *forma* kimaradhatatlan az *elviselhetetlennel* együtt; a *cipő* végletesen szubjektív, élettörténeti elem; a *csörtet* vonz és taszít mint jelentés és hangzás; a *fűrész* egyedi formaelem, tartalmilag az építés és bontás szerszáma; az *almazöld* különösségnek kellett. Mikor a válogatásnál elhatároztam, hogy a tízrészes verset beillesztem a kötetbe, föltámadt bennem a „játékszenvedély”, és kíváncsian azt kérdeztem: ma mit írnék ezzel a tíz szóval? S nyomban nekivágtam, de néhány perc, néhány sor után abbahagytam, mert rám szólt a belső hang, hogy ez a tíz szó nem az enyém. Én meg visszakérdeztem, hogy melyik tíz szó hát a mai? S rögtönözve, az akkori szabályokra is pillantva ezek a szavak jelentkeztek: por, halánték, sípol, üreg, fullad, hús, héj, seb, hő, fehér.

*Így udvarol
szerelmének*

ÍGY UDVAROL SZERELMÉNEK (1)

Ha a reneszánszban élnénk, édesem, fölvilágosult humanistaként,
természetesen, különös fekvésű, rejtett birtokon, melyet a hadvezérek
kardja nem talál, hiszen a szavannás dombok mire jók, olajfaliget a
kastély körül,

ha ott, ha akkor, hát kilovagolnánk ezen a napon, kék-zöld madarak
röpködnének ruhád hímzésein, vágatnék csattogó szárnyaik után,
hajadat paraszas szél gyújtogatná, lovad fekete volna, hosszú-hosszú
sálad a fasorokban kígyózna pirosan, a sálát aztán lassacskán lefejteném
rólad, ezt már otthon, mert hideg még a márciusi liget,

ezt itt, ezt most is megteszem, a sál idáig ér, eléri bal kezem, hölgyem,
súgom a sál mögé, összefekhetne velem, kilovagolhatnánk, madarat
foghatnánk, babusgatnánk, elengednénk; hagyja, hölgyem, a kölykeit, a
gönceit, a kézelőre firkált határidők raját; testére-lelkére most csak én
tapadjak, fatörzs leszek, fusson mezítláb rajtam át –

így udvarol szerelmének, szavakkal övezi, hölgyének nevezi, tölgyének,
kastélyának, remél szabad időt, nyúgeit lefejthesse, amiről szó volt,
megtehesse.

(1976. III. 23.)

ÍGY UDVAROL SZERELMÉNEK (2)

Ha költő lennék, édesem, vagy más hasonló teremtmény,
fontossággal visszaélnék, szerelmeddel dicsekednék,
körüludvarolnálak nyilvánosan;

a költészet tündéárnyai közt botladozva, penészes pajtákban hálva,
ülve, alva, hullva én mindenkoron – így kezdődne a nyilatkozatom;

a hideg bizsergés nyomdokaiban rohanva én a térde közti lánghoz,
meleg bánya-éjhez, sodródtam az összetapadás költészetéhez,
fonódtam én, kúsztam én föl rá, húztam le én, alá, oltottam magamba
fényét, sötétségembe nevetését, nyolclábú ló voltunk, égő erdőben
táncoltunk, az emberiséget én így szolgáltam, ez esztétikám és
erkölcsöm lényege;

ilyen szavakat ejtenék s kockáztatva a közbotránkozást, pánszexuális
képekben ünnepelném tested tájait, idéznék régi mestereket, Catullus
és Lucullus szólna velem,

de így, édesem, így, magunk között, szereplési viszketegségem feltételes
módba helyezve, csupaszon, szóba sem a „térde közti láng”, sem a
„nyolclábú ló” nem jöhet, csak az elhallgatásban talállok nevet, a
csöndben, a ritmikus zenei éjben, talán az elterelésben,

hallod? szólok, az áprilisi szél, ahogy lerohan a hegyről és erkélyünkre
vágódik, a székek vesszőin süvít.

(1978. IV. 11.)

ÍGY UDVAROL SZERELMÉNEK (3)

Így udvarol szerelmének: édesem, mindig ilyennek képzeltelek,
harmincöt év fehér-arany delében, ismerős-tudós szeretőnek, március
múltán nyárra készülőnek, s magamat, hogy bodzavirág-nyakadat
makogva, állatszáj-szomjasan, hogy barna-vörös erdőben heverek zúgó
fülekkel és gombostű fények pattognak gyors csigavonalban szemhéjam
mögött;

és ne hidd, édesem, udvarol tovább – míg takarót felhajt, inget levesz,
és szemöldökívre, ujjhegyre, térdre, fül mögé s a domb-völgy sok más
zeg-zugába gyöngyöket, kis érintéseket helyez –, ne hidd, hogy az ún.
régí tavaszok ... ne hidd, hogy a régi romantikát az új tündöklés, mert
más fényben mutatja, megszünteti, dehogy;

a hatvanas évek tavaszai, a kettes meg a hármas, vagy a nyolcas és
kilences például, a tények! szóval élek és visszamenőleg is, még mindig
körülményesen udvarolok neked, édesem, hozok nárciszt, tulipánt;
futkosó kis szertartások, csibesárga formalítások, kitérések és
kerülgetések, mennyi mennyei részlet a kezdetektől idáig újra és az
egész, aranyban és fehérben a keserű, a barna, boldogság riadalma,
éjszakában csattogó állkapocs-fogó –

így udvarol szerelmének, ha ez még udvarlásnak mondható, lyukas
kanállal mereget oda-vissza eget és vizet s szól: március paraszát a
képzelt olajfaligetekből hozzuk haza, gyere, s ha a fényszeplős áprilisi
lények kiterítik alánk a térképet, utazzunk el délre, el, csak el.

(1979. III. 23.)

Kaptam egy üres lapokból álló könyvmakettet Szántó Tibortól, a Helikon sorozatának *Júlia* darabját, s elhatároztam, hogy L. J. születésnapjára vékony fekete filctollal beleírom a közvetlenül hozzá szóló verseimet, s rajzok is hozzájuk, ha úgy adódik – elhatároztam, s meg is tettem. Ennek a ciklusnak a címét a kéziratos *Júlia* éléről vettem át, de itt a versek sora más. S a jegyzetek pózában-pozíciójában is mást próbálok: gyakrabban jegyzetelem a jegyzetelőt. A kettős áttétel talán könnyíti az exhibíciót, ahogy formát ad az elmondhatatlan megközelítését e tematikában különösen nehezítő, speciális határok érzékeléséhez: íme, máris milyen nyakatekert a mondat! A jegyzetelő tehát, aki adalékaiban nemcsak az értékeléstől szeretne aggályosan tartózkodni, de magyarázni sem kíván, itt aztán különösen nem, ugyanakkor élni akar a háttér (a mellettes tér) egy-egy pontjának megjelölésével, ősszerűként, átfogó alapként idézi a *Súgja Hang* 10. darabjából: *Minden volt s lesz versem a tiéd* ... Ehhez képest – régóta tudja – minden írása, ez a könyv is, egy terjedelmesebb jegyzet csupán. S mit is jegyzetelhetne meg (még) ebben a helyzetben, miféle pontot, hogy az ne az udvarlás továbbírása legyen – de miért ne legyen az? S úgy érzi, véli (ahogy nézi, ahogy az időmúlás révén valamelyest mégis rálát), hogy éppen az udvarlás jelentésének vibrálása, a tárgyias és testies való, a nem-udvarlás formába foglalása az udvarlás. A továbbíró jegyzetíró tehát csak azt jegyezheti meg, hogy a három prózavers valódisága és igazsága ma éppúgy fedi egymást, mint akkor. S némi földrajzi útmutatót adhat még – a délre azt jelenti a *Sétalovaglás* idejétől, hogy a tengerhez, az Adriához, el, végig a zöld Neretva mentén, Mosztáron át Trogirig, Dubrovnikig, el egészen Ulcinjba. Aztán a délre azt jelenti, hogy a görög tengerekhez, legkivált az Égeihez, különösen a Chalkidiki-félszigetre vagy Korfura, az Olimposszal szembeni partra, az Athén, a Nauplion mellettire, Epidaurosz közelében. Sátorba, gázfőzővel, konzervekkel, családdal, négy gyerekkel egy piros Lada kombin.

ISTÁLLÓ

(tejszagú ez megzavar én
orromban újszülöttünk illatával én
combjai függönyéhez én gyámoltalanul
nos harminchét éves koromra
tizenkét esztendei
és négy gyerek után ez végül is nos
az istálló tejszagával orromban aztán
sutaságomban bokáig meztelenedve
ha letaglóznak sem bukhatok
fölemelőbb zuhanással a lába közé)

(szemgolyók mögött csillag robbanása
gerinc-ösvényen vadló vágtatása
tarkótól talpig vasdrót elszakad
halánték jege menny köve
fehér fénykútban fekete vödör
tűhegyre tűhegy rá és rátalál
felhőben hársak magasa madara
bot völgye éje mélye rése)

(szalmafényben két barna rózsa
fölforrósul a hasa holdja
tapadás párás derengésben
kiáltozás az édes résben
elhomályosulás
átpördülés
a rés a prés)

KÉTSOROS

szeress te szeress tartsd össze
a szürkülő kóc alatti laza firkát

MÁJUS

Csípőd a kocsmák küszöbén átlibben,
a lámpákat eloltja, huss, ki a zöldbe.
Sípok szólnak, a petárdákat fekete kos
lábai rúgják az égre –
fönn csak a körmök nyoma,
csillagok vasa fénylik és kiált.

NIMFA ÉS PÁSZTOR

legyünk
négy száz éves festményen
Nimfa és Pásztor
hátterül az őszi álom-domb-ég jó
talán teátrálisan és közönségesen most
úgy lépkedünk át és át
a csütörtöki délután bárányos álmoságában
bokaékszer cseng
csendbundámat a berkenyebokrok alatt
leterítem szépen
és pásztorkodó háztartásunk nászjelenetét
ott ráérősen előadjuk
a lassúságban a lány tapadás elengedős
istennő-tudományát és megszokott édességét
a mézpergető idő
fulladásig fokozza
nimfasusogásba zakatoló mélyhangok
szaggatják szét
a pásztorbundát
Tiziano őszi teátruma sehol

TÁJKÉP SZERETŐKKEL

erdőidben alszik és fölébred a kezem
elindul útjára világ vándora szomjasan
földobog nyolc égtáj öt-öt lovasa
nap nyugszik tölgyötét völgy tavában
lávafényű hullámgyűrűket hajt körkörös
tücsökdal dombja süpped fejem alatt
csalánköves sövények múltját hozom
nyárfaforgácsok fehér húsának illatát

hiúságom héját szétrepesztem nyújtózom
kiülök a táj partjára és tollászkodom
lóugrást tanulok fejben egy fa fájdalmát
járok az ordító város paraszán álmélkodva
a némán figyelő tárgyak kertjében irigykedjem-e
mit mondjak a testetlen éjfélre vagy délre
hogy két szó között a csend olyan legyen
mint az elsötétülő csillagok üres tömörsége

folyó vagyok most ezt gondolom hegyeket látok
a Duna fényasztalára habtalan víz abrosza simul
testemet testedhez lökik a fű acél rugói
csírazöld növények tükörképükkel kacérkodnak
reszket a szélben szárnyas felhő és vaksi göröngy

tájkép szeretőkkel ez te meg én vagyunk gyere
szökjünk meg el innen föl ki át
lomb zizzen út porzik lámpa zöldre vált
elhagyjuk a tájat és összetapadó lakóit
nézd egyes kőpofák dúltan merednek rájuk
ők mulatnak a zöldben szombat este tüsszentős
vasárnap reggel 1980 májusában kezükből
kezünk kiröppen már nem vagyunk a versben

A DÉLI VASÚTNÁL

A Déli vasútnál vártam, álltam ott s míg lestem,
hogy a mozgólépcsőn szakadatlanul áramló
kalapok, hajak, sálak, kendők, kabátok rengetegében
tekintetem szakadatlanul röpködő nyilai mikor
találnak célba s képzeletben már láttam
közöttük, s magamat is, ahogy hozzálépek és
karolom, nyakába hajolva lélegzem, dünnögök;
eszembe jutott a huszonnégy év előtti kultúr-váróterem,
oda jártam délutánonként, a lakása közelébe,
valahol itt volt, ezen a helyen éppen,
a pun háborúk kétkilós jegyzete fölé hajoltam
és vártam, izzott a koszlott szék alattam s mozdonyok
sisteregetek be az ablakon, mint gyerekkoromban,
csak lestem, jön-e, nyílik-e az ajtó,
odaül-e hozzám nádszál kisasszony, s hív-e szobájába,
hogy az édes görögökkel ott is törődhetek,

mert vele is akkor,

és jött és jön, mentem és megyünk, karoltam-karolom át;
nádszálam, a Déli vasútnál várlak, siess, eszembe jut,
hogy úgy jutsz eszembe, mint vénülő szerelmesnek
az ifjú szerető, keresztcsíkos ezüst-fekete szoknyádban,
és eszembe jut, hogy banális vagyok és olyan
átlagos, mint a mozgólépcsőn le-föl suhanók,
és örülök ennek, jó,
és a görögökre is gondolok, hogy ők se másként;
nádszál kisasszony, dünnögöm, a szalamiszi ütközet
óta várlak, egy közönséges és jócskán meglett görög,
a hegy hideg zöldjében

éjjel nagyokat kiáltoz valami ismeretlen madár,
sohasem hallottam eddig, aludtam talán, csalogány-
féleség lesz pedig, erősen rikoltó, bizarr csattogás,
mert torkán reszelős törmelékkal mondja dalát
és vár a Déli vasútnál.

A FÖLTÁMADÁSRÓL L. J.-NEK

kétséges bizony lesz-e isten
ki csontjainkat a csillagporból
összetrombitálja
                    lesz-e por
de talpalatnyi földed vagyok én
és te a virradatom
                    érintéseinkből
kőszenteket borzongató vihar támad
a rideg valószínűség semmije
és a paradicsomi legendák között
            te húsvétom
                    te vallásom
                            amíg élek te
reggelről reggelre föltámadásom

ODA

Odahúzódik-vonzódik, az idő vízvágta járataiban
odavonszolódik és karokkal-lábakkal láncolódik oda,

lejt a tér, odagördül, szél is csak sodorja oda,
fázik, s hogy ujjai le ne fagyjanak, odatartja,

ott a tűz, a méz és alma, álmában is odazuhan,
a levegő lankáin odalendül állati szökelléssel,

ott a legmélyebb, enyhébb ott az égő szemek fénye,
odamutat vibráló nyila mágnesnek: befogadnak ott!

menedékül a járdák alól kinyúló mancs elől,
közáporban is odabújhat, oda néz, oda tart, ott van,

oda eltalál vakon is, úttalan úton oda megtér,
onnan el soha, most sem, hogy ül a téli délelőtt

ablakában és a domb félgömbjén alvó bokrokat
lát, piros bogyók közt ugráló feketerigót,

s talán az éveket is, páncélos kékségbe fúrva
arcukat, újra meg újra itt galoppoznak sörényesen el,

sarkantyús-patás lépteik csak a rigócsőr sárga
tükrében vernek föl némi port.

TUDOM, HOGY Ő

bejön a szobába északról szilvakék
báronyszoknyában megy át a déli sugársávon
az erkélyajtóhoz lép és kinyitja
lába térdben meghajlik combja vonalának
a lábszár íve kagylóformán visszafelel
föláll megfordul rám néz mond valamit
minden szavából csuklója tenger-mozgásából
értem a kézrebbenések és a vállgörbület
szétfutó hullámaiból csöndjéből megértem
ahogy ül jár ír alszik vacog beszél
és elnehezedik vagy fölgyorsul és megnő
lélegzete karja öle haja hőerdő
tudom hogy ő éppen ő csakis ő az
és ijedten elámulva közeledek e tudáshoz
tanulom terjeszkedése mértanát
próbálom követni formáit a kimondhatóban
szavaim árnyakként forogják körül
amikor a kívül dübörgő feketeségből
viharzó holdirányból vagy
a hideg nyüzgés telefröcskölt falából kilép
és bejön a szobába

Elnéz a papír fölött a jegyzetelő, és látja, ahogy bejön a szobába a vers címzettje, és tudja, hogy ő, bár ez a látás és tudás nem azonos a versbélivel; sem a személyek; nem ismétlése annak, nem tükrözése, nem paralelája, nem folytatása, nem átírt vagy újraírt változata; nem bővített vagy szűkített újratermelése; ugyanakkor a jegyzetelő nem esetleges olvasó, mert az a hermeneutikai tér, amiben ő működik, csak az övé; jegyzetében erre szeretne mutatni, nem leskelődésre csábító kulcslyukon át, hanem a rétegződés és megfelelések tényfékezésével: ahogy bejön a szobába (ő): és a kagylóformában nincs idő.

SOROK

Ajándék ez a sor, lélegzetem héjként óvja
és kiszakítja a csöndből,
az idő kék-kockás asztalán egészen tied –

Ez meg vihar; reggeltől estig őrzik ujjaim
méz- és rozsmezőid illatát –

Ebben a sorban hegyoldal őszi gyönyöre tágul
a klasszikus égbe, ég –

Tölgy- és fenyőligetek ernyős árnyainak
útvonala kanyarog így –

Cserepes szájnak mondom, szódarabkák
tapadnak rá cérnaként, pitagorasz formációk –

Ijedség: alig voltam még veled –

Ez a sor, mint a fekete szeder közönséges
édessége: nem tud, nem akar, nem jelent –

Ebben a sorban a társaságok macskaszeme villog,
sorompók vöröse és kezek bársonya megérint,
nincs mód elzárkózni, sem hazatalálni boldogan –

Ez a sor az én hunyt kalyibám: siklik
a szeszélyes homály partjai közt feléd –

Mondják: a kesergő szerelem markánsabb műveket szül, mint a boldog – lehet, nem tudom; az ilyesféle kettéválasztás különben is nehéz, s ha egy szuperszámítógép az ősköltészettől napjainkig elemezné a világirodalom roppant terjedelmű szerelmi költészetét, és megerősítené a tételt, attól sem lennénk okosabbak. Kétségtelennek csak a közhelyek tetszenek, hogy erős érzelem nélkül bizonytalanabb a vers esélye, hogy a tudat mindig fájdalmas, boldogtalan – a boldogság fénylő pillanataiban vagy alant vonuló mélyáramaiban is, hogy az ember kevert, sőt paradox lény, boldogan is képes a szomorúság vagy akár keserűség boldogtalan árkaiban evickélni, hogy beteljesüléskor érzi vagy féli a hiányt igazán, és szerelme nemcsak a kifejezetten szerelmi költészetben jelenik meg, illetve ott is megjelenik a világ, a kor, sőt – a jegyzetelő versével szólva – a *korom*... Egyszer T. azt mondta nekem Csepelen, ahol a könyvtárban találkoztam vele és L. J. jelenlétében a verseimről beszélgettünk, azt mondta a Belvárosiban szokott nyíltsággal, hogy a nagy lerobajlások szele, a drámai döbbenetek brutalitása hiányzik írásaimból (azért is fordultam a groteszk felé), ami különben természetes, hiszen harmonikus életet élek; mert ha például L. J. fölakasztaná magát, folytatta eltűnődve, az bizonyára jól hatna a verseimre... Nem emlékszem pontosan, hogy a „jól hatna” kifejezést használta-e, de ez volt az értelme, s különben sem gondolom, akkor sem gondoltam, hogy T. azt gondolja, amit mond, nem éreztem, hogy megbántott volna, de a különbözőség megdöbbenett, s nem is az ő vélekedése, hanem a sajátom, hogy nekem ez a létérzékelés (egyáltalán nem ritka világ- és művészetszemlélet, voltaképpen ideológia) mennyire idegen, mennyire ellenére vagyok, és nemcsak a példa durvasága miatt (nem csekély erővel kellett a személytelen elvontság terében tartanom), hanem elvileg is, mert a költészetet én az élet részének tekintettem, és nem vágytam a tragédiák, katasztrófák erős érzelmeire, semmiféle iszonyat kipróbálására; a sötétség semmilyen, addig nem tapasztalt konkrétsága nem hiányzott, mert bőségesen ellátottnak éreztem magam ezen a téren úgy, ahogy voltam, azzal, amim volt: ennyi nemcsak elég, sok nekem; alkalmanként úgy rémlik, mintha a földbe lapítana, elnémítana, s nem versírói gyakorlatomat, hanem léteimet fenyegetné.

HOSSZAN ÉS LEASSULVA

Megérintelek, oldalazva közelítek, válladat
súrolja vállam, kívül és körül keringőzöm,
kígyózom, hajlok hétrét, lendülem átfordít,
pörögve érkezem vissza, hinta-mozgással lelassulok és
hajadba sugdosom töredékes szavaimat, elnyúlok
hosszan, áttetszően, köréd csavarodom, pólyád
vagyok, fölülről zuhanok rád, üreges test, és
magamba zárlak, ujjaid belső falaimat beszédesen
kitapogatják, összechapódom fölötted, Adriáddá
változom, lebeghetsz bennem, hátamon elheverhetsz,
partjaimra eljutsz, kiszállsz, kutatsz, a naptól,
sótól fehér köveken, narancsfák sötétzöldjében
kóborolsz velem, sirályok csapódnak a víz
fényhártyás szigeteire, halászhajók lámpaköre iramlik
este, vitorlások siklanak át hold-tükrös árnyakon,
óriás-ütésekkel ostromol az ár, ikerformánkat
az örökfekete olajfák elbűjtatják, testünk az éjszaka,
a nappal, megérintelek, közelítek hosszan és
lelassulva zuhanok.

SZÁMÍTÁS

Álmomban menni kellett s bár
bizonytalan volt sok körülmény,
ajtó, út, ruhák, és a szokott
sötétbarna homályon át kék sem
derengett, csak az *e/* volt
tényszerű, hát megkérdeztem, hir-
telen gyanútól fölbérelve – a hír-
hozót-e? volt-e? nem tudom –,
megkérdeztem álom-magamát, hogy
ugye ott is, bármi formában és
képpen, sohasem sejtett szellem-
alakban, tudhatatlan tudatban
vagy tapinthatatlan testben, de
ott is számíthatok rá, mert
élnem sem lehetne különben s
feltehetőleg mégis ez a könnyebb;
elszorult a torkom,
szomorú közölkön szakadtam át,
üresen pattogzó borsóhéjakként
peregtek szét az álom tárgyai,
fölébredtem, gyomromban kő sírt,
megemészthetetlen, dohogtam ésszel,
löktem le magamról a roncsot,
meztelenül ültem forró vízszugárban.

HÁLAADÁS

Ülni a napon, lenni; a
hullámos szél hajában motoz;
még lassabban, kérlelem;
számban szilvماغ; meghallom
a hegyi kutyákat: csaholják az
elhantolt nyarat;
írmagbetűimben
csetlő-botló délelőtt, kockás
papíromon nyomunk megmarad:
este az ő testének meleg
nedveiben, ajkai közt minden
porszem-létem fürdött szabadon;
a vadon hagyta, hála érte.

HÚRJAIN

soha
még soha
eddig soha még
eddig még sohasem

szerettelek
ennyre így

irigy a nyár tavi árnyakkal
visszafojtja lélegzetét
a sárteknő szárad
vénülünk
kopaszra hajlik fél fülünk
és lerobajlik a fűre csillag hull
telik irgalmatlanul
orsó korsó
árad
a nagy hegyi tolvaj álmában
iszamos pincében tapos megkékül
fönn a csapszék
lármás lobogói elszállnak
még soha
sohasem
volt héjatlan jó havában
részem így
a nyár hegyi hatalmasságai hátrálóban
a fű mögé sohabb időbe térhetek
innen még
a malteros ládák üvöltésén is innen
nem tudom
mondataimat húzkodom a földön
egy meglett ötvenes egy ingyenes danász
eszkábált húrjain
nyakad hajlatához dől dadog soha

ÉRINTÉSÉRT

Csuklóm is reszket érintésért,
csuklómban az ér, ahogy vállad
és nyakad vonalához ér
s ver a vér, bőrön át
simul bemélyedéshez,
                    kidomborodáshoz,
ahogy hajnalban Velence felől,
és északról is, díszes vitorlások
az éj bozótjaiból egyszerre érnek
a kikötőbe, mint kezem haza,
melegedni kutyaként, odakucorodik.

BOLONDULOK

bolondulok érted bolondulok
megérintesz és megkondulok
kinn sörényes zöld vagy sötét zuhog
páncélos éjben havak esnek
itt testemnek válaszol a tested
időnk csészéi szélén mintha kezdet
és vég ajkai egymást tanulnák
mintha ismételnék a formát
a hangot és a hőt a súlyt a színt

én nem tudom
a néma zubogást csak hallgatom
és bolondulok érted a testi rög
barázdáiban zihálok veled vad
csörtető és rémülő dadog
mint kóc- és por-cibálta árny-zsák
mégis üdvözlő így hozzád hazatalál

nincs halál van halál fény edényei
vagyunk s én bolondulok érted
mert általunk történik nem csupán
velünk ez a december éj havak és
szenek a kikalapált serpenyőkben
combjaid völgyébe szorítsd játszó
feled és derülj a vénülő csont
erdei meséin ahogy nyakad pihéibe
duhog

Luca unokám tíznapos és gyönyörű – mondom a szüleinek, hogy figyeljenek, lássák is azt a bonyolult gyönyörűséget, aminek a részesei, és mesélni kezdem, hogy amikor mi... Nagypó mesél, igen. Versei jegyzetében naplózik, az „élettörténeti én” anekdotáitól sem idegenkedik, unokáinak udvarol. Remélem, azért tudja, mit csinál, s amikor gyerekeit a rálátás gyakorlására biztatja, nem téved az önmitologizálás bizonyára minden korban kínálkozó, a mai zavart világban azonban sokszor menedékként vagy csak divatként mutatkozó homályának hizlaldáiba. És a mesélő nagypó pózában sem kötelező szenilisnek lenni vagy fecsegni. Luca születése, csakúgy mint egy éve Rebekáé vagy öt éve Annáé, az L. J.-vel folytatott életjáték kiismerhetetlenül áramló rendszerében nyit új kaput a létezés és a lét között, a számomra látható egész történetet átrendezi. Ezért is érzem helyénvalónak, hogy a háromnapos Lucáról szóló *Ötvennyolc a háromhoz* című verset itt idézzem:

*évet a naphoz: még arány?
már talány?
az öröm mint olcsó rím ha
kimondom ha nem: rám ijeszt
a neszt most ne véld annak
ez is értelme ma a hangnak
hallgatózz: talán a hörgő zaj
a világ csatornáiban ha
el nem is ül
de csillapul így: tőle vele
egy fényrebbenésnyire és
mert tudod hogy a sok kevés
az egyszeri a sok e soha
vissza nem térő érkezés
az egészre vet megint
jelet: még lehet még van
esély a kezdet mint a dolgok
boldogabb vége mint szümboln
a kezünkre áll mint női szép
bűvöl el és tudásunk gyatra
ketrecét tördelni újra lelkesít*

MINT VADMÉHEKNEK

Félálombéli délutánokon
mint nyárvégi hűvösség, ahogy megérinti
bokádat víz-sima ajkával;
mint
fönn sustorgó szél, ahogy zöld csúcsokat
csavarint a fák hegyén,
és a levegőből hasított forgácsokat
szétszórja:
úgy vagyok s olyan könnyű
érzékeimmel és minden tudásommal
mint
vadméheknek illatozó kőris
könyökére felhőként:
derekad köré telepednem
s átfényesednem ott, maradni víz és szél
neszeinek eksztázisában,
forró dombra hajtani fejem
s így szemlélni a világ
vakon elém vágódó képeit –
rémült népek ziháló horpasza
mindenütt ki-be
jár.

OLYAN ÚT

Ötvennégy éves koromra
a tájék:
homlokig mintha koromban járnék;
megijeszt;
nem tudom; leírom;
délutáni papirom a talpam alatt
olyan út,
szerelem szélfúttá rengetegéből
szakítom a szó-laput,
felhőbe
hajló fák homlokáról
fény vetül rám,
tudhatom: most jól áll a szénám,
szám szemhéjadra
úgy tapad,
érintem bársony barkáidat,
s a forgó világtájék,
hol mintha betűimben járnék,
meg-megáll;
koromban, hóban
ez a délután
duhogó rajok, félszavak áramlásához
hasonló.

JÁZMINOM

jázmín az
jó
fűben suttogó tanya
illata
hol az éj öle dől
hasadékaiból
egy másik éjbe ott szökik át
a lomb zöldje is beleborzong
földben alvó küszöb
érints meg tölts el légy honom
lassúságot adj én jázminom
júniusi javam
az időroham elvakult hevét
zsivaját szakítsd meg ajak
fű és hő
maradj még

SZERELEM-ÓRA

szerelemtől szép lába
hajlékony vonalában héjatlán ív
mogyorófa-fény derül
időmúlás zenéire
ahogy megyek utána
a mindennapi átváltozások
rohanvást elzúgó jelenések egyre mélyebb
erdejében
tíz meg tíz ujjam árnya
bokorra bonyolódik
izgatott inda –
sötétségeim odvába
ingázó fehéren világít be
a lába
szerelem-óra mutatói

AZ ÉGEI-TENGERNÉL

Ezek a délutánok az Égei-tengernél,
ahogy palásan törik a fény
és befedi cserepekkel a vizet –
azt tudja ez a telt edény,
hogy mikor szeresselek és hogyan,
a gyapjas domb és a kövek
káprázata is azt tudja, holott: kő, homok,
víz, pára, hő, szín, szag és együtt az egész,
mint hangzás, mint belsejével kifordult
forma, mint istenkéztől száradni
facsonkra akasztott szatírbunda, mint
tökéletesség, gondtalanná szült kép,
mint érzéketlen gyönyörűség, habzsoló
közöny, a csillagok rovarként izzó
ábrái közé lökött vágytalan, mint ordító
személytelen,
a földi mederben űzött ábrándosnak:
mit mondhat nekem?
kétségek kampóin felemás szerzet,
töredék minden mozdulásom,
kicsinyes jelképektől terhes és ezer
akarnokság állkapcsát csattogtatva is
oly aluszékony, a kitalált csodák alján
lyukas marokkal szomorúságos –
ezek a délutánok az Égei-tengernél
mégis megmondják; a fénycserepeket
egyenként rakosgatom rád és leszedegetem,
ahogy partját mossa a hullámvonalú őselem;
mindig és így, és mindig így.

KALÓZTEMPÓ

Kalózhajó csáklázhat így, halaktól riadó
test csónakján evezek, hajnali félálomban
lábfejem talpad alá szorítom és húzlak
magamhoz, kintről a madárzajos hegy és
a hörgő város, fejemben egy álomból meg-
tapadt gondolatfoszlány, selyemzöld darabka,
és az új nap eljövendő omladékai ládában,
mintha közetek cédulázva, a réseken meg poros
világosság rikolt be, tárgyak, vak dolgok,
most ne, most csak a másik hajó peremébe
kapcsolt ujjaim és vonszolódásom éhe az égi
farkas parazsáért, rejtekhelye melegéhez,
most kajüt és kémény, szent közlekedőedények
homálytól párás kavalkádja, most dohogó daru
és himbáló uszály tenger hátán, átjárhatatlan
tér, csak a merülés idejére földerengő:
kalóztempó időléke – talp és lábfej kagyló-
hajlata tudja, futja, elviszi, leteszi, ott van;
szél az, mély ez, árama hóból, jóvá bugyolál.

Kadarkúton, a falu szélén vigyázó vasúti bakterházban 1950 körül éltem ponyvaolvasó korom legfényesebb éveit. A kalóztörténeteket különösen szerettem, mert titokzatosabbak voltak nekem, mint a szinte köznapinak tetsző cowboyregények. A hajó, a tenger, a kikötők világa annyira távoli volt, az elvágyódáshoz semmi tárgyilagos kapaszkodót nem nyújtó „valóság”, hogy gátlástalanul azonosulhattam hőseivel, s valahogy kezdettől kapcsolatba hoztam a nőekkel. Nem emlékszem pontosan az első kalóztörténetre, a világszép asszonnyal összezárt, szerelemre éhes kalózkapitány erotikus kalandjaira, csak a sóvárgásra, amiben kamaszként a sajátoméra ismerhettem. Az erotikával áthatott szerelemben, a testi vágy vacogásában különben is van valami kamaszos brutalitás, a mohó kívánczóság és a bátortalanság présében megcsavart különös forma (vagy formátlanság), ahogy a tárgyatlan ábrándozás szertelensége átbillen a megvalósulásba és furcsán félelembé torpan – vagy a végképp kimondhatatlan mezőkre lendül át.

KÖNNYŰ

könnyű voltam a takaró alatt
langyos testhøj visszagörbedt bot
sima súlytalan alig nyomtam
lepedőn át a Föld hátát hátammal
ahogy jobb karom feje köré hajlott
ballal dologtalanul fogtam a semmit

nem voltam éhes szomjas kíváncsi
nem is féltem nem fájt a fogam
derekam nehezéke beleim nem kordultak
hőt szagot hangot nem adtam
nem szűrt szemhéjam s a gondok fejemben
szívemben nem kalapáltak nem fulladtam

hely voltam azért kába érzékem
éber aranyában tudtam és pontosan
megragadtam az éj nem száraz
nem kihűlt csöndjét és benne magamat
voltam légvételemet meg is számoltam
nem veszttem el a könnyűség mámorában

surrogott fülemben a robbanás után
megtisztult tér vagy az időmúlás sistersgő
hangjainak hiányát hallottam mindegy
megszabadultam általa vele gondoltam
s hogy ő is és most mi ketten a sötétség
fénylő pontjaként körözünk bízvást

s milyen különös nyári-szűnyog-hangon
kőhög egy kutya egy motor
józan tárgyilagossággal ezt megállapítottam
a mélyben vagyunk még középén kinn

a ház kertjét átszelő betonjárdán
megreccsent pikkelyes tönklába a tömkelegnek

szilárdan áramló forma voltam
sűrű áttetszőség takarékos „éppen az”
legtöbb a legkevesebbel mert mozdulatlan
s csak azt nem tudtam biztonságom
makulátlan fénye honnan való
hazámból-e káoszom nyüzsgő réseiből – igen

nincs más birtokom rongyos-
véres tonnái nélkül mitől váltanál
meg hártyák és nedvek dajkáló istene
már hajnalodott közönséges madárhangok
gurguláztak éji torokból szél
kapart üveget vasat elaludtam

LÁBJEGYZET

Lába ollója vág le a világ
köldökéről, öldöklések honából
valóbb hazámba térde ölel,
nincs közel, távol, térhatár,
a halál is hangzat; magzat-
pózt ember nem felejt, nem
ejt sebet fény testén a szög;
lábamról lába ívének látása
is levesz, helyem hajlatát így
kijelöli, megjegyzem a járást
gondolatban, annyira kívánom,
mintha az álom őstojása most
gördülne végig a látóhatáron;
és a nem-lét tökélye eltörik.

Nagy a kísértés, hogy a LÁBJEGYZET-hez is írjak lábjegyzetet (de nem írok), hogy a filozófus megjegyzése se tartson vissza, és ne üres papírral hallgassak arról, amiről nem lehet beszélni (de hallgatok), hogy az *Így udvarol szerelmének* ciklus lezáratlanságát kimondjam (de nem mondom ki). Nagy a kísértés, de nem tudom, honnan származik. Kitől jön, vagy mitől.

Egérút

DALOK TIPI-TUPA HERCEGNŐNEK

Tipi-tupa-tapa-lapa,
trapparapa-tapp!
Vízimókus ködmönével
beborítalak!
Tipi-Tupa-Tapa mondta:
holdfény, kocsiút!
Vízimókus ködmönében
röpülj ide, fuss!
Kocsiúton kocsi nélkül,
holdfénylábakon,
Tipi-Tupa udvarába
jöjj egy csillagon!
Káposztákon fehér lepke,
répán zöld bogár,
integetnek, hívogatnak:
Tipi-Tupa vár!
Sásból hidak, szalmagályák
visznek a vízen,
szitakötők sárga szárnya
suhog sebesen.
Parton erdők, pózna-népek,
fűrészpor, homály,
s Tipi-Tupa birodalma,
fellegvára áll.

*

Tipi-Tupa hercegnő sátra
csupa-csupa zöld, csupa sárga,
ibolya-bársony –
csattog egy szagos kőrisfaágon.
Kőrisfa tornya, kupolája

szelek, madarak üvegháza,
fekete kérge
dünnyögő bogarak lépesméze.

*

Tipi-tupa trombita,
fafurulya, facsiga!
Hoztam csigát, trombitát,
öleld meg a kapufát.
Nem kell csiga, trombita,
jobb nekem a furulya,
nyárfából vagy fűzfából,
kaptam Tipi-Tupától.

*

Tipi-Tupa ablakán, ablakán
szalmafüggöny halovány, halovány.
Jön a szellő, ringatja, ringatja,
Tipi-Tupa hallgatja, hallgatja.
Szalmaszálak éneke, éneke
zöld üvegen siklik-e, siklik-e?
Zöld üvegen, tengeren, tengeren,
Tipi-Tupa jön velem, jön velem.
Átkelünk egy csillagon, csillagon,
mágnespátkós lábakon, lábakon.
Árnyék hajó taréja, taréja,
megérkezünk húsvétra, húsvétra.

Tipi-Tupa hercegnő hathetes volt, amikor írtam ezeket a dalokat. Vándorkomédiás útajaimon, az ún. rendhagyó irodalmi órákon vagy író-olvasó találkozókön több százszor elmeséltem országzszer a gyerekkönyvtárakban, iskolákban összegyűlt tíz év alatti hallgatóimnak, hogy miként térdeltem mózeskosárban fekvő lányom mellett néma imádatban, míg meg nem szólított különös, holdon inneni nyelven, kissé keletiesen cincogó hangon, valahogy így: nyi-kö-ci-mi-cö – ami ugyebár magyarra fordítva ezt jelenti: miért térdepelsz itt tétlenül, helyett, hogy papírt, ceruzát ragadnál és hódoló dalokat írnál hozzám, mikor látod, hogy hercegnő vagyok... Láttam, hallottam, írtam. A *Tipi-Tupa hercegnő* 1971 végén jelent meg Anna Margit képeivel, akinek ez volt az első és egyetlen ilyen jellegű munkája. Illusztrációnak többnyire ügyetlen, néhol szimplán giccses vagy árnyalatlanul primitív, de így is van benne festői erő, s nemcsak azért, mert jellemző motívumait, néha egész képrészeket átvett a rajzokba, s így a könyv képzőművészeti kuriózum. Valahogy a kínosan reálisnak szánt ábrázolásokon is átüt egyénisége, ami a fehér arcú bábukban aztán leplezetlenül megmutatkozik: rémület és csodálkozás.

KAPTAFÁ

Volt egyszer egy kaptafa,
tornyában a fakapta.

Ki kaptafát nem látott,
nem látta a világot.

Kapta fája, kaptafa,
világ végén áll a fa,

fából van a kaptafa,
kaptából a fakapta,

világ fája, kaptája,
ugorjunk a tornyába.

*

Kaptafa lába,
cipő a háza,
kaptafa ága,
ne állj alája,
kaptafa álma,
gubbaszt magába,
lába és álma,
háza és ága
mindig magába –
ne állj alája.

*

Kaptafából van a kaptár,
magtáfából meg a magtár,

de a naptár miből van?
Naptafából van talán?

Kapta, magta, naptafácska,
kerek erdő három fája,
miből van hát a naptár?
Naptafából van talán?

*

Egy magányos kaptafa
ökrét, házát eladta,
szívét bánat vette meg,
bánatában megrepedt.
Repedt szívvel mit tehet?
Keservesen füttyöget.

SÁRPOGÁCSA

Selyemsárga, megszártalt homokra
piros, kék vagy barna kisvödörből,
közvetlen közlelől
öntsünk naptól langyos
(az se baj, ha piszkos)
csap- vagy kútvizet.
Jobb kézzel öntsük vagy ballal,
és persze óvatosan,
bár folyamatosan,
vagyis egyenletesen,
hogv tészánk csomós ne legyen.
Bármilyen formát használhatunk,
ami kéznél van éppen,
mert zsiráf és nyúl
egyként mutat az edényen
s majd a süteményen,
ha gyors, határozott mozdulattal
az előre megtisztított talajra,
esetleg megreszelt tégladarabra
vagy a szálkátlan szaggató-deszkára
a sárpogácsát az ember jól kívágja.
Magsütni – ha éppen maradt a forma –,
az már a napocska dolga,
csak várjunk türelmesen,
percet, órát, évet se bánva –
és csodás lesz majd a sárpogácsa.

IDŐFA

Ki lakik, lakik-e
valaki a fában?
Az idő lakik
a hársfában,
lakik az ágában,
lakik a törzsében,
ezüst levelében,
föld alatt ágazó
hajszálgyökerében...

Ki lakik, lakik-e
valaki a fában?
Négy tündér lakik
a hársfában,
négy tündér, illanó,
ősszel szomorkodó,
tavasszal a széllel,
nyáron nevetéssel,
télen takarózik
ezüsthárslevéllel...

Ki lakik, lakik-e
valaki a fában?
Ott lakik az idő
ágas-bogas házban.
Négy ablaka nyílik
négy ajtaja tárul,
négy tündér tekint ki
ezüst-odújából...

Ki lakik, ki kérdez?
Forog az időfa:

porban a gyökere,
felhő a tajtéka.
Ki lakik, lakik-e
valaki a fában?
Ki lakik, hallja-e,
ha hívom, eljön-e,
ha eljön, hiszi-e:

négy tündér, illanó,
ősszel szomorkodó,
tavasszal a széllel,
nyáron nevetéssel,
télen takarózik
ezüsthárslevéllel.

A SZARKA ÉS A SZARKALÁB

A szarkaláb egy kertben állt,
a szarka éppen arra szállt.
A szarka mondta: Csörr! Segíts!
A gazda üldöz, rejts el itt!

A szarka, szólt a szarkaláb,
a szarkalábbal nem barát.
Mit ér a név, te névrokon?
Én rózsákkal barátkozom.

NAPRAFORGÓ

Napra, napra, föl a magasba,
ki a fénybe, a szélbe, a térbe:
ott terem a napraforgó,
magot vár a napraforgó,
magjait ott hintáztatja,
nyolc égtájnak megmutatja,
földbe veti, elsiratja,
üres házát kiadja az esőnek.

EGY MAGÁNYOS MAGÁNHANGZÓ

Egy magányos
magánhangzó,
szürke szemű,
szomorú –
í vagy é
vagy á vagy ú –
magányában elmerülve,
kedélyében
elborulva
így töpregett,
morgolódott,
hitveséhez
ekképp szólott:
„Ej, no lám,
kőbölcső és
marcipán!
Illeszkedni?
Még mit nem!
Maradj veszteg,
szerelmem!”

ÁLOM AZ IGÉRŐL ÉS AZ IGEKÖTŐRŐL

Egy ige meg egy igekötő,
már mint igekötős ige
költözött ide,
hol lakom,
hát mondhatom,
átellenben ők laknak,
éjjel-nappal mulatnak,
táncolnak a szobákban
sárga-vörös ruhákban,
egy ige meg egy igekötő,
egy igekötős ige,
te, szólok, ne, te, ne,
szólok, de az ige
meg az igekötő
négy lábát megveti,
két fejét leszegi,
magát öszvérnek tetteti,
mi az neki;
na, mondom, hallod-e,
hő, hé, te, érted-e:
ha az ige
és az igekötő között
egy másik szó áll,
piros cipőben arra sétál,
kék kalapban,
zöld nadrágban,
prémgalléros kacagányban,
hát akkor,
te akkor,
akkor-akkor:
külön vagy össze,
kérdeszem,

mit teszel akkor,
édesem,
de az ige
meg az igekötő,
hallgat a két
nyelvtani lóköttő,
hol lakom, átellenben,
ott élnek ők ketten,
az ige és az igekötő
álomban lassan összenő,
egymást el nem engedi,
négy lábát megveti,
két fejét leszegi,
magát öszvérnek tetteti:
mi az neki?

VÁLTOZATOK MELLÉKNÉVRE

(EMLÉKKÖNYVBE)

Ne hidd, hogy a melléknév,
mellékesen nem szép név,
egy napon majd melléd lép,
s veled megy a melléknév,
elkísér a hegyekbe,
füledbe súg: szeretsz-e?

(SÍRVERS)

Melléknevem
melléd teszem.
Nem létezem
én sem, te sem.

(ELÉGIA)

Az emlékezet
a melléknevek
alsó-, közép- és felsőfokán
hanyatlik hátra –
egy jelzőt lobogtat a drága,
szél jön, zúg, kaszál –

de mindez messze
s már elfeledve –
mintegy mellékesen.

NYELVÖLTÖGETŐ

Egy fura,
fekete fejű
néma figura,
bajszos és kalapos,
csipkés-szakállas
szárnyas,
csizmalábú,
mellénymellű baba,
egy sohasemvolt
szerzet
öltött rám nyelvet,
mikor felébredtem –
jó vicc, mondhatom,
szóltam,
mit akar ez a
szótlan,
nyelvet rám
mért öltöget,
mért foglalja el
székhelyemet –
te fura,
fekete fejű
néma figura,
bajszos és kalapos
szárnyas,
csipkeszakállas
nyelvöltögető,
mondtam,
álmomban
illene lenned,
ne légy
lehetetlen,

ez illetlenség,
nyelvet ölteni
ébren,
ülni idegen
széken,
nem való –
hiábavaló
szemed
meresztened;
szakállad, szárnyad,
csizmalábad
visszaküldöm
az éjszakának,
szóltam,
de nem mozdult
a szótlán,
fekete fejű,
fura,
néma figura,
csak ült,
csak öltött,
feketedett,
elfoglalta
székhelyemet,
megzavarta
beszédemet,
azt se tudom,
hogyan mondjam,
itt van most is
a nyomomban,
nyelvet ölt
és nem beszél,
nem való,
és mégis él,

jó vicc, szólok,
mondhatom,
mit akar
ez a fura,
fekete fejű
néma figura?

SZÓFAC SARÓ

Hébe-hóba,
ha untat a móka,
dühít a dőre meg a póre,
ha nem kapható a kutya szőre,
mondom, hébe-hóba
beugrok a szófacsaróba,
be a présbe, a résbe,
rajta, csak a legközepébe!

Ceruzám nyálazom,
frizurám borzoló:
figyelem, fegyelem,
szavalom, szerelem,
szétszedem, vétkezem,
föltartom két kezem:
magamat megadom,
lukas a kalapom,
látszik a kobakom,
lukon át benézek,
előre, vitézek,
porondra, porontyok:
pontok, vesszők,
lélekvesztők,
rajta, be a résbe,
ki a derengésbe,

ki van kinn,
ki van benn,
ki a közepében,
a fényben, az éjben,
a hébe-hóba jóban,
a fekete hóban –
van valaki a szófacsaróban?

RÍMKEVERŐ

Nem afféle
rusnyaféle
vásári
szájtáti,
nem amolyan
utcasarki
semmire se kellő
félnótás tekergő –
de maga a költő,
a talányos,
zöld köpenyes
mutatványos,
kék nadrágos
csodatevő,
maga a nagy
rímkeverő
került a semmiből elő –
térült-fordult,
kevert-kavart,
sose láttam
ilyen vihart:
hetet-havat
összehordott,
ujja hegyén
világ forgott,
külön világ –
külön ajtó,
külön ablak...
Szólt a költő:
Hamm! Bekaplak!

PUSZTÁBA KIÁLTOTT SZÓ

Egy pusztába kiáltott
szó nekivágott
a világnak,
ajtájának, ablakának –
de furcsa ház
a szótár,
ravaszabb minden
szónál,
a pusztába kiáltott
az ablakon túl
nem talált világot,
nem tudott az ajtón
sehova kilépni,
mellbe lökték
a semmi tollpihéi.
Maradt tehát a pusztá.
A szél a szótár lapjait
egykedvűen lapozta.
A pusztába kiáltott
nem lelt semmi részre,
nem volt többé mód
a megmenekülésre,
hazatalálásra,
álmatlanul, helytelenül
bolyongott az árva...
Egy szó,
valami i,
valami g,
valami e,
valami kurta kis ige,
valami semmi,
semmi se.

NYELVEMLÉK

Nyelvem hegyén
egy nyelvemlék:
egy korai, távoli,
egy föl sem igen tud
szállani,
egy keserű sóska levele,
egy édes,
egy alig elég
az emlékezéshez,
egy mit is mondhatnék vele,
vissza oly messziről intő –
Egy? Vagy kettő?

Ezek a nyelvöltögető-versek a tévé gyerekműsorainak hőskorában születtek, jobbára a *Cimborában* szólaltak meg, amelynek évekig az írója voltam (szignálja ma is harsogja szavaimat az éterbe!), s ha most kiérdemesült meseköltőként emlékeznék, azt írhatnám, hogy szép emlékek egy érző, öreg szívnek, de ettől a póztól és hangtól, éppúgy, mint a gyerekekhez gügyögve szóló műsoriparosoktól, kiráz a hideg, s nem érzem magam kiérdemesültnek sem, már azért sem, mert ahhoz előbb beérdemesültnek kellett volna lennem, de ezt elmulasztottam, attól megmenekültem; bárhova is keveredtem a gyerekeknek szóló szórakoztató-tanító iparban a bábszínháztól a filmig, vagy a rádiótól a tévétől át a könyvekig, mindig a munka és a gyerek érdekelt, és ma szerencsésnek tartom magam, hogy némelykor a saját játékomat élhettem-írhattam. A gyerekirodalom felé a szükség és a kultúrpolitika tiltása fordított, de sohasem éreztem, gondoltam, hogy ez az írói munka másodlagos lenne, s amolyan alkalmazott művészetet űznék: a kényszer engem alkotomhoz illő terepre szorított.

HÁROM GALAMB

A konyha ablakában ült
három galamb,
alant
a mélység ásított,
szemben a mélyzöld pázsiton,
a hegehupa dombokon
egy tingli-tangli nyírfa állt,
ezüstös hangon furulyált.

A három galamb hallgatott,
díszítették az ablakot,
néztek a dombra,
távoli hegyre,
füleltek egyre,
pillogtak hátra:
be a sárga
fényekkel-árnyakkal játszó,
kockák közt el-tétova-vázó
konyhadélutánba...

S a három galamb oly néma volt,
szemben a nyírfa így dalolt:
szálljatok erre,
három galambok, három szépek,
galambfehér a nyírféhez –, de
se dal, se tánc, se szó, se más
a három szárnyast rá nem bírja,
hiába illegetsz, drága nyírfa,
hiába szól a szél, a nyár, a nyír –
a három galamb az ablakban:
papír!

PAPÍRJÁTÉK

Egy ír pap
és egy skót tapír
egymásnak levelet ír
egy parányi pirosra,
egy kitépett, árva papirosra,
ám mert az ír pap
nem tud tapírul sem skótul,
és a skót tapír sem
írül vagy papul –
levelet egymásnak
hiába ír:
a pap és a tapír.

SZAMÁR-JÁTÉK

Volt nekem egy fehér számaram.

Igazi. Olyan nagy, selymes,

fehér szőrű számár. Olyan

tömzsiforma, kicsi.

(Nádas Péter: Mese egy fehér számárról)

Ez az én számaram nem is létezett eddig,
úgy legalábbis nem, mint az a számár,
az a nagy, selymes, az a fehér szőrű, írott számár.
Ez csak olyan beszélt számár volt eddig, olyan szóbeli,
és egészen közönséges, szürke szőrű és apró termetű;
a kisebbik fiam is a hátára pattanhatott,
és elvágtathatott vele, mikor azt játszottuk,
hogymit tennénk, ha lenne egy kis számárunk.
De most már így is létezik – lám –
a szóbeszédből írott beszéd a társa hatására,
hiába, egyik számár utánozza a másikat.
És ha már így létezik, hát bármi megtörténhet vele,
még az is, hogy összetalálkozik azzal a fehérrel,
és megkérdezi tőle a régi, együgyűen beugratós
mondóka dallamára:
„Ha én vagyok én és te vagy te, melyikőnk a nagyobb számár?”
Amire ugyebár nem lehet jó választ adni,
mert ha azt mondja áldozatunk, hogy „te”,
akkor csúfondárosan rámutatunk, hogy „te vagy te”,
ha pedig azt feleli: „én”,
akkor egyszerűen ráhagyjuk, hogy „bizony”.
Ezt a számárságot én tízéves koromban tanultam;
sokat mondogattuk akkoriban egymásnak, olyan volt,
mint a „tíz hatod meg tíz hatod az hány hatod?”,
ami szintén beugratós kérdés,
mert a válasz, hogy „húsz hatod”,
így hangzik: „húzhatod”;

mi aztán húztuk is egymás fülét, haját.
De térjünk csak vissza az én kis szürke,
utánzó számaramhoz, nézzük, amint összetalálkozik
a selymesszőrűvel, és megkérdezi tőle:
ha te vagy te és én vagyok én, melyikőnk a nagyobb számár?
Ahogy én ismerem ezt a kettőt, persze megeshet az is,
hogy belemélyednek, és úgy belefeledkeznek a játékba,
mint a gyerekek,
kitérnek az aprócska részletekre,
és ahelyett, hogy számárfület mutatnának egymásnak,
megakadnak a ha szócskán ...
Ha: én vagyok én...
S ha: te vagy te...
Ha: igen...
De ha: nem?
S ha: nem,
akkor mi az igen?
Ahogy én ismerem ezt a kettőt, bizony megeshet,
hogy efféle bonyodalmakba keverednek;
ha két ilyen lény összeakad, megakad;
a számárságuk is összeadódik, ami nem csekélység.
És ha a két számár-személyiség
nem is merül ilyen különös kérdésekbe,
hanem csak iázva nekivág egy virágos domboldalnak,
hát az is felejthetetlen,
mert ketten vannak, együtt vannak,
részesei egy közös játéknak,
és ezen az sem változtat, hogy ez az egész számár-játék,
hogy én vagyok én, és te vagy te.

LEVÉLFÉLE FÜLESNEK

Kedves Füles – ne haragudj, hogy csak most,
és így, és ezt, de ... ugye érted?
Nem voltam elég számár eddig – tényleg.
Szomorú, bár nem mulandó tény ez,
ezt remélem, és írok,
kijátszom pillanatnyi számárságomat,
bár (ezt remélem),
leszek én még ennél is szamarabb,
de hátha nem adódik levélíráásra alkalom vagy ok,
számárságomban majd csak hallgatok
és hümmögök, és megvonom a vállam:
vén számár az általános világ-vidulásban.

Ez a levél, bár régi mulasztást pótol,
vagy pótolni szeretne,
nem hasonlít (ezt remélem) holmi levelekre,
mit irkálnak egymásnak más fülesek és fületlenek,
a botfülűek, kik meg se hallják,
és ha meghallják, nem értik
az „íá”-ban zengő értelem és érzés mélységeit,
melyet szeretnék némely dolgokkal itt
elűtni, vagyis elérni, kedves Füles,
és születésnap csuprodba ejteni: írott jelet.

Kérdezed persze, mit jelent e jel,
mit pótolok, betűvetéshez miért látok –
kedves Füles, legyünk jövőre jóbarátok!
Nem tudom, mások mit gondolnak erről,
Malacka, Mackó és akárki –
én veled szeretnék főleg trafikálni.
Tudod, Füles, tízéves koromban
volt csak ilyen számár-barátom,

együtt jártunk valami iskolába,
nyílpuskánk volt és titkos szervezetünk,
májusban a templomkert gesztenyéi alatt,
júniusban a tóparti hársak körül,
júliusban az akácerdőn,
augusztusban a magtárban volt jó tanyánk –

de most tél van, Füles,
késpenge-hold ragyog a füstös város felett,
és háromszor telt el azóta egy-egy évtized –
szóval, az a helyzet,
az ember nem maradhat „gyermek”,
da marad a játék nagy szerelme:
szüntelen rügyezne, mindig levelezne,
játárságokra vágyik, nézőkre és hallgatókra,
ne haragudj hát, Füles, a betolakodóra,
ha – míg irományát olvasod – nálad lebzsel,
és lesi válaszd nagy számárfülekkel.

Levelet kaptam Lányi Andrástól 1990 elején valami praktikus csopor-ügyben: sorai végén tétova ajánlatot tett a szorosabb együttműködésre, amit a mondat másik felében vissza is vont, azt kérdezve (feltételezve), hogy én is (!) az írógéppemmel tartok-e legszívesebben. Igen, válaszoltam némán akkor, és ma sem mondhatok egyebet, de a tények mást is mutatnak a Liget körében, ami nem azonos ugyan az ifjú barátságok áhítatával, pózosan gyönyörű, netán világmegváltásra törő lendületével, és mégis: a baráti trafikálások és a profán, pogány realitások, a közös munka „testében” megjelenik, némelykor életre kel, működik egy személyekre szabott, egyívű (irányú) szellemféleség.

SZAMÁR-DALOK

Fönn a létrán ül egy szamár,
háta porzik, így ordibál,
esőt szomjaz, lóg a füle,
szebben szól a füle-müle!

Hej, te müle, te szamár,
ma is már és holnap is,
szamár leszek magam is,
már ma szamár, szama-már!

Fönn a létrán konya füllel
ül egy szamár, és mit művel?
Orrán drótos okuláré,
néz, de nem lát – boldog málé!

Hej, te málé, te szamár,
széna-szalma, jobb és bal,
némaságnál jobb a dal,
már ma szamár, szama-már!

Fönn a létrán: szürke, szürke,
ül egy szamár elmerülve,
ábrándjába berámázva,
mit neki a süket lárma!

Ó, az ábránd, te szamár,
csökkent álom, deres kóró,
testre szabott, névre szóló,
szürke szamár, szama-már!

EGÉRÚT

Egér, egér, kisegér,
szeretném, ha ismernél,

bíznál bennem: titkodat
nem adom ki utadat,

rajzolj nekem térképet,
néhány vonal elég lesz,

egérutat hadd nyerjek,
mancsot, csapdát feledjek,

egér, egér, kisegér,
múlik a nyár, jön a tél,

de a macska nem telet,
eszik csakis egeret,

lyukba surran, aki fél,
s fél mindenki, aki él,

menekülni megtanul,
cselre cselt vet, lyukba búj,

egérút, kis boldogság,
két sírás közt vigasság,

cikkes-cakkos kanyargós,
erre édes, arra sós,

a közepe keserű,
egerentyű a derű,

eltűnik az egérfény,
kérdi minden teremtmény,

merre van az egérút,
szabaduljon, ki hogy tud,

rajzolj nekem térképet,
néhány vonal elég lesz,

bakancs talpa zumma-zumm,
fejem fölött csatt! és bumm!

orrom előtt szalonna,
mézes dió jó volna,

itt sincs senki, ott se nincs,
csábít, csábít a sok kincs,

ne csóváld a fejedet,
penge les rád, sejtethed,

fuss a résbe, mégis: át!
és ha meglát a világ,

hints szemébe egérport,
kerüld ki a karambolt,

egér, egér, kisegér,
ez is jobb a semminél,

fut az ember, ahogy tud,
nézi, hol az egérút.

KÉT DALOCSKA JUDITNAK

Hintafény, kanál egy pohár
peremén, ott libikókázik,
a délután meg a kaszával
szabott fűtőveken átbucskázik,
alkony lesz belőle, tündérei
jönnek a homlokod lehűteni.

*

Eltűnt egy tű, egy tűfénnel
kevesebb lett,
tűvé tettük a szobát érte,
de a lyukacsos földi térben
szobányi tű fénye sem
világított oly fényesen,
mint az az elveszett –
végül egészen besötétedett.

KÉPZELŐDÉS SZÁZ FASARKÚ CIPŐRŐL

Kemenceszáj az égbolt alja, alkonyodik,
rózsás tűzzel eteti a nap léglovait.

Rózsét gyűjteni anyó most siet,
rabló tűnődik, rozsdás a retesz.

Hegycsúcsokat gyöngyöz iparos este,
iparkodj te is, te lusta-beste,

bámulós botorfi – súgja a szellő,
orrodon különben a bibircsók megnő,

lemaradsz, leragadsz, megver a tél,
ostora üt a szelek széleinél,

elkormozza arcod egy kéményseprő,
kóborolhatsz, rossz tekergő,

sírhatsz, mosdótál lesz a Hold, de sajna,
szennyes lé tölti ki-befagyva,

és – nézd csak! – csélcsap sárga lények,
fokhagymaseggű kis lidércek

fogócskázna ferde fasorokban
s bár félnek, mindegyik ott van –

hallod, ahogy keringőt kopog
cipőjükön a patkolt fasarak?

Így a szellő, vagy így se... Képzeliédés?
Egy hegyi szellem a száraz szőlőtőkét

irtja s mikor a völgybe néz,
azt gondolja, hogy mégsem tévedés,

azt gondolja, hogy gömbölyded az ének,
gombolyítják a sárga kis lidércek,

gondolják! – és minden gondolásra
utasok ezrei várnak gondolásra

vagy más csolnakosra éppen,
aki átvinné fasarkú cipőiket épen

a csalókán fodrozódó vizeken – vagy ha nem:
a cipőkből kell, hogy a tutaj meglegyen,

a rőzse és a rózsza meg a rozsdás retesz,
és a súgás, hogy még megy ez, megy ez.

NYÁRFA

Ha holnap őszre válna
a fehér
meg a fekete nyárfa,
és csörgő aranypénzzel,
csipkés levelével
fizetne a szélnek,
törzsét akkor sem adná,
ágbogait sem adná,
ágak közén a fészket,
a füttyös madártanyát –

nem adná meg magát,
ha holnap őszre válna,
sem a fehér,
sem a fekete nyárfa.

PLATÁN

Köztudott,
hogy minden platán
oly nyugodt,
csak áll és nézi:
az ég felhői
s madarak,
röpködnek, mint a
gondolat;
nézi és nem is
gondolja talán –
oly nyugodt
a platán.

Kálmáncsán, ahol kisgyerek voltam, fekete kőris állt a vasúti bakterház udvarának sarkában, a kemence mögött: az ősfá nekem, a szemközti dombon sétáló tölgyek, cserfák, no meg a kövesút melletti nyírfák és nyárfák sorával együtt. Az időfa, mint írva áll, ezüsthárs; Szódligeten él; egy családi kiránduláson ismerkedtünk meg vele. A platán Mészéva könyvtündér meséjéből lépett ki és alakult egész verssé.

SZÜRET

Érik a paprika,
paradicsom, alma,
táncol a domb,
dobog a prэшáz,
kialusznak a margaréták.
Szalmára körte puffan,
zománcos tálba méz csorog,
éjszaka fekete a szél,
veri az ablakot.
Nappal a kert,
a domboldal szunnyad sárga fényben,
elefántforma felhők
húznak át az égen,
gólyák csapatban, fecskék,
boszorkányok
söprik körül az estét.
Cseréptetőn vasdió csörög,
falra festjük az ördögöt,
ujjaink árnya játszik,
az éjszakába átcikázik.
Elfűjjuk a lámpát,
szüretnek, ősnek, versnek vége –
álmunkban Mab királynőhöz
megyünk vendégségbe.

FELHŐK

talán a felhők nem is félnek
talán a tornyok nem is égnek
talán a város romba nem dől
talán a vihar sem dörömböl
talán a tóba hegy nem omlik
talán a kötés föl nem bomlik
talán felhője sincs az égnek
talán a felhők nem is élnek

ŐSZIKÉZÉS

Ádámnak

Gyere, mondom, őszikézzünk,
fütttyent a szél, és lehajol értünk
a kék ég mélye,
röpülhetsz, örülhetsz,
tiéd a tűnő káprázat:
bolyhos-kesztyűs levegő-kezek
súrolnak egy rézházat –
micsoda ház!
Pattog a máz
az ajtóról, az ablaküvegen vén,
bokros paradicsomhoz hajlik, a szén-
fekete szőlőtől nyög az aranyvenyige;
kérdem tőled, tudod-e,
milyen érzés az őszikézés?
Dünnögés:
üvegtálon egy karcsú kés.
Cérnaszál:
madártoll útja, zöld spirál.
Áttetsző
tokban a lusta esztendő
bőgő-brummogása,
kövön két bogár megiramodása,
barázda lassú feltöltése,
árnyak szárnyának beszegése –
rálátsz az egészre
és trillázol, mintha
vinne madárhinta;
nem csalás, porban mezítláb trappolás,
hunyt szemmel a szent odaadás –
vagy mondjam a tájat?

Szavuk van hozzád a fáknak!
Dőzsölés:
merészen lebegsz, délután van,
fényalagút tülköl szobádban,
asztal, szék, ágy félreugrik,
szabad az út, tapintás, illat összeköt
a dolgokkal, terekkel, volt és lesz
időkkel –
játszol az ősszel, őszikézel,
könnyű vagy és nem komolytalan,
a bábész maszkot félrevezeted,
a pocakos pojáca egy pöccintés neked,
a mozsárlábú banya most utol nem érhet,
barangol
benned egy harangszó, egy ruhasuhogás,
egy bátorság is a füstlovak ellen,
az éjszakát tücskök mágnesezik át,
álmodban úszó sziget a Föld.

UTAZÁS

Ötágú folyón utazunk
aztán,
öt pózna mellett suhanunk
aztán,
öt esztendeig robogunk
aztán.

A folyó halványsárga is
lehet,
a pózna holdsugárból is
lehet,
az esztendő öt évig is
tarthat.

ÁLOM-LIGETBEN

Tél karcsú jégvitéze
álom-ligetben
lovagol, trappol –
gőz-szakálla, hó-bajsza,
bal kezében kantárszár...
Tél vitéze,
hóbajnok,
mellvértjén a sárkánnyal,
fekete lován hova üget?
Fenyvesek mélyén,
hold hideg éjén
kit rejt a régi álom-liget?
Lovagol, trappol.
Gőz-szakálla. Hó-bajsza.
Jobb kezében vasbalta.

A BOHÓC

A bohóc,
ha sír, ha nevet,
másra gondol, mindig másra,
nevetésben a sírásra,
édes és keserű könnyekre,
a „lejjebb”-ben a „följebb”-re,
a padlásban a pincére,
a pincében a cincérre,
a nagy hősben a kis gyávára,
napsütésben a vakvilágra,
szóval a túloldalra,
ellenkezőre,
gyűszűbe zárt zöld mezőre,
fényben az éjre,
hőben a fagyra,
vagy csak arra,
hogy mindig van másik,
a nevetéstől a zokogásig
végtelen a dolgok nyitja,
zárja,
ezért gondol a bohóc mindig másra,
nyugtót ezért nem talál,
két végpont közt röpködő madár,
csupa rongy, csupa kóc,
csupa színlelés,
festékkal kimázolt kétségbeesés,
mulatságos mutatványos,
odakötte az éjszakához,
leláncolt szárnyas,
azt mondja: „Vágtass!
Nincs lovad?
Legyél ló: magad!”

AZ ÉN CIRKUSZOM

Nem veszélyes,
egyszemélyes,
mindig nagyon leleményes
az én cirkuszom!
Van benne majom!
Mászik a falon.
Van benne zsiráf!
Féli a nyakát.
Van benne minden:
mesés a kincsem –
ha elképzelem...

Nem veszélyes,
egyszemélyes,
mindig nagyon leleményes
az én cirkuszom...
Van benne, tudom,
árnyék a falon,
van benne teve,
gyémánt a feje,
van benne tündér –
hozzám jöhetnél!
Lakhatnál nálam!
Lennél: a társam!
Mert mit ér ez az egy személy,
ha nincsen otthon senkinél?

Igaz, mindig leleményes,
képzeletben sokszemélyes,
de különben nincsen társa,
se barátja, se családja –

van benne majom,
árnyék a falon,
van benne minden,
csak társa nincsen –

jöhetnél értem,
szólhatnál hozzám,
lakhatnál nálam,
élhetnél velem,
– értem, hozzám, nálam, velem!

Mert mit ér ez az egy személy,
ha nincsen otthon senkinél?

*

Hajóra szálltam,
szárnyam
cseréltem evezőre,
szél hátán szálllok
menyegződre,
felhőmenyasszony,
leszek vőlegényed,

ha nem, hát zenészed,
bohócod, árnyad,
a láthatárnak
most nekivágok,
leszek a bárányod,
leszek a madarad,
vánkos fejed alatt,
ha nem, hát panaszom
elmondom a szélnek,
versemhez elég lesz

ennyi:

hajóra szálltam,
szárnyam
cseréltem evezőre,
mégsem értem el
menyegződre,
felhőmenyasszony.

*

Ez a trom-bita akkora, akkora sárga, de sárga, de sárga, de réz,
úgy villog, de úgy, te, rá ne, rá ne nézz,
a trom-bita-bita-bában,
ott lakik egy angyal maszatos ruhában,
maszatos az arca,
csupa málna, csupa meggy, csupa földiszeder,
a trom-bita-bita-bában az angyal hamisan énekel,
de semmi, ez semmi, ez akkor is annyira szép!
Hallgasd csak a trombitabából az angyal énekét!

*

Angyal, angyal, de kötél táncos,
láthatod, dörzsölt mutatványos,
orrát orrodhoz dörzsöli,
kérdesz, felelj neki:

Ibolyának ibolyát adtál-e már,
Katicának katicát fogtál-e már,
harangoztál-e gyöngyvirággal,
jártál-e vízen száraz lábbal?

Angyal, angyal, de nem magányos,

odahajlik a bohócháoz,
olyan mint a j betű,
játékos és gyönyörűűűűű!

*

A dzsigitek, a dzsigitek, jönnek a dzsigit lovasok,
a lovak lába a porond porába tapos,
csak a vágta, a vágta a dzsigitek álma,
se nyereg, se kantár, csak a csizma és a térd,
se porond, se pálya, se cél, és mégis jönnek a dzsigitek,
felhő a ló hátán, árnyék a ló oldalán,
a ló nyakához tapad a dzsigit,
és háttal előre, kézen állva, keresztben a ló hasa alatt
csak jönnek a dzsigitek, a dzsigitek,
se nyereg, se kantár, se ló,
csak a dzsigitek ...

*

Kis bohócom,
fekete-fehérben,
zárjuk a boltot
kéz a kézben,
elég ebből mára,
lesz még idő
vad viháncolásra.

Csukódj esernyő,
koppanj csákó,
fúzd ki a cipőd
nagy varázsló,
hagyd a tréfát,
kupolákban

a cérnalétrát,
lengjenek csak:
fújjon, fújjon a szél.

Fekete, fehér.
Üres tenyér,
nyitott ablak.
Szárnya most nő
a madaraknak.
Csönd, csönd
figyelem.
Magban az alma
most terem.
Csönd, csönd.
Nem néma,
nem fél a
szó,
a nyelv nem,
a szív nem,
a fej nem
fárad,
a szájra
nem kattannak
lakat.
Így csak
a csönd
mulat,
csak a hallgatás
beszél.
Fekete, fehér.
Csönd, csönd.
Kocka, gömb.

*Miféle
mulatságok*

ÚJJÁSZÜLETÉS

Régi legyen, súlyos és részletező,
agyonfogdosott, repedezett, törött,
esőmosta legyen és napszitta szín-
telen, hasznától megfosztott semmirevaló,
csak régi legyen, régi, égi vagy földi,
de öreg, szóval kipróbált, idős
és erős, hogy hátára szépen fölvehessen,
vele végre kilovagoljak, rést találjak,
füstös zegzugaiban, sós öbleiben, fény-forgácsaiban
és bebújós kis palotáiban, összetapadóban
elhitesse, feledtesse, magammal azonos, más
legyek – szárny-árny, tűnj! –, dallama
töredékeiben, közötti ritmusában,
visszatérés mint volt, régi legyen,
lassú, bámészkodó, céltalan, derűs:
az elől-hátul sötétség kétségbeejtő egységét,
fekete falban árnyék-falkarohanást
megbontani –

DÉLELŐTT (ELTÁVOLODÁS)

Tenyerek, talpak: párahomályban zöld parázs.
Lábujj-lubickolás fekete sárban, lágy alkatrészek.
Gyereksivítással indul be a napi fecskefészek.

Kagylódélelőtt.

Eső után a giliszták
fecskek örömeire araszolnak elő a földből,
villog a madárkabát alatt fehér selyemmellény,
a fecske boldog,
megtörténnek vele is a dolgok,
ölébe veszi a kukac-délelőtt.

Sziklaárnyat, lávafényű felhőt tart elém
képzelt tengertükör.

Eltávolodás.

A városból föl kanyargó
motorzaj lombjaiban galambkiáltás fészkel,
rigófütty mintái a vizes zöldben.
Maradjunk észrevétlen szempár és fülkagyló-öböl,
nyers-engedelmes bőrfelület – el innen, el.

(Azonosulni ott könnyebb lecke lesz:
a remény kipróbált receptkönyve ez.
Helyváltoztatás és szerepcsere.
Animális mélyben az én, a te.
Kinyílnak a kagylók: szerelem ékszerei,
ár-apály-lüktetések.)

DÉLUTÁN (KITÉRÉS ÉS KITÖLTÉS)

Esős fényben a táj ferde fésűt utánoz,
fák föl az égre túlkölnék ezüstöt,
ég ledob felhőt erdei tónak;
fürdőzések fakó fényképei: hatvannyolc nyara –
artista-vesztő, strand-vacogtató,
csupa „f”, csupa „t”, húsba
kampók, szögek: beverve.
Kerek halszem alvad vérbe,
azt mondjuk, szeles naplemente,
pedig pokoli pecsétviasz, sőt: okmány.

*

Most a ponyva-menny alá lóháton
beimbolyognak képzelgések.
Levesben párolog a fecskéfészek.
Sírnak a fiókák a fák fésűjében,
megfeszül a dombhát,
kilövi íjként az éjbe sok meztelen porontyát,
csácsogó kis fű-lakókat.
Megtelnek a nincs-Hold likacsai tejjel,
szájszélt nyalint egy macska-ember,
örül a rímnek, viszi haza, mutatja: olcsó!
Várja a párja, tátva a szája,
mereng a kincsen: egér nincsen?

Kitérések. Talán mulatságok. Kitöltések.
Nem az okmányé, másé.
Kagylóforma, párás délutáné, ha belecsobbantál.

BESSENYEI ÉJSZAKÁJA

„Egy galambdúc harisnyyalábú kísértetei, más élőlény sehol. Sétáló lábujjaim istálló-iszapban csúszkálnak, fejemre lekvárfőző üstöt borítottam, de a mellkasomra csavart ruhaszáritók cérnaszálként pattognak, őszülő szőrbozótomat nyírfaujjak csiklandozzák, előrezuhanok érzékeim erdei tavába és csatakosan, horkolva alszom, ábrándjaim tajtékja forró halántékomra húl.”

„zenekar játszott a park árnyéki hajlongván hozzám hajfonata csapódott sárga kis lámpások surrogtak labdarózsabokrok közt tekergő utakon suttogva érkezett libbenve szoknyáiból lugasában a hölgy csípői fodrokból fehér kóhold-hasa ékszere csillaga vakított el hullt le istenként rám sötét-vad fényözön dörgő égszakadás és ruhái selyem-tűz szárnyasok röpködtek fölöttem fekete fűbe le szálltak szét szerte”

(Rémítő kutyaöfögések a pusztán, hullámokban terjed a sötétség disznósza. Fölnéz, az augusztusi ég csillagai lámpások egy más-világi park útjain. Fújtat a tömlő-test, kedvenc almafájára hull a hold rokokó mosolya: „ide temessenek”. Visszafordul, a házba lép, világot gyújt és levelet ír. „Nem vagyok lerajzolva. Én a képemet csak elevenen használom.” Még kilenc év az almafa tövéig: gyorsabb Csokonai.)

(Ki beszél az éjszaka szájával, szájában ki forgat zenés szavakat; vonzás és taszítás ázsiai útvesztőiben nem én, időszerűtlen nehézkességem megjátszott maszkjaiban a riadalom is festett papírmadár, hogy sorsában tükrös kútba láthatok; beszédem álnok elterelés, bonyolultságom menekülés, érts, de számon ne kérj, az éjszaka-száj szavaiba vessz, mert tisztázhatatlan, csönddel sem mondható; ha akkor, ha ott, lehettem volna bizonynyal ő, s most, hogy itt, hát él egy árnya-valaki bennem, fekete nyárfa-lomb-kép befagyott vizekben, ha gondolnak vele, fölenged és kísért.)

ÁLOM EGY VERSRŐL

Nemes Nagy Ágnesnek

Mióta hívtuk! eljött végre hozzánk, ideje volt már, igazán, bár köreibe csak a lovak és angyalok kapcsoltak mindkettőnket; a világháború után fölszikkasztó hőskorszak és a kovaszagú homály éveiben még gyerekek voltunk, zöld ifjak, nem lehetett találkozásunk, de most aztán, ő már pályamagasban, felnőttként mi is;

jött, fogadtuk, leült egy fiatal almafa alá, ott terítettünk, gyerekkori kockaházam udvarán, dicsérte a növényeket, apám lényei, mondtam, és mutatott valami kézimunkát, hímzést vagy más effélét, hümmögve néztük, ki sejtette volna, a verseiből ez nem volt tudható, a fonalat egy rongyoszsákból, szedett-vedett kelméből húzkodta elő, mutatta: így! és: ezzel! bólogattunk, mert a kék meg a sárga érthető volt, s hogy a galambfehér szálát is kihúzta, fölnevettünk, mint a cinkosok;

felolvasó körútja volt, mesélte, aznap ért véget éppen, Párizsban szerepelt és egy Pest környéki faluban, én meg olvastam új verseit, szóltam, olvastam a ... hol is? a folyóirat nevét hirtelen nem tudtam kimondani, de sürgősségtelen is volt, hiszen évek óta nem írt verset s hogy most újra...;

nyolc vagy tíz költemény, láttam a tartalomjegyzéket, rövid címek, némelyik előtt névelő, „A” és „Az” és „Egy”; ma is írt, szólt ekkor, mielőtt elmennénk, olvassuk el, s már adta is; csakugyan! mi voltunk látogatóban nála, bár apám udvarán ültünk, rókaugatás és vonatfütyty verte föl a hímes rozsmeszt, olvastuk a verset – három gépelt oldal! ő meg húzkodta a szálakat, bámultunk csak, a sorok neki-nekilendültek és megtorpantak, valami almaféle, hulló alma, apró, de nem férges, és nem vadalma, nem, talán: vas! de nem; farkasalma! nem... nem!

mi hát? láttam, olvastam, értettem, ott voltam a rókaugatta zöld mezőn, átfutottak ezüstnyilakként rajtam a szavak, befészkeltek magukat, be! éltek és ujjongtak, hozták a legújabb híreket három gépelt oldalon, lehulltak tárgyak, verdestek szárnyak, rés nyílt váratlan rímnek, kiröpült, csukódott, csapódott függöny, kopogtak az almák asztalon és fejtetőn;

de mi? a vers mi volt, a seholi, semmikori kis kemény almák miért és hol hullottak, és mi lesz velük és ki lesz, ki volt a három gépelt oldalon velünk, háttérben a rozsmező ólalkodó rókáival miféle szavakat, szálakat fejtett a zsákból, olyan áttetsző volt az egész, embernek fölfogható –

Hajnali fél négy. Kibotorkáltam az erkélyre és nyelvem alatt a farkasalma gyökerének bolond-keserű ízeit forgatva néztem előre, hogy kibetűzzem egy sorát, mintha nem tudnám: ébren vagyok már s gondolni, leírni a szavakat, milyen távoli, semmi, durva por.

Ez a fekete nyárfalombkép. ahogy úragondolom, ma is fölenged, kísért, és a jegyzetek zsebtükreire átsuhanva azt kérdezi tőlem, hogy Bessenyei és Nemes Nagy hogyan került egymás mellé. Egyszer régen *Zsebtükör* címmel – fölkerésre – irodalmi tévéműsort terveztem, amolyan önarcképfélét, s abban a brazil Rivellino szabadrúgásgólja is helyet kapott, tagoló elemként vissza-visszatért: a süvöltő labda, ahogy a védők sorfalába furakodó és villámgyorsan lebukó játékos helyén, a résen át vágódik a hálóba; hogy kerül ez ide, kérdezte a hivatalnok-szerkesztő, én meg tétován próbáltam magyarázni, hogy az irodalmi műsor közegében a pár másodperces kép optimista világszemléletre utal (amilyen nekem nincs is), az áttörés lehetőségét állítja, de hiába, a *Zsebtükör* is a megvalósulatlan elképzelések társadalmi lomtárába került. A két álomszerű prózavers pedig ott megszólalt, megjelent volna, Rivellino góljával összefércelve, a felvétel lassítva, a hulló almák is lassítva, Bessenyei és Nemes Nagy megírt és megíratlan szavai szintén; legyen ez a jegyzet összevillantó zsebtükör, legyen meg így, ami a kicsinyes körülmények miatt nem lehetett meg akkor.

DIOPTRIA

*Ablak,
mutasd nekem, hol az a boldogabb lak?
(Kosztolányi Dezső: Játék első szemüvegemmel)*

Témám tehát az első szemüveg,
az egydioptriás csalás,
mert az, ez nyilvánvaló,
a való világ az üvegen át
is csak marad; merjem-e mondani,
hogyan változik medre vagy vize?
még ha vödörrel és lapáttal
esnék neki, hogy be-ki-merjem-ássam
s nem szemüveggel, hogy nézzem!
üveges leszek hát, nem ügyes,
ügyetlenségem optikája
rossz fényt vet a dioptriámra,
szerencsemalacom elszalasztom ismét,
tüstént feltöröm perselyem,
helyzeti előnyömet nyomban elpuskázom,
pislogok, habozok, ravaszon az ujjam
ravaszul kívár, megteszi, hogy nem tesz,
rég, bevált hecc ez, tettetni a tettet,
én, te, ő, mennyi kipróbált tettető,
hogyan nem szakad ránc a fejtető!
szakad! szabad neki,
haját mint fészket: levetheti,
haj és baj hordozója vállára
hull, illetve roskad, hordhat
az ember persze sapkát, csak hát az se más,
mint az egydioptriás;
ó, szemre-fejre-való nyilván-világ!
szeretnék másik dioptriát,

csaljon, ha csal, csak eltitkolja,
mester legyen: fejtsen-rejtsen!
hogy nem én vagyok: elfelejtsem.

LAKOMA

Csak piciny lantom cicorázzon: adjó

Trombita-, dobszó!

(Csokonai)

Vendég vagyok Mab királynő álomlakomáján,
a tündér-bába lanton cicorázó dalnoka,
szemeim holdas völgybe látnak, viola
sötétedik ott és tulipán jajong, itt buzgón
csobog édes agyagkorsó,
ábrándom időtlen térben csapong –
ecet a földre köpve, a kalendárium vérmocskos
lapjait fűszeres szélvészek sodorják szerte,
ágyúdörgésre süket füleink érzékien elpirulnak,
a földrajz barbár tudományát megvetjük,
elkülönülünk,
befelé terjed ragyogásunk, a miniatúrák
s egyéb kamara-formák bűbája hurkol,
ornamensek gyönyörűsége, parafrázisoké,
jó nekünk! jó! mennyire jó!
lakománk kéje kétségbevonhatatlan!
A törékeny angyal, romantikus korok puskás
és feszes keblű barikád-hölgyeinek
leszármazottja, rohad a kertben;
rajta, lantom, cicorázzunk, a régi rezgés
értelme, bár önfényünket sokszorozza
s Mab körében kárörvendő kacajjal dúsul
– mégis megőriz, égő házból még palló lehet.

PLATÓN-PARAFRÁZIS

Alkibiades mondja részegen:
te fuvalás vagy, Sokrates,
elbűvölőbb, mint Marsyas, a szatír,
és a faragott szilén-szobrocskákhoz
vagy hasonló, Sokrates:
bensődben istenképet rejtegetsz;
úgy teszel, mintha, Sokrates, de: nem!
ismerjük trükködet, mutatkozni tudatlannak,
harcban és lakomán semmittevőnek,
látszani! ezt mindnyájan míveljük, Sokrates,
de ha minket fölnyitsz, hát
visszatántorulsz, mert szatír-kép és
szofizma-úr: egy sem tettetett,
itt nincs játék, Sokrates,
a közönségesség semmit sem takar.

MÉRTANTÖREDÉK

W. Blake és Kondor B.

boldogságtöredékeihez úgy fűződnek
áplatonikus idilljeim, idétlenségük báját
vaskosságnak álcázva úgy somolyognak néha,
hogy bujkálva köztük és egyikből
a másikba zuhanva, szerepköreik
kacsaringóiba gabalyodva – rejtőzésem
és exhibicióm színjátékait összezagyválom:
visszakacsázva ama görög éjszakába,
hol a fuvalás lány meg a bor csak szegény
Sokrates agyát nem tudta párába vonni.
Sokféle boldogság létezik persze
s mint közönséges halandó, hozzájuk
mérve tán kontár, meglehet:
az én töredékeimet
a pepecselés és a bóklászó ki-be-kukkantás
élteti éppen; kajla rokonfülekben
ismerős ez a hangkör: alany és állítmány,
szám és személy időben, térben egyezik.
S ha nem egyezik tán levelek, rostok, csészék
és szóközök csendjéig, van köztük mégis
azonosság; a fent említett urak tragikus
mámorában, józan gyönyörében és a mi
bohózataink loncsos szürkeségében egyes örökéletű
árnyfigurák és a mondatfűzés meg a kép-
ragasztás gesztusa megfelel egymásnak és
kiad egy nem-euklideszi mértant;
tartozni ehhez, támasztani hozzá
kéz-, láb- és szellem-ujjhegyeket
– no lám – ez mégis valami.

EZ

Rügyeket hajtott a fehér orgona,
rápillantottál. Ez elfagy, mondtad.
Hószagot szimatoltam a szélben.
Ez el, mondtam, november huszadika volt
(borulna bőrömrre írha),
a lépcsőházban már versbe gondoltam volna,
de a jelképesült szavak jelentésükkel
jelezték jelentésképtelenségüket,
a „rügy” és a „fagy” és az „orgona”,
sőt a „hószagú szél” is.
November huszadika volt. Ez elfagy, mondtad,
ez el, mondtam. A kerítés sarkánál
álló orgonabokorról van szó: láttuk,
rügyeket hajtott, a hószagot nem érezte.
Próbáljam így: ültetéskor erős gyökereit
cipővel tapostam szűk gödörbe,
megeredt mégis, kibírta. Mit is
mondhatnék, hallgathatnék még róla el?
Egy pillanat, egy szó következményeit
hogyan háríthatnám megnyugtató mederbe?
Nem a megoldás, csak a szabadulás vágya hajt.
Ez elfagy, mondtad. Ez el. Ez.

ÉTASÉTA

Palaszürke mezőben áll
és cipőjére vizez részegen, elmebeteg,
fogat csikorgat a februári szürkület.
Szakadékban a lova.
Dögöljön, ő az oka.
A testműködések akadoznak,
havaznak mennyországi csúcsok,
eliszonyo-szamosodik, síkos az örök talaj,
tavalyi köcsögduda vinnyog.
Ólak előtt pokoli szalmatüzek,
sebhelyes prémbe kísértetek,
levegőben úsznak mind, ködharapók.
Sunnytanak a fekete harapófogók.
Kemence, padlás, pince és a sok fiók, tátognak sötéten.
Fényesek csak a disznóölő kések. És a kürtök.
Szél hördül, hegyre hág, héjat szürcsöl, eldob.
Hófalak tövig bemeszelve. Madarak maradéka.
Villog az ég szekerce-boltja, holdja
hüvelye-hagyott kard darabja, kajla szablya,
hideg zsinórral beszélve – játék?
Láb lép, szárny bont, levegőt reszelnek:
toll-szőr-haj s egyéb textil meg bőr.
Hófalak mögött jó falat. Egerek menedéke.
Tétovázik a napszak: előtt vagy után?
Mosolya személytelen. Öklömnymi nap.
Bagoly pislog benn, kinn elefánt bólogat.
Sittyeg-suttyog kabátujj, nadrágszár,
páratlan szárnyak szelik a leget újra.
Komédiásként gördül át egy krumpliszedő véka.
Cél tárgyatlan, csak járás, csak élés,
holmi lézengés-tréning – nem staféta!
A hókása édes kristályai.

A szél-óriás vastag szája-széle.

A madártalpak izgága betűi szerte.

A fák fekete grafikái. Étaséta.

KÉT FÉRFI, KUTYÁVAL

N. P.-vel járkáltunk, alkalmas színhelyet keresve
a fényképezéshez; ne törekedj, mondtam
undokul, nem engem kell,
egy képet kell rólam, hivatalos
céllal, könyvborítóra! nyírfák, törpe fenyők
közé,
magányos, négy lábú székre ültetett,
akkor láttuk meg a kutyát, húzta
a lábát, lassan körözött, kóbor,
mondta egy járókelő a csősznek s hogy beviszi
a közeli intézetbe, ne, kérte N., oda ne,
ott kísérelti nyúlnak használgák,
nyúlnak? meredt ránk, megölik, mondtá N., a ligeti
csász meg továbbállt már, akkor vigyük el mi,
nekem nincs hova, szabadkozott N.,
se nekem, dupláztam, bár eszembe jutott
egy megoldásféleség; foxi volt, tarka, hosszú szőrű,
horpasa beesett, vakargattam az állát, szerette,
hátára fordult, szemét lehunyta, gyere,
kutya, mondtam, mert a megoldásféleség fölrémlett újra, s hogy mi
magunk is tudjuk, milyen az ilyen
s bepillantván az éppen jelképesülő kutyasorsba,
összenéztünk, de szentimentalizmust félre, ehh!
te, mondtam N.-nek, nem beteg ez a kutya?
vigye haza, uram, isten is megáldja,
gyere, Bundás, gyere, megvolt a neve, jött,
az átkelőnél N. a karjába emelte, fiatal kutya volt,
könnyű, gyere, jött, mentünk, két
férfi, kutyával, aztán a Thököly útnál
megiramodott,
még eléje vágtunk,
de fölgyorsult és mereven előre tartott orral,

egyenletesen riadt futással eltűnt
a Keleti pályaudvar irányában,
káromkodtam, fájlaltuk, hogy mikor én már,
ő éppen akkor;
a képeken csak árnyak,
kölcöngépen dolgozott, mondta N., azért,
szerintem a kutya,
mindennek a kóbor, hosszú szőrű foxi az oka,
bár azóta a könyv is, és N. is, meg a gazdátlan évek
futása –
és ami meglett, az sincs meg, borítóval
és baráttal ilyen kalandot többé nem remélhetek.

Az egyenletesen riadt futással eltűnő kutya – már akkor is így éreztem – mintha én volnék, holott nem, ma sem, és mégis. Így futunk el mind, azért? Vagy csak a fájdalom teszi a beleélést? A fölösleges fájdalom? De mi az, hogy fölösleges? Talán a meglévő boldogságtöredékek elherdálása, aminek felismerését aztán az időmúlás szinte ránk kényszeríti, kinyilatkoztatva a közhelyet: ilyen kalandot többé nem remélhetsz? A KÉT FÉRFI, KUTYÁVAL nekem mégis kép, fénykép, s az is látható rajta, ami nincs benne közvetlenül a versben, a Városliget, a sarki étterem emblémájáról a szablys oroszlán, és a Thököly úti Gyermekünk szerkesztősége, ahol azok ketten évekig együtt: voltak. A *Miféle mulatságok* kötet fülére végül Péter fiam egyik Adria-parton felvett fotóját választottam, a borítóra meg Kondorra hajazó festett deszkám képe került.

A KÉPZELETBELI FOLYÓIRAT

Zelk Zoltánnak, aki azt álmodta, hogy a Nyugat nem szűnt meg

A képzeletbeli folyóiratot – azt hiszem – nem Babits szerkeszti, magától kerekedik; hozza a költők jobb verseit: sirályost, szöszmötölőst, alagutast és négykezeszt; tárlatokra látogat, ló- és hangversenyeket rendez mellékletein; bakugrásokra hívogat, illeg-billeg, fazékba kukkant, dolgozik; az éjszaka bársonyára hímez sötét pöttyöket, motívumokat, kérdőjeleket, tücsköt-bogarat; saját levében fő a képzeletbeli folyóirat.

A képzeletbeli folyóiratot – ezt hallom – némelyek telefonkönyvben keresik, nyomozókkal; kezükben térkép, zsebükben pecsétes ajánlólevél, de nincs ajtó sehol, orrot fújva bekopogni, se ház, hogy portájára, „érte jön”, letegyék; megíratlan kéziratokat pörget alvilági szél, az utcákon póklábak röptetnek foszlány-híreket, a szerkesztők enyves évkönyvben kutatnak; tegnap a borbélyszék, holnap a vakablak; a képzeletbeli folyóirat kiismerhetetlen.

A képzeletbeli folyóiratot – azt hiszem – nem rejti cím, se taxi nem éri el, de súly; szava csönd és tény és jelen: fénylő bogok a ruhaszáritó köteleken. Te a Nyugatra gondolsz, én egy kávéházra; összekerülünk a szöszmötölősben, alagutasban; rikkant az őszi erdő, felhőtlen ég dörög; sárgul sok arcél, lesz még a barátság divat; megszűnne, ha megjelenne a képzeletbeli folyóirat.

„LÉTESÜLÉS”: EGY FÜRJ SZÜLETÉSE

Mészöly Miklósnak

Részben 1980. június 13-án vette kezdetét
Kisorosziban, hangyák, csalogányok, akácvirágok
és szúnyogvadászó kétlábúak délutánján,
részben másnap délelőtt (most) erkélyemen
(fekete tintát kapirgálok egy géppapírra),
részben még tavasszal, a Thököly úton
tervezgetve születésnapodra holmi jeleket,
részben még korábban, elszórtan az évek
gyűrűiben, valami fában az elme és a szív
vonzódásai, egy nevezetes összejövetelen például,
fölbugyborékoló nevetés a Városmajor utcában
tíz éve, már az Eszmélet földbe sulykolása után,
részben ...

Kinyomozhatatlanok e „létesülés” kezdetei,
a felszínt gyötröm így, téblábolok, a struktúra
szúnyogcsípéses bőre ez s nem a magma még,
az oda s nem ott, sőt: imitáció-imitálás,
bár ez és az mint út és cél gyakorta...

... a „létesülés” így lesz leleplezés és játék,
míg magára nem talál bennem és meg nem hasad,
hogyan a résen át majd kitóduljanak
ropogó hátú szárnyasaim és rongyos
nadrágban, fényes szakállal, vállán kasza,
egy fűben csörtető az almafák alatt,
egy apám képeire álmodott csendes isten;
sapkájában fürjcsibét hoz, nyújtja,
s én a délutáni boltozat ferdén behulló
sugaraitól hunyorogva a csibét

tenyerembe bújtatom s adom tovább:
nézd, mi történt, mondom, egy fürj született
– tiéd.

AMORF

Érzi az ember: kénsárga hófelhő
gomolyog koponyájában, amorf lidércnyomás,
érzi fölfúvódni csontdobozban gumipolip hasát,
mizantrópiája mártírlóriákat vizionál
bagariaszagú katonák metrózó hada láttán
(a nyírott tarkók egy siratófal terméskövei),
latolgatja lappangó szerencsétlenségek utáni
tér-idő-szerkezetek tojáshéj-tragikumát,
érdek és érzet tócsáiban csúszkál eszesen,
mérlegeléstől undorodva tapogat: mit hát?
tartózkodás és lelkesültség enyves masszájából
torzová tapad rémült, szomorú verse-mása,
fülében a sterilizált hírek petéivel
és a kárörvendő hiénák vonításával,
szemében a kelet-közép-európai ég
hagyományosan szürke vasboltozatával, vár.

OLLÓZÁS

sül a sárga égitest szürke zománcsepsiben
birkák bégetnek kátrányos kánikula-vagonból
hangszóró darál fék nyüszög poros hőben
kolbászt felbőffent mustárral és sörrel
utasait kiokádja a pannon állomás
egy arc kunos járomcsontjait viszem
bőr-istrángokat érzek izzadt hátamon
a délután tárgyilagos képeit verssé
ollózom röstelkedve hogy mind kiváгат
resti-tükröből pillog rám a korszak
óriás madár-szeme vizenyősen véresen

érzékeimben a kuvikoló jövő
és a megalvadt múlt kottajeleivel
dallamot erőlködnék ollóm csattogását
egy szó-szabó nyüglődik itt zenét
viharzó tülköléstől rémulve-némulva
haját markolva emeli fejét a kreatúra

EGY SZEMÉLY JÁTSZIK

vállfára dobált álruhákkal
jégszekrény-duruzsolással homokbánya-éjben
festékmazatolással mennyezet-mezőkön

gunnyaszt konyhadélután dombján
porrongyokat ereget az évszak ablakából
tekintete elvész barna fő alacsony erdejében

keringőzik a forgalom örvényei közt
oldalaz tovább talán tilos útvonalak mentén
csigahéj-házakra meszelt mosolyok hálójában

csupafül kíváncsisága csend
izgága és tétova bízást képzelt színpadon is
tömegjelenetek néma vándora mezítlábas lélek

a lealjasodás porában
papírcsákósan vágatni vagy elundorodva vissza-
fojtani tüdőnkbe az elhasznált levegőt

véletlen égdarabka-fényben
egy személy játszik az időrokka szálával tűz tűz
sütkérezése szemed áramában

SÓHAJ

Fák,
lépegetők,
    zöldselyem ernyők,
        tölgyek,
            platánok, nyírek, pineák, fűgék, fenyők,
szél haját fésűlők,
        ég udvarát söprögetők,
sóhajtozók a tenger morajló szerelméért,
ti levelenként reszketők –
    úgy szeretnék élni alattatok.
        mintha volnék szárnyas madaratok,
        bármikor
            magasba
            röppenő

APÁM KERTJÉBEN

a kert rózsái
    egy bordó meg egy sárga
szemben a túlpart kék dombjaival
szemben a barna papírzacskókat
    durrogtató vihar
dühével és a krumplovirágok
    lakodalmas gyertyáival
a tökéletesség közönyébe zárva –
némán kiált két rózsapojáca

*

ribizlilángolás bokrában feketerigó
almafa-sátorban légtornász ökörszem
fűz vessző-székből napraforgó ember

*

susog a szőlőlevelek dicsősége
odafesti árnyát a piktör a képre
fölcsap a zöldből egy dália áriája
uborkát sárgára hizlal hó s derű
    bíbelődik salátagyökérrel
porhanyó föld a fekete éjjel
    rág a lótetű
s glisszandózik a hold: villanyfénnel

*

hát az árnyak mit csinálnak
éjjel-nappal csak pipálnak
kísértetek csilingelnek kék zománcon
    fölmásznak kútlancon
suhogó alsószoknyáikat az ágyásokra
átlótt posztózubbonyaikat a déd- és
ükunokák hintáira dobják

KÉTEZERBEN

Ezerkilencszáznolcvan őszén még volt
valami rés még volt valami csend még
a pokolgépek robbanásai között megzendültek
az individuum nevű képződmények a mégoly
viszonylagos szabadság- és boldogság-fokozatok
és változatok mégoly kétséges hálójában is
még ezerkilencszáznolcvanegyben is

Nem ezerkilencszázhetven volt már de
lehetőség és választás ködképei még derengtek
Bár a tehetetlenségi nyomaték szentsége
Bár az érdek és mánia fölpumpált múmiái
Bár a ...

Még negyvenhárom éves voltam verset írtam
Szerelem-óceán szerencse-hajósa úsztam
Bízva szorongtam keseregtem és vigyorogtam
Felemás maszkomban mit rontottam el kérdeztem
még mit kellett volna kétség és bizonyosság
állandó sürgetésében cáfolni állítani

GYIA!

egy alattomosan elheverő
szemüveg a „hetvenes évek” utolsó negyedén
dinnyehústól ragacsos késpenge
és légymászta üvegpohár között
melynek mélyén hideg lávaként
alszik az egykori lekvár

milyen hosszan és ábrándosan
repdeshetne fölötte egy sötét szempár
az érzékeny ujjak milyen kéjjel
szánkázhatnának efféle apróságokon
a rejtett járatokat kitapintván psszt!

túl sok a feltételezés és a macskaköröm
ezen a csendéleten mit szeressek
tárgyak a tájban elárvult testek
mohó szájával szél tapad rám
vékony ajkai között morzsol gyöngyöket

suttog az évszak ijedt lombzsolozsma
béleli belül buzgó hallgatásomat

– ti tartsatok meg pánik közeledtén lepke-kezek

csörömpölnek fejem földjén a hetvenesek
évek osztaga egész évtized álnokul
grimaszolva és iszonyodva most vonul
háttal ülnek a hősök a ló fejének gyia!

HASONLAT

Ebben a gömbforma, fényhéjú éjben,
sötét és súlyos megpörgettetésben,

ebben a tarka tollú tolongásban,
a lerobajló elhagyattatásban,

kocsonyásodó kétségbeesésben,
a földrészek hiú rémületében:

mint túlfűtött kazán jajongása,
fölénk száll és hallgat a jövő.

Botor versek

GYŰRŰ

Szonett talán, és újra húzható,
törékeny teste héj, a tél tüzét,
a fagy-tanyát mint táltos rúgja szét,
patái dobajában ágyúszó.

Alvó kertek fáit keltő madár
trilláját tákolom, táncát szeresd,
mert dallamában a játékszerek
bohóctréfája értelmet talál.

Gyűrű-gyűszű-tűfény-foszlány szonett.
világszakadék kénköve felett
lengő pamutszál, pillanathajó.

Ha számra veszek, válaszul mit adsz,
nem harsonát, de legalább vigaszt,
viharzó éjben is meghallhatót.

Sohasem kísértett meg, hogy szonettet írj? – kérdezte L. J., talán nem ezekkel a szavakkal, de ez volt az értelme, s nyomban magyarázta persze, hogy nem azért tudakolja, mintha feltételezné, hogy nem vagyok képes kötött formában verselni; gondoltam, hogy nem feltételezi, bár az sem bántott volna, ha igen, mert miért ne, ha egyszer sohasem éltem a szonettformával, ez még nem értékítélet, ennek semmi köze az ostoba vélekedéshez, hogy úgy „nehezebb” verset írni; mindezt tudtam, és mégis megkarcolt a kérdés, s mert játékszenvedélyem is megmozdult, eszembe jutott – csakis az eszembe, ha ez lehetséges! –, hogy „méltó” válasz lenne, ha most azonnal szülnék egy szép, szabályos, három és fél kilós szonettet. És pár óra alatt szültem. Írtam. Megszámoltam a szótagokat aztán, lekottáztam a GYŰRŰ-t, kozmetikáztam, hogy guruljon simán, és örültem, mert úgy éreztem, hogy igazi, élő vers létesült az előre kiszabott formában; ma is ezt gondolom, és (botorul?) ciklusnyitónak választom. A megválaszolhatatlan kérdés tehát nem a szonettformára áll, azt meg lehet tanulni és kellő gyakorlással (némi készséggel) bármikor biztonságosan legyártani egy-egy darabot – de hogy mitől lesz élő egy vers? És mi az a külső, némelykor ennél is külsőbb (vagy – természetesen – belső) mozzanat, ami beindítja a titkos mechanikát? (S hogy mi a „külső” meg a „belső”?)

HELYRAJZ

Gazdag Gyulának

Itt laktunk akkoriban, a Déli pályaudvartól
a János kórházig kígyózó utcában, és
ebben a barnára pácolt liftszekrényben,
a vakfoltokkal tarkázott tükörben azóta
le-föl siklanak örökösen a hatvanas évek:
a nyolcadik például – tűzijátékos tankok és
kísérteties platánok a közeli majorból, és
emberarcok keleteuropéer pózai, és
fényre tapogatózó társulások, korszak-vég és
-kezdet összehorpanó napjai: elhamvadt illúziók.
Nem létező nemzedékem legjobbjainak
nem szublimálható történései ezek –
a mocskos falak közt csattogva-csörömpölve
robajlanak: lánctalp és liftkötél.

KAFFOGÁS

Nyár vakít, nyerít a fény, száraz szél
zörget papírmocskot madaras bokorban.
Gép bög, gáz, fék, stop! És szirénák.

Ember, cipője olvadt aszfaltba alvad,
kalapját füttyentve zsebre gyűri az éj,
elillan vele a mezítlábas álom, túl, messze, túl –
óriásdob a reggel, fejjel előre vissza-belehuppan.

Tömlőszörtyögés. Víz-vízió émelyít,
és fogaskerékcikorgatás, olajbűzben pöfögő hadak
hányadéka, világszívet döngető undok acsar-
kodások.

Magánszférám ablakából
látja szemem szandálom ritmikus félholdjait
a földi hamuhodásban, hallja fülem távolodó
kaffogásukat, viszik ágáló énemet süketen –

HÁROM JEGYZET, VERSBEN

KOCKÁS FÜZET

Ebben a kockás füzetben 51-ben és 52-ben „Napló”-t írtam pár oldalon – harminc év! Most a papírt szolgolgom, a szavakat fölolvassom és hümmögök, hogy mi ez és mit kell érezni, mondani, hogy se megihatott, se nevetséges ne legyek, bár miért ne, és ki előtt – ez csak a felszíne; amit most írok, mije – minek? Kinek?

A LÓSÓSKÁK FÖLDJÉN

Száguldás a lósóskák földjén, akkor – talán igaz se voltál; belevegyült akkor is futás és merengés mámorába valami íz, kéreg és gaz, bolyhocska korom – akkor-korom, most-korom, zakatolása-múlása, jelentései: meghatároznak-e valamit súly gyanánt (talán), míg múlttá rebben a jövő –
szemem láttára, észrevétlenül.

A „NAPLÓ”-BÓL ÉS -RÓL

Az öreg Aranyt (így!) megdicsérem Toldiért.
(Persze, hogy ezt vetem előre, ezt, miért ne? Ha már versben vagyok: kell a grimasz.
Nem Aranyra és nem gyerek-magamra – kire? Mire?)
Félek a feleléstől, sakkozom, olvasok;
ponyvákat jobbára – ez nincs benne, tilos.
Vasárnap misére járok. Hernyókat tenyésztetek.

(Persze, hogy mulattatnak az ellentétek:
röpködni köztük, bontok kicsi szárnyat,
mintha ott és akkor lennék!)

A sorompónál helyettesítem apámat,
félek a sötétben – ez sincs benne. Hadgyakorlatok,
mintha folytatódnék a háború a Drávánál,
lapos kenyér a boltban, semmi van a boltban –
ez van a „Napló”-ban. (A „kockás” és más régi iratok
az énazonosság dilemmáihoz kerítenek terepet
újra: tárgyas konokságuk láttán elmélázva
tiltakozom és bólogatok.)

Állok a kadarkúti bolt előtt 1951-ben a sorban, várjuk a kenyeres autó érkezését, de hiába, tankok jönnek, vonulnak a jugoszláv határ felé. Kenyér helyett tank – ezt persze nem gondoltam akkor. A HÁROM JEGYZET, VERSBEN írójának tudatában már jelen van ez a társadalmi rendszert jellemző összevonás, de a háttérben sötétedik, kimondatlanul, a vers másodlagos rétegében, a tárgyas konkrétumok néma tanúságával. Ma ezek a dokumentumok jobban érdekelnek, mint a vers írásakor, s ha a verses jegyzethez prózás jegyzetet toldva azt képzelem, hogy az olvasóval beszélgetek, a lósóska, a lapos kenyér meg a T 34-es harckocsi érzéki egységére szeretném irányítani figyelmét, hogy ezekre hallgasson, de tudom, hogy tehetetlen vagyok, és nem is szeretném az öreg Arany dicséretét – amit egy tizenhárom éves fiútól kapott – halványítani.

FEJFORMA, ÁRNYFÉLÉVEL

Autógumi-éjek forró sívításából kivezet-e a reggel?
Villog a tél üveg-bozótja fagyban-fényben,
nyakszirt fölött izzó kicsike tarkó még a nap
s vakolatlan az ég. Vaspálcáinak rozsdavöröse
átdereng a kapkodva szürkére mázolt felhőkön.
Pókbajszok matatnak óriás-üres fejforma körül, érzem,
verébsörétek záporozása álomból ittrekedt mellvérten, hallom,
poharak pörgése orsókként a reggeli sugárban, segíts!
tekintetem mohó fölgombolyítása – ne!

(Ébredés szobái egy pénteki napon: homályos
jégkockák úsznak elő a sötétségből és megolvadnak
a villany sárgás permetében. Fogmosás, ruhák,
és vágta le a lépcsőkön, soklábú árny kísér a havon,
az is én vagyok, ez is, zárójel-odúban tapogatom
a reggel jégvártyába vakult arcát – indigó zizeg.)

TÍZ SOR A SZÉLRŐL, UTÓIRATTAL

Késő este az óriás nő-férfi szél vakon tántorog,
kígyózó hajszájai a házra csavarodnak szorosan,
vizes tenyere csattan az ablak gyerekbőrén,
elzuhan, magával rántja a függőleges lényeket,
mostantól lapulás lesz, bele a föld ráncaiba,
horpadásokban lihegés-szünet: úgy alszom el
én is, hogy hátamon vas-talpa zuhog,
ostora fülembe csördül; vinnyogó kutya-falkáit
egy belsejével kifordult gyár gép-dübörgése
vonszolja, legyőzöttjeit is vonszolja, átvonszolja rajtam.

(A régi mesterek egyetlen jelzővel is illetni merték
korukat, allegória, metafora járta. Nagyság és
vakság csigalépcsőin nem a szél bolyong.)

ALLEGÓRIA

Kőmorzsalék csikorog
a disznóbőr talpak alatt,
fejére sűrke csíkos lópokrócot
borít és vakon,
kígyófejű botjával álmatagon
kaszálván a leget,
régimódi óriás lépeget
a bizsuként villogó városok
aszfaltján, ne kérdezd, ki az,
mert nem ember az,
vonul a tetves porban,
üres konzervdobozokat húz,
lát a csomagtartóban
felhúzott térdű hullát,
drótzizegést hall, selymek surrogását,
befordul,
közeledik,
vándormadár-felhőben úszó Himalája-
fej, megfagyott tej-foltok
mint csillagköd-térképek
tarkázzák fekete posztóból hasított
tolvajköpenyét,
sötét van, tél van,
pályaudvar-fütytyöket egyenget a
táj,
kizuhanok az állatszájként csattogó éjbe, ott
jön, a hegyoldal recsegő erdejében aludt,
karjain
millió kvarcóra pityeg,
pufajkáján szakállas mocskok,
fekáliától bűzösen

gázol évszakon és földrészen
át,
elrejtőzik, nem lenni látszik, nincs – hajamat,
szálanként szorítván két ujjbegye közé,
kitépdesi.

KÉP A VAK ÓRIÁSRÓL

A vak óriás kölykei vagyunk, sok Ábel és Káin,
tűz körül trécselők, trágyadombon kéjelgő társaságok.
Szőr-erdejében vagdalkozunk, emlőit kiszipolyozzuk.
Ül a mocskos víz partján, belelógatja dagadt lábait,
az ujjak közt angolnák csúsznak át, irány:
a Sargasso-tenger mágnesvihartól izzó méhe.

AGYAGOSZLOP

CSALÁD

Vasárnap éjjel a kétlépéses kórházi szobában.
Kövér szúnyog zümmög sárgás fénytölcséren át.
Sötétben dől be hozzánk a kánikula,
együtt a szent család a csöndben:
apa, anya és kettejük fia.
Anyám horkolva alszik,
apám haldoklik, hörög.
Ébrenlétem kockájába zárt hangzataik harmóniája
vagyok,
vízcsap-csöpögés visszhangozza szívdobogásomat,
történetünk az éjidő kesztyűtlen kezében végbemegy.

NINCSTELENÜL

A nyár elnyúhatetlen hanglemezéről
fecskék bukdosnak;
hallom csivítjüket.
Elég volna csak élni s nem gondolni
külön.
Torkomban alvó langyos kő most a lényegem,
púpos hátával fölnyomakodó,
apám haldoklásában született nincstelenség,
apám nem-létének formáiba dermedt agyag,
ma még idegen nehezék:
hiéna-szavakkal dadogom körül, hallom.

RÖGZÍTÉS

Arcának idegen grimaszai, orrhegyesedése.
Fulladásos légzése szakadékokból, fájdalomrángások.
Dühkitörések pánikban és a jelbeszéd mozdulatai.
Zihálás. Két gyöngye végül, mintha levest fújna.
Lemeztelenítése a tárgyasult testnek dologszerűen.
Fekete szájluk a hátracsukló óriás-koponyán.
A csupasz törzs félig-üres zsákja két-két végtaggal.
A köréje csavart lepedő fejnél összekötve.
Fehér vaságycsaka közt húzó lábfejek.
Vakufényben állok a mosdókagyló feletti tükörben.

APÁM KEZÉRŐL

A kezéről sohasem tudtam írni,
elkéstem a kezével, élő szorításának dicsőségével,
a kezeiben verdeső lélekráncolatok térképeivel.
továbsietett, alig láttam igavonó kezét,
az ujjak mesterbuzgalmát egy sötét szög körül,
titkos fogásokat, kivált az összekulcsolást;
halott kezén még barna volt a bőr, mikor
kétoldalt a matracot súrolta és tenyere
minden szerszámok nyelét elhagyta örökre.

MITOLÓGIA

Elvékonyodott nyakán pergament-gyűrődések –
Víztől nehéz, mozsaras lábakkal lép a kertben –
Aztán csak néz rám a nagyítólencsék mögül,
a szemek fekete dióját égni látom s a tűzben
egy félmeztelen óriás vadbükkönyt kaszál.

NYÁR-VÉG

didergettél és égettél nagyhajú esőket kergettek
csatlósaidd arcomba elhomályosultam belém csaptál
csörgött ostorod fejemre dübörögtél nyár nyaram
s egyik éjszakádon régi bőrtáskájába csomagoltam
két szemüvegét borotváját bicskáját cipőjét és
otthagytam eljöttem lombos úton motor duruzsolt
beton- és gumi-zaj vitt hunyt szemmel kétoldalt
házak lélegeztek macskák szemei villogtak láttam
láttak a nyárközép erős csillagai a telehold is és
fölmentem a lépcsőn beléptem az ajtón és álltam és
tartottam kezemben a csomagot „meghalt” másnap lett
aztán egy óra múlt levetkőztem ültem feküdtem voltam
vagyok éjszakáidban alvó virrasztó lakó váltogatom
testhelyezetemet így múlsz el nyár nyaram nagyhajú
esőidbe gabalyodom megroskad tőlük a friss föld
az élőek szavait az évszak árnyai fölhangosítják
szájukra veszik és beleordítják a földrészek fülébe
csupa riadalom lesz az ősz elcsukló rikácsolás
nyár-vég diderget-éget

TÁJ-KÉP

A fűzfák haja hosszú, sárga,
és szemközt nádbugák.

Szürke bőr fedí még a vacogó Dunát,
kígyó-teste mereven fodrozódik.

Kőcipők lépnek hideg sárba Göd körül,
szélráspollyal fasorokat köszörül az évszak.

Sarjad ijedten fűszakáll. A korszak
félelme kitavaszodik, széttaposott kutyák teteme
betonon ázik, szakad az eső jajgatásig.

ALBUM

Vártad a havat, megjött, most csupa latyak
a Föld, a szél meleg szája pocsolóákba
hörpöl és eszelősen arcodba csapkodja
vizes rongyait, sárga villamoson állsz,
a szemközi odúból emberszem lángol ijedten,
két korhadrt kar lóg le oldalt, kesztyűtlen
kezek markolásznak térdek, korlátok körül,
vonatszagú sötétség robog veled,
házforma halak foszforeszkálnak oldalt,
hőkölnek hátra az akvárium-éj szakadékaiba,
autón gurulsz, fényszórók ásta csőben,
cipőben caplatsz, sár cuppog, csönd, ne szólj,
ázott kutyaként liheg a hegyoldal horpasza,
bokrai közt vastagra bugyolált emberláb motoszkál,
lefutsz az öreg harmonikás kőlépcsőjén,
föl a buszra, át a hídon, be a bolyba, csattogtatod
a képeket pillanatról pillanatra, késő este
gőzhajó-házban, mozdony-sötétben dőlsz
vánkosodra és visszapörgeted felvételeidet,
téglasszürke albumba zagyvált jelenetekre bámulsz,
halott apáddal álmodsz, vacsoráztok,
ő oldalt ül, nem eszik, nem is kínáljátok,
aztán csak alszol, fölébreds, elalszol,
a lépcsőn harmonikázó öreggel utazol valami
föld alatti dübögőben, idegenek közt, elhúzódnak,
várod a havat és megkapod, versbe írod,
abbahagyod, meleg a szél szája, mint a hó.

ABLAKNÁL

Leültem a konyhában kicsit,
a gáztűzhely és a szemetesvödör közé,
hallgatni falban gurgulázó csöveket,
nézni szemeim ablakán át a délutánba
s nem gondolni szurtos ülepnek a világot.

ZSEBSZÍNHÁZ

Színdarabot álmodtam, gólyalábú lényekkel és démonokkal lakomáztam, meztelen demizsonokból ittunk sárga bort, a zsebnek állott dohányszaga volt és szűrős fényforgácsok borították az alját, ahol ültünk, valami trágyás galambdúcban, kartonpagodában, algától mocskos akvárium-térben, és a göndörhajú (ki ez?) azt mondta, „egy tetű”, (ki?) és azt is mondta még, „én alkoholistá leszek”, csattogott a pénztárgép oldalt szaporán, törpék furakodtak át térdmagasan, torlódtak bokamélyben, a zseb korcaiba gabalyodtak mogorván, lökdösődtek, egy parafadugó lebegett; még jó, hogy csak álomban, gondoltam, de göndörhajú választottam rosszállóan csóválta fejét és megkocogtatta körmével a demizsont, „ez igazi”, mulatságosan tátozott az üvegben, hazátlan dzsinn, fölhúzott térdeire fektette máskor oly kedves kutyapofáját, most aztán végképp megzavarodtam, várj csak, de ingerülten rám legyintett, „egy tetű, ha mondom” (ki?), legyen hát, ezt beírom a darabomba, gondoltam, illik majd ez a legyintés elkínzott archoz, ijedt pupillához, ne feledjem majd, ha fölélbredek és a vatelindarabkákat meg a cérna- és laticel-hulladékot, a papírgalacsinokat és más zseb-morzsalékot kiköpdösve majd... mi lesz majd? erre nem volt válasz – majd? fölerősödött a galambok és a pénztárgépek zsvajgása, eltérbélyesedett nehéz hangzivatarrá... és többre nem is emlékszem; a galambok vádaskodó burukkolását azóta hallgatom, egy komédia zenészeit, a zsebpiszok dombjain bóbiskolók se eleje, se vége suttogását, csoszogó autógumikat és... mit is még? mit is még? tart az előadás.

A KÁPRÁZAT EMLÉKEI

Egy Gulácsy-képre

Nekem a mulatt férfi és a szoborfehér nő.
Mert a lilába alvadt zöld és a porcukor-foltok
ködös rózsaszínje: a káprázat emlékei. (Olvadékony
selyemkabátban milyen elmerülten is lehetett
táncolni Watteau ligetében és dalolni rózsatőről;
szállt az őszi lámpafényben fuvola-kék trilla
és a csembaló édes csobbanásai.) Nekem ők.
Szoborfehér vállán a gyönyör ágbogas markolása.
Túl a mese rokokó partjain, a bábu-barangoláson,
itt a duzzadt száj tüzét szítja nyers szenvedély.
Nem kellene többé a díszítések, az anekdotikus
kaland flörtjei. Ez a végső variáció: átlényegülés,
még a gyász és nyomor szurok-ömlése előtt.

PELYHEKKEL PRÓBÁLKOZIK

Ez a tollszürke, téli kupola
(míg szemeid botladoznak körvonaltalan
tárgyakon és talpaidat magához rántja
testsúlyod erejével a fagyott bőrű Föld)
pelyhekkel próbálkozik: szállingózik a hó.

Gulácsyt Anna Margitból, mintegy visszafelé haladva, és két Nakonxipán-versből, Weöres és Kormos remekéből szerettem meg – irodalmias, érzelmes, dilettáns vonásaival együtt. A káprázat meg káprázatos szó, gulácsysan zengő, fenségesen ragyogó, és azt gondoltam, hogy a vers címe akár egy képé is lehetne, ami *A mulatt férfi és a szoborfehér nő* kettőjét, s persze Juhász Gyulát is idézi, s nem is írnom, hanem festenem kellene, ahogy Gulácsy meg írt; aztán mégis írtam, egyszer egy rádiós mesejátékot is *Egy éj Nakonxipánban* címmel, de máig bejáratatlannak érzem ezt a tartományt, homályosan kavargó vonzódásaim egyik tájékának.

EMBERSÍRÁS

A porceláncsésze széle számhoz ér,
ez is öröm.

Alkonyi ellenfényben
kopár mezők szépsége tör át hunyt
látóhatáromon, alaktalan alakzatok menete;
kiféle-miféle társaság hát;

homo ez meg az bizonyosan;
bántana minden kérdezősködés;
a csordogáló állathangok dödögését
embersírásnak hallani nem nehéz –

el egészen Thébáig
és vissza-előre, hol ásító szájüreg-sötétbe
hull a méhéig kizsigerelt Föld-golyó;
süss, Nap-golyó, csészére, vak királyra süss,
a csöndre süss, hol a sírás látható,
Neutron-isten tenyerén egy tárgy a Föld-golyó,
gurul.

BOTOR VERSEK

megaszalódik a nyurga nyír levele lassan,
halforma felhők húznak a magasban,
gyorsan hígul az égi festék,
ajkait az ősz őrült vastagra kente,
az isten hold-szeme estelente
    bebámul az ablakon és látja:
    a földre hulló árnyak
reszkető bőrrel szertemásznak,
megtelnek a sarkok, lyukak, repedések.

*

A táj majd nem a szél ketrecében ég,
majd nem a tél önkívületében fáj,
az éj majd hirtelen robajlik le ránk,
mint az űr nyiladékán kilökött hulladék.
Ráncosra rémül tenyeremen a szilva,
ujjaim közt ikrás fény, lábamra csorog.
Hőtől reszket a levegő. A háztető mohás.
Szél szaglász egy vak napraforgó-fejet.

*

Cseréptetőn, az őszi aszalóban
boldog mind és tudja, hogy ez jól van,
a körte meg az alma teste összeszárad,
mégis őriz valami édes, nyári lázat –
és a vers botorul: dallamra tántorul.

*

Nem hiszed, ugye nem hiszed, hogy botorgóban –
miért ne lehetne részem a jóban;
mert nem a prérin? – a periférián,
mert nem hitetlen és nem is prédikál?
A rosszérzés ragálya földrészeket ver le,
pingálja magát a korszak nagybetegre,
tükrödbe könyököl a cafka –
botor is lehetsz, de adj magadra.

EGYSZERI

Gróf Marinak

Elefántszürkébe csomagolt árnyak csöndjében
reggelt lát a Józsefvárosi pályaudvaron, figyel.
Eső szemetel sárgás vas-targoncafényben,
pálinka-dohogásba gumicsizma nevetése csattan,
és a vagonreccsenések, poggyászcsuszamlások zaj-
gásába most verébcsipogás horgolt mintái
hullanak a cseréptető gerincéről – ez is
csak egyszeri, gondolja, gyönyörű egyetlenegyszer,
s eljátszik vele: miért itt és ezt éppen,
ezerkilencszáznyolcvanegy december kilencedikén,
ha a többi sem, ha minden visszahozhatatlanul?

BEFELE

Mozsár-köhögés-e vagy állat-zokogások? Nehéz
szendergés fal tövében. Szalmára fagyott krumpli ül.
Félálom-délután a tél, csöndhártyásodás körül.
Gyapjas fák hidegéből ásítózó vázák sötétségébe
futni nem remél – lángoló ketreceit nyitogatja:
hess ki, kőtetves kakasok, mérges pókharisnyák.
De befelé mind, süketen, alá és mögé.

NYÍLVESSZŐ

Az óra számlapján tükröződő lámpa
ernyőjének árnya most az ágy haván
hullámszik, csalóka sátrat emel fölém;
kóbor ceruzám a fénykör origójában áll,
pendül az átmérő: ki lövi ki az éjbe
nyílvesszőként? Fél tizenkettő.

KÉT ETŰD TÉLIRE

Kivágott fenyőfákat lóbál az esztendő,
az égből pattogatott kukorica hull
a tavalyi halottak sírjára,
az újéviék még élnek, sötét lóhorkantással
szakítja át célszalagját december,
volt lesz: volt! jajt kiált január: jaj! –
se hall, se lát az ember, fejében
kotkodácsolás-vihar: baromfiudvarrá vedlett
télire a Föld.

*

A tölgyfa csöndjét megkívántam,
gömbakác voltam, vézna, verebeim fészke
– ha kezem a nyárfa tornyába érne,
összemarkolnám pölyheít, gondoltam egyszer
fölhevülten, tavaszodott, kószált a lábam,
ősz volt, tollas társaim csivogtak értem.
Most egy mogorva idegen értelmetlen
betűket irkál a hóba, varjaknak mondja,
csapatba tereli, meghizlalja vagy éheztet.

Kétszáz éve nevezte Csokonai félérésű citromnak a Földet, mely a nagy semminek ágán lóg a végtelen űrben, s ezzel a modernnek közt alighanem elsőnek, Goethe előtt vette észre, látta meg, formálta képpé a fausti ember (világpolgár) kozmikus élményét. Ez a világgép, legyen taszító ridegség vagy vigasztaló káprázat, újra meg újra megragad, s én is próbálom megragadni a saját, egyéni, egyszeri létem felől. Taszító és vigasztaló nem zárja ki egymást még akkor sem, ha egyszerre létezik. Ezeket az etűdöket ma is írhatnám. Valaha, a három első kötet idején gyakorta éreztem, hogy pótolok valamit, kaptatok magam után, s azért nem tudtam a versírással jelen idejű énemmel azonosulni, mert rengeteg megíratlan, mintegy elintézetlen, legalábbis átrágatlan anyag – kása – nyomakodott elém a múltból. Ez a *Sétalovagló*ssal megszűnt, azóta együtt vagyunk, a nyárfa pölyhei és én.

JÉG-KÁSA

Kráter-szürke

építmények húznak a föld felett. Nehéz
tömlőként liheg a délután, elhagyott
kavicsbánya-állkapcsait csattogtatja.

Emberforma fut amott, nyakában a
lába, a hó ibolya-árnya szétterül: hiába.

Válaszul – mire? – csak a latyak jég-kásája
herseg; vigasztalót – kinek? – csak az éj

elefánt-mammogása mond.

ÍR

Az ősz ráérős szépsége ovális alma, méz és tűz,
tölgyek könyökhajlatában él, kő a kövön vagy
kádszám, az isten szabad ege alatt párolog és
nyomorult lakóit a Föld megvendégeli ilyenkor.
Vegyél, kínálja a májfoltos, vén kezét; hálát
nem vár – tégelyeiben ír,
tükreiben játékos káprázatok.

*Magánbeszéd
egy hölgyhöz*

ELŐHANG, ELÉGIÁKHOZ

Nyár jön-e?

Zendül-e ág, test, éj?

Jönnék-e le a hegyekből éjfél után

tiltakozó menetben, fáklyáikat lobogtatják-e már a fák?

Kiszáradt folyómedrek utcáin porzik a tanktestű idő,

az esőcsinálók csontdarabkait betonrepedésekbe

vonszolja éhes hangyanép és a szél riogva

rázza elfeketült ujjait: ezüst volt, villogó

gereblye volt a Föld hajában, emlékszem, láttam.

Nyár jön-e?

Láncos botokkal bibliás vihar?

Zöldül-e ág s a szavak pusztája: fuldokló fej,

orrlyukaiban csövek, hogy rettenetes nézni.

(Ez a vers egy hangya verse,

hangyatozás-vitorlás holt erdő alján; kire bízhatnám? Kire?

Nyár jön-e, nyár?)

A BOLYONGÓ FIÚ

a lemenő nap rózsasárga
nincs kiáltozás
se más heje-huja semmi
lélekforma teknők loccsanásait
hajamba-csirregő madarakat hallgatok

surrogó talpakon a szúrós fűben
csaláncsípéseit lábszárain véresre vakarta
ötéves? tízéves? tizenöt? ő halad át megint
sziszegsz fölötte citromsárga égbolt szelekkel
zúgatód vörös cserfáidat este
vonataid fájdalmas füttyeit fölém csavarintod

mit csinál a bolyongó fiú erre kit keres?
a beharapott szájjal égő tekintettel érkező
ha ő meg én így egy személy most mit ért ha
megszólítom te hé te nagy fülű vézna
miért szólítom mit mondhatna még?

múltja mint a borjúfűl úgy kifordult nekem
hozzá vissza nem soha nem félelmeihez dehogy
beharapott cserepes száddal megérintesz-e mikor
suttogsz értem a délután meszelt boltjai alatt?
tükörömben keringsz sötét arc
szerelmesem combjait lesed éhes kamasz

megmosolyoglak törekvéseid lázában kaptató
képzelt kalandjaimat kifigurázom
a pálinkafőző trágyadombján didergő táncosnőt
és a páfrányos erdő gyilkosait

hangyatozásokat holdba rugdaló bolondom
szederfán lovagló lyukas fene-kü-hü-brü-hü-hüü
egyek vagyunk mi ketten a buborékos
szürkület gólyalábú szellemei rám fércelik
lobogó inged árnyékát vágta! mondod vágta!
a lemenő nap rózsasárga korongja után
laza gyeplőkkel holdtölte partján szeszélyesen

jössz és fölkvarsz ki vagy? mit akarsz?
hova te vaksi te szájaló te senki
se nézők se versenyzők sem borotva-ösvények
sem óriási furcsa birtokok rejtelemmel
nincsenek te sem vagy elküldelek

te gyerekkori arcaimba öltöző
te rémeimet és álmaimat átható erő
egy rapszódia héjába zárlak elfojtalak
másként hogyan is élhetnél

AZ ÉGŐ LEVÉLTÁR

Félálom-hajnal motoszkál szobánkban, meztelen talpát fényforgácsok bökdösik, karácsony első napja van, éjfélkor a szemközti Várból harangszó verődött ide, kinyitottam az erkélyajtót. szemfacsaró köd hengergőzött tavaszeleg éjben, a Mátyás-templom tornya, tudtuk, és a levéltár, ami ötvenhatban napokig égett, ott van azért, mi meg itt vagyunk azért, ezzel aludtunk el, (öregek és gyerekek mágnesmezői áramlottak körül, a család) s hogy mi közünk az égő levéltárhoz, ezzel ébredtünk föl, hallottuk a szél alsószoknyáit s hogy meghalt Joan Miró, csigaszarvú holdat tűztünk fenyőágra, kalácshéj és narancshéj bókolt az égő levéltár színpadán neki, így jött ki a lépés, beleszóttuk őt is, idesodródott a tavaszeleg, kelet-európai karácsonyjébe, de tudtuk azért: az óriás pillanat keresztmetszetében a Megváltó születésnapjának áhítatát unottan tékozló világok véletlen csöndjében sem támadnak föl az égő levéltár halottai, lelőttek és fölakasztottak s hogy halállal a halál nem egyenlő – kozmikus távlatokból, az isteni távcső ablakában egyre megy bizonyára, és a hajnal sem ismer különbséget, ahogy vasszürke fodrokban merevedik a Duna menti dombok fölé, s bár szobánkban járt félálomtalpakon, nem érti, hogy az égő levéltár miért merül föl néma lángolással és ég napokig, mintha még ma is égne.

MAGÁNBESZÉD EGY HÖLGYPHÖZ

a képeskönyvekből ismerős zászlótartó hölgyet ma
megostromoltam merészen ó pardon Delacroix mester!
tenyeremben puha vállagömbje jázminosan lágy volt
hölgyem szóltam hagyjuk a kénes ágyúdőrgést nosza
itt a barikádok és kalapos polgárok háborúja dúl
itt a bőrünket hiába visszük vásárra kár lenne kár
ezek a telt keblek hölgyem és képzelem tovább mert
gyerekkorom óta mennyit színezgettem mint szokás bár

a fiú álma harc bizony és ólomkatonáit jó fapuska védi
volt nyílam pisztolyom csapatunk ellenség és várak és csaták
lángolt az ördögsövény mi vágattunk csillagos lovakon
isteni napkordét vonszoltak felettünk felhő-elefántok
liliomhúson élt a nyár kék dongók dörmögtek hozzá álmosan
siklott a sikló hold havas éjszaka csúcsára föl

és a kamaszfutások hölgyem fogcsikorgató zokogásaim
tekergések Angyalföld utcáin szenespincékben matatások
rángatódzás izzó szivacstalpakon vatta-éjszakában
a rádió varázsszem-zöldjében az Ön erotikus pillantása
hogyan világbirodalmam hőse vagyok egy hentergő hodályban
gyerünk előre hova? kérdeztem buzeránsok balekok lányok
stricik és szegény-szürke arcok vállak keserves áradatában
sodródtam tovább míg isten vezéreljen szólt a professzor
mert október huszonharmadika volt mintha víz alatt
taposnék most akkori fejemen vonulnék vele aki
lődenjén barátja agyvelejét viszi fuldokolva –

a háború hagymázás árnyjátéka sztálingyertyás éjszakái
és az acélfejű katonák anyám mögött és a repülő rovarok
a templomi égen tetves menekültek gyilkosok szörnyek
az erdei kísértetek puszkagolyó-fütyörészése és imáink

hogy apámat vezesd haza isten: mint a mesében!
mintha állatok és csillagok színpadán végzetesen!

de ott hölgyem s már tizenkilenc évesen
rútul rászédett aluszékony én tapogatóztam iszonyodva
a köznapian olcsó ocsmányság és a szent düh sarában
és rémüldöztem visszafelé még évekig eszemmel aztán
kerülgettem az októberi éj vak lámpaoszlopait

a történelem vérhabos medence hölgyem jó tudom
tanuljak úszni és növekszek kopoltyút jó de az ábránd
a térdben robbanó lendület hogy ki a barikádra, „föl föl”
a végeérhetetlen szeretkezés ígérete hölgyem a hajrá
az életkorokból rügyező öntudatlan levél persze bízvást
s az idő kétértelmű mosolyában vergődő csip-csup tragédiák nem
a természet édes túlzásai és a vágycsapdák a testben tovább
hogy belátjuk bölcsen és fanyar elménk vad férfiszemünk
lehántja hölgyem a kebeltartót és a hosszú szoknyát
hiszen az érett hús a tompor tört ott át mesterien

harmincéves korára kifényesül az ember azám fülel szuszog
szeme számol de szíve közbedobog és feje lázad siet lassan
próbál fából vaskarikákat húzni régi vaskarikákba
lám a hatvanas évek tavaszai a rügyek az orgonazöld ügyek
lám a helyi iparosok dűnnyögésében világszimfónia szól
tündérváltozatok műhelye lesz a világ és a szent poézis
madara tojásait kiköltve fölszáll dalolni tanul társalkodik

és ekkor ismét a félrelépés hölgyem a kiszúrt légyott
rongy léggömbként lánctalpak alatt és utasai totty!
ezt a ringyó-technikát a csábítás rossz céda-trükkjét
ezt az előrevetődést a nyíló térdek lágy részébe gyönyörrel
zuhanást hülye szalmaszék hideg lábai közé pocsolyásan

ugyan miféle harc lehetne még az egyetemes romlás
az önsúlyától süllyedő ellenében miféle romantika
elfojtás és megvalósulás aránytalan szögében báván
a képekönnyv-nosztalgiaikat gubóként lerúgva hát
elundorodva és megelégtelve és kitanulva sorra kényszereit
sem a szív sem az ész sem a test sem a lélek nem és nem

– de még emelek lábat és fordítok fejet még van talán valahol
valami más valami rejtett zugban és gyanánt meg tova-
vág्य bennem a hölgy halhatatlan halmái rései
vágya barikádtalan ismeretlen völgy-próbák után vág्य
a kereső ujjak szemek tündérvágya valami régimódi újra

– hölgyem a szerelemben már nem járatlan éppen tartózkodóan
keresem kegyét a privát boldogság háza nyitva tessék
jöhet és a görcsös nyeldekls a mézbe adagolt epe vagy
viszonylagos fényünk az örökmozgó tükrökben körbe-körbe
ne riassza el már egy jel egy érintés is jó egy óra is
örvendezünk s közeledvén az ember halkan elidőz bókól
ha madarat fogni nem is remél

Gárdonyi tanár úrnak medveforma termete, sörtés fekete haja, hordókongást utánzó hangja volt – ő tanította nekem tizenhárom éves koromban a történelmet. Delacroix képét is ő adta a kezembe, és mesélt a francia forradalomról, mesélt kifogyhatatlanul. Nagyon tetszett a festmény, s ma is úgy látom, mint egy mozi, egy álom erotikus figuráját, egy kamasz fantáziájában fellépő istennőt, aki különben a falusi orvos feleségére is hasonlított. Így láttam középiskolásként is, egyéni történelmem második korszakában, 1952 és 56 között, s hozzá fordultam magánbeszédemmel, már érett férfiként, udvarlós pózban búcsúztatva el a pózokat, romantikusan a romantikát, a világmegváltás lehetőségét, a többes szám első személyt.

LEMERÜLÉS A RÉSZLETEKBE

omlik az őszi alkatrészeire
dohog a dolgok riadt gyerekszíve
a dobogásban meztelen talpak verik
egy vasúti töltés kavics-bálványait
telefondrótokat zúgat a szél

őröl tüskés füvet óriás tehénszáj
bozóra bámul gatyás kígyóvadász
végtelen kukoricások kincseit őrzi
szemében sziporkázik a lemenő nap
éjszakai mozdonyok csillagai

lemerülve a részletekbe vissza hozzá oda
mit lát a mostani szilvafa
mézga-gömbjeiben mit hall a délelőtti
zsivajában győzelem és zsákmány
lesz-e az őszi dűnnyögésben értelem
az ökörnyal-szál talál-e tűt

az ő szemével nézem árnyamat
és a hold alatt cikázó kelmékre
csalogató hangzatokra fülelek
hogya hagyományos égtájakat átszeljem
elszakadva tőle a távolságokat
újra és újra összevarrjam

A HETES AUTÓBUSZ

a piac és a pályaudvar tájékán a megállóban
hátaamat vakolatot vedlő ház falának döntöm álmosan
arab és lengyel szavak törmelékét hallgatom míg a hetes
busz befut és belsejébe nyel – a novemberi nap
malteriszürke fényében hunyt szemhéjam belső falán
fügét mutat egy pimasz árny alkarjával disznó jeleket
int dül-fül robban rebben tűnik itt van újra ugrál néz

jön – a közeledő busz jeges reflektorával tapad rám
és ellök a faltól kiröpít mintha borotválkozó tükröm
fénylagútjában siklanék sebes talpakon világgá hogy
pusztulj tőlem de ő grimaszolni tanítja arcomat két sötét
árkot mélyít ügyesen az orrdombtól le az állcsontig és
dolgozik fönn is erdőt irt forró lehelete bőrt ráncol
heve megfagy vastag szappanhab-hó hull maszk lesz

rajtam vigyorgásból én mögötte feketedek a piac suttogó
angyalai ágyneműt árulnak és kvarcórát késes férfiak
ódalognak a pályaudvar zegzugaiban horkolnak ébren
egy hófehér pasas a hetes buszra várva botladozik ott ne
kérded ki az én vagyok az egy novemberi pillanat óriás-
lencséje alatt föllobbanó gyufaszál kabátom odujában pislogó
délután két órakor a szemhéjam belső falán egy film

lassított felvételein a hetes autóbusz harmonikázik
fiatalabb éveimből édes dallamot csuklik bőfőg ezüst
szaxofon szakadó hóesésben fejetlen utasok toporognak
a volt Fehér Ökör vendéglő borvörös tócsáiban csárdást
járnak fekete gumicsizmák és sikkant sok torok mert
üresen suhan el a jármű kormányja pörög megfarol a
kivilágított fémhernyó vak éjszakadékbá vágódik

és befut végre a hetes autóbusz begördül bársonyon
duruzsol a motor és csettint sok szárnyas ajtócska villog
a nikkelezett belső rész alumínium maximuma mosolyog jöjj
kegyes kisfiam sós kútba teszlek onnan ki se veszlek
kitty-kotty kettő galagonya kettő évem negyvenkettő
mit csinálsz te csirkefogó hol marad a hetedik sor
jönnek a törökök –

jön a hetes autóbusz síppal dobbal nádi hegedűvel
vásárosok járata iniciálék évada igriceké ketreceké
ó milyen fülbemászó a fogatlan fogantyúk csilin-galan-gelése
ó én megátalkodott csöndkuporgató míg vissza nem hőköl
ennyi tétovaság láttán a jármű ablakhomloka és el
nem vágtat a pályaudvar és piac kétes övezetéből hol
hunyt szemhéjam falán az árnyak most már szabadon

hétfőn házias napfolt-tevékenységeim láza úz
kedden kitérő a kereszt dicső hegyére nem megyek
szerdán szuronyerdőben futottam rossz civil
csütörtökön csámpás cipőm csónakot utánóztál
pénteken párosan dűnnyögtünk félig elmenőben
szombaton ugye kölköm-bölköm szabály-szegés lesz
s megvan a hetes autóbusz vasárnap

A VÁROSMAJORON ÁT

Örkényéktől jöttünk, reményteli társaságból s még annyira fiatalon, hogy a Városmajorban meleg szél csókolgatta nyakszirtünket a laza gallérok sávja fölött, sóderpor csiklandozta szandáljaink talpát, nevettünk, az éj meg szemet hunyva tűrte, hogy kihívóan törjünk tartományain át;

így vonultak minden korszak legjobbjai, most megtörténik velünk is, gondoltuk 68 tavaszán, a világ meghódíthatónak kínálta magát s mi, szavak részegei, megíratlan szereplők, az első próba mámorával fejünkben szinte ugrándoztunk, vibrált tőlünk a sötétség.

Nézem azt a három forrófejűt a zöldben s még nincsenek olyan távolságban tőlem, hogy a szétpusztult csordaként porzó éveken átnyúlva meg ne érintsem tarkójukat és nevető szandáljaik szárnyverdesését ne tanúsítsam: fantaszták gőze feszítette bordáikat? nem és nem, és mégis, és mégsem;

a történetek szennyvíz-áradatában oxigén-buborék a városmajori éj, hol volt, hol nem volt hajó, propellerei zúgatják a lombokat, de nincs és nincs, jégtőrrel szúr a szívbe, nincs, versre hangol, ellököd egyszer, tízszer, megírod, újraírod, eldobod, értelmét keresed, ne keresd, engedd ágálni őket, ne hibáztasd a kicsi szárnyakat a bokák mögött, téged is visznek valamerre, míg csattognak rád a lassan mocskoló esők és anyáskodva nyakadba lógatják kutyaszőr-szagú rongyaikat;

a Városmajorban ott zizegnek volt s még lehető ligetek, lenn, a salakos pályák vörösében teniszlabdák pöttyei, szép a szemnek, sóhajtani és szeretni egymást lehetett

és lehet,
de részegségünk éjét csak elégiák igézhetik
s a tárgyilagos tekintet lefűrészelt tetejű fákat,
fekete szobrokat lát: bronzkatonák a kőfal előtt.

SÖTÉT ÉS FEHÉR

Olyan az ég, mint gyerekkoromban a templomi képeken,
bárányfelhők hasa lóg esőtől sötéten,
háta jégtől fehér,
a bombázók húzta gézcsíkokat egy szórakozott isten
keze összekuszálta –
mi változott? az idő porszemei csak, ijedtében
a mozdony verejtéke feketén csillogott,
a síneket fölszedték azóta,
fű nőtte be a vasutat,
gondozatlan sírdombként heged, sódervarasan;
pap leszek, gondoltam 1950 tavaszán;
most mondhatnék egy litániát a szétfűrészelt
kadarkúti szederfákért , a bárányokért,
gyökérmódra kígyózik történetem,
megérintem a képeket: testmeleg tájaim;
fönn-lenn a bombázók és bárányok, üresen elzúgó
trónusok a templomi egeken –
tegnap a földalattin paradicsomfoltos new wave-fejét
a kék vagon almazöld falának döntötte egy lény,
a késheggyel tetovált pad műbőrén aludt szerencsétlenül;
vörhenyes porban, hideg lucsokban jajgat ez a város,
állóhelyben rohan, tördeli a délután fémerdejét,
agyagos sebgödrei tátognak utcaszerte s még jó, még jó,
hogyan az aszfalt pocsfényes sötétjén egy giliszta vonaglik át –
a bárányok hasa, háta sötét és fehér.

A RÉGI FÜVÉSZEK

Egy horhosban a régi füvészek, hold-szótte
árnyak közt szél ütemére meg-megmutatkoznak,
költő, orvos, főhadnagy, püspök s maga Linné is,
mert száz évek porszemként peregetek,
hogyan lejtettek ezek s volt ott suttogás, a jázmin-éj
sötétjében most elterebélyesednek ők, csillagszekér
göcög fenn, lenn a csalitos nedveit isszák,
álmodom alvásuk álmát, a herbárium szavai
megszólítanak: istenkásája, izsó, iglicetövis
és a bájfűfa meg a farkashézaggyökér, még maradjatok,
te madársüveg és macskatopán, te holdruta alján égő
veres mál és prüszszentő hunyor, szeress, rubuscsipke,
fehér sandalom – itt a téglaportól köhögő konglomerátumok
sápkóros foglyai úgy hajolnak vissza a régi
füvészek teátrumába, íz és illat szomszédjai, csönd-
kuporgatók, hogy hátha nem volna veszve mégsem,
a küldött nem térne vissza kifordult tenyérrel és
fürtös fejét rázogatva, hogy nincs, nincs, nem érdemes.

EGY KÉSŐ ŐSZI DÉLUTÁN

Egy késő őszi délután
borzongó fényei: ahogy visszasüt
a nap és gyertyák égnek a földbe
szűrva vagy az egyen-beton műveken –
ez megmarad: évről évre hideg és poros rózsaszín.

A fiatal temető pléhnyelvű harangja
melodramatikusan ritmizál,
fenyők csúcsait pókszállal köti össze.
Autók farolnak a bejárathoz, hol tábla
hirdeti, sírkövet csak a gondnok
engedélyével; családotól jönnek ma,
piknik-nyüzsgéssel, barbár kutya néz;
fönn, az anilinkék mezőkön, palás
dombocskák közt dörgő ezüstegér.

Anyámmal állok ott, engedelmesen, és
részt venni nehezemre sem esik.
Jobbról üres hely felirattal: foglalt.
Szép is, ahogy a nap még mindig
visszasüt és a repülőgépzaj nyomában
enyhe tömjénzag szivárog a pap
mögött lóbált füstölőből; gyerekként én is,
vagy negyven éve; kalaplevéve
köszön egy férfi, kezét melléhez teszi,
mintha takarna ott valamit vagy védene.

Anyám kimondja azokat a szavakat,
amiket nem mond ki az ember, és átmegy
ismerőseihez egy kis beszélgetésre,
egyedül maradok, lenn a földben apám
maradványai, nem akarom elképzelni

a csontokat; fél öt; egyre többen,
s a nap, ahogy viaszút, és a gyertyák,
szinte belső ragyogás melegít
sok arcot, megvan, ami kell, krizantémok
óriásfeje vakon a betonvázákban, bádogvázákban,
odébb a csődbe ment fürdő, merev akácok;
mások motorral jönnek, biciklin, és
a helyi buszjárat is befut.

Aztán százzal húzok a város felé, ott lakom,
kukoricások zörögnek a szélben, hallanám
füllel is, ha megállnék; rendfélét
a zagyvaságban tapintani ritkán derülnek
ujjaink; patétikus felleget vélsz tornyosulni;
a késő délutáni nap, ahogy viaszütött,
és a szelíden tüntető ízléstelenség
műanyag liliomai, hervadhatatlan bibéi
a faragott köveken, ez most már megtapad.

A kanyarban egy kibelezett kocsi roncs, szemét,
halottak napján viaszszítóbbr koszlottságunk
és szerethetőbb; dolgok és képek összezsúszva,
tudom-e, melyik mi, hova és miért;
a Váci út kövei dobálnak, a fölhasított utca jobbán
ott kanyarog a sötét víz a sötétben,
a partok lámpái füstben-párában, hajók lenn, sodrás,
és két-két sorban a hídon autók, valószerűtlen
villamosok gördülnek át.

A gödi református pap, akit ismertünk valamelyest, jó érzéssel apám pályáőri foglalkozását általánosítva jellemezte őt a temetési beszédben: őrzőnek mondta, s ha ebben van is valami irodalmias, Adyra utaló túlzás, lényegében igaz. Apám az önmagát feltaláló és megcsináló ember nagyszerű példánya volt, kézműves ezermester, aki ereje (elsősorban fizikai ereje) megfeszítésével, fokról fokra építette felesége és fia köré a megélhetés és a társadalmi feltörekvés igényét és elemi feltételeit. Ezért is nyomasztotta őt annyira pályamódosítási mutatóm: az ő törekvéseit is veszélyeztettem, mikor a biztos pozíciót ígérő villamosmérnöki diploma megszerzésétől elfordulva az irodalomba botlottam. Féltett és félt, de sohasem mondta, hogy ne tedd. Bízott bennem. Később aztán, az első könyvem után már büszke volt rám, de azt is némán viselte. Igaz, én is kerültem a pályáértelmezést (sokáig magam előtt is): talán rosszul tettem, mert így kibeszéletlen maradt köztünk az egész; most egy jegyzetben kibeszélem: gyakran jut eszembe, mikor festett deszkáimra, lapjaimra ráírom verseimet, hogy ő is szeretett írni, neki is tetszett az írás képe, s hogy kezemben meg az unokái, különösen a díszlettervező és a rajzoló fiam kezében az ő keze mozdulása is él – eszembe jut, és elmélázva azt gondolom, ez nemcsak érzelmes dramatizálás, hanem normális (és vigasztaló) tény.

EGY DECEMBERI REGGEL

Egy decemberi reggel hétkor,
még álomittasan csörtetve át a pályaudvar
sárga fénykörein, át a betonteknőn
(fönn ultramarin felhők), be az üveg-
hodály kongó térségeibe, eszembe jut,
hogy G. Marival és Sch. Erzsivel hogyan sétáltunk
nyár elején, az időpontra várva;
befordultunk egy utcán, zöld völgybe értünk,
téptünk mezei virágot és találgattuk,
hallja-e Török Sándor, hogy mit beszélünk;
ott volt a tárgyasult test
pár száz méterre tőlünk: hallja-e, tudja-e?
eszembe jut, vágány-fényeken siklik
velem a vonat, verset utazom újra, jól van;
képrétegek torlódnak, élők és holtak
hold-udvarai, már visszafelé hoz a vécészagú
expressz, Tiszasüly, Kőtelek, Nagykörű marad
mögöttem, ahol jártam, mocsok és káprázat
a nap lágy-szürke testébe nyomódik: gyerek-arcok,
kultúrházak, cigány- és rendőrtörténetek hűlnek
holttá szintén, ellesett párbeszédek – ne még,
ne, mondom, maradjatok, és fejemben már
a másnap képeivel, csattog a vaskocsi velem;
ülünk majd a szerkesztőségi szoba karácsonyi
asztala mellett, húsz éve először nélküle,
akit ott a zöld völgyből visszatérve
eltemettünk, és nem tudom, hogy tudja-e,
és nem tudom, hogyan védekezzem a rám törő
fojtogatás ellen; valamit vinnem kellene
neki is holnap, ezt a verset talán,
a reggel sárga lámpái fölött káprázó
felhők ultramarin mezőit, ezt hitte

és szerette, mi gyanakodva követtük,
felemásan verődünk köréje e kékségben;
egy cigány kislány hűvös arcát hozom,
diószemének csillogását s ahogy száz közt
egyedül mondja ki a szót kérdésemre: „lelki”;
hozom, viszem, rámolok sürgölődve, ezt ide,
azt oda, de hova? mennyi helyrehozhatatlan,
és milyen beláthatatlan a völgy, ahova értünk,
a holnapi nap, a tegnapi, mai – csámpás
holdudvarok forognak velünk s valami kétségbeesett
kattogás; tengely tört vagy a szubjektív idő?
Mondj megálljt és hallgatózz.

Tiszasüly, Kőtelek, Nagykőrű a neve annak a három falunak, ahol úgynevezett író-olvasó találkozón (rendhagyó órán a könyvtárban, iskolában, művelődési házban) jobbra tíz év körüli gyerekekkel versről, meséről és más ily emberi lomról, mindig a kézzel fogható, kilóval mérhető, lefényképezhető, pénzért megszerezhető, külső, testes, tárgyas valóságról – meg a képzeletbeli, elgondolt, megérezett, szellemileg fölfogható, belső valóság együttlétezéséről és különbségéről beszélgettem. Ez a három találkozó egynapi adagom volt azon a decemberi napon, szinte egységem abban a félezernél több alkalomból összeálló sorozatban, mely mintegy másfél-két évtized alatt sajátos vándorkomédiás produkcióból kerekedett, és prédikatori, népművelői, bohóci, tanítói, pszichológusi ambícióim, kényszereim furcsa szöttezéséből, mint boldogságos és ezért roppant fárasztó mutatvány, munka (pénzkereseti forrás is, igen), mint írásaim egyik nyersanyag-bányája kapcsolódott hozzám. Beutaztam az országot. Gyakran együtt mentem L. J.-vel, ő a nagyobb gyerekek csoportjaihoz, az *Így élt...* könyvek olvasóihoz, közép- és felsőiskolásokhoz, én inkább a kicsikhez. Innen, életemnek ebből a rétegéből vittem Török Sándornak elégikus mozdulattal és hálával a „lelki” szót, ami beszélgetéseim kulcsszava volt, ezt kellett játszótársaimnak kitalálni, kimondani, arra a kérdésre kellett felelni így, hogy az elképzelt valóságot milyen szemmel látja az ember. A szó persze mást jelentett Török Sándornak és nekem, de az ő biztos tételeken nyugvó, antropozófiát követő rendszere és az én dogmáktól irtózó, az értelemhez másként ragaszkodó szemléletem között volt annyi azonosság, mesés és köznapi megfelelés, hogy ezt a verset neki arra a karácsonyra elvihessem, s most, 1995 karácsonyának első napján ezzel a jegyzettel megtoldhassam. S nem érzem, hogy feladatot teljesítenék. Mikor 1991-ben megjelent az *Egyik fülem sós*, alcímébe az ő mesevilágára utalva írtam, hogy *Mesék és versek kisgyerekeknek és nagy felnőtteknek*, és akkor sem a formális gesztus vezetett, hanem a tartalmi kapcsolódás. A könyv tőle idézett mottóját mint mai közérzetem jellemzőjét átirom ide: *Az utcán ment egy varázsló. Nem figyelt rá senki. Minek? Hiszen úgyis láthatatlan! Egy varázslónak az semmi. Szóval ott ment. Ki látta? Senki. De ő tudta, hogy ott van.*

FÁJDALMAK HÚRJA

Ezek a csikorgások, ahogy jönnek az úrból,
a mélység mágneses méhéből jönnek;
sohasem volt sörényük fémes csörgése
és a csíkos zokniba bújtatott paták suttyogása,
ez az egész: milyen félrevezető –

miközben ég a fejtető, a zsályás földi mező,
miközben minden részlet kezünkre áll, a készlet,
majd kész lesz, meglesz, lerobajlik;

a lüke lárvák bütykei ezért égnek vakon,
vesztünket visszatartani ezért nincs hatalom,
a szájszél kékül, a csatornabádóg veresedik,
jajong ama lovak alatt a handa banda,
kutyaháj sül a serpenyőben s a szétdarabolt
valóságban gázol, éji vizekben vesztegel egy ország –

pörögnek irracionális kockák,
hatszázhatvanhatot ki dobhat?
lovakai kiszakadnak,
a patkánybajszok mind itt vannak,
csontkezükkel megnyilaznak, jönnek újra;

tört rugók szúrnak át barna papírsákon,
átszúrnak és feszegetik az ideiglenesség béka-burkát;

ezek a sarokvasak temetetlen csontok az éjből;
égő csűrök konvojban úsznak a látóhatáron;

nem tud a múlt véget érni, dübög, visszatámad,
az elfojtódás démonai a csendbe vágnak,
zúg zord késél özön;
kézen-közön kicsorbult lelkekbe horpadsz –

fájdalmak húrja, vers, nyaggatlak viszketeg.

ÖRÜLSZ

Ha pogácsádhoz fekete szőlőt eszel,
íz és illat: az apád –

ez lettél, így vagy,
mondanád, csodálkozva kicsit, ahogy kell,
de szólni hozzá nem lehet;
örülsz, hogy él.

ÚJ S ÚJ KORSZAKOK ODÜSSZEUSZA

Félálom-felhőzésben, a kora nyári nap hóhullámain
vitorlázik hunyt szemmel a poézis tárgya s félfektében,
fölhúzott térdei kapuján át a Zöld meg a Kék most
lengő hajzatokkal, zsiszegőn odaköszön; leírja, jól van.

Pordélután sűrűsödik már aszfaltos
üregekben, távlatból nézvést csillámló fémtok-tekervények
előre-hátra-rángása, autóömleny az út. Szirénahangok
nyomjelző lövedékként a levegő langyos tömbjeit
lyuggatják halálos sorozatokkal – hétfő, kedd –,
hajós, itt épen – szerda, csütörtök – át nem érhetsz;

vitorlazz vissza a gőznemű sustorgás boltja alá, innen
a dolgok – karmazsin ajkukon alamuszi vigyorral –
kihátrálnak, s hallhatod – mintha üres színházban
őgyelegnél és lökdösne
előre kéjes sötétség: játsszál! –
az egyszemű világűr nem emberi horkantásait.

Vak csodák állnak így eléd, spárgát vetkező libabőr
s horror-szigetek fajtalanjai, káprázatokra kicsináltak,
de sehol egy ablak, kinézni: hol is vagyunk éppen;

futtába-hulltába, tömegébe szorulva jajgat a rút váz,
hahotázó lábbelire látni, döglött göncre. Vastányéron
húl savóska hold s az isten leölt barmai bőgne.

Éjszaka aztán, hogy gondolj – jól van –, eljön a csönd,
meghunyászkodik vackán fenevadunk és kedvetlen rókazöngékkal
ijedt kutyahangok futnak a buszhörgések elhaló univerzumában,
árnyfelekezetek nyomakodnak köréd, motoznak és fodrozódnak,
a megalvadt átlag: csupa halszájakkal némulnak rád –

új s új korszakok Odüsszeusza, láss; kezeslábasaid réseiből
a semmire húzott fakó harisnya – jól van-e? – kilóg.

A MARGIT HÍD, R. P. ABLAKÁBÓL

„A Margit híd egy téli esten, R. P. ablakából” –
kezdeném az írhatatlan verset, így szeretném,
borostyán nyakláncát a női éjszakának,
ahogy kerülgettek ködön át kis szobai lidércek,
gyászok, ordítások és jelenetezések volt valódiakkal,
egy irodalom nyöszörgött a fönti fénykockában,

és lenn a híd balra fordult a gőzölgő folyó fölött,
domborult időforma háta, szép volt látni,
dallamtalanná törni rajta buzgó képzelgéseimet –
de a fénykévék ekkor a párás éj tükreit letörölték
szélesen, ingujj villant, meztelen kar pihéi,
sapkátlan fejemre dőlt a villany, már lefelé a liftben,
s még ott fönn álltam, R. P. ablakában: nevek örvénye vitt,
holtak és élők, nyikorgott drótkötelein a függőleges utas,
a ház csöveiben bugyborékolnak négysorosok, méz és düh,
és a véresre horzsolt lapockák, no, lesz-e röpülés?

lenn a híd, álmomban hányszor ráfordultam itt,
a madárkalitkás Nyugati pályaudvar felől szárnyalva
erre kockás sportzsákkal, derekamon szorosra húztam
lóden-héjam övét, hat emelet mélység alattam,
hernyótalpas homály tankjai, lőtték az utcát 56-ban;

vagy a sziget lombjai tangófoszlányokkal, 52-ben; vagy
át a városon 60-ban, és a hegyekbe föl, hogy az egész
tenyérbe fogott kőhalom a lüktető hangyákkal legalább
a szemnek érthető legyen; vagy ácsorgásaim a rakparton –
kamasz-versenyek, a vízfolyásnál gyorsabb rohanások –

házak folyóval, ahol jártam, Prága és Párizs, Leningrád
és Firenze, mind ide tart, évtizedeim: a Margit hídhöz képest

mivé rendeződik? hol vagyok és mi az enyém s ki az,
kit én is alig ismerek, vaksi társak közt szerelme vállá-
vonalaiba aluvót, e kivérzett kor rémült fintorai közt? –

akárha színpadon hallgatóznék ott, egy nekilendülő és
visszatorpanó opera hőseként, gyanakodva, hogy mi ez?
és tenoráriák kövérek bajnokaitól űzve padlástól
kazánházig, míg rettenetes arcával a fantom odanéz,
kezében zúg a vasfűrészt és nincsen irgalom, a mennyei
csillár leszakad, vakon tébolyog zsöllyék mellényes ura,
ő is kérdez: ki népei vagytok, kutyafejűek? csak rátok
fújok vagy pattintok két ujjal és pelyvaként szétijedtek;

a híd fölé hajoltam s mint isteni ujjbegy, megérintett
történetünk immanenciája, hangok mögötti, sorsszerű;

csatakosan a lemondástól aztán, autóval hajtottam lenn,
szótörmelék a számban, az utca taknyán se borostyán,
sem az idő gyöngéd dudorai, csak nyirok és bűz feketéje;

varjúkárogás tönkjeiből kihasad-e: átjáróul, ív gyanánt,
történelmietlen képzelőerőnk, ki tudhatja azt; de
a Margit híd, R. P. ablakából nézvést egy téli estén,
ahogy fordult és domborult testesen, talán megmarad.

Amikor az első Liget-könyvhöz (*Leveleskönyv*, alcíme *Egy korszak töredékei*: 1956–88) gyűjtöttünk anyagot, ellátogattunk R. P.-hez (Réz Pál). Már bontakozott a Csurka-jelenség, s R. P. nem türtőztette előttünk keserűen kemény véleményét egykori játszótársáról és barátjáról. Másokról sem. Egyetértettünk vele többnyire, vigyorogtunk és sziszeregtünk: a leveleket válogatva-olvasgatva természetes volt a múltak, arcok és történetek idézése. Nemcsak az ablakból, hanem R. P. mondataiból is rálátás nyílt a városra, az irodalomra és a történelemre, írók és politikusok operai, köznapi jeleneteire, hiszen vendéglátónk nálunk nemcsak idősebb, hanem jártasabb is volt az értelmiségi kapcsolatok, társasági viszonyok szövevényében. Jobbára ő mesélt hát, mint a hozzá szóló levelek kommentátora: egy imponálóan sok ismerettel gazdálkodó, tájékozott, ironikus és racionális szemléletű, rosszkedvű literátor. Nálunk indulatosabbnak tűnt akkor, s a tervezett kötetről beszélgetve az egyik újdonsült közéleti kitűnőség birtokunkban lévő levelének közlésére biztatott, támadó föllépésre; össze is szólalkoztunk, de a rálátásos estét bennem ez is csak gazdagította: jól szórakoztam, sokat tanultam (bár később meg kellett állapítanom, hogy nem eleget), s ahogy a Margit híd álmomban sokszor látott képét újra meg újra fölitta szemem, már bizseregni éreztem, már élni próbáltam a verset is, ami írhatatlan, s amit majd mégis megírok.

SIETŐS LETT

Néztem őt fekete sapkám alatt, ahogy
úszik a földalatti vasút ablakvizén,
követtem a képet, tartottam a távolságot,
egy istenség szürcsölt nyakamba, hideg halbajusz,
még lélekben sem hajoltam közelebb, legyen
rálátásom az arcra vagy a maszkra, ki ez?

fönn a Duna folyt s az erőlködő tavasz
hőballonjai robbantottak otromba gázfolyosókat,
röpülj, de csupa trágya minden, siráncokzás
enyvezi vedlő feltjainkat, ujjaink ragadnak
s kiviláglik hideglelősen a csont, sietős lett a lét;
bolygó tarkó, találj haza, ajkak éje, jöjj!

himbált a vagonforma konzervdoboz, pepita
kar nyúlt keresztben s elfedte, akit néztem,
minek is; csak egy fekete sapka látszott még
a halzsíros habokon, én meg hűtlenül el s föl
a lépcsők sörénytelen lován; langyos fejemre
csattant latyakos tenyerével az ég.

TARTOZÁS

Kálmán Györgynek

Tartozom régóta ezzel
az éjszaka zöldjéből kiszakított verssel:
szipog a sötét és szégyenlős vigyorgása
holdfény sárgáját keni a bőrző házfalakra.
Izzad, ami él. Nedvek csorognak.

Sátánosra igazított mosolyod a képernyőről,
a hamuszemű üvegről előtör,
hangodban kicsit homok ropog és meleg
bársonytalp gyalogol meredek utcán,

ablakból kiloccsant zenéket kerülget,
valaki levese kihűl közben – véletlen-e?
Különben semmi újság, sejtethed.
Birodalmak recsegő csontjai, szokott
kivégzések itt vagy ott s fut az időszalag;
lázasan a történelmi máztól, forgatjuk
a keverőkart, gyártunk és lessük: mi lesz a vége.

Tartozom régóta ezzel: múltkor a Rádióban, benn
a Pagodában fényesen hullt a selejtes por,
a Bródy Sándor utca felől közeledő gerendarengeteg,
melyet állványerdőnek hittünk, amíg itt jártál
te is – láttam, vissza már nem fordítható.

BALLON

Visszatérő álom: szél sodor az Izabella utcán,
könnyű vagyok, ballonkabátos, tizenkilenc éves,
vékony talpú, hegyes cipőmben marionettszereplő ágaskodik –
Vagy most vagyok? Befordulok, a lépcsőház ragyog, égi
csigabelső, ilyen még soha, sziporkázik, a harmadikon
laknak-e, kiket keresek, és kiket? Szilvamacskák alakúra
égett kalapos ember kérdez, futok, mint filmben, ébredek

takarók közt, csípőd süt rám csillárosan, balról a Hold,
a tavaszközépi szombat-éj-közép s a náthaláz is, mint vérző
orrú rendező, tenyeréről foszlik a bőr, meglegyint,
gyerekkori priznicek hideglelés gyönyörét teregeti rám,
rózsaszínű izzasztó porok nyelvemen, a tüdőgyulladás
hólyagocskáit kinevetem, hullok ballisztikus pályán,
rakéta visz vagy húznak madzagon, nyújtogatom a nyakam,

a Hold halad, Hold-ballonban futok ötvenhat őszén, ott,
messziről gyöngyhagyma-buborék vagyok, légi hangyabáb,
itt növényeket látok a homályban, gyöngéd tenyerekkel és
talpig meztelenedve nézelődnek, ölelj, az álom végleg elszáll
belőlem vagy színültig töltöz, mindig ugyanaz: alvadt vértől
nehéz cipőmet lerúgom, a kollégium fojtogató káposztaszaga
és a kidőlt belsejű utazókosarak, bakancsok bánata elér,
szaros kisgyerekként hüppögök, hogy ne hagyj el, szeress,

ballonkabátom hamujában alszom itt, vízmosás vánkosom,
háborús riadalmaim matricáit kopírozza rám újra a sötét,
a negyvennégyes nyár alumínium bombázói a szemhatáron
izzó tölcseérekbe tojnak örökösen; ébredj, kisfiam, elkésel,
elpiszkolódott kátránnyal és utálatos levekkel átitatódott
a ruhád, fölrepedt, vakon zuhantál ki selyembéléséből, behemót
bútorok közé, kintről füst és farkasok, zsoldosok törtek
be a házba, késes történetükben folytatódttál szurtosan,

és megint ott futok, celofán-köpeny menekít, Hold-lepény,
ballonkabátom gallérját fölhajtom, így kell, és széles öv és
széljárta zsebek, futok, már nem tizenkilenc, forogj csiga-
házam, vanília illata, éj-hajó; halhatatlan tárgyait
szétszórva körülöttünk a Földön, harisnyák és pislogó városok,
a hegyforma fenevad alvó tüskéin mézharmat csöppjei,
csöndrobbanások és a surranó álom visszatér – futok.

Volt egy használt ballonom 1956-ban. Príma darab, a Teleki téren találtam rá, még tavasszal, az érettségim előtt. Elkísért egész nyáron (faluvillamosításon dolgoztam Kisbajomban), és szeptemberben is velem jött a műszaki egyetemre: suhogásában őrizte minden nagyratörő és szorongó ábrándomat. Ironikus gyöngédséggel (s persze képletesen szólva) merem mondani, hogy most is megvan. Végleges darabnak mutatkozik. Egy éppen nekem való, testhez-lélekhez álló légballonkabát. Az 1992-es, hebehurgyán vágató őszben azért húztam magamra újra, hogy rossz közérzetemet jelezzem és leplezzem vele. Holott a kabát mint mesés ballon, mint hőlégsugaras irodalmi forma, netán irkászi póz: reményteljes. Nélküle mire is mennék? Így meg: összerántom derekamon a széles övet, ahogy kell, fölhajtom a széles gallért, mint „régén”, mint akkor, és gyerünk. Hova? Miért? Versért, és időért is, bizonyára. Valamilyen időért. Megélni és megérteni a történeteket.

A VAK VÁLTOZTATÓ

Mint fölébresztett, üvegtestét dühében
mélytengeri istenként elhomályosító úr,
ez a szél szőrtelen szárait szétterpeszti
és cafatokká hasogatja csorba szélein
a szemközti diófa ágaiba akadt nejlon-
lepedőt;

ez a szél – megismerem –
a Földközi-tengerről szállt fel éjszaka,
vakító falak, fekete ciprusok városából,
hol az utca végén keresztben domború
test fekszik, a dinnyehéj-illatú ős,
és kék méhében ringatja a soha meg nem
születő jövőt;

ez a szél az, mert
sírós nekibuzdulása, hogy magába nyelje
a füst ördögeit, mikor kikelnek a limeseken
kilőtt tankokból, hogy magára húzzon minden
maradványt a bádoglepeken köhögő vörös
vagonok és a kimarjult tél robajából,
ez a légből kapott rögtönzés a megváltás
ígéretével, s a rajongó csalás, hogy
nyugalomnak láttassék a férges fekhely,
ez ő;

a fény elől elrejtett sötét anyag
torkából tör elő, csillagok parazsát
fújja, fényévek kályháit, papírzsákba
kötözött történeteket szabadít és ráncos
homlokát a csillámló ködbe merítve
elporoszkál;

szól vagy hallgat,
nehéz légvétele rengeti a Földet,
szálkásra tép, hajtja a vizet hullámlani,

lendülj és csapódj, ő a vak változtató –
gyerekként még tudtam lakhelyét,
a tölgyerdő lombja és a padlás volt övé,
kutyák melléből szállt föl: szomjas
fájdalom valami elérhető után, holdirányban,
de soha; nejlonrongyot csörget most a fán.

MINT HAL

mint hal villan el az év
mint alma gurul a nevünk
mint alom zizeg egy szép nap
mint koromba süppedek alá
koromba

mint festett szavak
festője szabódom

mint álma
tükrén ki lenni vél s evez
mint bámészkodó kisfiú
kapaszkodom és ellököm kezem

mint hasonlat belső csiga-
lépcsőjén gyufát gyújtogató
mint mohó perifériás mégis
muzsikás vagy mégse rámeredek
e zuhogásra hallom a malmokat

a végeken árnyak hegedülnek
barna papírzacskóból kidőlnek
kilóg a bélés mint... mindegy
odakapni forró platnihoz örökön
el mint hal villan el minden

Súgja Hang

*súgja Hang mondja száj
kikerekedő történeteink
félbe maradtak harmadába*

*lendülj át súgja megfogadom
betyárkalapom karimáját
vernék az ágak ha volna*

1 / ARRÓL, HOGY MIÉRT

Mert kezdenem kell, mert hív, hogy belevágjak,
s a fogások, nyelek mind kezemre állnak,
mert nyérít, noha fűzvessző csak, vaksi versparipa;
nem tud elragadni, a
porba élém veti fényét, már hátán is vagyok,
súrolják a vállam ágak, ahogy súgta,
így indulok, hova érek? vissza? föl? – mi ez?
Talán kedvemre hangolódnak zöldecске énekek,
féldalok, ikrás regénymorzsálék; elnehezednek
vagy röpülős iramban szikráznak föl a csillagokig és
le a puskaaporos mezőkre, hogy az égő rozskeresztek
és fenyvesek szaga a mindenséget ma betöltse.
Papírkígyó mentén megyek, le-föl, miféle történetben:
talán töredezetten, újra-fohászkodásaim létráin;
talán a tárgyak beszéde visz, felhőszakadás vizein
úszó nyárfateknő, talán a legendaképzés, mert
volt, van, tart a zajlás, jég és parázs a partokon.
Talán a szavak, miket odahagytam
s most visszahozza lelkük a lüktetés, elbitangoltak
vagy itt se voltak soha; szálak és kapcsok: 49 évem
– egy jelképesnek semmiképpen sem mondható pályaudvar
odakozmált csarnokában állok, cigányfiú nyal rózsaszín
egyenkrémet, batyusok, szovjet katonák köpenyben,
lakodalmas nép, vak férfi kutyával s a táskarádiók
torkán monoton lüktetés, okádják és nyelik a ricsajt –

2 / MÉLYEBB HÚVÖSSÉG TALÁN

Mesében éltem. Fű volt és lombok, sziszegő, zöld özön.
Kígyózott gyöngykavicsokkal, kő volt, vas volt az út.
Sínek; eget tartó torony; erdő mellkasán aludtam el.
Képzeld kutyát, fekete-fehér foltjait az óriás-
Hold káprázó udvarán; szénakazal zúg, vonatok.
Legtöbbször este van, lábmosás és lámpafény;
az éjbe dobott ház falainak belső kockája fehér
s a csíkos dunyhák is dombok, felettük nagymama
száll parádés lovakkal s a kastély kicsi tündérei.
Vagy a délutánok ferde sugarain lezúduló árnyaseregek
robaja altat, a konyhai csönd zománca, darázs.
Mi tart vissza, hogy kifogyhatatlan menetüket
mondjam, hősök és rémek fölgyűrűző oszlopát
nappalaim, éjeim színpadáról s a változatlan tűz
recsegését kiabáljam? – nem a kiszakadás onnan,
a szégyen vagy a hiú meggondolás, pózok és dacok;
mélyebb hűvösség talán, hogy a viharzó maszkok
árja el ne sodorjon s el se veszítsem kezük;
legyünk;
tapogatom az idő kérgét, szörnyeket szülő odvai
rám lehelnek, befelhőzik és megfojtják gondolataimat,
elvásik gúnyám, a tiltakozás is besötétít, nem élhetsz
repesve, gyönyörűen, különbözés mocskol, jajgass,
a biztonság máris oda, nincs édes belefeledkezés –

3 / ÚJRAJÁTSZOM E MITOLÓGIÁT

Van és van, mert akarom: legyen, éljem a régít,
köztük nem alvadhatok s ha megszarolnak
vérszívó korongjaikkal, ha uruk, a Fekete Király
belém is döfné akácfa-nyársát vagy a lisztes arc
lábam elé zuhanna lidércesen, van tér
menekülni,
a kukoricások völgyében, jegenyék közt karikázni boldogan,
utolérni a süllyedő fény hajóját – menni vele.
S elbújni: erdő homálya, bodzák dübörgő palotái.
Szakállasan a bibliából, kihúzott derekú, szakadozott
ingben, a vasútparton ül és szúnyogcsípéses lábát
lógázza Isten, szemem láttára testesül, engem szeret.
Újrajátszom e mitológiát, kiélvezem bukolikus kéjét,
ne félj a harmóniától, szívem, felhők
országolásán ha voltunk egyszer, ma is leszek talán
és vigyorgásaim mázát hasogatva dünnögöm:
tedd le ezüstlő kampóidat, eszeddel ne légy esztelen,
mosson át föltörő áramával az ősködökben alvó zubogás,
futamnyi dél és ámulat,
hogy a vibráló mágnesmezőkön hullámszik a fű, violák
és hasadó tujafák illata száll, baglyok nem úznak
s bár pillanat csak, léted értelme földereng.
Törekedj erre, súgja Hang, és a légszomjas Moszkva tér
pereméig csapkodó kálmáncsai éjszaka hullámaiban
ott látom úszni deszkából eszkábált bölcsőmet,
indulunk, villogó ajtóit rám csattintja a 6-os villamos.

A miskolci pályaudvarról van szó, s hogy jelképesnek semmiképpen sem mondható, ez azt jelenti, hogy tárgyiasságát, köznapi konkrétságát térben és időben, anyagi voltát olyan kihívónak és közegemre jellemzőnek érzékelttem, hogy a Hang leírását ott kezdtem 1986 őszén; a váróteremben, a vonaton folytattam, s Budapestre a Nyugati pályaudvarra már az első három darab nyers változatával érkeztem (verset utaztam megint), benne a sorozat meghatározó mintázata, hogy újrajátsszom a régit, de nem egyenes vonalban haladok, hanem gömbszerű szerkezetet próbálok formálni. A kissé megemelt, ritmizált, összecsengő és szétfutó hangzatokkal élő nyelv, a rímektől sem tartózkodó szabad vers – jobbra hosszú, a mindennapi beszédhez hajló mondatokkal – kipróbált formaként azonnal kezemre állt, s ahogy mentem haza és a 6-os villamosról leszállva kiléptem a Moszkva térre, vigyorogva tapogattam zsebemben a papírlapokat: évekkorábban két alkalommal is próbáltam már hasonlót, de elhalt a dolog; hazafelé kapaszkodva a Csaba lépcsőn úgy éreztem, hogy megvan, hallom a szót. A mottóként elhelyezett dalt később írtam.

4 / CSIKÓLÁBÚ TŰZHELY

Középen áll, izzik a csikólabú tűzhely, parázsszeme
biztatóan pislog a félhomályban, kosarat fon apám,
a vesszők árnya roppant építményeket forgat a falon,
forró víz duruzsol fazékban, méretlenül árad az idő.
Volt ilyen este, idegen ott nem vagyok. A porcelántál
derengő fehérsége és a konyhaablakra jegesedő erdő
a visszatérő szökevénynek valódi zsákmány. A csikólabú meg
– hátán nyers krumpliból szúrt pálca körül papírkígyó
tekereg titkosan és a mélyből feltörő létezés sodrát
láthatóvá bűvöli – kész csoda: ahogy a külső éjben
viharzó gőzmozdonyokat utánozta, megoldás volt talán.
Hitelbe vette apám a Póré-boltban, Kálmáncsán, mikor
hitelbe vásárolt fekete ruhában megesküdt anyámmal;
a düledező árendás házban, hegyé hordott havak
legendás telén, őrházak rücskös kockáiban volt dolga elég.
S azóta is, mint állhatatos robot, fűti a lelkeket onnan,
suhog a fűzvesszők sárga kévéje, forog a kígyó;
a hő fészke ő, tűzmagok vashéjú edénye, rázkódik
örökösen; a fölső világ vándorai, hólyagfejű szellemek
szitkokat ordítanak le kéményébe, felhőt fújnak
bársonyos koromból, kín és kéj orkánja a vaskürtőbe fúl;
nyílásain ilyenkor füst csap ki, lángok horkannak benn,
buzog a pokoli katlan, csikorog láncok, szögek fogsora –
elcsitul aztán, nedves fa sírdogál csak és hamujában
megsül a krumpli, pogácsa, sokáig meleg marad, alszik
körülötte, zugolyba húzódva álmodik nő, férfi, gyerek.

5 / HOMOKSZEMEK MOCORGÁSA

Domb alatt, délre, keletre, messze... A háttérben napraforgók táblája és fiatal nyárfaliget, villámsújtotta tölgy...

Bányának mondják, de aranygödör, selyembelső, omlékony és langyos, a lemenő Nap belevilágít, gyerekujjak süppedő anyagába hatolnak mélyen, ásni, ásni végeérhetetlenül, túrni a homokot mint a vakond, mögém csak, előlem el, kivájni barlangnak, elrejtőzni, megépíteni alatti járatait, hallgatni a homokszemek mocorgásában ásózó jövőt.

Tenyéren dajkáltam kvarclapocskák csillogását, ujjhegyen.

Testem a föld, eredetem homálya talán agyagmolekulák mélységén honol; szép mesék. Hazám a homokgödör és hallom, hogy a síneken vonat közelít vagy prüsszkölő lovak a domb túloldalán, szekerek, mennek a malomba, jönnek a fatelepről, majorból az állomásra, fehér zsákokat fuvaroznak, óriás-törzseket, kerekeik keserve nyikorog.

A ház is földből való, a hajlék. Egérlyukba is elbújtam volna, kútba, be a gömb résein, le a sötétbe, ne lássanak a háború égre kelt szárnyasai; tölcséreket fúrtak a földbe.

Egy homokbánya sárga fényében ülök, anyagomat egyik tenyeremből a másik tenyerembe lassan csurgatom.

6 / A LEVEGŐÉGI UTASAI

Alkonyattájt húznak át a levegőégen, mint szalonkák, e megnevezhetetlenek, s az érzékcsalódás mámorán is erőt vesz a faggatás, honnan és hova; csak az áttűnés marad, hogy megérintenek s közegük buborékos csodáját én is borzongva, egész bőrömmel tapinthatom. Ezüstös a térség. Láthatod olajfák szélfútt levelein, jegenyék rongyán villogni, elvegyülve a zöldbe; madártollak sóprús rajzolatában csontjait. A légfürdőző vad rózsák órájában szemmel követhető gyűrűzések vibrálják körül az orsós testeket és a szürkület némelykor úgy szívja magába, úgy lövelli szét ég és föld fényeit, mint erotikus álmod, zöld-sárga páragomolygás csap föl bíbor kráterekből s hull a sötéten megnyíló résekbe alá. Félelmes vihogással máskor a lég nemtelen közönyét foghíjas kísértetek szelik át és disznóölő késekkel hadonásznak – vagy griffkarmok ragadnak hajamba és húznak. Éjszaka nagy a tolongás odafönn, álomnak való ösvényt is nehezen találsz, délután a hályogos városok medrében méreg pufognak öldöklő csövekből, angyal nem jön, izzad a Föld, mohó konglomerátumok zabálják riogva a kékkockás levegőeget, kilyuggatják a magzat burkát, sípólva árad be fekete üresség.

7 / A TENGER HATVANHÉT BEN

És a víz, a víz, özönlő víz, Adriám és a görög tengerek,
lebegő őstestiség, hol a káprázatok anyaöl-hullámozása
elkábít és partra mos: gyönyöreimre látok öbleiben.
A tenger sodort közelebb magamhoz hatvanhétben, szememet
ő nyitogatta, szerelemmel szeret, vágyaimat vele bátorítom,
a bennem élő személyeket, sokasodjatok és vándoroljatok.
A tenger termékenység és visszahajolni tanít, az ismétlésben
alvó boldogság csendes derűjére érlel, tavak és folyók
imádatára, meditációkra és kajla vágatásokra is, mert
az éjszakai halászatok holdsütötte meztelenséget ígérnek
s hogy a nevetés az életen nem elfoszló habtaréj.
Tánc és erő a tenger, Poszeidón ádáz dühében hegyeket
morzsol – a kálmáncai bakterház udvarán kavicsokat
rakosgató kisfiút nem ismeri, halastó sincs napi járásra,
csak a Malomárokból elkeskenyedő patak: mezítláb
gázoltunk át, iskolából jövet, édesen csörgedező vizén,
fejünkre szíjazva táska és ruha – én tudtam csak, mint
zanzibári bennszülöttek *A legsötétebb Afrikában* fényképein.
Körül a vakondtúrta legelőn lézengő tehenek, birkák.
Tengernek ott volt a lombok árja és az éj,
a föltámadó szélben úgy zúgott fenyvesek, akácok rengetege,
hogy a Kréta szigetén vakító kékség lüktetésében is
ráismertem, kabócák dalában a somogyi tücskök mámorára.

8 / MACSKA ÉS DIÓ

Reggel kilenckor a Csaba lépcsőn tompán villogó színeivel nedvesen tapadt rám a világ, dudorásztam a Rózsadomb és a szemközti Vár közt égre kapaszkodó Nap, gesztenyék s diók alatt – fekete macska sündörgött elém, gyere, cicc! gyere, s már dorombolt is a térdemnél...

Mi az ördög, gondoltam, holott nem uszkár volt, mint szokás, csak éjfelete, macskának szinte óriás, hája ívben feszült a hátán, szikrázott kormos bársonya, ahogy megtámadott, bajszos macskafejét bokám közé fúrta, hentergett, s mikor csitítóan megsimogattam, szinte lángra gyúlt, háromszögletű pofájával fölugrált hozzám: hízelgő puhaság, de a foszforeszkáló szemek zöldje meg is borzongatott, kéjes akrobatikája Behemóté, mit akar, mit jelent, mi hírt hoz, honnan... s hogy ma éppen, mikor a Hang térségei tisztulnak s egy tényregény földje ígér ösvényt, talpamnak szilárd talajt, hogy haladjak dzsungelben – Bagira vére lesz! ő is ott lakik... vaktában sodródik-e sodródásomba s csak a képzelet ragadja tükrös távlatokba, a macskatan hagyományos fordulatai, vagy sejt valamit és befurakodik... hova? Baktattam le a lépcsőn, a betonra dió hullt elém, kettévált, mutatta egészséges magját, zsebrevágtam, jó, ez csak jó lehet, macska és dió, a vesztesre hajló faj riadt reménye talán, magánvaló öröm.

9 / APÁM TEHÁT

Amit az élőnek meg nem teszünk, a holtan élőnek mit ér? – Ne kérdezősködj, ily résekbe feszülni ne akarj, s ha mégis, a mondhatót azért el ne hagyd, nélküle nincs talajod... Apám tehát: a szegénység présében kisajtol és behorpadt tehetség, akarat és szívósság sűrűsödése. Nincsenek róla gyengéd emlékeim; férfiasan keményre szerette volna kalapálni egyetlen fiát, hogy talpon maradjon a hujjogató éjszakai rémségek és az aljasságok nappali áradatában – de a szeme, a fekete szembogár rajongása, ahogy nézett, ahogy tolt mindig föl, föl, valami fénybe, rangba, magasba, nála többre, és dühe, mikor tévedni, mássá lenni látott, a beletörődés aztán és erősödő bizalma, hogy mégiscsak sikerült neki, mert örökségében otthon vagyok; ott izzottam a szemében s ezen a halál sem változtatott. Apának lenni, ha ellenére is, tőle tanultam, belőle éltem, ő volt a homokbánya – már végleg az, homok. Egyszer télen, egyetlen egyszer, befogta magát lónak a szánkóm elé: vágtatott hatalmas, fekete árny, kirúgott lábaival, mókázott nekem, látta erdő, torony, anyám a kapuban és tekergett föl a vattás égre barna füst... A gödi házban ma is előbukkannak zugokba dugott kicsi kellékek, szögek, pántok, gyűszűnyi kenőzsír, drót, tartalékanyagok és pótalkatrészek, a keze művei, de nekem foghatóbb az almafa alatti árny: fölpillant a szőlősorok közt futó cementlapos útra, hogy jövök-e.

10 / A MÁSODIK SZEMÉLY

Igaz lehet a platóni mese, holmi androgün lényekről, kiket az istenek hasítottak szét egykor, mint naspolyát szokás aszalás előtt, vagy fonállal tojáást s mi a ritkuló ózonpajzs alatt most egymásba visszazuhantunk, létfeltételünk lett a második személy, zsigerekig sütő ősz-szenvedély – de tudás is, csupa csillogó racionalitás ma nekem, mérhető aránya galaxisok és atomrészecskék tátongó állkapcsában és kontúrjai – mint langyos esővel megmosdott levegőben a táj, például a Pilis kék-barna hegyei, hol a nyáron ámuldozva annyit vándoroltunk – erősen ki-kirajzolódnak. Csupa közönségesre horzsolt edényekben, a papundekli-lét formáiba csöppent izzás; védekező fény is bizonyára, úsztató a sötétség vizén – s mi még? minek nevezzem?

Minden volt s lesz versem a tiéd, naspolya-felem, az öregedést aszalódásnak szeretném platóni módra, ülni veled oly lakomát, hogy Diotima is elmosolyodjék. ...Sugárzó ősz van a dombon, piros bogyóktól a bozótos oldal virít, cinkének fekete rengeteg a bokoralj s egy vékonyka nyír fehérsége áttetsző ígéret; ilyen lesz a hó.

11 / A GYEREKEK

Kibújtak az anyai has-ős-éjéből a szemmel láthatóba, érdekesebb érzékelések szféráiba léptek, személlé váltak, külön csak, külön. Töprengek ezen: hogyan történt, villogó homályban tapogatózom – ősök és utódok papírkígyó-vonalban szöknek föl; volt, aki kezdet volt s lesz, aki... lesz-e? S ki lesz, mi lesz? Ekkora távlatokban a mi parányunk biz elenyésző, de nekünk tűz, eleven tűz s benne az őselemek kaotikus hangjai: tagolt beszéd. Fülelem a két lányt, két fiút: ez te vagy, ez én, az csak ismerős; és vérzik sok idegenség, rejtélyeik a többiek sodródásába tolulnak, ragadnak magukkal és el is löknek, elhúznak tőlem, el, befordulok én is; áthatások különös kubizmusa búvól, kristályosul könnyek csillagába sok nevetésük. Néha megrettenek, hogy mi ez és ki adott nekem engedélyt, máskor gőgben ragyogok, aztán csak dűnnyögök, nem emberi hangzásokat remélve s tudatomat biztatom: élvezd és csillapodj. A nyüzsgés telt edényei ők, szeszély- és álom-ágazatok, a négy kezed s ha átfogni szeretnél időnél, térnél többeket, fogódzót csak általuk remélhetsz. Ők tesznek múlttá, elhagyottá. Szereplők, de beleírnak a versbe, fölborítják a sűgőlyukra emelt bódét, örülj ennek, örülj. Battyuim ők, még mit cipelnék? Lasszóval fogdosott lovasok, nagydob kell, csődíteni, erre csak, gyerekeim, erre; dühömben tépek beléjük; áramlás mélyén, fölszínén a hullám ugyanaz.

12 / PAPÍRKÖRMÖLŐ

Volt egyszer egy ember, szakálla volt kender, fölmászott a fára, leesett a sárba, nagymama ezt így mesélte, dallamát jól megtanultam, ritmusára bandukoltam, hopp-hopp, ott vagyok most, mért ne lennék, út porában mért ne mennék, át az erdőn, iskolába, háborúba, hét határba, hét mérföldet lépek egyre... Állj! 86 ősze van. Hideg nap süt. Ez akkor is a Papírkörmölő meséje, ha két kutya húzza, a harmadik meg nyúzza – én írom ezt, te, én botolgok tollammal a papíron, a *most* hátán ül az *akkor*: időgalopp. Sztálingyertyák fényében füstbe hátrált a Hold. Kialudtak, vonultak a Rinyához meghalni vattaruhás és acélfejű katonák, ebben a mesében a Kisfiú ellen bombázórajokat küldött az ég, bűgásukkal őrjítsék meg, hajszojják halálig. Kibújni a szörnyszelídítés hibbant reményével, kicsúszni a világszínpadon tomboló mese szerencsétlen martalócainak markából, ki – de hova? – a Papírkörmölő meséiben égő kutak és lepörzsölt szemöldökű tündérek, usztaák, csetnikek, tölgyfakirályok hada kavarog, csípnek a tetvek, hajunk a vaskályhában sercegve ég, kopaszon bámulunk, apám borotválkozótükre szakállt növeszt, vicsorog: ki vagy?

13 / A KIDŐLT JEGENYE

Ott hevert hosszában a jegenye, végig az iskola ablakai előtt, és a cigányok vidám fejszéinek csapásaira meg-megreszkettek levelei, forgácsok szikráztak szét a szeptemberi kékségbe. „Írjatok róla fogalmazást!”, parancsolta Riza néni, és mi a szalmasárga padokra hajoltunk engedelmesen, imbolygó zsinórtollainkat a tintatartóba dugdostuk, írtunk, ott feküdt a látvány, másoltuk, sercegett az irkalap. Mondhatom-e, hogy itt, hogy ekkor kezdődött az irodalom, a bodros hajú, púderes tanítókisasszony dicséretével, párnás ujjai simogatásával, hogy milyen bátor voltam és okos halottnak nevezni a fát, holott a jegenye növény, de fekvésében és hulltában van valami emberi vonás – így oktatott minket, s én dehogy mertem szólni, hogy a félelem vezetett inkább s talán nem is attól, amit láttam, hanem a szívemben és fejemben kavargó homálytól: hogy sajnáltam a kidőlt nyárfát és mégis örültem – annak, hogy írok? De hátrálhatnék mélyebbre még, padláson kopogtató kísértet-históriák rémítettek és *A megfagyott gyermek* zokogós filmjét is mondhatom, nagymama meséit, a halott jegenyéhez ezek vezettek; ahogy továbbjátszottam-színeztem kockáikat könnyes komolysággal, mint a másnapos égre lökött Hold-karéj.

14 / A HIÁBAVALÓSÁGOK HŐSE

Képregényfelhők pukkantak a félemler fejéből: „Még mindig jobb, ha én!” és „Ne hidd, hogy gyáva vagyok!” és „A te érdekedben teszem!” – tar fő, csupasz ajkai, pillátlan szemek; előttre ültem, oldalról és fölülről néztem, tanúsítottam a jelenetet: a szoba papundekli falai remegtek, a színházi függöny ócska brokátja belógott, szemcsés, malteros fény verte a tájat, sörénye vesztett fotelokat, serpenyő sercegett, zsírszag áradt, gőz kotolt a radiátorok csontcsöveiben és a távoli, hallali kávéfőzők érzelmesen fel-felhörögtek. Akkor eszembe jutott az a délelőtt a Kecskeméti utca és az Eötvös utca sarkán, átellenben a Károlyi-palotával, ledöglött kocsim mellett térdeltem a nyálpötyös aszfalton, könyékig mocskosan, zsibbadó derékka, a kerék negyedik csavarja nem fogott, csak lötyögött a lyukban; valahonnan oldalról és fölülről színház volt a világ, vidéki város pöffeszkedő zsöllyei körül, *A hiábavalóságok hőse* című tragikomédiát adták, egy lassan ötvenes férfi játszotta (m. v.), ült a hivatali süllyesztőben, tenyerén az agyongyötört csavar és agyában a kínzó kérdés: hárommal bírja-e a kerék? s érzi ám, hogy minden szó jelképesül, a félemlerek meg csak fújják a port füledt benyílóka, köszörülnek a rágalomáriák bajnokai és torkába döfnék a rozsdás kötötűt menten – eszembe jutott s onnan, ahol voltam, oldalról és fölülről, elszomorodva pillantottam le arra, aki vagyok, utcán és dobozban, keveredéseimre, röhögés rázott, zokogni vitt a kedvem, gőg és undor lepett meg, azt hajtogattam, így, hát így vagyunk.

15 / KÁLMÁNCSÁTÓL ZANZIBÁR

Ott volt Zanzibár – a bennszülöttek orrában villogó aranykarikák – s az őserdő is, Stanley és Livingstone dzsungel karnyújtásnyira suhogott, bejáratos voltam oda... Az útleírás mázsás köteteit a vasútállomás pókoktól megszállt padlásáról raboltam negyvennégy nyarán, mikor délelőttönként émelyítő bűgással megjelentek a Liberátorok és telehúzkodták ködcsíkkal az égbolt templomi kékjét. A gépeket lestem akkor is. Lőrinc úr megengedte, hogy a padlás kerek szemén figyeljek délre, Szerbia felé – belebotlottam a pántos ládába egy ki-mustrált fakád (benne rongyok, cipők, edények) és a szőlődaráló között. Már az is, hogy tenyéryi lakatját nyitva találtam és a padláshomályban hirtelen mozdulattal fölcsaptam fedelét, ádáz szemvillogással jelezve, hogy most, most áttörök a titok magjáig, már ez is megremegtetett. Beletúrtam és cserepek, vasak, dobozok alól kirántottam a porszagú albumokat, ingem alá dugtam, bőrömhöz szorítottam, az alacsony gerendába irtózatosan bevertem a fejem. Szédülve álltam, Szerbia fölött a bárányfelhők bolyhaiban már ezüst gombostűfejek csillantak hármásával, gyomrom elszorult, lerohantam, „jönnek!” A kincses könyveket aztán Lőrinc úr nekem is adta, de a zsákmány vad fűszere a fejemre nőtt púp apadtán is megmaradt, kenuztam le a Zambézin folyvást, bújtam oda a bombázók elől, voltam teherhordó az iskolából jövet s fáradhatatlan angol utazó lábszárvédőben, puskával, hú parafasisakban. Kálmáncsától teveháton három napi járásra esett Zanzibár, ez kétségtelen.

16 / TESTÉBEN LAKOZOL

Kinn köd, benn köd, kő és vas kong, sír vak sár lenn, fönn
sincs... nem süt – és én átfogni szeretném, át, és egészen
át, és most is át, mikor besüpped minden eleven s bőrömet
látom ráncosodni a lámpafényben. Egy nyárról ittrekedt
légy erőszakos zizegése ferde lyukakat fúr a csöndbe,
de ujjamat oda bizonyosságért be nem dughatom;
a parázna agy bakugrásai megvigasztalnak-e?
a részletekben alvó isten?

Párálló vályukat látni és jeges élek vérzik össze, ha
a távol árnyainak nyújtom tenyerem, aztán áttörve
a papírfalakon, időfalakon, porfalakon, újra csak ide
bukkanok, a novemberi ősz roncsaira esem;
pánikban zizeg a légy, a köd kísérteties kenderáztatókat
úsztat elő, hogy megfélemlítsen
s végképp elhomályosuljak, a Hangot is elveszítsem,
mikor átfogni szeretném, akkor veszítsem el – tegnap
ragadós medreit a város lézengésemre szabadította,
magához rántott, domborulatához, érdes ajkai fülemen;
ilyenkor nincs miért haragudni sem, gondoltam. Ha
vállvonogatva pöfög az idő és rátapad a céltalan tekintet
egy nyúlászorkalapra, te indulj, mutatkozz hajlandónak.
... Vonaton érted el régen, oldalt a folyó-kígyó, be-
zúdultatok huzalokkal szabdalts boltozata alá, most
testében lakozol, máz és sebek hideg káprázatában.

17 / A SMARAGD ÉJE

Furcsa bolyhai nőnek, érzéki odvában tüzelő
smaragd vagy, óriáskagylói füledre tapadnak
és te hallod, hallod, ahogy zihál az összeszögelt mellű,
monstruózus éj, hüllőhatalmak éje, sivatag sötétje,
hallod, ahogy puffannak a hideg homokra üres konzervdobozok,
emberléptek;
egy eltévedt busz könnyei a város lehúzott szempilláira peregnek,
hörgő árnyak motoroznak parkon át, benzincsapok
szipákolnak és porzik, porzik a kapualjak echós völgye,
és hallod, hallod smaragd hallgatásod csöndjében
a kívül alvó álmodásokat, a robbanásokat és a holdak
hajának zaját, elektronikus pillantásaik szemérmetlenül
rád találnak, lámpádat lekattintod, nyúlványaidat vissza-
inted; repülőgépek dobrokolnak az égboltozat pallóin,
vasrácsokkal gyötört gangok keringenek, lépcsők,
háborúk golyóharapásos mocska a falakon, távolodsz,
belső barlangok labirintusában utazol, tótükröből
ismerős arc szólít, szinte barátságosan hajolsz föléje,
szemében még most is kutya-fények, zavarba hozó
készség a folytatásra,
„itt kell találkoznunk, annyi év után”, de tovább már,
csak tovább, alá és mögé a smaragd mélyére süllyedőben.

18 / DIRIB-DARAB LETT MINDEN

Talán elszánás dolga csak, nem ellágyulásé. A fix pont talapzatunk mélyébe süllyedt nehéz ragaszkodás, naponként kell újra megtalálnunk – küldenek vagy szökünk? A téli tölgyes szénrajza oldalt. Nyárfák szürkére fagyott bőrén a jég borostái fölvéreznék arcomat. Turistabusszal érkezünk-e, álomban; cipőnk szertefut. Az utolsó bivaly az utolsó legelőn csak áll, néz le a Föld közepébe, feketeségbe; ott réges-régen kialudt a tűz, véglegesre rendezte anyagát a hideg. – Egy kisfiú, szalmával kitömött, fiatalpú bakancsban baktat, hátára szíjazva a táska, zsebében egy-egy sültkrumplit szorongat, az erdőn át megy, a falun át, hétéves, hét mérföld a háromkilométeres út. Milyen dirib-darab lett minden. Összerakom, a sültkrumpli-középpontig árok. Ott volt a világ közepe. A gyöngyszürke kövesút nyugat-keleti irányban nyújtózó szalagját derékszögben metszették, Kaposvártól Barcsig kattogtak a sínek, Euklidész egyenesei, ott lapultam az origóban, felettem felhők passióztak; érzékeim csordái oda visszadübörögnek, ráérősen tocsogok, fejemben a spekuláció elképzelhetetlen háromszögei: lárva-arcú tanárnőm plántálta oda 53-ban, smaragd-szemei csikorogva rám dermedtek: „Ezt örökre jegyezd meg, Lobacsevszkij és Bolyai” – hogy röhögtünk, mikor fulladozva zokogott, az angyalföldi üzemek szirénái bőgtek, akkor temették Sztálint; óriás-szobra állt még, meglehet, már égtek, szétszabdalni, kéklángú hegesztőpisztolyok.

19 / ARRÓL, HOGY MIT

Egy gömböt, repülni – léghajót szeretnék. Agyaghasat, magamat beleásni szeretteimmal, óriás-márgás gömböt lakásnak, egy mindenevő gömböcöt? ne félj! nem leszek azért mértéktelen, de a dolgokat össze kell tapasztanom, itt ágálnak szüntelen, mert nem múlik semmi sem, csak szóródik, elforog s töredezetten lehetetlenül, meg sem érinti értelem.

„Kerek mint az alma, rétegűs mint a rétes, ettem belőle, de nem édes – mi az?” A hagyma az! Gömbhagyma! Azt szeretném, héjait magamra venném, fényei gömbölyödjének rám, terem legyen. ... A domb jégütötte sebeit mosogató fehér napsütés személytelen gyöngédsége és a kocsonyás, egyszeri történetek együtt metszik ki a kérdések kérdését elém, hogy mi múlik rajtam itt, hogy sodródom vagy haladok, felelj! ezt az egészet ki kezdte el, mi ez és miért; a tér kőlépcsőire lábat képzelek, hideg hegyen fiatal nyírfa áll, szólok hozzá, de nem hallja, nincs válasz, csak állkapocsrecsegés, hobbant társadalmak kiszámíthatatlan nyögései... A Moszkva téren, a gömbszelet újságos bódéiban Petőfi-képek kokárdáznak, az árusok meg ordibálnak, cipőim visznek, kora tavaszi nap füstöl, kezdetek fénye, mégis mint a ragyogás hűlő maradéka s a barkák higanycseppjei gyerekesen ...

Héj a hely, csak héj? Talán a „kinn” teste, a test maga,
s én mégis „benn” vagyok; én – vagy Én: mosolyogni, félni való,
eltévedni és elbóbiskolni öregesen járataiban, vagy üstökénél
markolva kiemelni egyet-egyet és egyszer-egyszer –
A játék is hely; változatok körül, ezer kínálkozás,
lerobajlások és érzékek holdudvarából is alig megleshető
jelenségek pora. Telhetetlenség a foghatatlanban – avagy mindegy,
mit markolunk? Soha! De nincs, te ne ismerj, ne tudj idegent.
Lábamat megvetem. Négyéves vagyok. Mesélik, és a szememben
is ott él valamelyest a létraforma ember, sötétkéék lábai
oszlopok, futnak föl, karokban folytatódnak, és villogó
fogak a magasban, piros ajkain lósörényhez hasonló bajusz;
a nevetése mennydörgés, ujjai kosarában szállok, lenn tetők,
tér gördül alám. S később is, hogy a krumpli-hegyek édeskés
szagába cigányputrik füstje keseredett, és én visszapillantva,
tekintetemben a holland városok káprázatával szégyenletesen
szegénynek láttam provinciámat – s még később, most akár:
az áthatásokhoz ragaszkodom, a határátlépések bűbája nélkül
mire is mennék énjeim őserdejében, a meglódult tér fogadóiba
hogyan térhetnék, kezemben lapát, ceruza, nyelvemen szavak:
itt vagyunk, házak a házban, borsók, zöld páncél-vendégségben.

21 / EGY OKKER PADON

Egy okker padon, a Kapisztrán téren éppen... Ülsz és hagyod, hogy a hely szellemei kényükre sodorjanak, csobogjanak az évszázadok poros medrében veled, lélegzetedet a fiatal hársfák virágzó gömbjeihez érinted, fölnézel a júniusi ég vakolatlan boltjára, lent félmeztelen férfit látsz sárga-zöld üvegfülkében, ökölrel üti a pirosan alvó telefont, kávéfőzőszörtyögés tör rád mögötti épületből, tyúk-kárálás, és eszedbe jutnak gyerekkorodból a rózsaszín porban bűgő nagyfülű cséplőgépek, aztán, szürke kalap a fején, lódenkabátban tizenkilenc éves fiú csörtet a téren át, itt laktál akkoriban, ötvenhat ősze van, elnyel a Hess András téri kollégium kapuja, fölállsz, átvágsz a téren, böngészed a föliratot, III. Endre temetkezett ide, az utolsó Árpád-házi király, az okker padra visszaülsz, dátumokat rakosgatsz, képeket, volt időket, arc-kifejezések és válltartások kövületeit, de nincs tanulság, átadható, a kásahegyek alján; nincs átvehető lelemény az elefántbokák magasában; szereplők járnak ki-be rajtad, keringenek benned, ülnek egy padon, alszanak, fölébrednek, utaznak rádiórecsegésben, hanglemezforgásban, suddognak ők is, a Kapisztrán téri torony kupolás zöldje évszakok, évek taréja fölött villog, dalos üzenetek, sírások bolyonganak az űrben, hazátlan szívküldik presszó-zokogása; fölállsz, haladsz, átvágsz.

22 / EGY LEHEL ÚTI ABLAKBAN

Végigcsörömpölt a Lehel úton, Újpest és a Marx tér közt reggelig járt a villamos, álltam a kollégium ráccsal kockázott ablakában ötvenhárom őszen, hisztériás szél hajszolt újságpapír-rongyot a szemközti elmeógyógyintézet kőkerítése alján, csenevész kóróban, vasoszlop míniumos bokáján megakadt, lobogott, sodródott tovább, vitte nézésemet, fázásomat, a hálótermek és tanulószobák kocsonyás szürkességét, a rohadt-káposzta-szagot, és szorongó tülekedésemet, hogy az Üteg utcai technikum sárga padjaiban megtapadjak, vitte a bandázó városi gyerekek flegma szájtartását, a télikabátokat lopkodó nevelő ondolált fürtjeit, a Fém munkás kultúrházban csörgő szombati jampeceket, a szivacs-talpú csukák neszét, a szvinget, a bugit, a rumbát – éjszaka volt, újra csörömpölt a villamos, sírhatnékom támadt, korgó gyomromban megült a tétova vágy, hogy el innen, el, csak el, de hova el? mert vissza: nem! az ablakba ragadtam, fájt a kőfalnál futó papír, a villamos végeérhetetlen ingázása s hogy sehol sem vagyok, nincs hova lennem, horkolt a sötétség mögöttem, az emeletes vaságyak sodronyai kéjes csőrökként nyikorogtak – ijedten nézem azt a tizenhatéves, könnyeivel küszködő suhancot: összetorlódott jégtáblák körül s kibúvót sehol, senki nem ígér – szerencséje lesz talán, hogy vaksin bámul, csak áll egy Lehel úti ablakban és sejtelve sincs még, miért fáj a kőfalnál futó újságpapír.

Ma is csak az fáj, és ma is azt gondolom, hogy létezik egy másik történelem és másik irodalom. Az Eszmélet három mutatószámát 1968. augusztus 20-a után vittem el Aczélnek. Együtt mentünk föl a pártközpont páternosztérén, s Aczél már ott nekem támadt, hogy azt hallja, én Csoórral valamiféle aláírást gyűjtök a bevonulás elleni tiltakozáshoz. Dehogya, mondtam, és bántott, hogy semmit sem tudok róla, és megképzett előttem a pár nappal azelőtti jelenet, ahogy Levendeléknél dermedten latolgatjuk, mit lehetne, kellene tenni: Csoóri van ott és Gyurkó, meg Vekerdi László. Ki kell menni az utcára tüntetni, véli Gyurkó, és L. J. meg én azonnal pártoljuk az ötletet, de a többiek leszerelik heveskedésünket. Egy hónappal korábban L. J. a Balatonnál ingerülten ordított Gyurkóval, aki úgy vélte, be fognak vonulni az oroszok Csehszlovákiába, aztán tüntetni akart, aztán ő ment Csoórral aláírást gyűjteni vezető értelmiségiekhez (amiből tudtommal semmi sem lett, mert csak Jancsó írta alá a tiltakozást), aztán megértette, hogy szükségszerű volt a bevonulás, aztán Kádár mellé állt, de ezt csak később tudtuk meg, mert elszakadóban voltunk már tőle; L. J. elemző esszéjét írt Gyurkó *Szerelmem, Elektra* című darabjáról, ott olvasta el Berecz Katival a Déli Vasút presszóban, s nemigen tetszett neki az értelmezés; az Eszmélet harcaiban még részt vett, aztán elszakadtunk, végleg el.

23 / NARANCSSÁRGA SAJT

Hónapokig ettem ötvenhétben a narancssárga, ömlesztett sajtot fémdobozból, volt vagy öt kiló, amerikai adomány, az egyetemen osztogatták, sokáig elállt, még májgyulladásomat is megvárta; lebzseltem a kalickás kórházban, anyám ott sírt az üvegfal mögött, sírt a tél, a közelben tekergő Duna darukkal, hajókkal, fejemben a sok sírás összeszáradt, elporlott s mint a szélfúttá hó, füstölt álmatagon; majd festő leszek mégis, merengtem a differenciálegyenletek és kukacként vonagló integrálek fölött; a szombatonként felhördülő szaxofon mélabújában ott sajgott a narancssárga sajt, kérgesedő ideiglenesség – egy szürke, nagyszélű kalap alól néztem akkoriban a Déli pályaudvar gőzbozótban köhögő mozdonyait, indultak Kaposvárra, Kadarkútra, Kálmáncsára – haza? nem haza, nem; a nyárfák és tölgyek dombokkal, falukkal csak akkor érkeztek meg hozzám, hogy tudtam: más héjat kínál történetem – hazát-e? nyelvemre bádog-íz fut, a „témát” kunctorogva lesem, félek üzekedő árnyaitól. Gyötör csak, mint rossz idegent. Nyelv és táj kevés, egy-egy lélek nem az – mi az, haza? Időgömb talán, plebejus szellem-testvériség, ahogy a Föld is forog velünk, s nekem még a narancssárga, ömlesztett sajt szomorúsága is bizonyára, kanállal farigcsálom.

24 / MARIONETT

Parádés kocsis, szobalány, vadász – egy marionett csuklómra, bokámra futó zsinórkait húzogatják az ősök, sétafikálnak holdasan a kálmáncsai kastély parkjában, azt mondják az angol kertre, ánglus (most szociális otthon az épület), pörögnek satnyuló díszbokrok közt, mint ostorral hajtott facsiga, még apám faragta húsvétra, bűg.

Botolgok kezdeteim deszkáin, benyitok ide, oda... Iszákosság, nemi baj, kicsapongás és robot mindenütt. Baltával verte agyon egyikük Kisbajomban a feleségét, az áprilisi körtefák behavazták az udvaron – laktam ott ötvenhat nyarán, távoli rokon, kátránnyal itatott fenyőoszlopokat ástam a földbe, csontsoványra égett villanyszerelő-gyerek a budapesti iskolából; üres térben lézengett csuklóm és bokám, érintetlenül e mitológia véraláfutásos alkonyaitól, mézgásodó merengésem bezárt.

Ráfogás lenne most minden szívükig kanyargó gyökér és hideg máz, ha mondanám: egy tükérről sarjadtunk, egyívású vesszők vagyunk a berki fűz korán aranyló kévéjében –

de a meg-megrebbenő végtagok érzik, kőcsipkés falakon át látom, hogy andalognak az ánglus útjain, belekarolnak a rokkantakba, táncba viszik a kidobott véneket, nótáznak ingyen az éjben; hallani szélcsendes órán, hogy keserves vigalomban fújják, idáig fújják, „piros pünkösöd napján imádkoztam érted”.

Padlásra, pincébe fut a szál – valahol talán gombolyítják?

25 / „PAMPI” FELIRATÚ TÁBLÁVAL

A rokonság fényévnyi távolából, de Erdélyből jött az ismeretlen Pampi, kissé félkegyelmű fiatalember, vártam tizenkettőkor a Nyugati pályaudvaron. Harangoztak. A Nagyvárad felől érkező vonat berobogott, ott álltam magasba emelt papírtáblámon a Pampi-val, fejemben ezer nyűglődés, családi és nemzeti perpatvarok darázsfészkei, belátások és lázadások mint lyuk vagy buzgár, idő- és kép-zavar-dermedések – egy szürke kabátos, átlagos, különben normális, ötvenes férfi. No de a tábla... Már amikor fölemeltem, meglegyintett a sejtelem, hogy az emberi szellem asszociációs bázisát egy üvegcsarnok zsigongó piacán ilyen merészen megérinteni kissé kockázatos, ezért arcomat blazírt redőkbe vontam, s előre meredtem, a leszálló utasokra, vártam, hogy emberem, kit rokonnéként s magyarként ügyében előbbre vihetek, a szolidaritás kétségtelenül aprócska, de legalább tényszerű gesztusával, vártam, hogy megszólítson, de nem... ő sem, ő sem... tartottam a táblát, áradt sok embertestvérem körül s kaptam tömérdek ajánlatot és kérdést suttogva, vihogva, röhögve, sután, durván, lotykosan annyi ötlet pukkant rám, hogy ma is eléggülten révedek vissza arra a szürke kabátosra és azt latolgatom, ha majd szilveszteri mérlegeléskor visszatekintek idei történéseimre és keresem a telt pillanatokat, bizony a leg-ek közé kell sorolnom: mikor „Pampi” feliratú táblával vártam a Nyugatiban; hős cövekként farkasszemet néztem közegemmel, mindenki látott, csak Pampi nem; még egy lyuk; és harangoztak.

26 / NYOLCVANHÉT HAJNALA

Tél van, talpamra befú a szél, robog, mintha lángolna kinn a sötét, az ablaktáblák öregesen nyögnek itt a hegytetőn, támad a front, hidegre meleg, hőre jégfuvallat és havak kazalban, az éj havai; kötélformán sodródik, kigömbölyödik a szélkígyó, fölfúvódik disznóhólyaggá, arcomba csattan. No de a belső forttyogások, a kuncogások csip-csup sarokból; a csődök, bukások agyag-tönkjei most mint üregek kordulnak, nem a testmélyből, nem a decemberi éj barlangjaiban, mégis térben, az elhibázott történetek kutyaköhhögéses sűrűjében. No de ki hibázik, míg a táncteremben végigkarikázik velünk az idő és a farsangi lámpák érzелgős kreppszoknyája ég, a taft suhog, a trombita elreked és rózsaszín padlásfeljárón látomás a ráfogás – báli-táncos koromban ki súgott nekem? ... Bár mentséget találni a húszéves fajankónak utólag, szorongásaira áldást hinteni, hogy rést leljen bambaság és hazugság között, nem szeretnék. Pojácsa voltam, nem bohóc. Rosszul kifestett arcomat csak elmázolták: nők és halfarkú díszletek, a kihűlt ajtókat csapkodó kék szél ajkai; jött, a Hess András téri kollégium papírtenyerű részege volt, most is jön, ő az, megismerem; én nem az vagyok; reggel lett, nyolcvanhét hajnala, trópusi felhők tolulnak fölém sárgászöld fényességben, a keleti égbolt alja fölszakad.

27 / AZ ALVÓ FÜGEFA

Rigólábak betűi az erkélyre terített hóban, drótkosár, üvegek, egy alumíniumedény és a fekete-piros fémszánkó meg a nyárról ittragadt bűvárszemüveg lélegzőpipával – vigyorognak a fölkelő nap sikolyos fényében. Táj azért. Hazafelé jövet tegnap a Tusnádi utca sarkán madársereg zengette az alvó fügefát – ott lenn, abban a holdas kertben, hátrább a vízművek és a meteorológiai intézet regényes épületei, él ott egy fügefa a birs és dió szomszédságában, gyümölcsseit megérlelni képtelen, szenes gumóként ott fityegnek minden télen a verebek között... Nyáron a Duna partján, Tahinál ültem, csíkos vászonszéken; homokot permetezett a fénybe, rongyoltan fölbuzgó nyárfák fehéres zöldjét simogatta a szél, a folyókanyar dohogott, reszketett ideges ragadozóháta, a szőrök törött tűhegyein nyárközép honolt és alakcsereelő kőlovasok hengeredtek le felhődombokról; ormótlan építmény csúszott be oldalról, emeletes hajó, lötykölt ránk gilisztarózsaszín zenét, akár egy filmhíradó idilljei az irtózatosságot, mintha nem éreznénk a viszonylagos jólét állott hűgyszagát, katasztrofális esők rettegését... — — — Leírom ezt is, létrehozom rigóláb-nyomát, verseim alszanak olvasatlanul, fügefataksámnál mégis szerencsésebb vagyok, mihez képest? néha nem tudom, suttog a csalános belsőket nevelgető füzes, iszapból kikászálódó facsonkot selyemszürkére szárít a nap.

28 / PÁLYÁZATOK

Roszsul éltem 1960 őszén. A perem-lét vak bálái ide-oda robajlottak bennem, imbolyogtam, rám fagytak egy szerelmi csalódás szokott pózai. S akkor megcéloztam a Vasas Szakszervezet pályázatát. Vonzott a 3000 Ft-os díj s így szóltam magamhoz: nincs vesztenivalód; volt pedig. Lendületes dalokat írtam munkásokról és gépekről, ahogy megszabták a feltételek s hogy „verset mond a város”, vitt patetikus szárnyalás, egész tucatot ontottam időre s enyém lett a pénz. Szavaimat hallottam a rádióból, újságban kinyomtatva láttam, költőnek neveztek, eveztem, a fölkinált álarcba bújnom igazán: nem volt nehéz. Megátkoztam a pályázatot aztán, hamar eláztak ostobaságom porcukros díszletei, de a sötétség ajtói mégis fölszakadtak, út lett az út, óriás-léptekkel rohantam magam után; vissza és előre, mint ma is. A pályázatot másodszor is megnyertem egy novellával, mutatványosként, hogy azt is tudom – mit tudtam? Keveset – most többet-e? S miben? ... A szakma később szelídülni látszik, nyakadra másként szorul a hurok, megnyered a vesztenivalót, őrzöd és véded, mert a pályázatok és díjak egérfogói összerágják, vásik elócskult piacokon a héj, de súg a Hang és addig vagy, míg a mag él.

29 / A NAGYSZÉLŰ, SZÜRKE KALAP

Sárgás a nyár, füstös és zajos – G. meg én barátok voltunk harminc éve, hordtuk egymás ingét, cipőjét s nagyszélű, szürke kalapját kivált, a korszak kíváncsiak szerint; most ülünk a sarki kocsmában, a sör langyos, a nyár bódéja olcsó sláger, lustán ringat lámpafény, lombkaréj s mi elregéljük csipkés címszavakban kaméleonbőrű évtizedeinket; minden olyan banális és átláthatatlan, ellágyulásunk is, ahogy csörgedezünk, két fiatalos ötvenes, egy mérnök és egy író a korlátnak dől; idealista voltam, mondja G., tökélyt kerestem, nincs, elromlott, kisiklott valami; vagyok, tudok, teszek, látok, de nincs helyem; dolgok, érzések, nők, barátok, gyerekek, szavak mind betokosodnak, van, de nincs, mi nincs? hiányzik valami értelem s hogy honnan, kiből, miből, ezt most már végleg kellene a hajszálrepedések történetéből kiszűrni, áthúzni vicsorgó sziklák között, valami vízen valami hajót, hegyen is át, hol a bozótban fenevad vinnyog, ínye elővöröslik, kígyók és szellemek siklanak keresztben s a világtörténelem helyi hóhérai, oly konkrét kínok, mint az ujjak megnyomorítása, becsülete – slattyogunk aztán régiesen a Mártírok útján... ott! nini! két mákszem, és kibúvónak itt a szürke kalap, de hiába, a viszonyítástól tartózkodva csak nézek, nézek, mint a kifogott hal.

30 / DÉLUTÁNI ÓRA

Jöjjetek és szóljatok, kicsi dallamtöredékek; párkák, félre most, szundikálni tessék, ez a szelídség délutáni órája, jöjjetek bűbáj-alakzatok. S miért, hogy mégis mintha köd permetezne minden rokokó ünnepélyt? Fellegek nyája kék – lejtőkön legördül, a kérdezősködésnek, ne mondjátok, hogy nincs ideje, a horpadt bádóg, a molyszagú vért alól is kidugja fejét sárga kankalin, kökörcsin és kék katáng, láthatod, betonoszlopok alján megterem, majd látványos burukkolások hullanak fejjel lefelé a háztetők forró platóira, mind talpra állnak, kihímezik a némaság szegélyeit farkasfogakkal – hogyhogy ez meg mit jelent? Távolabb, minden távolabb, a kiáradt ég homokvonala mentén. Szelídség délutáni órája, mondom, bakugrásoké görög ligetben, összemarkolt rebarbara szárok, szűnyoghadak döngicsélése, csévélése és csépelése szálaknak és gabonáknak, száz babzsák a padlásra hajt, érik a papsajt, alszik a tejföl s a homályban kendert, lányt megtilolnak a busa árnyak, almafaágak ablaküvegre karmolásszák az égő völgyekből kiűzött szelek álnok hallgatását, szóval tart a part ostroma: hova, te, hova? Növényi kacskaringóimat aztán egy húzással letörlöm. Fekete tábla – a nedves krétapor szaga orromba döf.

31 / POTOM DÉLELŐTT

A föld alól robog elő, fekete torokból, süvöltő lyukból
tör a világosságra, almazöld fémhernyó a vonat, belseje
zománckék, műbőre drapp – happ!
Itt a Pillangó utca, happ, itt az Örs vezér tér, a végállomás,
nincs maradás, kiszállok, sodor a reggel, kerepel velem,
édeskés rovarpor szaga zuhan át ferde oszlopban a bazári bódék
és ketyegő motorok között, ülj be! vásárba, reptérre elvisznek,
hova igyekszel? füledbe óriás-hüllő morog, a város, a sörgyár
és a Kipszer raktár-tömegei, trappol nyekergő buszod,
egy homokdomb tetején negyvenezren beszívják, aztán kiengedik
a szénporos levegőt, hátukat a fiókfalnak döntik, meztelen talpuk
csoszog a betonrekesz alján, az iskolagyárban kétezren,
olasz fagylaltgép a sarkon és mosott ruhákat kínál „potom áron”
egy ablak – happ! potom a bőrös napfény, potom a csenevész
facseteték lombja, a poros-kék mennybolt, a füvek és autók,
az önmagukat hajkurászó idegbajos kutyák a közért előtt,
pattanásig potom a péntek délelőtt, bornírt vakarózás,
lázrózsás teste pánikban verejtékezik,
a metró drapp bőrén – happ! – fülbevalós fiú ajkai örölnék
rózsaszín masszát, óvszerré fújja, pörsenéses nyakán rózsafüzér
lóg fakeresztrel, savókék szemei gyűlölködve bámulnak sehova.

32 / A PÁRTFOGÓ

Pártfogót kell szereznem, mondta K. 61-ben, a tehetség kevés; elküldött egy elnökhöz, köszöntem. Rebesgették mások is, szellemes formulába csiszolva előre megkaptam a szkeptikusok igazát – korunkban nem az érték érvényesül, hanem az érvényesülés válik értéké; hümmögtem s mentem leendő pártfogómhoz, szívesen fogadott, jól elbeszélgettünk ötödik emeleti szobájában, kávéztunk, ő pipázott s olvasmányaimról kérdezett, régi és mai költőkről, hogy kiket szeretek; Kosztolányit mondtam először, meggondolás nélkül, rávágtam szinte, mert akkoriban fedeztem föl sötét húrjait; pártfogóm bólogatott, az illatos, irodalmi füstben minden olyan szépen alakult, akár egy életrajzi regény, a törekvő ifjú és a jóságos öreg, aki majd utat egyenget, kiáll; mondja csak, kérdezte akkor elmerengve, az apja, mi az apja? vasutas, feleltem s mert működtek bennem bizonyos mechanizmusok és K. megmagyarázta, milyen előny, hogy a termelésből jövők s belülről értem a munkát – hát megjegyeztem ügyesen: 45 előtt pályamunkás volt apám; ő csak bólogatott: érdekes, ez érdekes, tudja, azt gondoltam, hogy fogorvos; hogyhogy? hebegtem, pipájával intett, hát az olvasmányai miatt... Apámról aztán a professzor is kérdezett, mielőtt lapjában megjelentem, ő pesszimista verseimből deklasszált elemnek sejtett, s örült, hogy nem, én az igen-nek örültem és bánom, hogy ez mára ennyire megkopott, ilyen felemás lett ... Mennyire? Milyen? Üres konzervdobozok életől vérzik a kezem.

Az elnök: Földeák János, K.: Kristó Nagy István, a professzor: Király István, a Kortárs akkori főszerkesztője; a Vasas Szakszervezet második pályázatán Faragó Vilmos volt a szakmai zsűri elnöke, aki később az „És”-ben cenzurálisan is engedékenyebben bánt velem, mint Garai, Nemes vagy Jovánovics, bár ez a fokozat természetesen nem jelentett minőségi különbséget. (*Bökvers* című bökversem publikálását vitatva például azt mondta, ha közlik, azt fogják mondani, hogy az „apparátus akkurátus aktualitása” a „klikkek és a trükkök kastélyával” a pártközpont, mire én bizalmasan megmondtam neki, hogy itt a tankönyvünk körüli huzavonáról van szó, és a minisztérium a címzett; az mindegy, mondta, és én is tudtam, hogy az; a verset mégis leadta, talán elég volt neki ez az érv, amit formálisan ő is hangoztathatott, talán más indoka volt, megérintette a vers keserűsége: „ez nem ráolvasás ez tiltakozás / bökvers bökni ludvérc ludni / jobb gágogni minek tudni”).

33 / ÖNRÉSZ

A Belvárosi Kávéházba ma ki jár?... kijár, kijár,
nincs kijárási tilalom, kijár a lyukból, kiáll,
kijár és beszorul, kijár-bejár, király-betyár stb.,
szósaláta bokrába ne bújj, habár a régi ez és nem az új,
vihogva mutat rá az ujj, bökdösi csontos mellét, át-
dereng a kosáron a nemlét stb., – – – Ültem ott velük
huszonhárom évesen: Csoóri, Tornai, Gyurkó – utóbbi
tanúm volt az esküvőmön, most meg –
mi történt, milyen moslékos vödörbe hulltunk –
Ki hullt? eldőnti arc, eldőnti írás, a
mondhatatlan ütem, de akkor is, ha eldőnti s mondjuk,
mint hiszem, én ama edénytől, lásd, megmenekültem,
micsoda pusztulás hajhássza itt élveit velünk –
S a megítélés alól-elől mégsem bújhatni ki,
marad a vödör, ez kijár, egy vödörrel járok éjemben
s nincs hova, hol, kivel... van! lehetne! – kár. Kiszorí-
tanak vagy elhúzódnak, egyre megy, egyként elromlik, ami
volt és ami lehetett volna, a Belvárosiba sem jár stb.,
engem az önrész riaszt – őt is? meg őt is? nem tudom;
társaságok a véletlen porában, játszottak velünk jácintkező
évek, a képek mindig csurom-kékek, megvesztegetnek;
szétlökődünk a zöld posztón, biliárdgolyók stb., stb., de volt,
nekem ott volt, az volt, tojánhéj volt; homok csikorog most
késélen és lefokozódik a sírás fekete csuklás.

34 / A LÁNGOLÓ HAGYMAHÉJ

Álmodások: ez sem külön világ, és rám bámulnak, lángoló hagymahéj. Egy időben kihívóan irodalmias álmok történtek bennem... Jól mondom-e? mióta eszemet tudom, tart az „egy idő” és miért lenne „kihívóan irodalmias”, ami valóban megtörtént, de nevezhetem-e akkor álomnak, és hol történt, ha „bennem”, hol? ahol a lenti-fönti áramlások érintik kígyózó gyökereimet és lombjaim szürke suhogását? Homályos minden átjáró. Átmenet-árnyalatok, titkos tónusok érce kiolvad és magához húz, ölelj. Mintha fölnézel ősszel platán-kupolába, még följebb vásári kékség. A színpadias jelenetek időtlen fényben, barnás fotográfiákon derengenek, vagy kísérteties vakuvillóságban dermednek, vetületek, de visszakövetkeztetni lehetetlen; a folytatólagos és ismétlődő beállítások, kosztümök, témák megfejtése sohasem foglalkoztatott, voltak, ahogy voltak, és vannak; múlt éjszaka például lángoló felhő közeledett, a vihar magja, ilyen még soha, hegyi házunk erkélyéről jól láttam, hogy ide tart egyenesen, hogy éppen bennünket ér; mind otthon voltunk, ajtónk helyén függöny lebegett, rángatta a szél, jött a füstösen lángoló, belépett, vigyázz, kiáltottam a gyerekekre és egy kék vagy piros vödörből vagy fazékból, szóval egy zománcozott edényből leöntöttem a függönybe harapót, nem sistergett, elmúlt szépen, elment; kövér cseppekben esni kezdett a langyos, tavaszi eső.

35 / ANEKDOTA HATVANNYOLCBÓL

Jó gyerek volt Váci, mondják sokan és nincs okom, hogy e legendákban gombostű legyek – saját jelenetemet faggatom. Mellékszereplők még: Zelk (jóindulatúan) és Juhász (némán). Akkor már kiebrudaltak az Új Írásból, mint elmondta később (versolvasáson csiszolódott képes beszéddel) a korombéli kidobó: „rátapostam a folyóirat peremébe kapaszkodó kezedre” (mert besorolásom elakadt, mert népies indulásom urbánusba hajolt, mert „benősültél egy polgári családba” – sőt, zsidó családba, igazítottam helyre készségesen, „igazán?! – hőkölt –, ezt nem is tudtam!”, egy páternoszterben döcögtünk összezárva, működött a posvány), de én hadonásztam egyre új kéziratokkal s Vácihoz föllebeztem: szeretném tudni, miért nem közölnek? Hallgatott. Az a ti bajotok, szólta Zelk, hogy nincs olyan szerkesztőtök, mint nekünk volt Babits. Én mégis tudni szeretném, nyögtem, s ha nem Babitstól, hát Vácitól... Üvöltött szegény, hogy menjek anyámba, s mondta, hogy mijébe, aztán kirohant, bevágta az ajtót. Hallgattak. Akkor már Zelk is. Érdekes, dadogtam végső erőmmel, azt gondoltam, itt én fogok csapkodni – s elmentem, (elég halkan), le a lépcsőn, ki a New York-ház kapuján s belestem a kávéházba... Senki, sehol. Zúgott, égett a fülem, hályogos fényben fuldokoltak a körúti fák. Tudtam, elszáll a düh s a történet korcs váza megmarad; s bár a keszonbetegségtől ziháló hősök szerencsétlensége meg a kurzuslovagok vágatása nem egyenlő – a struktúra sodor; tudtam és tudom, de tíz körömmel ragaszkodom egy parányi, izzó részecskéhez: a szereposztás véletlenein túl mégis meghatároz.

36 / A VONAL SÉTÁJA

Útjára ered egy aktív vonal, szabadon – mondja Klee –, csak úgy a séta kedvéért és máris hallani, hogy a doktorok, csuhások berzenkedő krákogására koboldvihogás felel, mintha a teljes gömb szépsége, a füves gömbkalitka magja itt lüktetne a vonal tenyerében... Különben havazik. Sötét van és havazik, bagolyfejforma márciusi pelyhek keringélnek alá fekete úrben, egy óriás-bagoly fejének belsejében, éjfélre jár, a havak megbokrosodnak, reggelre a szürke fehérbe vakul, a vonal sétája kínba torpan, a bagoly benn ül a boltban, pult mögötti homályba alvad, felröplüni fél, hova is különben, hiszen havazik, hazatér a vonal, eltelt egy nap, újra éjfélre jár az idő, mi ő, káprázat, elmosódik az ábrázat, belevegyül a háttérbe... Ekkor aztán csönd lesz. Csicsérgés sincsen. Alany: fülelj! Medertapintás következik, de nem, csak a végtelen csobog és fölszínén, a vágytalan szalmakutyákkal szemközt éppen, tárgyyszerűen, egy üvegsótartó közönyével a társadalmiságok égigérő kúpjai, malmos fogsorok.

37 / FOLYÓIRAT A FÜRDŐKÁDBAN

68 tavaszán – a fürdőkádban ülve, ketten – megalapítottuk folyóiratunkat, az Eszméletet. J. tárcsázta A. elvtársat, kapcsolták, másnap fogadott – mutassuk meg, hogy mit akarunk, mondta, s a politikus elmék dicsértek: kedvező a pillanat. Ragyogtunk sután, a saját tavaszunkat éltük, naivitásunk alig volt tettetett, de Prága után már kevés illúziónk maradt, s érteni véltük visszamenőleg is e közbülső régió bukásait, a karácsonyi ponty esélyét, hogy a lefolyón át egyszer mégis tengerre ér.

– Mi volt az Eszmélet? most már megmondhatom... mit szerettünk volna, hogy legyen: út – derengő szótól a tiszta beszédig; és a romlott szíveknek, mocskoló és megfojtó kezeknek nem volt, nincsen, sohasem lesz... Mi volt az Eszmélet? most már dúdolgatom s a dallam talán megtévesztő, de nincs más vigasz és érti, aki érti. Botor bizalmak hányszor lépre csaltak: viszonylagosságuk mit mutat? Fehér elefántot s angóranyulat egyazon bokorban – lyukas cylinderben! Akaratlan bűvésze itt mindenki a létnek s örüljön, ha le nem aljasul. – – – A fürdőkádban tákolt utópiákra cápa-rezignáció leselkedik, s vér mindenütt, hiába is csitítanál, hogy festett vér csupán, ceruzás, irodalmi árnyak, hogy filmeznek és szereplő vagyok, pózba süllyedő; csontig hasít a hiány, nem heged.

Mi volt az Eszmélet? most már megmondhatom, név és cím szerint is, a három mutatószám 600 gépelt oldalát műfajok szerint összevonva, az eredeti számok sorrendjében (zárójelben azokat a műcímeket és tényeket rögzítem, amelyeket ma informatívnak tartok). Versek: Tornai József (*A virágos föld titka*), Marsall László (hét vers, Nagy László bemutatójával), Tandori Dezső (*Nyers*), Ágh István (*Levelek a Splendid hotelből*), Orbán Ottó (*Egy nap a hétből*), Éliás Péter, Börcsök Mária, Oravecz Imre, Dobai Péter, Gregory Corso (Tornai fordítása, elemző kommentárral), Csoóri Sándor (*Levél Gregory Corsóhoz*), Fehér József András, Döbrentei Kornél, Urbán Gyula, Eörsi István, Kalász Márton, Lászlóffy Aladár, Horgas Béla (*Sétalovaglás*), Kormos István, Lator László, Köves István, Bálint István, Dobai Péter. Széppróza: Mészöly Miklós (*Ószer, macskával*), Konrád György (*Menetgyakorlat – A látogató* eredeti címe, regényrészletek), Ajtony Árpád, Vágó Péter, Csurka István (*Happening*), Levendel Júlia (*Szélcsend*, regényrészletek), Nádas Péter (*Klára asszony háza*, kisregény, 1. rész); Eörsi István: *Hordók* (dráma-részletek), Dániel Ferenc: *Rozsdás bőrkő* (képek egy filmkomédiából). Esszék, tanulmányok, cikkek: Csoóri Sándor (*Tanulmány egy rémtörténetről*), Bata Imre, Horgas Béla, Tellér Gyula (Orosz János kiállítása; az első számban Orosz grafikái), Jorge Semprun (*Mit tehet az irodalom?* Konrád Júlia fordítása), Ember Mária, Gyurkó László, Levendel Júlia, Gera György, Tölgyesi János (*Anna Margit képei*), Vitányi Iván (*A zene mint modell*), Vekerdy Tamás (*A színészi hatás eszközei*), Tükrök Weöres Sándornak (Oravecz Imre, Tandori Dezső, Ágh István, Tornai József írásai), Vekerdi László, Éliás Péter, Bojtár Endre (*Kommunista l'art pour l'art*), Szerdahelyi Edit, Karátson Gábor (Bálint Endre – a harmadik számban Bálint linometszetei), Levendel Júlia (*Fordított lázadás*).

Az Eszmélet minden esetlegességével együtt nemcsak az irodalomszervezés és a politikai jelentés szerint volt más, hanem esztétikailag is elsőrendűt produkált. Magántörténetem, L. J.-vel szövődő kapcsolatomban alakításában viszont a lap megvalósulása föltehetőleg többet értett volna, mint amennyit használt megfojtása, s bár ez spekuláció csupán, szükségem van rá: leegyszerűsítő igazságát tudni és elutasítani egyszerre szeretném. Tudni, itt azt jelenti számomra, hogy emlékezni annak a 68-as emberpárnak a helyzetére, szemléletére, vágyaira, amelyben akkor léteztünk, a ráeszmélés naivnak már nem mondható, de mégiscsak kezdeti fokán. Mikor Aczélhoz egyedül mentem, bár a kettőnk viszonyának következményeként ismertük fel, hogy a műhelyteremtés nekünk való, alkalmazkodtunk a társadalmi elismerés és konvenció kliséihez, hiszen nekem akkor már megjelent három verseskötetem, 1965 óta újságíró-szerkesztő voltam a Család és iskola című pedagógiai folyóiratnál, tehát a külsőségeket illetően is voltam „valaki”. Ez az alkalmazkodás azonban a továbbiakban és esetenként kínos illegitimitást teremtett L. J. szerepléséhez, aminek egyik legközelebbi társunk emlékeztető durvasággal adott hangot, mikor valami kézirat-vitában érvei fogytán megkérdezte L. J.-től, hogy milyen alapon szól bele a szerkesztésbe. Az Eszmélettel nemcsak egy irodalompolitikai rendszert kellett volna áttörni, hanem a műhelyteremtésnek és fenntartásnak azt a kétszemélyes módját is elfogadtatni, mintegy jóváhagyni a világgal, elsősorban a játszótársakkal, amelyet most a Ligettel is csak részben, szűkebb körben sikerül. Az Eszmélettel persze nem tudtunk odáig sem elvergődni, hogy ezek a belső, valódi szorítások konkrétan megmutatkozzanak, mint ahogy a társak eltérő ízléséből,

világszemléletéből adódó különbségekkel sem kellett szembefordulnunk, bár csíráként ezek is fölbukkantak. Alkalmazkodási taktikáink keretében szerkesztőbizottságot kreáltunk az „öregekből”: Csoóri, Gyurkó, Vitányi, Kovács András (a filmrendező) és Kardos György (mint a lap kiadója) volt, lett volna tagja, de megfogalmazatlanul hagytuk a bizottság működésének körét, kapcsolatát a szerkesztéssel, hiszen a ki nem mondott elvekhez idomulós működés nagyobb rugalmasságot ígért. Ütközések így is adódtak. Csoóri például határozottan ellenezte Tandori *Nyers* című versének közlését (természetesen esztétikai okok miatt), amit mi vitathatatlannak tartottunk; Örkény ajánlata viszont a mi tetszésünket nem nyerte meg, mikor egy Hajnóczy-írást közvetített az Eszméletnek. Bízunk kvalitás-érzékünkben, és hangoztattuk a szerkesztői tévedés jogának fontosságát, amiben az a máig vallott és követett vélemény munkált, hogy egy folyóiratnak élőhelyként kell működnie, sok személyes szálból összeszövő, de egyféle ízlés és világszemlélet áramában, s akkor még úgy tűnt föl előttünk, azt reméltük, hogy ebben az áramban, „dimenzióban” Mészöly és Csurka, Konrád és Csoóri, Nádas és Eörsi képes együttműködni... Visszanézve itt és most mégsem a mai (új?) és a tegnapi (rég?) különbsége érdekel, vagy csak annyiban, hogy köz és magán, rész és egész sokszorosan ambivalens – dialektikus? – összefonódásainak jobb megértéséhez elvezessen. Az Eszmélet meg nem születése és egész irodalmi-politikai-társadalmi tiltásunk, tűrésünk magántörténetemre összeforrasztó erővel hatott, és alapvetően befolyásolta szembe fordulásra alapozott magatartásom, világszemléletem alakulását, témát adott írásaimhoz, s mert a nyuvasztás végső soron nem volt tragikus, „közben” azért lehetett élni – de visszanézve mégsem mondhatom, hogy akkor hát jó volt, mert nem volt normális, természetes, mert lefokozott, külső-belső szűkösségbe zárt, amiből értékek fakadtak ugyan, de nem tudom, hogy milyen értékek születtek volna bennem, általam, ha a társadalmi szféra nem korlátoz, ha nem így korlátoz stb. Véigmondhatatlan? Gyerekkori mondókámmal szólva, a volna meg a bár mindig hátul jár.

38 / TOPOGRÁFIA

G. Gyurival sétáltunk, le a Kútvölgyi lejtőn, Városmajor utcán, el a fogaskerekű vasút alatt, balra a kertészet, kosárlabda pályák salakvörös négyzetei – a topográfia minek?

Tavaszi volt, gesztenyegyertyás, jöttünk ott kisgyerekekkel, leendő folyóiratunkról, az Esméletről beszélgettünk, G. sűrűn kérdezett s rázta fejét, hogy hiába, abból nem lesz semmi sem. Savanyú pófával, vörös fülekkel hallgattunk s gomolygott bennünk az ítélet, öreg már, ötven is elmúlt talán, neki hiába, keserű páncélja meg nem olvad, nem érzi bőrén a makacs újulást, a próba pirosító hőjét, ami bennünket még akkor is fűtött, hatvankilencben, noha Párizstól Prágáig fordult a történelmi szél.

Most R. Gyurinál ülünk sírós-nevetős történetek hamujában, ő Szabó Lőrinc naplóját meséli a halálos ágyán Eliotot olvasó Babitsról, kiadhatatlan fortyogásait, mi a Ligetről regélünk; hiába, mondja R., ez a világstruktúra nem tűri a természetes kibontakozást, szép a barátság, de önképző-körösdit ne játsszatok; hallgatunk, R. látja újkori mágusok vonulását s Szentiván éjén hallja, hogy a föld kopik – nézünk báván, Kassák-képek a falon, könyv-ikonosztázon a Nyugat, állunk a Rajk László utcán, ballagunk a Vígszínház felé, sötét nedvesség csap arcul a Dunáról – a topográfia jelképesülő neveit ki ne mondjam újra, az Esmélet nem jelent meg, s G.-nek mégsem lett egészen igaza, R.-nek lesz-e, hiába, nem hiába, a Liget útjain ott őgyelegnek helytörténetünk buzgó fejszései.

39 / BOTOR FÜL

„Megmondom neked, mi a tartomány: a darázdünnögés meg a fű és szél szakadatlan zizegése és a térbe fölmeredő villanypóznákban ahogy bűg a messzeség; horpadt kanalak vacogása és csuszamlások, hörgések tavai, a ricsaj, és a csibepityergés csöndje, ez a tartomány, itt bolyongsz, botor fül, töredék-hallomások gyújtógetője...” Így szólt, lapultam, jól értem-e? S ha csalás? Ha csak holmi hallucináció, kicsikart vagy önként burjánzó, hamis? Annyi mindent hall az ember, óvakodjon ott belül.

Viszont a „botor fül” határozottan megnevettet, ez jó, most indulás... valahol lent, a télben: dróthurok, apám tette ki az éhező nyulaknak, hogy húshoz jussunk és védje a gyümölcsfákat; ha megtudják, majd azt mondja, hogy a fák miatt, igen, ő nem vadorzó.

Két rövidet fütttyentett éjszaka a mozdony, ez volt a jel.

Gyurka bácsi, a mozdonyvezető, lenyújtotta az elütött szarvast, süttött a telihold, feketedett a hóba csöpögő vér, hasamra szorítottam a meleg dunyhát, homlokom az ablaküvegen, „nem láttál, nem hallottál semmit”, sziszegte reggel apám. Mégis megtudták. Kaposvárról kiszállt a főnök és csóválta tányérsapkás fejét, hogy miért nem jegyzünk békekölcsönt, anyám sírdogált. ... Botor fülem így tódítja a tartományt: a mozdony vadorzó fütttyeit és a káromkodós fogcsikorgatást egy bádogtölcsér önti, kavarja; kukoricadaráló-hangszóró-zenében menetelnek köpenyes katonák.

40 / A PATKÁNYFOGÓ PORTRÉJÁHOZ

A provincia fölfűtött őrültje, mondom, valaha vallató,
bár most, hogy már nem él, jó lesz vigyázni ily summázatokkal.
Vigyázok. Mióta emlékszem, vigyázok. Óvakodom aggályosan,
szakadatlanul tömködöm szalmával a zsákot, hogy burkát ki
ne bökjem csúfosan, de túlság nélkül róla nem szólhatok.
Bevallom: nem szerettem. S kézen-közön a Horpadt Borzadályban,
a tükrös tyúkketrecekkel álcázott sarki kuplerájban (mindez
csakis az eufemisztikusan Irodalmi Életnek mondott bűz-negyedben)
rossz sorsom lökött útjába; én a sípjára nem futottam,
a nagy Manipulátor komédiája idején saját szerepet kínáltam,
hús-vér ágálót a marionett-táncosok és törös fickók tömegében.
Jól járni persze nem lehet, a gyalázatot rád húzzák, elér.
Az Eszméletet is lefejezte, hárított, szappanszagú maszkos,
a pisztolyt és tollat egyaránt kezelte... Elég. Megszakítom ezt.
Mi fáj? A periféria, hol szalmaszálon eregetem verseimet?
Az idő, ami engem is úgy ráz le, mint őt – mégsem úgy talán;
mélyen, a tér alatti térben játszódik egy másik történelem
és másik irodalom; a lent-fönt-lét viharában szunnyadó
csöndmagok hús bolyha kék, onnan nézvést erre csak annyit...
... Vagy ezt sem. S ma is csak az fáj, ami a Lehel úton:
ablakban állok és látom, újságpapírt sodor kőfal alján a szél.

41 / OKTÓBER HUSZONHARMADIKÁN

Ott voltam a menetben ötvenhatban, október huszonharmadikán,
én is rugdaltam aranyló leveleket a Gellért tértől a Bem térig
és sok-sok váll és sok-sok láb sodort engem is át a hídon,
a parlamenthez vonultam én is és Nagy Imréről egy kép élt bennem
a győri árvíz napjaiból, testközelből láttam szemüvegét,
gyalog mentem aztán az Izabella utcába, E. lakott ott,
a szobordöntők hangjai félelmetesen verődtek, reflektorok,
tovább, két kollégistával a tömegben, sötét utcán miért? tovább!
futottak, mi is, hangszóró, Gerő, tovább, lőnek, dehogy! torkomban
dübörgések, ordítottunk, füttyök, és a villamosok holt-üresen,
az utcák vascsövek, éhes voltam, rohantunk, izzadtam, hova?
hasalj le, hasalj! lámpák üvege, vakolat záporozott hátamra,
égett, lőttek, füst és lőttek, sikolyok, lőttek, a kockakövek
arcomba nyomódtak, mint filmen, tehetetlenül, belelökődve, földesen,
álmatagon, gyerekként még, kattogó házak szakadékába bénulva, el-
húlva s vakogva, makogva, hogy mi ez, ki ez, miért, és másnap és
harmadnap is, miféle vakságban éltem én eddig,
háború van! nem múlt el, itt van, minden itt van, újra itt,
s vártam, rettegve vártam az amerikai bombázókat, mondogatták,
hogy jönnek, tankok jöttek – mindig a tankok jönnek végül,
dörejük és csöndjük az egyezményes dramaturgiák receptjére;
a napsütésben izzó falevelek azért ott pörögnek,
ahol lépkedtünk akkor, a Gellért tér és a Bem tér között
vonulásunkban elfojthatatlan – – –

42 / BAGOLY A GERENDÁN

Az a homokszentgyörgyi szoba, ahol születtem, emlékeimben sem él – csak a vasút partján bámészkodó kockaházak, a konyhaszekrényben meg-megkoccanó porcelántányérok, csészék, poharak, mikor nehézkes jajgatással, sántítva elhúzott a délutáni teher vagy szikrát okádó mozdony rohant fejvesztetten az éjszakában – de egy későbbi jelenet négy-ötéves koromból, mikor visszalátogattunk oda, ma is végigcikázik gerincemen: a képek és a borzongató, bőröm teljes felületét megbizsergető térérzékelés, ahogy fölkapott valaki és a gerendás mennyezet felé emelt; miért? én kívántam vagy ő akarta? s kié volt a két lendítő kar? minden homályba vész, a fölzuhanás ijedt öröme szédít s hogy fölülről az egész másként látszik, távlat és arány, orrom előtt, a poros mestergerendán bárd világol, piros kukoricacső lapul, sötét üvegcsék, könyvek és töpörödött aranyalmák, egy közülük az enyém... Szép jelenet, mutatós, de sejtelmem sincs, hogy mit akar tőlem, jelképesülő darabkáit egy kérdő ümmögetéssel kizökkentem, marad a csupasz bárd és a régen beszáradt gyógyszeres üvegek zöldje, fönn a gerendák, ahol bagolyként figyelni volna jó, de ki gondol akkor ilyesmire és oly hamar leteszik az embert különben is, a vendégségnek vége szakad.

43 / TALÁN KÖZELEDÉS

Múlhatatlanul él mennyi elmúlt kép és együtt a még távlattalan most történéseivel: egy nyírfa sárgás csipkái közt feketerigó buk fencezik, a nagyszombati szél verebek és gyerekek zsváját söpri ködösen elterebélyesedő, házakkal teleszórt hegyoldalak völgyében, még kialakulatlan a térség, félénk, vagy csak rejtegeti idomait, a test tavaszi föltámadását; egyszer nyáron Iteánál, a tengerparton, fönny Delphoi csúcsai, láttunk oly színjátékot, a víz alvó házai görgették ide-oda álmukban forró madártojásként a délutánt; vagy mondhatom a nyúlkórók mellig érő erdejét is, ahol vargányára vadásztunk, apám meg én, innen – onnan – a bombák füstkalapja is jól látszik, a képek egymásnak adnak, haladunk semerre, különbséget nem ismerünk, utunk iránytalan; belevegyülni, eltévedni az idő vastag ajkain, párálló partokon megtapadni szerelemmel, ez talán mind és mégis: közeledés – mihez? a platóni barlang akvarelljeinél testesebb lét, a daimónok szavánál tagoltabb beszéd hangtanához; ha megjönnek a konyhánk fölött lakozó fecskék, csivogásukkal kipirosítják idill-ideológiám idiómáit, nem tudnak, nem félnek, a szövőszék titkát kontár ujjakkal nem babrálják, örömük értelem nélkül való.

44 / RÓZSÁK TERÉN

Ezüsthársak és sárga keramitkockák, a zuhanyozó farácsán
kivert fogak – kollégista voltam a Rózsák terén. A szemközti
ház tűzfalára fagyott túrógombócok ragyogtak, kanállal repítettük
lövedékeinket oda és merészen röhögtünk, szűkölt dühében
őszülő igazgatónk. Szemüveges, ötvenes irodalomtanár,
október végén agyonlőtték a tejbolt előtt – képregény
szinte: az öregedő párnak májusban gyereke született, fuldokoltak
a boldogságtól; a templom a térről azóta dől, csak dől,
hanyatt dől; eszményien sovány lánnyal jártam, a Lenin körúti
Tóth-féle tánciskolában szaloncukorszag áradt, belépek a Sport
mozi fölött egy virsli-forma terembe, Ellington játszik ott,
erre aztán emlékszünk valahányan, a slágerek bevésődnek talptól
tenyérig, „ahogy lesz, úgy lesz, a jövőt nem sejthetem”,
és a Fernandel-képű salgótarjáni fiú is felejthetetlen, vagy
Szmota János, bár kizárták, apja jött érte Kiscsorvásról;
ha megkaparom, ha a fájó viszketés és a fennkölt számvetés
között kibújva összehúzott szemmel nézek a homályon át,
legszebbnek a túrógombócok csillagait látom, ragyognak
és a holtak hátán, csonkolások hegén, hajtások hegyén,
a történelem amorf tömbjein visszagörgetik rám azt az időt
s dől, csak dől a templom a térről, jelenemig dől, asztalomig,
korondi vázában egy sárga meg egy piros bükköny,
idáig dől, megáll, létezik és jelent – versembe zökken.

45 / EZ A KIS SZERKESZTŐSÉG

Ez a kis szerkesztőség, ez a kis képes folyóirat,
már-már zugoly a műv. minisztoárban, hova varázslója,
Török Sándor hívott hatvanöt nyarán, „gyere, látok
a szemedben valamit”, ez a mesés csomópont a kicsiség
fennhéjázó dilettantizmusával és meghúzódva, csöndesen,
mert az emberi minden korban kiszorul; ez a vidékiség
és nagyvilágiság aggályos keveréke, ahogy lenni próbálkozunk –
tántorgásaival a támaszpontom még ma is; a tudat,
hogy „finggal nem lehet tojáást festeni”, önmagunk fölé
emel, jottányit bár, hogy lássuk a kicifrázott hiábavalót.
Nyű és nyűvöm. Barátság, ha van, itt lakik. S fűrészpör
is hull bizony a próbabábu minden lépésére, gyűszűnyi;
se baj! Egy törzstag undora bennem, a családi nevelés
hányingere, a kérdéseké, hogy „mit tegyek, ha a fiam kocsi-
kenőcs szeretne lenni”; istenem, ismertem egy öreg fotóst,
ha belenézett a gépbe, „már megvolt”, mondta, „már ez is”,
ettől ments meg; egy kis szerkesztőség; miféle gőg kell,
hogy ne gondoljam, disznóknak gyöngyöt; a szeretet talán;
exhibíciónk szemérmes takargatásában arányt keresünk.

46 / A KRUMPLILEVES OLDALÁRÓL

A krumplileves oldaláról szemlélődni
mindig megható, s ha van pillanatod, hogy hasonulsz hozzá,
némelyest, méltósággal inthetsz vissza – míg battyogsz bandzsa
villanylámpák porában, félnótás lapályon át –: igen,
mindenestől modern vagyok, mellékszereplő, mindenestől bele-
gabalyodtam a részletek archaikus mosolyába. Érzékelés dolga csak.
Álmomban egyszer keresztfa voltam, s fájt,
ahogy szögeltek, hőköltem hátra már ébren, rossz reflexió?
Miféle térségben téblábolok; tenyeremen, talpamon utólag is
megfejtethetlen hieroglifák ráncai, a van, a nincs,
a kézzel fogható és a szemmel láthatatlan bódult párosai.
Vissza tehát a krumplileveshez, a nyelv kínálta iker-
gyönyörűséghez: csúsztatások és kettőzések (íz és jelentés)
játékliftjébe égő hajjal akkor zuhanunk, ha kitör és előnt
az egérrágta provinciák és világbirodalmak szívében
egyként fojtogató, brutális szomorúság. Mert márciusban
perverzió a téli csikorgás és beretvás gyilkosok járják
a bakancsbűz-facsarta éjszakát újságpapírba bugyolált talpakon,
tudom. Túl sok a sok.
Istenem, minden kibicsaklik így. Üres lavórba bámuló arcok üldöznek,
humorunk hagyományos betonkeverője riogva jár,
habarcsa véres. Elveszítjük a krumplilevest s hogy oldaláról
végigmondjuk felébe, harmadába szakadt történeteinket.

47 / HÍDLÓ VÉGÉN

Fönn a Várban, az Állami Nyomdában, ott a Kapisztrán téren, a Levéltár és a Hadtörténeti Múzeum között, az első emeleten ballagtam éppen, korrigálni voltam, mikor a géphörgések savanykás felhője mögül kibukott a mély férfi hang, hogy „hídló végén, padló végén karikás táncot járnak” – katt! indult be a *Hídló végén* című vers bennem, s már láttam is, hogy az etimológiai szótárban azért utánanézek, és a gyerekkori szüreti mulatságot is láttam, a kultúrház színpadán dobogó népitáncosok fekete csizmáit s följebb a fehér combok fényét, s közben persze érzékeltem a nyomda és a bál boncasztal, esernyő, varrógép véletlenénél távolibb összetartozását, szürrealizmusom röghöz kötöttségét és a mesterség mechanizmusait, melyek a gyanú árnyát is odafércelik nyomban a díszletekhez; miért a végén, erre nem is gondoltam ott, ezt csak most, hogy leírtam, ez a távlatosság a kép lelke pedig, ahogy rálátni a hídlásra, „mi is arra törekszünk, hogy áthidaljuk a problémákat”, mondta hivatalnokunk, s J. arca elsötétült, korunk embere, latolgattuk a fürdőkádban aztán – de vissza a nyomdába, ahol álltam és láttam, összefogtam, szőttem, visszavertem és fölizzottam; a mély férfihang a gépzajon át szólt nekem – a portásfülke mélyéből egy angol dal vijjogott, banális ellenpont! legyintettem, de beengedtem, kiléptem a kapun, s míg a huszonegyes buszra vártam, már önként jeleztek az alkatrészek, igazodtak hídhöz, lóhoz, létezésük megkezdődött.

48 / SÁROS BŐRÉIG LÁTNÍ

Tavalyi fű melengeti csapzott szénaként a januári hegyet,
a tudatlan, tavaszias fények és a szél szemérmetlenül
kitakarják, sáros bőréig látni. Sebgyödrein agyagos cipőtalp
csúszkál, egy növendék nyírfa esetleges szépsége megállít –
a karvastagságú törzs hattyú-íve. Ágai madárlábak, barna
selyemharisnyában nyúlnak bokrokért és pillantásokért, nézem,
örül. Kakukkol ránk a délután. Grafitszürke galagonya alján
világospiros műanyagtok, elektronikus gyerekjáték hasadt héjai.
Aztán fél pár hosszú szárú, fekete cipő, tört-zöld üveg, mocskos-
fehér flakonok behorpadva, penészes paplan, még most is
csillogó öv, kiáltó női selyem türkizből,
a tüskéken ing, skót whisky doboza, rozsdás kipufogó és
küllős babakocsi-kerék. Rongyok és papundekli a márgás
talajba rohadnak, kisebb szeméttelp a növényzetbe lopva,
széthintve bőségesen ezüstös kutyaürülék. A házból, ahol lakom,
egy Gluck-melódia fuvolahangjai követnek,
távolabb a szőrtelen hátú budai hegyek, belefagyva a láthatárig
lehajló égbe; no jó, mondom, no jó, ezek csak kivetülések.
De egy sem az. Mind tárgyként létezik, külön-külön.
S áttetszőek – nincs kibúvó. Látni eredetüket, a nyakra csavarható
sötétséget és a tenger gyökereit, le, le, egészen a Tartaroszig,
hova kilenc napon át hull az üllő, míg csattanva medret ér.

49 / AZ A FALUSI SUTTYÓ

Az a falusi suttyó maradok végleg, aki voltam – jó pillanataimban kuncogva gondolok erre s álszerűen, gőggel pillantok postaládánkra; szöggel karcolta oda ismeretlen lakótársam: PROLIK. Van benne igazság, dünnögném, ha kérdezne valaki; neveztek már e házban koszos cigánynak is négy hangos kölykömmel, nyűglődő családi körömmel, büdös zsidónak szembe még nem, de vannak élményeink és ismereteink... A furcsán-ferdén beeső téli fény mintha jajrózsaszín és papagájzöld vetületekbe fordítana most társadalmi közérzetet és történelmi távlatot, ahogy kibámulok az Álom utca és a távoli Gellérthegy hó-mocskos lankáira, holott csak – föltehetőleg – némi újgazdag tahóság vagy gyermeki lököttység lappang a háttérben s értelmi zónákat keresni fölösleges; és különben is, arra a suttyóra a „proli” csak félig-meddig illik, a paraszt is; az urakat meg vágyva utáltuk, de rám tapadt kezdettől a kínzóan kéjes különbözés, hogy képes vagyok megérteni és határon lebegek, beavatott hányféle multságba, míg a magamét mindig a köztesben keresem. Irtózom a címkétől. Besorolhatatlan azonos szeretnék lenni, bohóc és nem pojáca, a hagyományos angyal, állat között örökösen szembeforduló, s ha prolinak bélyegez valaki, a ferdén beeső fényben tűnődve ámulok és a falusi suttyó őseMBERI önérzetével próbálok – mord képpel – bólogatni, az, igen, az vagyok.

50 / A FÜVES SZÁJ ELŐTT

Kérődzik az idő füves szája, arcodba fújja nyálát.
Ez a meghegyesedett orrú, haja méz- és széna-csodáját
pár szál vizenyős kenderre cserélő, duzzadt lábaira
kötélnyi ereket csomózó öregasszony az anyád.
Ő hordott selymes hasában, ő szoptatott, teknőben és
bölcsőben dajkált, nyakában cipelt, őt lested meg
a lámpafény résein, mikor szombatoként a konyhában
fürdött apáddal, ő futott veled a kígyók és repülők elől,
templomba vitt és orvoshoz, iskolába, malomba, ha a búzát,
rozsot őrletni kellett,
és ment utánad aztán, mindig utánad, mit akarsz még?
Semmit, mondd hangtalanul a füves száj előtt, míg
anyádat hallgatod, hogy rossz a tél, a nyár, rossz a van,
a nincs, és legrosszabb a lesz, mert a hályogos homályban
izzó Földgolyón – a tévében látni – naponta nyílnak
iszonyat-ajtók, hullák zuhognak ki onnan, cédás csodák,
és buffogó vascsövek ontják a füstös lángot, mint egyszer
régen. – – – Szunyókál anyád, fázik, kabátot,
nehéz göncöket húz, begombolkozik, nyár van, ujjait
dörzsölgeti, kézfejét, karját könyökig, és nyújtja hozzád
éveken, ajtókon, zsák liszteken át, érintsd meg, érzed,
milyen hideg?

51 / FÉLDAL

Magyar költők, muzsikus hangok, jégből cimbalomverők,
dudanyaggató óriások, habókos mogorvák, komolyak, mint az almahéj,
okarina-hajlongások, öblösödésben hallgatások, megőrülések,
lelkek, kiken a korszak átsugárzik, jajgatás légtornászai,
vándorok a jázminbokor alján, bohócok, gőgben égők, hisztériától
karcsú korcsolyások, szavak szárnyasai, fényporban pörzsölődő
gyalogosok ornamentikus tolongásban, régiek és maiak, mind – – –
Ez nem himnusz, nem orgonás rajongás, nem bokához kapdosó
alázat, nem vállak közé furakodó; nem is daloló ez a dal,
csak féldal, talán negyed, hogy legyek, hogy vagyok, mert a tájat,
a láthatatlan belső várost építeni oly reménytelen,
létezik-e? már alig tudom, kéjben acsargó korszakom egy
műgonddal szétrendezett, beleivel kifordult kelet-közép-európai
bányaváros porával facsarja szemem és a létezés méhét az ember
megölni készül éppen, holott hallotta, hallja: „Ne ölj!” – – –
Most, mint a mesében, vesztébe hulló szegény a csöppnyi mézet,
úgy hörpintem e nyolcadnyi dal derűjét, s dobom hőkölő édességét,
szappanbuborék létét átfuvintom hozzájuk: ha tizednyi, ha hörgések,
tankok és taglók alól, vágóhíd-magányból, ha bármi hangon, de
a kaszás koponya ellen fölrepül kék szárnyaival a vers, mit ér?
– – – Körmölök és kapálódom, a fába szorultak pátozásával lesem,
hogy mit válaszolnak. Válaszolnak-e? Hallom-e?
Költők, régiek és maiak, mind: rajtatok mi múlt?

52 / LIGETES BARÁTAIHOZ

A tavaly bezúzott Ligetet végleg betiltották – ki kell térnem erre... ki?... Nincsenek vágányaim, szabad szeretnék lenni verseimben, élni szeretnék; egy vágy, egy formába kívánczó sejtelem és tudás kivégeztetett, el kell temetnem, gyászbeszédet súgj, te Hang; nem súg, megijeszt a némaság, hallgatnom kellene mégis erről, hozadékait szüretelni csupán, merő abszurdítás a tények acsargása, hóhérolás s hazugság egymásba horpad félelemben, s egy részem közéjük szorul, morzsolják, más részem viszketeg kínban faggat: siettetted, hogy versbe írd? Hétfő van, ólomcsövek krákognak kányás falban, körvonaltalan tükrökbe dermedő kézmozdulattal nem házalok, nincs vallomás, szemvillanással emlékeztetek csak: ott ültetek velünk egy estén, vendégségbe hívtunk és ti eljöttetek, hallgattátok asztali köszöntőmet a borzongásról, gyerekkori tölgyfáim alá invitáltalak, hogy legyen valami bizton maradandó, most a kiirtott Ligetet is oda tolom, ide írom (irodalommá terül s egészé talán sok töredék), s míg a térdemig hullámozó rozsmezők és nádas tavak sziszegését, föltehetőleg egy kóbor szellem álmodásának légvételeit hallgatom, a tőlem telhető tárgyszerűséggel ismételve: megérte, mindig megéri az időleges menedék, az illúzióvá foszló oltalom.

53 / ROSENCRANTZ MONDJA GUILDENSTERNNEK

„Hajóra ne.
Falják fel egymást nélkülünk.
Az egész az, mi nem tetszik nekem.
Zsivalygásuk és némaságuk egyként ijesztő
s bár minden maszk oly silány, hogy kitetszik alóla
kéjvágy, gyűlölet,
mégsem láthatunk tervükbe, nincs.
S a kótyagos még a legkülönb.
Nem mintha imponálna.
Hogy élhetetlen, az hidegen hagy, de zúrt kavár
s fondorlatos eszejárása, bambasága beleránt.
Én azt mondom, lapulj, s eljön a kockázatmentes kicsi
aljasságok korszaka, meglásd, akkor majd boldogulunk.
Nem mintha kedvemre nem lenne alkalmi gyilok
és akármilyen, kell a szórakozás,
de ez a sok pusmogó gyanús.
A király tanácstalan
és mind: csak túlélni szeretnék.
De mit? Te érted ezt?
Világvégét ugatnak s elvágják nyakad.
Én azt mondom, Guildenstern,
hajóra ne, mert a bűz, az kétségtelen.”

Egyszer egy estén, lámpafényes februári estén Dávid Kataéknál...
 Ülünk a heverőn, fölöttem Kondor-ikon, és a „sztálinizmus”
 körül őrlődünk, kezdetleges nomenklatúránk veszettül nyikorog,
 hitek és vélemények forognak báván, nemzedéknyi árokban sötétség
 suhog, a félmúlt és a jelen nyúlványai egymásba szakadnak,
 politikától fölhangoltan és lefokozottan hevülünk,
 gőz sípol fejforma fazekainkból, humorunk fekete levesében
 úsznak megemészthetetlen történetek, hiábavaló így a fortyogás;
 M. a földbe ásott kínai írástudókra mutat, derülünk jócskán,
 kortyolunk bort, ropogtatunk süteményt, salátát, béke van;
 a Kondor-ikon fönn a falon némán várja, hogy tematikánk
 kanyargó ösvénye barna homályába tér, véletlenszerűen akár,
 de nem; az aktualitások nyomorúsága lenn marasztal, egy lerobbant
 világrendszer roncsai közt csapkolódunk s a régen elszabadult,
 talán már nem is létező Történelem helyi konfigurációit
 lessük égő, szomorú tekintettel — — —

Egy pamflet jár fejemben, szótár-vízió szórakoztat:
 apparátus, amorf, acsarog, aljas, gyáva, gyülevész, sivár, süket —
 s hogy naplót kellene írnom, rögzíteni a maradéknak, ha lesz:
 tudatában voltunk a kisszerűségnek és fájt,
 hogy vergődésünk a kényszerek mocskában ennyire jelentéktelen.

A Dávid Katáékhoz meghívott baráti társaságban ordítoztunk egymással, de – mint írva áll! – derültünk is jócskán... Miért heveskedtünk? Mert ilyen alkalmakkor megmutatkozott szabadon (s mert csak ilyenkor mutatkozott meg, hát nyersen és végiggondolatlanul) a saját vélemény, ízlés, előbukkantak a világnézeti, nemzedéki, alkati alapokból következő különbségek, amelyek a diktatúra nyomása alatt (bármilyen puha is volt az!) háttérbe szorultak, elfulladtak, lényegtelennek minősültek, hiszen elemi szabadságjogokért kellett küzdeni. A vendéglátók mellett Miklós Pál (itt M.), Hidvégi Máté, a Levendel házaspár, Nyíri Tamás, Csoóri Sándor, Mezei András, Gömöri Endre és L. J. meg én voltunk a társaság tagjai. A vita azon kezdődött, hogy a „sztálinizmus” kifejezés jelentése és használata csak olyan pejoratív lehet-e, mint ahogy például az általunk előadott mulattató történet szerkesztőjének száján szerepelt, aki tankönyvünk elmarasztalását némileg leegyszerűsítve, de lényeglátóan így foglalta össze: az a baj, hogy túl sok szó esik benne a baszásról és a sztálinizmusról. Ehhez kapcsolódva beszélt M. a kínaiakról, a másik M. pedig az urbánus-népies ellentétpár illusztrálására mesélte el, hogy Benke Valéria körében hogyan találta ki és csinálta meg miniszterével a Garai–Váci párost, akikről mi nem voltunk hajlandók írni, holott az egyik hivatalnok odáig elment, hogy mindegy, mit írunk, csak szerepeljenek a kurzus Kossuth-díjasai. Ekkor már nem derültünk, s az én szótár-vízióm formálásába ez az élmény erősen belejátszott.

55 / REGÉNYMORZSALÉK

Földszínű arca, övén gránátok lógtak és géppisztolya hátán,
és sárfoltos, kékes-zöld sisakban a vasútállomás padlásán
sáncolta el magát a katona, reggelre meghalt,
belehalt a fáradtságba, félelembe, iszonyatba – három orosz
járőr ügetett barna lovakon, tankok csörömpöltek aztán és bolgár
oszlopok, fölöttük horogkeresztes repülők párosával, némán;
simongáti menekültek laktak nálunk, egy urasági intéző öt lányával,
a felesége égszínkép kombinében mosakodott kifeszített lepedő
mögött, karnyújtásnyira innen, a szeplős, sovány hátát meg is
érinthetném; pár napja csak, hogy ropogó papírzsákban kockacukrot
dobott le apám fekete mozdonyról, hársfateámat azzal édesítem;
regénymorzsálékok, harisnyán átböknek, zsebpiszok sövényében
megakadnak, elülnek évtizedekig, kihalászod, nézed, mi ez? holott
tudod jól; elfogyott a töltényük, mutatott a néma repülőkre, fog-
krémtől habos száját a simongáti kicsit nyitva feledte, tavaszodott,
katonák mindenütt, lelőtték a disznót, meghaltak a Rinyánál,
az öt lány kopaszon, mint a birka, tetves hajunk sír, a csikólábú
gyomrából nincs menekvés, lángjaiban egy lábú szellemek fogócskáznak.
... Ha megkérdéznének, ha lennének, ha lehetne, ha a Mentők
így szólnának: mit? – én a regénymorzsálékokat nem feledném, például
a papírzsák ropogását, mire is menne nélküle az új világ,
és a katonákat sem, a kifeszített égszínkép lepedőt.

56 / LEGENDAKÉPZÉS

A Bivalyos Ember az ánglusnál lakott, kúpos trágyadomb nőtt a deszkakerítés mögött, két bivaly és kilenc kutya őrizte, száz macska, kecskék, kosok, sertések, mind-mind fekete, ördögi kompánia, bűz csapott ki, kénköves lángok, hörgések, mintha fojtogatna –
megzörrent fatáskámban a bádoggal, mikor elődalogtam ott a ház előtt, a Bolond Csicsa Pista, így hívták, de én tudtam, hogy több és nagyobb ő annál, félni kell tőle, egyszer találkoztunk az erdőn, remegő inakkal álltam, rám nézett, fekete rongyokba bugyolált vén arc, banyásan motyogó ajkai, hogy a Sátán hol van, elveszett, a legkedvesebb kutya nincs sehol; drótra akasztva lógott egy cserfán, megtaláltuk, most megöl, ő sírt, én elfutottam, ezzel kezdődött talán, a bivalyokat eladta, a disznókat levágta, állatai elszéledtek, a ház bedőlt, a Bivalyos Ember akkor már réges-régen ott se volt, talán igaz se volt... Támaszd föl mégis, képezz legendát, hogy legyen, hátadat odadöntheted, ne félj, az az éj szilárd, falából rókák kahognak, otthonos lidércek bagolyszeme süt, zöldes tűzgolyók ugrálnak le-föl, feketén a falubolondja járja az erdőt, csörtet térdig érő fűben, nem tudja, hogy nézem, óriáspáfrányokat suhogtatok körülötte, ahogy föltámad és Homokszentgyörgy felől fújni kezd a szél.

57 / TÚL ÉS INNEN

Rikolt egy – erre meglódnak, előre-e?
ha nincs irány s csak telik, történik vaktában, fenyeget az új,
fojtogat a régi, a fába szorult világpolgárok hordába se verődnek...
Barátnőnk – szép-hosszú nyak, vörösbarna konty – tenyerét kifordítva
tüntet: „Én cinikoromantikus ideálmaterialista vagyok.” Én is.
Túl elvek évadján, mítoszok halálán, túl és után, kipróbálva
és eldobva héjába sült játékait, a gazdagok sértett nincstelenségével
áll fajtám a jövő előtt és szeretne túl lenni, túl, azon is túl,
az egészen-e? rossz láza rázza, közönségesek és átláthatóak a Gonosz
tervei... Egy tökéletesen elvtelen rigófütty hurkolja itt a levegőt.
Medvés mellkasa emelkedik, süllyed, álmában dünnög a hegy és a kivér-
zett talajon füvek patetikus kardala hangol. A százösszeszorítás
mesterei hallják valahányan, ujjaikat sokatmondóan a szélbe merítik,
nincs más esély, csöndért könyörögnek és próbálják megérteni,
még innen és előtt... (Elvackolódom, mintha
naplóban időznék ráérősen, rozoga hajó vinne fekete csatornán
és kétoldalt a város megszenvedett kőpofái, kisírt szemek; a szennyes
lé örökétig árad és vaktában, előre-e? ha nincs irány és a vassá
dermedő habok fölött meglódnak... Túl és innen még vagyunk,
a századforduló célszalagja ostobán feszül.)

58 / A SZERDAI ÚT

Sáros nyírfaágak mosogatják az őszi szelek hátát,
ne gondolj tornyozódó jelentéseket; nincs; nem kell;
várlak, hogy éljek, éltesz, itt légy;
az óraketyegés, Bach-fugák és járkálásaim a lakás héjában,
betűimben, a múlt idők vörös bozóttal benőtt dombjain
matatások mind, csak teszem, vagyok,
a korszak vénember-acsargása is, ahogy föltör, hallgatom,
a szerda délelőtt szivacsos testén átszüremelő sípolást
harangszó övezi vakon; nincs így nyugtom,
mint meddő állat, morgok utánad,
összehúzódok és a földbe nézek,
telefoncsörömpölések porát söpröm, világűr-hamuban állok,
elképzem a galaxishalmazok gyöngysorát,
a kigömbölyödő zsákként fekete ürességeket,
az egész nyüzsgést s benne látom hajolni hozzád
sebesen lüktető árnyamat egybekelni fényeddel,
sodrásban áll minden, hideg esőlé csorog itt,
a szerdai nap kedvetlen univerzuma szürkére duzzadt kötegekben
ázik s didergő fürtöket terem, mogorván dörgölődöm a dolgok
ágaskodó erdejében, a jegenyék kiúsznak ablakomból,
csupaszodik és elsötétül, ami látható,
lábad ívéhez lendül végre az út, megmenekültem.

59 / PLÓTINOSZ AZ AUTÓJAVÍTÓBAN

A lélek tehát akkor szabad – írja Plótinosz –, ha a szellem útján akadálytalanul siet a Jó felé, és amit emiatt tesz, az őrajta múlik... Igen, bólogatok buzgón s fülem pirul, igen, Mester, és mégis, miként van ez tehát: ... Egy autójavító faggyúszagú büféjében, hideg dohányfüstkövesedésben olvasok, rázkódik padló, mennyezet, géproncsok másznak, sziréna vinnyog, két vérmes férfitársam a Dacia-gyártók fogyatékoságairól acsarog, de agyvelejűknek mindenről megvan a véleménye, „okádék, uram”, egy takarítónő kanárisárga vödrökkel, átkokkal húz át – szétfröcsköli.

A jó, még a kis betűvel írott közönséges és parányi jó is hiábavalóan, mert kétségbeejtő elvonság fátylában derül innen nézvést, és Plótinosz, aki szinte szégyellte, hogy testben lakik, tragikusan valószínűtlen szellem-voltában is, a tételei pedig... a tételei!

Hogy a rossz: nem-létezés? Hogy a mozdulatlan ragyogás vágya mozgatna minket, ezt a szennyben araszó üzemet a potrohos autósokkal? És az az Egy volna a kezdet és az ok, a Központ, mely bennünk istenül, csak el kell érnünk? De akkor miért nem jutottunk hozzá közelebb – vagy jutottunk?

S dübög az olajbűzös padló, huzalozott mennyezet sikolt, iránytalan sötétségeink rétjén nincs kísérő, kinek tenyéráncait tapinthatná a vándor ujjai s haladnánk befelé, bizonyára fölfelé is akkor, súly szerint – ordító csarnokban brutálisan mutatja ülepét – orrolj! – a létezés.

60 / TÉRKÉP, UTÓLAG

Álmomban ma is ott repültem a Körmendi utca fölött, befordultam a Horváth-saroknál s végig a Nagy utca vonalán, már a Templom utca, Szentimrei utca futott alattam, a Wendler kocsmá és bolt előtt leszálltam, meztelen talpam téglára csattant, aztán gyalog tovább, tél van, Radáék előtt csúszkálunk a jégen, kiáltások a sötétségben, fatalpú cipőm kopog, Hegedűsék még és szemben Ráczék, a kertünk cseresznyefái, mert nyár van, sóskamezők a vasútparton, dáliák a kerítés mentén, a szőlőlugas, a kilincs, az ágyam, ahonnan falrepedéseket bámulni jó volt, sötétszürke meszelőnyomokban hadseregek vonultak rézágyúkkal – akár egy térkép, csukott szemmel is eltalálok ott, járások ezek mint színésznek, lónak, az idő betanította, utólag kérdezgetem, mi mit jelent? honnan ered? kiből? fölgyúrt abrosz a terep morzsákkal és késekkel, arcok a szélein, apám testvére postás volt és templomszolga, ajkán pici nyálcsöpp, hozzá mi köt? hajába komikus törek ragadt, szeme bortól csillog; vagy a kanonok lila jelmeze, puffadt kezétől féltem, és a sörtehajú tanító medvés hangjai, a repülőgépmodellek, faliújságok, tárgyak és tekintetek, mind mögöttem, hátamat hozzájuk dönteni s elvágni baltával a köteleiket: egy mozdulat – cirkuszi mutatványhoz ugyancsak hasonló.

61 / KÉT „ÉN” TALÁLKOZÁSA

Nem vagyok misztikus, Alberto, de rád gondolk, aki nem is voltál, de vagy, egyik a szomorú-vidáman szorongó portugál százezer énje közül s nem is a legjobb (nagyobb, szebb, dicsőbb stb.) talán, de szeretetreméltó s hozzám nem létező létezéssel és verseiddel, ahogy a megmagyarázhatatlanság szürke ordasát elúzni szeretnéd, boldogságot dideregve a jelentéstelen és gondolattalan azonosságban, tiszta tényszerűségben – hozzám így annyira közel álló, s mert nyelved nem beszélem, hát tolmácsolt gondolataidra gondolk és értelek, és kérdezem, mi ez, ha nem tény, ez a, mondjuk, halványsárga és bolyhos gyapjúszál, amint kifeszül, ez a csatlakozás, legyen fogyatékos bár, elnagyolt, alkalmoszerű, saját rongyaimmal teleaggatott, mintha álomban, idegen állomáson futunk, kéken villámló sínek között és a vonat ez egyszer nem hagy ott, már utazunk s akkor elmondhatom: ma kedd este van, poharam alján vérvörös a bor, és kinn, lenn, mélyen, a sajgó gyöpön emberdödögés ugrabugrál, a későn jött tavasz mohó árnyai finom körfűrészekkel dolgoznak majd egész éjszaka, és az alvó város fenevad-mormolása is hallatszik, a pályaudvarok részeges fűttyei álmodók csuklójára csavarodnak és vezetnek, s mindez tart szakadatlan, itt minden szakadatlan és olyan gabalyodás dűl a dolgok vasláncot csikorgató műhelyében, hogy a kettőnk találkozása még e papírhátú világban is vigasztaló, és ez a jelentése, ezért született meg, a két „én” így létezik.

62 / A SÁRGARÉZ INGA

Ballagtam át a téren és láttam, hogy a fakóvörös padon ketten ülnek, egy dundi nő, meztelen karja eledelt hint a szökőkút körül felhőző galamboknak, sárga zsákba túr, s egy öregember, télies öltönyét, fehérés ingét kigombolta végig, fekete cipői ormótlan kutyák, döglötten hevernek előtte, őrzik a gombóccá gyúrt zoknikat, hogy a gazda göcsörtös és valószínűtlenül fehér lábát ferdén a pad támlájára fektethesse, a fuldokló rózsák közé, s hunyt szemmel hátradőljön. Átlábaltam a síneken is, föl a lépcsőn a katlan peremére, onnan visszanéztem, két fiatal rendőr a virágot áruló cigányasszonyok arcvonalat méregette méregzöld bódék fedezékéből, ekkor árny lebbent, ferdén szelte a tér fölé gördült ürességet, lezuhant, fölkapott, és el, repülő volt vagy felhő, vagy a sárgarézt inga – sárgarézt-e? A buszmegálló üvegkalitkája felé haladtam, szélroham karikázott le a Martinovics-hegyről, szárnyas bokái csörögtek a porban, fölugrott habókosan az útjelző tábláig és rávágott cápauszony tenyerével a sarki lakókocsra, megremegtek benn a kenyerek, zöldre festett körmét a péklány sóhajtva elmaszatolta, száját is, ő meg – a szél – hozzánk fordult és az utca szemetjét, mert nem válaszoltunk, pislogó szemünkbe szórta; könnyeztünk ott a buszra várva, lenn a mérszfehér lábak rémületesen dermedtek, rózsák között.

63 / KARINTHY GYAPJÚNYÍRÓ OLLÓIRÓL

Irtózatos bakancsokban az óriások egyike, így látom – lesz itt multság könnyekig, cirkusz és hétmérföldes enciklopédiák. Érdemes-e ennél kevesebbet?... Suhanc koromat ők bővítették, elhittem, hogy van és lehet a kávéházakból átjárás – koravén vigyorgásaink medrét most elmélyíti a tudat, hogy figyelnek és látjuk, ahogy néznek; mi lüktet ott, a maszkok alján, lejjebb még, ahol nincs anyag, ahol: mi van? Egy lakótelepi üzletház betonfalára meszelve a válasz: SEMMI VAN – a jövődömondó talán ebbe a tóba néz, és átömlik egymáson az epe meg a méz, a csónak csikorog. Vagy vedd a párkák rokkáját, vedd a hétfőt, a 6-os villamost, erőlködéseinket a kocka hat lapjára róva, vedd a poharat, rázd a kockát, vedd, gurítsd, ahogy ők, az óriások... S milyen *hamarian*, szinte vezényszóra dőltek. Jóslat volt ez vagy ítélet már? Száz év. Tessék megszólalni. Tessék mondani valamit. Milyen más lett, mennyire ugyanaz a földi árok. Sziszeg ránk az űr s porcelánnadrágod szárainak alsó karimái glóriáznak a szélben, egy karmozdulat széles karéja még: a nyelv, a társak, a történelem, a macskapofájú, kölykeit közönyösen szoptató és megfojtó tigris-idő – s végül azok a bizonyos gyapjúnyíró ollók (de szépek! megrendelte, aztán feledte számlástól az egészet), igen, azok aztán mindent megmagyaráznak, szemben az örökös arénával, ahonnan szakadatlanul viharzik fekete torokból a kérdés, hogy mire kellett neki, mire hát?

64 / ALPACCA VÁR

Alpacca, a nagy indián, várta revolveres testvérét, várta,
meglapult a csíkos dunnadomb mögött, fejét a vánkösbozótba fúrta;
kavicsok csörrennek az ablakon, ha eljön, ez
lesz a jel, ha megérkezik, ő nem amolyan kártyahős, fiúk, nem
cowboyok alja; ki emlékszik a kezére, a fekete pisztolytáskák fölött
ernyedten aláhulló, már-már nőiesen finom, hosszú, fehér
ujjakra, hogy beleborzongsz, ha látod, és a Menyétember az
iskolából, Melák a sarki kocsmából, a Főnök Kaposvárról, mind,
aki Alpacca, a nagy indián, és apja, a bakter vérét szívja,
mind ott reszket halálra váltan! Alpacca és társa, a göndörhajú
borbély fia ezerkilencszázötvenben megesküdtek... És várt Alpacca,
várt, a maximlámpa sípoló fényében ministránsgyerekként térdelt,
úttörőgyerekként szakállt ragasztott és királynak adta ki magát
egy színdarabban, céllövöldések jöttek és a hadgyakorlat is elkezdődött,
a gigei dombokról zúdult le a pirosak támadása, a kékek
visszavonultak, T 34-esek másztak falkában a szerb határ felé,
Alpacca várt, revolveres testvére nem jött, sok dolga lehetett vagy
eltévedt, vagy elfeledte, vagy lelőtték a pirosak, a kékek,
lepuffantották a Dráva partján az őrök, aknára lépett, vagy
csak megváltozott, elzüllött, a nők és az ital lett a veszte –
az úttörőcsapat selyemhernyói rágják az eperlevelű éjszakát,
Alpacca vár, mit is tehetne, füle a földön, hallja, hogy dobog.

65 / FÉNYKÉP HATVANHATBÓL

Vékony derekú nő és inas férfi a képen,
kockás pokrócaikon két botolgó kisgyerekek ülnek ott,
a Ljubityel hatszor kilences kockáján hideg nyár van,
háttérben a fonyódi nádas karéja szép,
sirálylábak gereblyézik a szemetes Balaton-part szürke homokját.
Néznek ránk: kik vagytok? Húsz évre tőlünk. Mit felelsz?
A halászkunyhó szegényes romantikája is fölmerül a múltból
(ahogy mondani szokás), hulladékokkal tüzeltünk éjszaka,
s mikor szerettük egymást, víz és szél démonai kiáltoztak
a dobkályhában, no mit felelsz?
hogya az időtengeren száraz lábbal át nem kelhetünk,
hogya ti vagyunk, ezzé lettetek és fordítsuk meg a kérdést,
ti szóljatok: jó lesz így a jövő?
Néznek ránk, nem kérdeznek és nem válaszolnak;
helyettük mondhatjuk-e, jó, tudhatjuk-e, igen?
Egy kökénybokor kéreget itt, ahol most ülünk, lágy a szél, világok
keletkezése-múlása vaksi tükör az embernek,
fényei bukdosnak, veszendősége tudatán felhő a derű.

66 / TÜKÖRE A HANGNAK

Azok a rózsaszín orrú kis fények hol bukdosnak? Illat és szín.
Van-e világ-edény és ki töltögeti levegővel, vízzel, ürességgel,
még érintetlen térséggel, ahol akármi megtörténhet?
Szavak, horpadt konzervdobozok, makogás mikéntjei, tákolatok,
szavak, kristályosult párák, sohasemvolt tapadások otromba bárkái,
szent rések, szabadítsatok ki és tartsatok meg a porban
– talán ezt motyogja valaki bennem, egy a sok közül, tüköre
a Hangnak; szép lenne boldogulni nincstelenségben, nem mondani
nemet, csak lenni pusztán, pisla fény óriás-sötétjében meghúzódni,
de létezni azt jelenti: van, terjed és történik,
túlhalad az őselemeken és teremt a semmiből, zagyvál vagy tagad.
A létezés ez a vers: írom vagy nem írom,
a világló véletlenek morzsalékából mint sódarabkát, melyiket
lököm poharába, szeszélyem és szerencsém merre indít
és hova érzek e testtelen bolyongásban, álnok
kampókként akasztva kimondatlan kérdőjeleimet, vak alpinista.
Most harangszó lépdel át a téren; régen a kálmáncsai torony-ujj
ott állt előttem hagyma-forma kigömbölyödéssel a láthatár közepén
minden reggel, iskolába menet azt néztem, Szerbia felől
tisztá időben ormok derengtek, a Fekete hegyek, mondták – lehet;
talán tű vagyunk és öltések, kenderből sodort, szurokkal megkent
fonál, apám is azzal varrta meg szakadozott pacskerom pántjait.

67 / PANOPTIKUM

Panoptikumot álmodtam ébren, tolult a nyelv, tülköltek jeges hangárokon a tulkok, a patetikus patikusok meg mericsgéltek, farigcsáltak és faringószeptet jártak, a szkeptikusok szipogtak, a Fény utcai piacon tenyérnyi virágcserepekben is buján zöldültek, hányták-vetették rózsaszín hólyagos nyelvüket az idei, heje-huja anomáliák; kicsike, minden kicsike, így kornyikálnak, kisebb, mint a kiscsibe, göngyölege tizenhárom fikarc, ez lengyel, ez román, ez magyar – mind porból kapott átok, pántlikás iszonyatok és csengős süllyedések, vakon vett kanyar. Egy padlás ablakából kilátás nyílt az űrre. Sztrájk volt, az eldobált rakétahéjakat senki sem takarította, keringett a kozmikus hulladék, állt a verseny, nyelte veszteseit, amíg nyelhetette a nagy inter-gödör: népek és nézetek rohadtak ott, nyekergő spirálokon kúsztak bolhányi lények, a biológikum logikáját a kvarc kikezdte, hol kezdve volt, ott vége lesz, énekelt a lombikból az optikus csipesz és mészárolni, köntörfalazni tanultak a mesterséges intelligenciák... – – Még jön a nyár, a régmódi. Fűtengeren pitty pangok hajóhadát fújja, hosszú derekú ing a déli szél. A glóbusz órája sántítva siet, képernyőjéről a bárányok kifutnak, sötét és semmi pattogzik ott.

68 / SZALONTÜDŐ ZSEMLEGOMBÓCCAL

Egy zongora alatt laktam akkoriban és álomban egy lábú,
fehér asztalok kísértettek, sörényük kobaltkék tűz, de el nem
hamvadtak volna, homály ömlött a malomból mégis, hova kezemben
hatlövetű pisztollyal betoppantam éji órán, míg cinóberpiros
karszékekben hallgattam a Hungária körúton nagyfeszültségű
készülékek duruzsolását, 120 000 Volt reszketett tenyeremben,
közönyösen néztem a műszerek fekete lándzsás mutatóit,
mint az ügetőn a lovakat, dilettáns mindkettőhöz, kedvetlen kókler,
Kafkát olvastam és az értelmetlen szenvedésbe gabalyodva
szalontüdőt rendeltem zsemlegombóccal egy városszéli kocsmában
vagy a Corvin áruház éttermében, a Kékesben, a Kulacsban és még
száz ugyanolyan morzsás-fakó abrosznál és mindig szalontüdőt
zsemlegombóccal, mit akartam tőle? olcsó volt, de mi okom
lehetett még? talán a kálmáncsai disznóvágások derengtek
ízeiben, a szülői ház mint lelkifurdalás, hova visszatérni
már nem lehetett, nem is akartam, szakadékforma
ürességek vágtattak körülöttem, sárkány-ragadta éjszakai villamosok,
lehúzott arccal és olyan messzenézően ültem a sarokban,
mintha tartoznék valakihez, s tudnám, miért vagyok, holott
csak a szalontüdő hűlt előttem zsemlegombóccal, lángolt
az egy lábú asztalok kobalt sörénye s a rádióból mambó zuhogott.

69 / LÁMPABÉL

Mostanában, kedves Csokonaim, annyi levelet írtam,
hogy mániákusnak is mondhatnának a normalitikusok, hát gyia!
a kötőféket eleresztem és oda fordulok, ahol rokonom van,
üldögeljünk kicsit láblógázva a jázminszagú éjben, bólogassunk,
hogy bimbózik bár bennünk az örök balek, Anakreón oda – s hiába,
istenem, restséget, árvaságot hiába venni észbe, a süketítő
nyikorgás mind csak az marad, Festetics gróf nem válaszol, elfogy
a lámpából az olaj és a bél – a világmegváltás
csurgói epizódja s ahogy Baranyán át az apostolok lovai
hazavittek a nádas házba, minden diétáról kikopott cosmopolitát,
ez megneveltet, megríkat, a lámpabél pedig pattanásos
arcú kamaszkoromig fut velem; a *Vártam rád* nyúlós dallamára
fújtuk undok-pózosan, hogy *lámpabél, nem kapni lámpabelet, el-
fogyott a lámpabél*; mi ez, fiúk, villámlott ránk az igazgató, miféle
lázítás ez, kérem! mennyit röhögtünk ostobán,
az angyalföldi kollégium szobáiban harsogott dalunk,
értelmetlen diákdrasztkum és kegyetlen hahota az éjben – – –
a lámpabél most bekigyózza a földgolyót,
fantom, sötétséget csinál, nyelve és egyéb madzagjai hosszan
kilógnak.

70 / ÚTLEÍRÁS

Láttam az éjszakai eső cseppjeit ezüstösen reszketni
és legurulni gesztenyék cserepes törzsén, kövér füveken,
szürke sávban futottam ezerszer megjárt lépcsőkön alá,
a fehér orgona idomai vizesen-súlyosan arcomba hajoltak,
szétmázolták a felhők zsíros grafitrojtjait kétfelől,
a fejem mellett, a vállam fölött; hétfő volt, talpammal
csattogtam lenn, nadrágom szára tekeredett, májusi ködökben
jártam, el a Dióhéj presszó előtt, az antikvárium könyvei mohos
téglaakként derengtek, elmaradtak oldalt és a Duna felől
bezúduló légrobajlás a Feketesas utca fölött sirályokat sodort
bérházpárkányok galambjai közé, erre a cipőbolt felirata
is szárnyalni kezdett morbid szíjakon, „könnyű léptekkel
távozzat tőlünk”, csak kucorogtam belül, mintha óriás vállán,
leskelődtem, a forma nélküli teremtés eredeti árama ott
bujkált a templomtorony és a sarki zöldséges bódéja között,
vagy a kanyar mögött; nyárfák mutatták fehér tenyerüket: nincs,
itt nincs, itt ne keresd, majd máskor – – –
fuvolaszó egy leborított pohár alatt, a múlt, a hétfő,
miért az a hétfő, elhaladunk az antikvárium előtt,
visz az út, a lépés, a kockázó idő, utat hasítok, ösvényt
a tengeren, mögöttem összezsattan nyomtalanul a víz, itt
ki járt, Odüsszeusz vagy én vagy az algák pásztora, mit számít.

71 / HÁROM EPERFA

Csak rámutatok és elég.

Csak súrolja tekintetem, és többé már nem az.

Csak leírom fehérre feketével, megteszem

– csak elgondolom, és végbement, ez mámorító

végül is, ez a hatalom, s bár nem tudom,

hogymond-e, élek vele – vagy általa? –,

gyakorlom, nem is tudok mást: nem gondolni lehetetlen...

Vagy azt gondolja talán valaki,

hogymond ez a madárbeszédes vasárnap délután, cseresznyék gumóival

a tapadó levelek között, nélkülük is...

...hogymond a hússos pirosságot marokkal tépni lehet,

de másként megérinteni soha,

és mindegy, hogymond ki csüngött ott paradicsomi majomként a fán?

Miként van ez tehát?

A fáknál maradván még: tízéves koromban apám sakkot faragott

diófából és eperfából – tüdőgyulladás volt, ráért éppen –,

Kadarkúton pedig, a Somogyzentimrére vezető gyöngyúton,

a jegenyesort előzve három dübörgő eperfapalota áll,

három kivágott, állnak és teremnek e halhatatlanok, méhek és

gatyás gyerekek lakmároznak ott, malacpofájú szél sikolt,

kétségbe ez többé nem vonható.

72 / AZ INTEGETŐ EMBER

Nyomorék, maroknyi test. Sötétre színezte a nap.
A fehér atlétatrikó messzire világít – látom majd visszafelé
jövet: autóval hajtok át a cserhádi dombokon pilléző falun.
Előrehajol a tolókocsiban, mikor megpillant. Óriás fej. Mákgubó-kopasz.
Szolgálatkészre barázdált együgyű arc. Mosolya szenes kenyérhéj.
Tenyere lapátfülként lebeg oldalt, ahogy integet. Biztosít, hogy
minden a helyén van, mehetek, szabad a pálya – s ő velem van.
Háta mögött a deszkakerítést szürkére áztatták az esők.
Csomós felhők a sírós szélben, vadrózsaszírom, fölbukkan
meg elsüllyed a Nap, hűvösség és forróság szakad sávokban.
Lassítok, előrehajlok szintén, és visszaintek.
A barázdák közt szétfut a száj boldogan torz vonala:
Tessék! Nem ül hiába itt! ... S fordul az út,
a visszapillantó tükörben még ott van, már nincs ott;
loholok föl egy lépcsőn, benyitok, könyvek, mondatok, teszem;
s újra a kocsiban: szinte szégyenkezéssel készülök a jelenetre.
Billeg arc és tenyér. Az enyém is. A kerekek alól fölcsapó fehér
por alászáll, siseg, mocsaras réten gólya nyeldek
s a fekete közepű felhőcsomók alacsonyan rohannak.
Lenn az integető ember, atlétatrikója világít a Földgolyón.

73 / EGY PILLANAT RÖGZÍTÉSE

Kortalan kőgömbön ülök, Baján éppen, süt a nap, a szerb templomocska selyemzöld udvara tágul, forog, gyerekek villognak be színes ruhákban, fakókék az ég, és szemben a fal malterszürke kollázsában pravoszláv síremlékek, fölöttük a sarokház belső szintjei, felmosórongyok a rácsra száradnak, omlatag ajtók, émelygő szobák, piszokrétegek, följebb, a tetők, kémények tájain gereblyét utánzó tévéantennák erdeje, zuhog a fény hangtalanul, körülnyírt árnyak ugrásra készen, a langyos kőgömb mesebeli ágyúgolyó alattam, utazom egyhelyben; kisfiú, a gyöpre dönti biciklijét, a két kerék riadtan forog tovább –: ezt a pillanatot majd rögzítem, maradj! Önhitten gondolok erre, küllők sugárrá hosszabbodnak, mintha lenne hatalmam; hogyan kerültem ide: mesemondó bácsi az előadóteremnek használt templomban, gyerekek gyűrűjében; tizenkét évesen pap akartam lenni, most itt van, prédikálok, csöndet és dörgő nevetést csinálok, varázsló vagyok, kicsinyeim, nem látjátok, az ágyúgolyón ülve így beszélek, nem is én, de a dőre délutáni fények, a faragott kövek – Krétán is próbáltam egyszer, oly szép vagy, de meg nem állt, a tér kopár kőcsipkéi közt suhant, rázkódtak roppant szélkerekek s a szent kabócák dalában megcsendült, mint most, ez lényegtelen, ez lényeges, ezt nem tudom, csak táncoltatom az ujjamon, ezt meg sem érinthetem.

Halántékomon ég a bőr – húzza, húzza fölfelé a rövidre vágott haját két ujjal, ágaskodom, cipőm hegyére állok s mikor nincs tovább, ő hirtelen elenged, a balkezes pofon fekete csóvát húzva érkezik, s előbb csattan, mint sarkam az olajos pallóra visszazökken, sikerült, juhé! Káprázatos mutatvány csakugyan, de tizenkét évesen kinek van érzéke az ilyesféle mesterkedések esztétikumához s később is, ahogy sajtó pofával visszatekintek, a kimeredt szemgolyók és szőrös orrlyuküregek láttán csak a gyerekkori mitológia lúdbőröztető fújását hallom és a kérdést: „mi történt a hegedűddel, te csirkefogó?” A Menyétember ő, meg nem téveszt a kántor-maszk, a II. Rákóczi Ferenc nevét viselő úttörőcsapat énekkara és a Strassz-kocsmából kanyargó Sztálin-kantáta szalagjai: csiklandós hajlékonysággal kígyóznak át az első világháborús hősi oroszlán lába között, föl a gesztenyék közt villogó templomtorony galambos csúcsáig – juhé! Anyám mondja: a menyét éjszaka vért iszik, tyúkhörgések az ólmély csöndjét fölverik, aztán némaság honol... Végeérhetetlen rémregény legújabb füzeteként, mint Tuskólábú, a Menyétember most bekopog, sorolja érdemeit, érmék és címek csengése, egy nyolcvanas öreg különben, ismerte Kodályt és a mutatványra nem emlékszik, hegedűm bezúzott hátára sem, most már megmondhatom: kővel bélelt hógolyó roncsolta szét, mikor kimustrált klottgatyából varrt zsákjában pajzsul tartottam arcom elé; akármit megmondhatok már. Juhé.

75 / IDŐSZÁMÍTÁS

A számok mit tudnak erről? izzadság-illatokról és a reszketés tenyérbe nem fogható, hónalj alá csaphatatlan tüzeiről? Lángoló csalánbokraimnak értelmet adtak holdas ujjai. A számok, hóba irkált fák, varjak, városok és egyéb díszítmények, legyenek bár áldottak oly érzékiséggel, hogy elmefény-szülőjük lüktető nedvek edénykéibe merül, a számok hideg horpadások s mint hegedűszót a hangszer tokja, csak megindító otrombasággal képesek az utánzásra is, csak kívülről, csak körül, távoli bálványkövekként jeleznek. Ezért is közelítek a számokról szólva, hogy huszonöt éve, több ideje élek vele, mint nélküle, ez legalább mondható, az L. J. előtti idők történetem alatti homályában úsznak, mint a cet, néha megriadok, kezdődhettünk volna korábban! de később is, eltékoztam mindenképpen mennyi időt és milyen tudatlan voltam, míg csattogott velünk villogó pályákon keresztben hányszor és gyerekingeket lobogtatott egy gyalultatlan deszkából ácsolt bárka-féleség, a hatvanas évek, csak szerettem hunyt szemmel, szinte vakon, szakadék partján, talán megbocsájtható – most mit tévesztek szem elől, távlatot és arányt bontogatva, ahogy beljebb, egyre beljebb érkezem, s az évtizedek kőlépcsőin surrogó talpak zaját meg a madárszárnyzenét egyszerre fülelem, hogy mi a biztos, holott számítani csak visszafelé lehet?

76 / RIADALOM

A korai kánikula szélkutyái habzó pofával tépdésik...
– mit is: ... a Margit hídra hebegve kivágódó 6-os villamos
fakó sörényét! – ... Nem is azt, ezt a mondatot, a végeket,
és a mégoly robbanékony és roppanékony személyeket;
lőcsforma szemérmével káoszunk medréig döf az ördög,
riadalom van, dúl a sokadalom,
a relativitás mákonya ellep, kopoghatsz ritmustalan,
zenétlen botokkal, bujdokolhatsz, kitérni strófát sehogy sem lelsz,
nem is kell, nem akarod, megtagadod, tiltakozol,
de meddő, dühöd rühösre vakarhatod, vérző üleppel
kiszánkázol
a dolgok centrumából,
és látod, hogy könnyes kivagyisággal a provincia
e Földgolyóra rávall, talmi élvezet
vezeti a kényszerűen lépkedő kezét, csupa
lúke lények, tolongnak mindenütt belógó mézgás papírszalagok
körül, a kilökött légy vak fiai,
és megint a kani kuttyák, a járművek uszályába hemperednek,
miközben vörösen párálló homályba burkolja a délután
lakótelepeit; betonból öntött üreges kadáverek halomban.

77 / OLVASÓNAPLÓ OTTLIK KAPITÁNYNAK

Ezt a verset – ha kibújik a tojásból – tőlük kaptam (kapom majd), Kirketerp és Maandyaard örökös (dán) tengerészekről, s úgy illenék, hogy visszaadjam (majd, ha már kibújt, ha már enyém lesz), küldjem adalék gyanánt, a hajónaplóba írott dán szavak kiköltésének mellékkörülményei: faforgács, száraz fűszálak, tollpihe és kvarckristálytörmelékek közé, netán cetlire; így lenne ízlésem szerint: lenne, de nem látszana, maradna Meta; – – – az idő, urak – egyébként – nem számít, vagy csak annyira, hogy telik (kinek mire) s ha meg-, hát az el- sem olyan rémületes, vagy ha igen, mégis más; de vissza már most az adalékhoz (kapom-adom, reped a héj), vissza, vagyis mélyebbre még az ember-tenger-áramlásban: a kutya ott van eltemetve, hogy Meta sincs külső nélkül, kell valami szó, test, egy seggberúgás – no nem akármi! jó: csak a konstruktív kecsketúró ! Héj az élet, a vers fölébredt létezés, s bár bölcseletnek ez elég kevés, a jelentések elszabadulnak ott (itt) a kutya körül, megvan, tessék, kibújt, de így meg (már) mennyire enyém? csak a repedést rajzoló sorok? ezekbe kapaszkodik mind, ki a némaságot megtöri és a kaotikus őstojásból egy ilyen-olyan rántottát kisüt; egyébként a Margit híd budai lábánál ülök, urak, a délelőtt telik, tizenegyre jár és mocsári legyek rajzanak, a város-hüllő rettenetesen zajong, odébb folyik egy sárgásszürke, dánul úgy mondjuk: folyó, de az igazi neve, tudjuk, nem mondható –

78 / ÖRÜL A FŰ

Közel a szökőkút elszánt csobogásához, a Moszkva tér
dübörgésének legközepén, összehajtott kék zubbonyára dőlve
a padon, aludt kicsit – most föltápáskodik és
a forró napsütésbe, hideg szélfújásba emelkedve, indul.
Aszfaltbarna arcán üveges repedések, mellén ritkás szőrzet.
A hajdan fehér atlétatrikó gyöngédsége kiemeli
a lapockaszárnyak darabos mozgását és a vállra tetovált
szigonyok, sellők, nyállal átdöfött szívek fakó ábráit.
Mészpöttyök világítanak a valószerűtlenül mocskos, mereven
lőtyögő és szalonnásan nehéz nadrágszárakról, amint vizik
rezge lakójukat, vizik a satnya ágyások, derékig érő
díszcserjék kormos zöldjéhez.

Közben egy nő galambszürke kosztümben rángatja fönn,
a tér katlanként magasodó peremén, a vörös hálókkaal védett,
renoválás alatt lévő postaépület mellett álló téglapiros Daciát.
Közben egy másik nő meggypirosra mázolt ajkai fölött,
a pihék arany sövényén ijedt izzadtság-gömbök teremnek,
lenn égbék zokni bokáig, bőrszandál s körül a péntek délután
huppog és nyekeg, húsdaráló – léleklapító kásahegyekre be-
tonhab ül. A vén már vizel. Örül a tenyérnyi fű és a poros rózsák
is; gyökereik az ízetlen talajban némi sóhoz jutnak így.

Kerestelek, Odüsszeusz, Trója körül kutattam kacskás lábad nyomát,
de nem volt, nincs – s nem is hiányzol, annyira nem vagy.
Ötvenfokos hőben gördültünk be a parkolóba, pár fa lézengett
és három sakálforma, gyulladtszemű kutya nyúlt el a porban,
de nem azért, Odüsszeusz, nem a turistáknak odabiggyesztett
faló miatt, a kikapart romok szédelgő kupacai láttán, ahogy
a káprázat pórázát is elhullajtva mállanak, savósárga ég alatt,
nem, dehogy, s a lihegő kisázsiai városok, a nevetségesen vézna,
Akhilleusz vérengzését is elfelejtő Szkamandrosz sem lehet az oka,
vagy mégis? az általános silányság itt is fedi az élet színét,
alant piszok örvénylik, tülekedő nyomor,
Isztambul mesés mecsetjeinél erősebb a síkátorok odúinak dohogása,
ezek a nehézkes, izzadt belsőrészek a műezzin jajgatását
már nem értik, a modernizáció alja átjárja mérgeivel sejtjeiket,
csak a régi váz ragyog még, az Aranyszarv-öböl és a Dardanellák
fenyvesei, csak a Galata-torony emlékszik a teljesebb időkre,
szépség és pusztulás kecsesebb arányaira,
bár ki merné mondani, hogy ők, hogy ti, hogy ekkor vagy akkor...
a szemfényvesztő idő hol hatot dob, hol egyet, hol pörgeti
sarkán, csörgeti csorba kőpohárban a kockát.
Félkönyékre dőlve hallgatom az Égei-tenger suttogását, ő tudja
és elég bátor, hogy beszéljen – érted-e, és mit szólnál, ha volnál,
a rózsásujjú hajnal ködében lépkedve, tenger torlatánál, Odüsszeusz?

80 / AZ IGEN ÉS A DE

Fekszem hanyatt az Égei-tenger ősvizében, fölhúzott térdem kapujában gyapjas hegyet látok, gyöngy-sziklát, kikalapált eget, ringatózom a hullámokban, a tüzes homokban is ringatózom, a göndör szélben, a holdsütésben, a kabócák csillagokig szökő énekében, ide hátráltam, dőzsölök, az elemek közé keveredtem, és nem nehéz, mint a réges-régi embereknek, testrészeimet is hozzájuk hangolnom, végtagokat és csontokat, belső szerveim mozdulását, szív és tüdő, ahogy dolgozik, forgók álmosan meszesednek, bőröm sötétre simul, koponyám fölforrósodik, lehűl, tartja tenyerén arany és azúr, s közben győzködöm azt a mindig oly kihegyezett, ólomtalpú bakancsaiban szüntelenül föl-fölugró, külön tartományt tákoló kis névtelent ott legbelül, hogy az érzékek gyönyörűségében is a létezés szentsége ölt alakot, hát bólintson rá, jól van... de nem bólint, hiába kerülgetem, szorítom, kisiklik és föltámad, nem enged, azt rágja minden porcikámba, *jó, ez jó, igen, de a teljes megoldást keresd, mindenkiét, mert visszahátrálni a szűkülő időből, az elromlott történelemből, a behorpadt térből, a kataton kopogással bicegő részletek, a sokaság kínjaiból hiába szeretnél, sem a hedonizmus szertartásai, a nővé, asszonyi Hold, ahogy Szamosz felett széles utat ömleszt Thalassza testén, ráborul, sem más istenek nem változtatnak ezen.*

81 / VISSZATÉRÉS ATHÉNBA

Nincs mód nem hallani, hogy „teljében vagy, tetőzik benned és veled valami éppen”, s mert láthatom is, tudhatom, ahogy végbemegy, most! és most! ritka magaslat, bizonyára, már-már fenyegető, mint érett idill... de csönd most, csönd, ujjaitok alól hosszan fusson ki, párkák, a szál, fodrozódjon időm, utánozza a tengeri ösvényt, melyen szigettől szigetig hajóztam, vitorlaként hajlított a szél, hullámok nyájai vonultak szakadatlanul, szakadtak habossá sziklák előrelökött térdein, bezúdultak barlangot vájva templomos kőtornyok alá... Víz és föld osztozik rajtam, alszom a tengerpart homokján s álmomban is tudom: visszatértem, füstökádó hadak oszlopai közt kiszakítok annyi illúziót, hogy lássam a régi méltóságot és a telihold fényes lepényébe harapjak, édes, mint az őszi szilvahús, mikor az Akropolisz sziklás fehérsége fölé emelkedik, fekete ciprusfák bökdösik márványeres hasát és a kövércés arcot, duzzogó ajkait – elgondolom, hogy elhagyott legelők kútjaiból nézik az augusztusi csillagok, nem is őt, a levegőgegek oszlopai közt átáramló, ezüstlő mindenséget. (Visszatérni Athénba szinte gyerekkori boldogság volt, s hogy a mindig ugrásra kész rontást elűzzem, a téglavörös pofájukon szürke bibircsókokat és vicsorgó sebhelyet hordozó kis kavicsdémonokat halászgattam óraszám, meregettem a vizet.)

82 / VERSRONTÁS

Ragyogó száj a lemenő nap – így fújta itt nyolc éve is nyugatról keletre hajad és szoknyád, ültünk a Poszeidón-templom oszlopai közt négy gyerekkel, fénytől elnehezült testünk szavait a tengerbe dobált szigetek mondták tovább, ahogy a víz bőre borszínű páncéllá sötétedett – ez szép verskezdet lehetne valóban, s túl a romantikusok időtlen lázain, az elemi egyértelműség kazánjai fűtenék, mint otthon, a Martinovics-hegyen nyíló katángok kék csillagait az augusztusi napsütés, de nem, hiába, erre most nincsen érkezésünk; tarka gatyás emberhadak ragadozó falkákban áramlanak a szent helyekre és riogva legelik a látvány legtetejét, robogva ragadja, csettintő szíjakon sodorja tova lelküket a program, lakomájuk éhe behorpad, megnyikordul; odafényképezik magukat vakufénytől vakultan, s ha kötelek kordonja nem védené a sírnivalóan maroknyi, jövedelmi forrássá züllő romokat, bevésnék nyomaikat is nyilván, nevük kezdőbetűit szívet és női nemi szervet utánzó ábrákba, az évszámot is, hogy „itt jártam”, tennék a tehetetlenségtől telhetetlenül...
Fortyogok csak, mint rossz lábos, verset ront mizantrópiám, holott Héliosz ragyogó szája süvöltve fújja szoknyád és hajad; menthetetlen, úgy látszik, élhetetlen a világok minden szépsége robottá butul.

83 / CSENGÉS

— — — ...mit megformálhatok és meleg maszk gyanánt benne
oda is beléphetek, hova különben tilos – kérded, az mi lehet?
A tudatlan csőrű részletek és a homálysárga csarnok, ahol
múlt és jövő vízalatti tönkjei csengve ütődnek össze – most!
De csengetést ki hallott víz alól?
Jeges bércekből érceket nyerni képzelt kohókban?
A szűk ölű szavak szűkölve szülnek – játszom,
árad a tér s ha karóként fölmerülsz, árnyékot vetsz: körülötte.
Nem lehetek oly parány, hogy ne mondhassam: hozzám képest,
hogy ornamentikus soraim ne cifrázzák tovább a mindenséget,
s bár bízvást meglenne nélkülem,
érintéseimet viselni (nemtelen könnyel)
mégis hivatott talán, s ki merné mondani,
hogy nem bámulatos, mikor fény mentén duhogva
különbséget teszünk kloákabúz és hegedűszó között?
A többi csak következik.
(Meleg, nyár végi szürkület a város körüli hegyeket gyöngyözi,
tücskös sugarak motoznak panelházak falán, nincs domborulat,
se ránc – ha elindult a filozófus teknősbéka: utolérhetetlen.)

84 / A VÁLL ÉS AZ ÁLL

A vállad völgyébe hajló áll dombját érzékeid oly
hálálkodva fogadják, mint gyanták illatát a lankák fenyveseiben
karikázó szél, lehemperedik és te bársonyos-óriás
orrbarlangjaiban orgiázol; játszol ujjhegyen vak átfordulást,
szín és íz fűszereit tapintod, hallomások ütemét.
Héjnál több a test, én azt gondolom, és oly pontokon kivált,
mint az az áll érintette váll,
bár idő kell ahhoz, kétségtelen, hogy a végtelen térségeken
nyakló nélkül vágató csillagok zuhanya alatt ilyen ajándékot
kapni képesek legyünk és az áll jelenlétét a váll
nyugtassa komoly elmélyedéssel, jelenet legyen, nem mintha
látna szem, akárkié,
de tudjam is közben, táviratok milliói villogjanak,
hogy most, míg megtörténik éppen (vállam gödrébe zökken állad),
a bevésések, kikopások, hangrobbanások és a napos kövön
pilléző csöndek mind átmetszik és térbe fordítják a mozdulatot,
ide torlódik százlábú kacsázással, innen rugaszkodik el a lét.
(Különben törmelékek és rángások,
különben fémhorpadások, sötétre véresednek és vidámságunk varró-
tűi sem tartják össze a homályban szétázó agyagedényeket.)

85 / AZ ÚJ ÉVSZÁZAD GYÖKEREI

Egy rókaképű láttán, ahogy átcsörtet meggörbülve a Vörösmarty téren, eszembe jutnak némely cenzorok, csőszök és ferdeszájú szolgáltszarnokok, hátrálok előlük, megálljatok, ne tovább! de jönnek, csak jönnek, s nem is ők, a hiábavalóság jön velük, elpazarolt petárdák sötétje csoszog, megmozduló próbabábuk közt kikopik az élet egyszerű áramlása, csak te páváskodsz éjeink gőzölgő dombján, klisék lotyója, meddő, kivérzett fantáziánk; nézem: a dekoratív oldalazások villogásában vándorköszörűs vagy drótostót leszek – a kikacsintások egy stílusfordulat szép szeméért, mint csömör és veder, untatnak egyre, prédikátorok szintén, segítség! összekopírozódnak lenyomataim, hártává lapul a gömbölyded ének, lánctalpas batárok százezer éve érkeznek némaságot költeni a szívekbe. Állok a téren, őszülök Vörösmarty térdeinél, szeptember vagyok, irodák és áruházak szembekötősdit játszanak, gyíkocska, vezess! vinnyog az eltemetett macskakő, ismétlődnek a történetek, mindig ugyanaz, közönyös áhítat és vér a csatornába, az új évszázad szenvedései most süllyednek a vetetlen mélységbe, elhullott tapogatóink sárkányfogak, lesznek kiirthatatlan gyökerek.

86 / FÜTYÖRÉSZÉS

Fütyörésztem éjszaka a kálmáncsai erdőkben félelem ellen,
nyolcéves voltam, zsebemben kiskés, töltényhüvely, szememben
háborús rémek, sisaksereg, a malom zsákos szellemei;
és fütyörészek most is, erőlködöm, hogy a kisfiú fogvacogását
legyőzve se a hortobágyi poéta pózát, se más romantikusét
vagy cinikusét fel ne öltsem, magamat oda ne toljam, le se
alkudjam, szemforgató becsüs egy idegen zálogházban,
nincs biztosíték, kifosztanak és megaláznak, ha betérsz;
milyen az én fütyörészésem?

tű fut így a sötétségben, átvarrja fényével, eltűnik,
mesébe való a madárszerű hangzat, égigérő fa lombjába,
holott a süketség csöveiben rohan csak, őrült kamarillások
betonfészkeibe, ahol üres befőttesüvegekre tapasztják fülüket
hibbant lehallgatók és diktálják a gyűlöletet vastölcsérbe;
fíjjú, mijjú, fü-fü krú-vitty, vivi-ribi tili-tű, tili-tű –
ha ennél többet tudnál,
tudom, hogy mást is súgnál,
mi a más? embernek is hihető,
roskad a padló, lángol a tető, jászolhoz bilincsel a lánc;
nézd: a kökény kéksége – míg eltelik e kedd délelőtt –
hamvasan világít a vadrózsa vörösétől hatalmasan.

87 / A GÖDI KERTBEN

„Magasan szállnak a madarak – mondja M. –, ma sem lesz eső.”
Ülünk diófasátor alatt, farigcsálunk malachúst zöld tányérokra
(Sára a szomszéd macskáit hajkurássza, Áron alszik hason,
családi körünkben ők a soros kisgyerekek éppen),
dödögünk vagy rikácsolunk, sérelem és belátás hepehupáin
emelkedünk, süllyedünk, de vagyunk egymásnak itt a gödi kertben –
gondolom, és halott apámat látom lépni a fűben, letép egy hernyós
ágot a szilvafáról, a házsaroknál eltűnik; vályog és sugár
együtt a magnetikus kertkeverőben, látni a lángoló varratok
komplikációit és a nyersvas-cölöpöket az iszapba leverve,
L. fantomjait, mágusként ágáló orvosokat, akik hátukra
veszik a kozmikus banyákat és a társadalom minden nyomorultját...
Csíkos fenevadként hengeredik át orgonás sövényen közénk
egy teherautó nyomából fölgorva a benzinszagú por, elcsöndesedünk;
halottak újra, járkálnak a szundikálós délután sávjában,
gurítják a füves gömböt, hajlítják és tapasztják kúttól ágyig,
bontanak és bugyolálnak, következnak sorban a soros évtizedek,
lűktet a lombikhasú lét, kivetettségünk tudatát kititrálja –
a gödi kert olajfái ezüst levelekkel égnék, a láthatáron,
túl a Dunán, hegyek kék háta rázkódik, sápadtra söpört az ég,
fönn kicsi pontok a madarak, hőlégfolyosókon keringtek oda föl.

88 / OLDALAZÁS A ZSÁKBAN

Azok az eltékozolt hatvanas évek ifjúságunk csúcspontjai mégis,
azok a hetvenesek hideg zománcban résskeresések,
ezek a nyolcvanasok: drasztikus fény a betonbordákra, vasfödőkre,
és kilöködés, ki tudja, hova... vagy betoppanás,
vagy a felemás, félig kifestett, félig letépett, félig-mert,
félszárnyú féldal oldalazása; hova legyek a féléjben, félhomályban,
félálomban, féleuropában, félemberek és félnemzetcskék idején,
a félbemaradt forradalmak kifosztva-elszúrva-késve-hárítva-
kibújva-bebukva-roncsolódva, szét, darálva-degradálva, túl,
itt mindig túl, a rajongás ripőkjei kiáradnak ostobamód,
itt mindig a máz, míg megrohad a mély, a gyáva távja győz, ledől...
Ősz van, járművek ablakában megriadt majompofa, futok,
félig civil, félig civilizált, félig kilóg-belóg, vigyora
vakon vásári tükrökben nem sistereg; impotens az omnipotens
– ki beszél? károg egy télről ittragadt, antennára fagyott varjú,
grafitfejű konzervatív, és feslik, tántorul, tapétatápon él
jobbik énünk; állunk D. sírja körül, kik vagyunk? halljuk
az üzenetet föld alól, „fogjatok össze”, és összefognak:
butaság az ijedtséggel, fortyogás a lihegéssel; benn a zsákban,
mind ott vagyunk, benn-lenn, nincs kívül-lét, félreállítás, fölül-
múlás, csak alul, csak balul, botorul, későn, nevetségesen átko-
zottul, úgy, ahogy a világ-kín dúl, jobbra törésünk hamujában;
holtakat is hiába hívni; „fogjatok össze”, hallja-mondja, kinek-kivel.

89 / VISSZAHOZZA MOST

A rövid szoknyák korában, hetvenben és hetvenegyben
beleszerettem egy háromgyerekes nőbe, széles bőrvét
úgy szorítottam magamhoz, hogy át nem férhetett közöttünk
a márványhátú szél sem, lepattantak rólunk május abroncsai,
csatangoltunk és löködtünk szerte, haja csapódott hátra,
mélybe, alá; viaszból való fegyverhordozók dugdosták
be lőcslábukat aranycipőben az ajtórésbe, tagadtunk és
állítottunk körömszakadtáig és túl, átlebbentünk, a vállainkon
kigyulladó kék lángokat tenyérrel söpörtük, s ahogy vissza-
hozza most e vers a rövid szoknyák korát, én ezt
a ráncai hálójával befogottat, aki vagyok, úgy látom
derekadhoz zuhanni, mint akkor,
bár feje tetején ritkás szénaszálak;
hallom, hogy homlokát nyakad hajlatába ejtve így duhog:
beleszerettem egy négygyerekes nőbe és a ruhadivatok
meg a bádogneműket rostává lyuggató adomák
bugyrain átvergődve kijutottam a csillagokhoz;
egyszer Görögországban eltévedtünk éjszaka: birkaszagú
mezőkön döcögtünk, a család, oldalt víz sustorgott,
villanyvilágos betonút sehol, de a Göncöl,
mint szekér és levesmerő, ott volt, ott van az augusztusi
égen, itt van, éj és dél összebotlik; szorítom, beleszeretek.

90 / A BRANYISZKÓI CSÚCS

Nedves levélcsomók parázslottak tegnap a platánokon,
ahogy ködsávokból visszanézett mérgesen az elűzött király,
M.-nél jártam a Guyon közben, sistergett, hogy a lét gáncsoskodása
belső ketreceinket tetves lángokkal gyűjtogatja, s még jó,
hogy a sakktáblán nem vagyunk kicserélhető bábu, igen! de jó-e?
és az ablakon benyomakodó szürkületben édes
lapályként gőzölgött a táj, kérdeztünk tovább: magyarnak lenni
mit is jelent? izzó gombostű-nyüzsgést begipszelt lábban;
havas dombon sötét szárkúpok álltak, tizenkét éves voltam
negyvenkilencben, megostromoltuk ujjongva, bodzapuskák durrogtak,
dőlt a vár, itt viszkető homály hull ránk, előtt és után,
fogy a levegő, a hang, a fény, végre lámpa kattant,
ezt megoldásnak éreztük átmenetileg, két kicserélhetetlen
a naplementék romantikája és a brutális matematikák között,
trombita recsegett és kartács, szuronyerdők –
s a múlt századi kalandorok ott vágtaztak a plafonon, kíméljete!
elég már, elég; indulunk, az esti gépkocsik reves árja elsodor,
harminckét négyzet világosan marad, harminckettő sötétben, s marad
az örökös branyiszkói csúcs szárkúpokkal, áttörni, fiúk.

91 / EZ VOLT

Láng és lucsok egy pályaudvari mosdóban,
óriás-madár-szem tapad rám a tükörből vérelesen,
fölemelkedik a hátam mögötti hernyósárga homályból,
ő az, megismerem, a korszak géniusza,
ezüst- és opál-poros könnyzacskóiból csatornák erednek,
gép krákok kinn, víz csuklik benn, most már tudom,
harminc-negyven év tárnái csukódnak,
ez volt java korom, a tetterős férfikor,
mi vérzett el itt?
emlékszem arra a sisakban sárpogácsát sütő kisfiúra,
futóárkokban töltényhüvelyt gyűjtögetőre, a földosztásra
negyvenöt tavaszán, gumicsizmában tocsogtunk apámmal a faluszéli
házhelyen, gólya keringélt arra, boldog bíbic sírt a füzesben –
most a mosdó és a mocsári félelem a madár-szem-tükör előtt,
most a bolhavadászat és istenkísértés összenyomódva tenyeremben,
most a pórázon rángatott évek fülbevonítása
és örökös vicsorgásom, hogy miből mi a részem;
a hajszálcsoveken mindig átszivárog a nagyobb idő,
nélküle nem vagy, tagadhatod és szabdalhatod: szeret – nem szeret
tudtam – hazudtak; szívből, igazán – semmit; arcodban öregszik
a jövő, hatra jár a pályaudvaron, őszre, tétre vagy befutóra,
a söntéspulton legyek, és a tárnák csukódnak megint.

92 / KOLDUSKABÁT A PARKBAN

Gyapjas felhőkkel dörgölte a százkarú, októberi szél
egész éjszaka, már vártam és most mégis – ahogy átjár,
fejem tetejétől talpamig sugárzik földöntúli kéksége
a Városmajor tölgyei, platánjai közt, ahogy árad elefántforma
épületek repedezett bőréen s egy ferde fatörzsre dobott
vak kolduskabáton (nyeli hajnal óta a napot) –,
most mégis elámulva makogok, mint a párzó nyulak,
tenyeremen ragyogtatom a makkot,
dió-záporban, gesztenye-zivatarban óvakodom, az Ignotus utca
sarkával szemközt egy vadalmazó rothadó gyümölcsseinek
illatát szívom a mellemre mélyen, alámerülök vagy fölbukkanok:
enyém a reszkető bizonyosság ilyenkor, hogy van, van, létezik,
káprázatok őszi teátrumából kiszakad póre ragyogása,
mint női lábak szerelmi ollózása,
mint folyótükrökből a víz esti zuhogása, mint önmaga tárgya,
és az Erzsébet fasorból kirohanó járművek fölött egy hajszállal,
vagy a trágyába ragadva, fojtva, cseréptöredékek véletlen
villogásában, de jeleket ad, megmutatkozik; ismerj rá,
tedd el télire, a kolduskabátot is, ahogy mohó karjait
kitárta ott a parkban és gőzölgött ráérősen, válaszolt.

93 / CUDAR TÖRTÉNET

Elfojtódások egy provincián, alant fortog a náció,
és miféle vigasz az, hogy az éj, mint krumplihegyekből facsart
szesz, feketén ködöl, a fejekbe száll; iszonyat-batár
gördül be a fényesre koptatott hadiúton, halált üzen császár,
marsall, király s a kerthelyiségek lécein narancs sallangok
kilobognak, cigányhegedűk és huszárlovak, hőkölés; hallani
homokba merült csontok ropogását, mert rettenetes marokkal
szorongatja a héjatlan Földet... – ki lehet az?
talán a fekete karmú gumicsizmás, gyerekkorom padlásdöngetője,
a fejeket mákgubóként arató kaszás, ki más;
ez az egész történet cudar és kiismerhetetlen,
a fogalmazás ötvös-zománca lereped rólam, évtársaimra nézek –
(megzavarodott állatokként a fák bőre lilás-vörös,
fölfordított bádagedény a domb, horpadásaiban jeges lé csillan,
a házak villanyfényeit kancsítva issza)
pattognak róluk az inggombok, így látom őket, az összedőlt céh
gerendái közt ülünk, szemöldökünkre nyomja deres ujját a tél,
s hogy ez mit jelent?
poharaik peremén csörögnek csorba sztaniolfogak.

94 / TARKOVSZKIJHOZ

Nem is a szél, hideglelősebb éhség fújja szálanként,
a sziszegő fűben mögötti hazánk testesül,
fatörzsek közt megnyílik a tér, beléphetünk oda – belépek,
és fenyegető; minden belépés az; Leonardo, Bruegel vagy
Wu Tao-tzu képei, a kálmáncsai és az athéni erdő,
barlangtemplomok, birkaistállók, Babel-tornyok belseje,
s fordulj bárhová ott: látni, hallani van mód, elveszni
szellemek prédájaként – de a katasztrófák és diktatúrák
mormogása így is elhagyhatatlan; történelmi jelmezünk,
a változások csip-csup színpada, hol zászlókat és lábasokat
szorongatva lódulnak hadak s ha betérnek egyszer,
többé már szét nem választható,
inváziójuk mindenütt elér –
a megtestesülő fű s hogy mögé kerülünk, elég?
hogy a háromkirályok imádásának térségeit tovább hasogatjuk;
nincs más irány, csak befelé, s ha járni akarsz: erre, itt,
ezeken a szennyben fuldokló ágydeszkákon,
ezeken a sírástól zsombékos réteken;
rázkódik kimérhetetlen sínjén, tárgyai megindulnak, mint
sétáló növények, tartanak gyermeki ártatlanságban a vak,
moccanatlan peremekhez, sorsunk edénye, hajnal s alkony elé.

95 / RÁTAPADNI TESTESEN

Cserfakorommal és bodzabogyóval a szél ott a síkon kévéket dönget, arcomat elmaszatozja, de megvan és telefonpóznák napos-gyantás illata száll fejembe, ahogy hunyt szemmel átölelem s hallgatom tompa bűgásukban távoli földek és falvak, az őszi egekben suszorogva felerősödő csillagok szavát; zengett az úrben, hozzám ütődött madártesttel, koccant s elúszott, horzsolta bőrömet vagy nekivágódott bivalyos mázsákkal a sötétségnek, szólt az egész világ, a fakóra ázott, hosszú mosóteknő is, földhúrozták tavalyi állatbelelkekkel s játszottak rajta padlás- és pince-lakók, bölcsőm volt, rongyok közt ragyogtam ott, nagymama lábával ringatta csónakom, óriás-kutya őrzött és a levélréseken szárnyas csellisták is érkeztek bizonyára darázsöltögetős délutánokon; nem siratni nem lehet, visszamerülni sem lehet, a zenét, amit akkor hallottam, rátapadni testesen, azt szeretném, hogy legtávolabbi dünnögését is megérthessem – hol is vagyok, miféle csőrök és talpak zuhannak ablakomra, egy kelet-közép-európai világváros lihegése, érdes állatnyelvek burjánzanak és beszorítanak a malomba újra, zsákosok közt kell átfurakodnom, bőrszíjak csettegnek izzadtan, borotvafenők, ordítva rázkódik, köpköd monstremunk, kivénhedt hengerei darálnak és a fényesre kopott hajtókát nem fogja senki sem.

A pilisi mészégetők anyám kenyérsütő kemencéjét utánozzák,
ott púposodnak az udvar délnyugati sarkában, titkosan feketedő
kőrisek alatt, fehér a háta, lába-kéménye kék, Napbarlang,
hova az ördög is bekukkant azért, faszenet szúr a kenyér héjába,
pogácsánkba pök... Egy bányató partján ülök, papírkörmölő, föl-
riadtam, a félálom gubója még rajtam, látom, hogy szaggatja két
agyaras géplény a talajt, hangya fut a sárga fűben –
rámondhatom, hogy mily valószínűtlen, mint minden fölriadásunk
a földgolyó szendergő lapályain; kaotikus lüktetés körül;
kemence, mészégető, kemence, mészégető s az örökös bolhászások,
mintha történeteink tovább történnének, idő-odúnkból
rémületes bagolyszemmel tekintünk ki a sötétségbe,
eső neszez ott és falomb lángol, vízcsap-csivit a falból jó,
ez már az ősz, és a bányató sehol, fénykúpok szabdalják szobád
langyos üvegkockáját, megpörgetik: eszmék
és tárgyak metszésvonala mentén tapogat vaksi ujj, dallam
súrolja bőrödet, hallottad valahol-egyszer, kőrisek feketedtek,
még rajtad a gubó, pilisi dombok göndör, füves ködmöne,
fehér a háta, lába-kéménye kék, anyaforma üreg, mészégető,
fogaim közt roszog a szén, nevetek, taréjos felhőgyíkok hevernek
az égboltozat alján, és kettészelt, rózsasárga lovak.

97 / A GRIMM ÉVE

Az éj partján egy mágus áll, az ajka vörös forradás,
a keze fa, a lába fa, a szeme búzavirág – egy szögön lóg,
ő a grimm s tudja minden mese titkát, a halálos szarv döféseit
és a sóhajok kamráját, kísértetek tigrisjogát, fején fekete,
kétpúpú kalap, tányérsapkáján szárnyas kerék, dübög a padló,
bakterlámpa derengő pirosán gázol át az éjféli katonavonat,
ágyúcsövek az égi sarlóra mutatnak, ablakdeszkán sötétülök,
nyolcéves vagyok, novemberben már kilenc, megalkotom a grimm
mohazöld birodalmát, kék palástom száll, fapisztolyomat rásütöm
a mozsárból kikelő banditára: közeledik és karomszerű
ujjaival lerántja a rózsaszín homály abroszát; almaillat,
lisztesládák egérszaga orromban, futok a sínek között,
a grimm éve ez, mindenható képzelgéseimé, a mágusnak még
minden kezére áll, fúr és farag apámként, könyvekben alszik,
föltámaszthatom tetszésem szerint, mindent megmagyaráz
és árnyékba borít, a drótkerítésre fagyott ingek karját
kitépi dühében és fogcsikorgatva borotválkozik, a kőhídon
sírdogáló szél menyasszonyruhájára egy pillantást se vet,
ki ez a grimm? a botja kampós, a kaszája peng, a süvege
cukros hótól csillogó, aranykarikán csörögnek szakállas kulcsai,
gyászkeretes körmeivel sertésfület vakargat.

98 / A DIÓ ÉVE

Őszről őszig, akár egy dióban, házam volt a Hang,
micsoda év! s a pillanat helyszínei, mint most a Csaba
lépcső, befogadtak; megállok, hol a Ráth György utca keresztben
fut s a novemberi köd gubancos sávjai fölött villogó égen
átszáll a darvak örökös V-je, falvédőről másolt emberszív-
szomorító szépség-vigasz – kuncogó sár a cipőmon,
kétoldalt ólmos harmattól megmerevedett sárga fű,
fejemben szertelovagló köpenyek, botok, papírcsákók,
hát mi kellett nekem? a forgatás és fércelés, mire?
a visszatérés, honnan újra meg újra elrugaskodom,
mintha lehetne más variáció, kevesebb szégyen és több
melegség a leszakadt ól-szürkületben, virrad vagy alkonyodik;
a jajgatás értelme mire jó?
kifoszt az idő, észre sem veszed, bezsebel, levág –
itt ez a dió, négy égtájra néz négy személy,
dimenziókat fölajánl – talán még ma is eldöntetlen
és van szavad, mint a köd rongyain túl kiáltozóknak;
összekuszált vadon éjéből kitörni ne remélj... Kabátom
gallérját nyakamra gyűröm, talpak döngetik kívülről
a papírhéjú diót, tenyerek tapasztják bentről hasadozó falát.

99 / A 88-AS ÉVRE

Nincs mit tenni, ha meg kell lenni, ha eljő, és eljő,
bűvölöm, eljő; még itt megy gondolatom az éji őszben,
megy és kirojtozza előre, bebojtozza vakon a jövő évet,
ráfirkál, úgy tesz, mintha...

...és bandukolnak szemben ismét házak közé szakadt ürességek,
visznek cipőim vásári havazásban, jönnek velem szemlehungyva
kirángatott esők, sebesült katonavonatok, hóalakok,
halálok; előre mind, a ruhátlanul vacogó parkon most
egy házsor átlöködik, a sírás utána löködik, a hold,
a sarki közért drótkosarai fejünkre borulnak, vivát!
kiszabadul alóluk, leng a haj, csupa tömjénfüst-haj, sóhaj,
ó jaj, kifakad a nevetéstől oldalam, szájsötét rés a reggel,
bódultan egy iszákos szellem betekint, rajta, kis
antracitkörmű ragadozóim – ripők álom ugrál tagjaimban,
táncosa vagyok, lotykosa, kutyahájú hajcsár igazgatja
nyelves ostorával lépteimet, komisz úr,
szakálla veres, inge mosókék és alvadt vérben bokázik,
bizony beázik, lesz heterogén a „jövő” – ráírom falára
a könnyek tavát is, kiáltozásaimat;
gyertyafényben a kásás föld, a hon, a vadon, a dobra vont bőr.

100 / A SZÁZADIK

Kabbalista ha lennék, forognának szemgolyóim tüzesen,
íme, az elme püthagoraszai ideáinak közelébe eveztem;
regényhős ha lennék, a gatyás gyerekek drámai gőgben
visszamatatnám e századik verset kutató tekintetemet;
prédikátor ha lennék... – már elég,
a csűrész-csavarás csak avégett, hogy a forma meglegyen,
mert nincs más kenyérem,
és a Hang, ha volt, ha van, mi mást súghatna, mi mást?
a sétalovaglásokat,
mikor kettészelt lovon vagy más tökéletes paripán ülünk,
ahogy indultam; betyárkalapom karimájára
pereg a csillagok szűrős pora és a mérgezett eső;
hajdanába-danába, ha jött a vihar, a kutya csörgette
láncát s mikor egyetlen sárga tengerré lőn az udvar,
az esőcseppek akkora buborékokat vetettek, mint egy tyúktojás,
és bibliai körték zuhantak húsosan a tetőcserepekre,
hallani, mindent hallok, a vasfazékban füttyörésző víz nótáját,
nincs búcsú, nincs befejezés, abba se hagyom, pörög a gömb –
ujjam hegyén, ha kell, ha akarom, ha tudom;
vagy csak állok előre dőlve ama kezdeti ricsajban, és ázott
pokrócok kutyaszaga facsarja orrom, hőkölök és hallgatózom.

101 / A KONOK KÖVETŐ

Csak könnyedén, szólok, és könnyűségem a cet hátán megálló
üveggolyóban arcára ismer, bakancsa ólom.

Jöjjön most ide az a sirály, az a konok követő

(Athén felé menet láttam, kísérte a hajót,
a légáramlatok emberszemmel láthatatlan útjain vígan
vitorlázott, fölényes szépségben figyelt) –

jöjjön és szorítson csőrébe egy zöld zabszálat
s tovább.

Talán a röptünk nem húz már soha tündérvonalat
és angyali tökélytől is fokhagymás ez az orr,

talán... Könnyedén! Ahogy a sirály. S a kikötőbe ne.

Különben csend van, magjáig látni.

Fényes és sima, kicsi, névtelen hangok alszanak lenn és fönn.

Egy démon jön erre, egy deszkaház keréken, kés viczorog,

bohócok még, boltosok és tolvajok, kikalapált szörnyek,

az egész spirális menet piros lábasokkal, rongyos cihákkal árad,

a víz s az ég metszésvonala vezet, mint amikor átkulcsol szerelmem

és szabaddá ölel; gyere, sirály, jön, nézi a hajót

– látom a hajót, türkiz utat hasít; „emelni lábat”;

csak könnyedén; akárhová még; tili-ó, tili-ű, ólombakancs.

Új nyár, régi

ÍROTT LAP

Ez a kifordítom-befordítom éj (régimódián érzékelem)
versemmel viselő; a Martinovics-hegy csatakos bundájába
nőies ujjait csontig vájja most az északi szél, csomókba
markolt lombok a vakolatot verik, hidegség árad szíveig,
a fölcsavarozott záruk
komplikációit

bőrkesztyűbe bújó mancsok olajozzák.
Én játszom,
hogy jön a tél,
mogyoró csörög,

de undorít és ijeszt szaporaságuk
s hogy lealjasodnak sorra az újdondász történetek.

Ódon se lennék.

Kérdés, mi hát?

Szárnyalni tanítom bízvást a piszkafát, de a mocsaras tájék
fölött opál-pajzsot látok, s a felhők színpadán visszafelé
pörögnek bizony a földi képsorok, fejtetőn futnak hőseim;
egy büfé neonhályogos tükrében tetvészi
arcát a holnap,
egy pályaudvar hodályával dohogja, nincsen,
mióta nincsen menedék.

Miféle farkasok ugatnak

fülünkbe, rókaelkű hordák,

hogy a belső birodalmakban fél-

revert harang szól s a pánik

ibolyakék lidércei égnek?

Kérdőjelek,

fekete vaskampók.

a füstös égboltozat gerendáiba beleverve mélyen,
belógnak mélyen,
hallgatagon
a városok, tanyák fölé,

síkságok fölé,
a hétfő és a kedd fölé,
elég egy szék,
          hogyan vakon rátaláljon – kellékére –
a kéz.

S a vers, ha megszületik,
ha megszüli velem az éj, sötét vinnyogásba,
mint vásári penge: visszabicsaklik csorbán?

          Mit akarhatok?
          Minden kevés.
          Árad a sok.

Marad a mégis, a mégse? Az annyit unt modor?
Próbák kényszere?
A vak vezet világtalant bohóc-nyomorúsága, és a tíz köröm?
Merő abszurdítások, mondom,

          eszelősök istenülnek
          ragacsos porondon
                          s megy lefelé
                          minden.

Egy kis zöld árnyék, csöndes íven sugár, de jólesnék nekünk.
Kibújás a közeledő prés pofái közül, mondom,
s fújtat az éj, csatakos:
          megszül,
                          megszületik a vers;
                          reggelre talán itt a tél.

HALKAL

Tóth Árpád emlékére

Eljön a tavasz és a föld árkaiban
a holtak keserű szárvonala is szóra simul talán –
a fényseplős, faun-bokájú április
platánok orgonáin játszik,

fülembé zengeti suhanckoromat,
visszaröpít Angyalföld zegzugaiba,
az Üteg utcát, a Kartács utcát
és a Gömb utcát, a Lehel út kattogó
völgyét újrájáratja velem;
hascsikorgós estjeimen hányszor
elandalodtam hosszú hasonlataidon,
alkonyi párákat lehelt szívemre a kamaszbánat,
verseidet mondogattam a Lenin körúti tánciskolában,
s még ötvenhat őszén is a te szemeddel láttam lomhának
a Vérmezőn hulló árnyakat, tankokat, vár felett égő felhőt,
és kerestem romantikát az esőszagú lódenkabátban.

A halk lovas bennem azóta is,
csak ne szégyelld, súgja Hang;
a megszokottá deresedő idegenség,
a 6-os villamos alól orromba csapó vörhenyes-fagyos por
savanykás bűzében, a koszlottságra kent lakk hártýáit
kapargatva ma is még,
kitömött katonák és búbos polgárok közt átbukdácsolva:
kilovagol azért,
csontos térdei közt halhatatlan fűzparipa.

Megáll.

A Hármashatár-hegy antennái villogó robotok
s mint a hanyatló Róma fényei, mindent néző, semmit
sem látó szemükben ablakon kiugrálók, gázt és szeszt kortyolók.

És itt a tavasz.

És így szól a dal: félig, félve. *Halkal*.

A Vérmezőn lábadozó szürkület

rojtjaival

el-eljátszik: befonja, kibontja.

ESTIEK

1

Szól az énekes szél szoprán-jajgatása,
hull az égből valami téli kása,
föleszik arcomról a városi galambok,
az ember összeaszfaltozódik, tapossák,
lyukacsos test az éj, holt vagy eleven,
áthengeredik, alvók rongyként zuhannak,
mondják: a Föld izzó középpontja a cél.

2

Este mindig a szél, lehet még belőle bármi,
lehet rímre várni, sugallatra, elkábulásra,
zsibbadó tarkóval zuhanni le a vakhomályba,
lebegni vízszintesen, alsó rétegek között az éj
térképen jelöletlen országában, rossz hazátlan,
vagy kuporogni csöndesen, hogy lesz, ami lesz,
nyári légy neszez, jégmezők árva helikoptere –
a pilóta keze elfehéredik, odafagy, ki vagy?
kérdézi egy hang, de nincs hang, csak szél.

3

Tél, persze, tél, hasmánt el így haladunk,
átfordul egy-egy, most hanyatt; lábra kelt hadunk
itt talpal el a pitvar előtt; nyerget és pisztolyt,
akár egy boldogtalan, fölragadni betyárosan és
gyerünk: ez se könnyű, az áradatba belevetődni.
Hol az a had? Gyapjasan mind és fogvacogva.
Ólak, hidegen. Kopár dombokon a hold üveges máza
otromba agyagbabákra dermed; tűz kellene,
tűz, égetnél ki, tűz – ne porrá, ne még.

VARJAKRA MARAD

Hó hull a kinti kutyaugatásokra,
pályaudvarról ide dohogó mozdonyokra,
bűzre, betonra, ablak előtti ágra.
Hallatszik a hegyen rigók hallgatása,
boltozódik tollas, szürke csönddé, szítál,
megül a házak kivérzett lábainál.
A derengés ül ott, hideg hajában szalma.
Világot lép, árnyéktalan szürkület ez,
a délután dunyháit körme fölszakítja,
macskás homályba huppan, arca foszforeszkál.
Határok szépen fölszívódnak, fal mozdul,
indul a lábatlanak alkonyi vonulása,
közéjük ne zuhanj;
taszigálnak vödörök, vályúk és ólak elé,
a farkasvakság ideje ez, ösvény-vesztés éje,
rigó-csönd, hova lettél? Hó-sötét hull,
hó-homok, azt mondjuk: hó-zizegés, téli
tántorgás a táj szívében, tárgyasult
félelmeink kúpjai között – ezt mondjuk.
Sodor akkor is. Kár volt kezdeni, kár.
Varjakra marad megint.

JELMEZESEK BEVONULÁSA

A vonatablak mocskos üvegén kinéz:
dérbe dermedt lakótelepek,
kosárlabda-pálya, fal mögött kaszárnya,
raktár-pavilon udvarán öt pufajkás melegszik
narancs mellényben, bokáig érő tűz körül.
Oszlop-rácsok, huzalok, varjak, leponyvázott
vagonok; a fák fekete pókhálóraja szép;
mi még? A közeli álom szörnyszülöttei újra.
Jelmezesek bevonulása a városba elefántokkal.
Ijesztő nemi szervét mutogatja egy gnóm,
mások majomülepet; néma cintányér leng;
tűnődni, mit akarnak ezek, most nincs idő.
Ismerős-piros öregember-arc közelről kiált:
segítség! fekete üreg a szája, ki ez? álom
ez, sötét fantazmagória, nincs és nem is lehet:
kérdés, sem felelet.
Elhagyja vonata rossz lakóit,
de a mozdony a ködben mégis folytatódik,
a forgalomba visszaviszi, bulgakovi villamos
pallosa fenyeget, ördögi tréfák áldozata ki?
Kürtöl a gép rekedten, hajó lesz ez, hattyú,
húzzák olajos síneken rejtett drótkötéllal.
Operaária hajlong a dombóvári ködben. Pannon
szürkeségben siklik, alagsorban, hályogos
tükör mutatja a városba települt cirkuszosok
aranysisakos gnómját, kezében török jatagán.
Függőleges halcsontvázakként a párhuzamos út
nyárfasora fut, sorompók vörös macskaszeme
a reflektorokat megbabonázza, tartálykocsik
bombaháza horkol betonlábú állomás kilövőjén.
Botfák sövénye fölött idegen bolygó közelít,
s úgy szakad szét, marad félbe az egész,
mintha fehér rongyot egy kesztyűs, fekete kéz.

NÉGY PAPUNDEKLI-DAL

A MÓRI PARKBAN

A móri parkban egy napon
süttetem semmi kalapom,

mopedek zúgnak, Trabant és Lada,
aranyeső alján ultrakék ibolya,

öt nyugdíjas rózsabokrokat csetteget,
szemben a kastély udvara kövecses,

mocskos overallban most gyulladt szemű
bakancsos cigány kaffog át,

lány lóbál szódásüveget, arcára
robban a rágógumi bombája,

szobrot néz két szovjet kiskatona,
az emlékmű sisakos és puskás,

a fiúk arca tatáros-pattanásos,
böngészik a bevésett évszámot,

„nyugosznak ők a hős fiak
dúló csaták után” a felirat

s ötszáz fő ábécébe szedve,
dől a meleg, az idő kedve

nyárias és mutatja a tábla,
gumit lehet centírozni itt,

az áprilisi árnyak ritkás erdeje
zöldfájú padokkal van tele,

hogy mit ülök itt, gondolom,
tekintetem légy a bronzsisakon,

a koronán, az almán és törön,
ezt az idillt szét kellene törnöm,

a cementházak rondácska nyája
ümmögve bámul a fülledt délutánba,

szódásüveg a lánnal visszatér,
mopedektől zümmög, ez a Lenin tér,

helyéből porszem ki nem billen,
medrében tartja ember, isten,

ütődött mosoly fűn, fán és falon
a móri parkban egy napon.

VÉLETLEN ESTE

Ez tegnap jutott eszembe, este.
A Csengery utca céljait kereste

bóklászó sárcipőim alatt, fázott,
az Oktogonon égtek furcsa lángok,

és zümmögtek is, vártam a villamosra,
kattant a lámpa zöldre és pirosra,

voltam mint versben, nyers ég alatt,
és fejemben a horpadt drótkosarak

jártak, a közért, hova el-eljárok,
jelenetek és eszmeftuttatások;

egy késes eladó reszketeg nénit mustrál,
ott toporgok lenn a joghurtoknál,

tejtócsa kék műanyag-lavórban;
a való, gondoltam, mennyire valótlan,

áttetsző, ahogy a véletlen este
visszalök a sivárságtól sárgálló üzletbe;

az alkonyi utcák lúdbőrző gyöngédsége
belesimult a fénybe vagy a szélbe,

színeket láttam, nem is színek voltak,
a sínek és talpak eltűntek alólam,

maradt a sajtós, valami sajtós szag áradt,
ültem a 6-os kígyózó akváriumában,

lebegtünk, keresztben ezüstlött a Duna,
úszott benne torony és kupola,

a koszlott boltot lassan megszerettem,
nagyapó volt; ki a keresztben

meghalt, gondoltam, arra intett,
a jelentéktelenre vessük szemeinket;

a Moszkva térig mentem, ott leszálltam,
a húsvéti harang jött utánam

s valami kétség, hogy amit gajdolólok,
kinek ezek a rőzsés féldalok?

ROSSZ PILLANAT

Galambok és szemét, odalökött papírpoharak,
s megemésztetlen utasokat

okád a metró ki a térre, újra elnyel,
mohás napsütésben a város csupa sebhely,

pattogzó fényei, mint a vakolat,
leperegnek síró papírpoharak,

délelőtt van, a meszes csontok mind kalapálnak,
az alumíniumbódék undora hullámokban árad,

téglapor tódul, a lég szivacsos,
kibújik-bebújik, sárgul a villamos,

állsz ott, motorcsörgés, az is egy pohárban,
két ponty úzi egymást már halálra váltan,

százkilós asszony szatyrából kinéz,
hasuk körül véres újságpapír-kötés;

poharakra lép hasadt, fekete bőrszoknyában
egy létralábú nő kopog el, fölül már ruhátlan,

alul az aszfalt még elefántbőrre vall,
dőzsöl elgázolt poharaival,

rossz pillanat ez, tudod, majd söpörnek,
kitetszik így a tájból, mint a többlet,

mint a ráadás, a papírpoharak árvasága,
most hamuszemű gőggel egy kőkaszárnya

visszhangos réműlete szirénázik, oly rakomány,
hogy elsápad fönn az égi hodály,

s a szőrtelen budai hegyekből jéggel töltött hajók,
megjönnek a viharszaggatta vontatók,

törni, zúzni szeretnél te is, mint a ragály
tapad rád a pusztítás, a halál,

holott a Hang még gyöngédségre int:
próbáld az öltözetlen kékség nótája szerint.

DAL AZ ÜVEGVISSZAVÁLTÓBAN

Ebben az üvegviszaváltóban, itt a Délinél,
majd nyakamba nyúl a mocskos orrú, téli szél,

a Vérmezőről rohan rám és karmos, kék ujjai
borzongó bőröm szeretnék fölszakítani,

s míg állok, várok a sorban, az idő lassan lehetetlenül,
gémberedik kezemben a vesszőkosár-fül –

még nyár vég van, őszelő; báva képzeletem
az üvegviszaváltóban mint lidérc, játszik velem;

ez megfelel,
ez a vasfogakkal kiharapdált honi hely,

a lényeg ily nyersen hol máshol?
lődd el a labdát babástól!

ebben az üvegviszaváltóban mégis alakot ölt,
szavait fújja, a kelet-közép-európai költ

ő eszméi majma, meséi rongyosa, rokkant,
a világ imbolygó falai roppant

viharban, ziháló árnyakkal telelángolva dőlnek,
az üveg visszaváltók bedugulnak,

és süllyed, süllyed a rekeszek éje, mélye reszket,
ezt a szutykos-héjas dombot kellett megszeretned,

ahol a szívek hallgatása
belealvad a berregő fém-kánikulába,

az üveg visszaváltóban fakadsz újra dalra,
a hőben havat vacog a banda

s mire a hegedűk jaj-szava elhal,
sorra kerülsz – ez megvigasztal?

1960-ban tizenkét óras műszakban dolgoztam az Elektromos Műveknél, hol nappal, hol éjszaka, s ettől alaposan elromlott az alvókám, viszont jelentősen megnőtt éber alvásom, félálom-technikám hatóköre: ülve, állva, zajban, fényben, egy-két percre is képes voltam s vagyok elbóbiskolni szinte bárhol. A versekhez ezek a félálomok sokszor szállítottak egész képsorokat, keverve a reális látvány, az éber gondolkodás és az álom rétegeit. Vonaton utazva ez különösen erőteljesen működött, mint a JELMEZESEK BEVONULÁSA is mutatja. A vers meglehetősen hűséges, bár töredékes, illetve kiegészített útleírás. Ezért is készült viszonylag sokáig (hónapokig); nehezen találtam meg a reális és a fantasztikus, a konkrét és az elvont, az egyes és az általános versbe való arányát. A bevezető és záró képsor az öt pufajkással és a botfák fölötti téli nappal (idegen bolygó): éber realitás. Mindezt pedig azért is jegyzem meg itt, mert a NÉGY PAPUNDEKLI-DAL konkrét elemei pontosan azok, amik, a móri park a móri park, az üvegviszaváltó a Délinél üvegviszaváltó a Déli pályaudvarnál. A papundeklik L. J. *Szabad vagy* című regényének snagovi fejezetével együtt a Vásárhelyi Miklós hetvenedik születésnapjára készített szamizdatos kötetbe kerültek: az illegalitásnak már alig volt tétje ekkor, hiszen 1987-ben jártunk. Benda Kálmán lakásán volt az összejövetel, és az ünnepelt, aki újra jelentős személy lett a magyar értelmiség, az úgynevezett másként gondolkodók még akkor sem népes csoportjában, igazi elfogódottsággal vette át a kötetet és fogadta a körülötte gyűrűzők (alkalmasint a póre egyéni érdektől sem mentes) jókívánságait. A zsúfolásig telt lakásban száznál több ünneplő fordulhatott meg, s nekem egyfelől jóleső érzés volt, hogy köztük lehetek, helyem van ott, másfelől roppant kétesnek éreztem ezt a helyet, s idegen, feloldódásra képtelen és alkalmatlan elemnek (perifériás papundeklinek) magamat. Nem könnyű tartozni egy csoporthoz, ha valaki nem elégszik meg egy-két összekötő szál vagy akár összetartó gerenda (például a politikai ellenzékiesség) érzékelésével és belülről átél, árnyaltos egyértelműsége törő kapcsolatot igényel. A csoport mindig leegyszerűsít és provokálja egy másik csoport kialakulását, polarizál, választásra kényszerít: te melyik oldalon állsz; az ember tudja ezt, s mégis vágyik a szabad csoportosulásra.

UGYANAZ

A tavasz, mint kockás köd, kék zsebkendő, kiteregetve,
rádermed éjszaka a lappangó, hasas hegyekre,

a kendőbe rejtve borotva, élén hold rozsdásodik,
gondolhatsz, az idő áthajtja émelygő tankjait

ágyadon, kiugrik drótbozótból s megmar a kétfejű róka,
sántít a nóta,

hatalmas a sírás, amorf világokat áztat,
látod, ahogy nézed, a méhektől megduzzadó ágat,

és kérdezed, álmod mit jelent? felelnek a vakok:
mások akarják minden akaratod,

készülsz a ködhöz, lesüpped, zsombékos a szellem,
kődarabokat dobálsz valami semmi ellen;

harc a harcért mióta és a bepácolt kezek
csak fojtják s vetik szakadatlan a szelet,

különbözni szeretnél, hogy értelemmel hasonulhass –
hagyd el, kár, unalmas;

forog a csinált, pingált, ragasztott és varjas
hadaktól rángó magyar lakodalmas –

a történelem most történik? velem és veled?
vakítanak az óriási részletek,

a cérnadobozok mosolya, egérszaga,
a szétrágott és kimázolt belsejű kis haza;

benn, ott benn, ott legbelül: sok az üres!
hallani a lyukakban vágtázó kövérkés füttyöket –

még ne félj, ezek csak képek, hallomások,
mondd, hogy zsebkendő alatti rémült ráfogások,

mondd, csak vers-ítélet,
és dobd el – ha semmivé lesz,

az a jó,
elvászik, mint a csámpás szappangolyó –

és mégis, mégse, úgy is ugyanaz, hiába:
nem lehet többé nem gondolni a fehér elefántra.

Ne gondoldj a fehér elefántra – ez volt a címe annak a novelláskötetnek, amelyre szerződést kaptam a Szépirodalmi Könyvkiadótól. A kézirat címadó novellájában a fehér elefánt – amire nem lehet nem gondolni –: 1956. A szerződést úgy kaptam, hogy baráti unszolásra levelet írtam Illésnek, amiben megjegyeztem, hogy a könyv ötvenedik születésnapomra megjelenve külön örömet is szerezne. Ismerőei mondták, hogy az ilyesmi megérinti, s a kézíratra – az elefántra! – közben nem fog figyelni. S tényleg. De meghalt, mielőtt a könyv elkészült volna, és utódai figyeltek. Talán itt a helye, hogy megírjam, a kötet nem ötvenhatról szólt, és nemcsak azért, mert különböző novellákat fűztem benne össze. A közvetlen politikai cselekvésre sohasem éreztem kedvet, a politikai jelenségek közvetlenül ritkán adtak témát, de tudtam, hogy az irodalomnak, amit művelek, mindig van politikai jelentésrétege is. Ötvenhat az alapélményeim közé tartozik, és ezt gyakran megírtam, publikáltam. Első, 1965-ben kiadott kötetem, a *Nevetni, sírni* szerkesztése során ma már bohózatba illő tortúrákon estem át. A *Hangos rétekre utazom* című szerelmes versem záróstrófája így szólt: *Én téged néztelek egész éjjel, / s féltelek most a ritkás ködben. / Szurokba mártott hadseregek / ólálkodnak titokban mögöttem.* A lektor szerint e sorok szerzője azt kívánja, hogy a szovjet hadsereget véres harcban úzzák ki Magyarországról. Mikor számat tátva kérdeztem, hogy ezt miből gondolja, magabiztosan válaszolt, hogy a vers címe világosan idézi hangalakjával Petőfi *Véres napokról álmodom* című költeményét, s ez ad értelmet a többi képnek is.

AZ ÁLKONKRÉT FÖRTELEM ÉS A GALAMBOK

Régi jó helyemen, itt a Moszkva téren,
megülök kicsit a nyolc órai fényben,
körülburukkolnak április kövér galambjai.

Ma csöndesebb a hüppögés, bordanyikorgások,
sok emberforma lelassulva, eltűnődve tátog,
érzi, hogy a hétfő kínja még határozatlan.

„Szavak, ti szavak, te, mindig te: történelem,
hol vásár, hol tűz, hol álkonkrét förtelem,
te csámpás reál, való idült torza!”

Így dübögtem esőmosta padon s a kabátom,
galambok közt maga is mint szürke,
háborgásom egykedvűen tűrte.

Forgott, siklott a tér hanglemeze,
nem volt vége, sem eleje:
böffent ezer benzin-bendő, hírek mocska rajtam.

Ültem csak, az álkonkrét meg sínjein sikoltott,
tetűirtó lángban hamvadtak a boltok,
földi hadak sodornak, tudtam: niniveiek.

S van-e mit tenni, lenni valamerre,
a kimódolt gumiba talpig bereszelve –
tökhéj-maszkosoké minden provincia:

ó, ezek a kotyvasztárok, fikafejű kis ítések,
fölkentjei mégiscsak a macskaméznek,
kireped begyük és eszük lavórba horpad !

De menjünk beljebb ennél,
nógattam azt, ki ott ült és a nemlét
vagy a káosz értelmén bóklászott;

a megvalósult történelem szennye
mindenképpen az, vagy a lehetne
pírja festi csak oly rútra: hozzá képest?

s közben már az egész ordenaré égett,
holott az ég és a galambok
felröppentek rügysző lugasáiddal, április;

odább gesztenyék hamvas pamacsai,
mintha nem kotonna körötte betonkeverő-bazár,
borzolgatták a hosszanti szél ezüst-meleg hasát;

én azt hiszem, lehetne mégis élni –
galambok közt így motyog, noha meglett férfi,
és a bohócpofát is szaggatja le, csak le, tíz körömmel.

DAL, ALKALMI DAL

Ez a dal, ez a dal –
nem is dal ez a dal,
csöndes és tavaszi,
van benne valami
dünnyögés –
dünnyög és csikorog,
ahogy a kés csinál.
mikor a betonnal
vonóként hangicsál,
van benne dödögés,
ahogy a Föld nyög és
füstöl, siseg az éj
nedves fűzfa-törzse:
elrévedezve, idióta mosollyal
a vasházak üvegszemén,
mert itt a reggel;

itt van, most van,
fejünk búbja ott villog a „most”-ban,
s ez a dal, ez a dal –
ha nem is dal, ez a dal,
egy kis csöndet szeretne,
gágogás-viharban egyszer de jól esne,
kövér csönd-eső,
kortyolnánk, mint a mező,
egymással fűként elkeveredve hallgatnánk,
lenne rét,
ráérős terebély az ürgeként kiugró gondolatnak,
csak fuss!

no, jól van,
csönd lakik a szóban

s ez a dal, ez a dal
semmit meg nem old,

pofákat vág csak, mint a telehold,
rögtönöz póré pulpitust,
mert játszik!
nem tűr papot, politikust,
azt mondja: hallgasd, alkalmi,
hangjáról ismerd, ha talmi

– ez a dal nem hatalmi,

csöndes, tavaszi dünnögés,
csikorog, mint a csorba kés,
füstöl, mint nedves törzs,
elhallgat, hogy szóljon az eső és a fű.

KÉPLÁDA

ülsz csak ülsz a képláda elé szögezve ülsz
csak nézel csak jönnek a képek csak árad
a vásári látnivaló Jehova tanúi mind mert
Krisztus király a Sátánt közénk lökte
a mennyeket takarítván le a földre dobta
taréjos árnyakká tette és erre a behemót
birodalmak méhéből a csőrös hordák kicsúsztak
tódulnak most vinnyogó acélhúrokat karmolnak –

ülsz csak ülsz a képláda elé szögezve ülsz
a tank és a tájfun a bíró és a hóhér párban
víg pojáca-vezérek zagyválnak kioltják agyad
fényét a látvány átgázol rajtad az ártány
a se férfi se nő vetődik vakon tilos közökbe
ijedt baromként verejtek patakját hörböli –

ülsz csak ülsz a képláda elé szögezve ülsz
csak libabőrös háttal a macbethi banyákkal
cicázol vernek a gög sara dermed a szájak
piros zsinórja kioldva vérzik a halántékra
dobverők viharzanak ó aki megtöltötte e ládát
rányította lidérces reszketését mint foncsort
a világra öklendi kéjét e mindent néző szem
semmit sem látó küklopsz-pillogás arroganciája –

ülsz csak ülsz a képláda elé szögezve ülsz
évadok fenevadként vicsorognak és menekülnek
mindenki menekült s csak ölni sikerül itt
aljas gondolat szerint bűzleni
nem tudni nincs mód habzik sötéten csak ülsz
mit nézel kit kukkolsz a kehes ládában
e hangya-tébolydában szutykos atom-pukkantóban
motyódat szorítsd magadhoz fészöld ki szegényem
arcodból a hamuszemű lovak haját

HANGSZERTELEN

Októberi dal, hangszertelen,
hallani hangod a sárga fűtöveken,
ahogy tapogatózol, ijedt ajak,
dudorászol az elavult világalkatrészek dombján;
kiáltozók az égen, vadludak, lenn most kongatják
a vályúkat, az éj aklaiba siet sok harisnyás láb,
hátáról ledob a kegyes idő, méretlen őről,
szálfányi korpafüvek zizegnek az ősziről,
hallgatod, még minden ifjú, nincs történet,
most futják első köreiket a bolygók.

ÚJ NYÁR, RÉGI

Szélözön hajt mókuskeréken, ezt érzed,
nappali cipőid is álomban csobognak,

szemétfolyam visz, megcsikordulsz, talpad ég,
sodródó test vagy, kora nyári hőoszlopok hada űz;

egy pesti utcán, a Szigony sarkán most megállsz,
odvas kapualj szemben, amott húszemeletes betonketrec,

a kínálkozó rímbe belereszketsz,
kövér farkaskutya acsarog rád deszkarésen, orvul;

a lakótelep fölött taps szárnyal, rongyos galambcsapat,
indulsz, a Klinikák metróállomás szájátva jó eléd,

inges és cipős veszteseit részletezi az egész,
az Üllői út keresztbe fut előtted, itt az új nyár,

fuldoklik korod, benned is robog, nincs vágánya,
ijedten motoz alvadt gumikesztyű, ordítja néma:

mondj mást, mondj! ne arcra lökött holtat,
éjből kihantolt

történetet alánk, sikoltva ragadjanak, ma ne!
fekszik a Szigony utca, sarkon a kocsmá; tolongás

és lézengés közt jámbor óhaj a járás,
kong csak a lépés, cipőkben élés, ezt érzed,

egy pesti utcán, 89-ben, halkulsz a kő hátán,
visszaosonnál gyerekkorodba, színpadi gőggel

hátrálsz, nyarak lépcsőin, időlétrán megrekedsz,
kerítenek a városi évtizedek csengő csőrengetegbe,

nadrágfékkal a csúszdákon, csőszök közt cikázol,
minden tettetett forduló rád csontosodik, rád hűl,

mire eszmélnél, már meg is öregedtél; új nyár,
régi, menetelések szobortól szoborig, temetőkbe,

koszorús beszédek, örökös sírás, kín drapériája,
mintha mind be lenne előre táblázva,

egy hibbant bábjátékos, talán túl tér-idő partokon,
egy bűvészin, egy kontár, egy kéjenc... hagyd el,

ha rejtjel vagy magad is, alkatrésze Annak,
ez akkor is új nyár (régi) s ahogy járni próbálsz,

mert hallottad a Hangot: „kelj fel!”,
a csikorgó Szigony utcán önként s Te igyekszel,

félelemmel cirkalmazott egyetlen személy,
és hajszálvékony ezüstcárnán lépsz, ezt érzed.

A VIZSLA

Egy őszi park,
beszorítva a málladozó hátú fürdő és
a folyóparti betonsávok géphadai közé
nyír, tölgy, kőris, ember –
utóbbi piros padon és pulóverben,
a távoli dombvonulathoz rohanvást közeledő
nap küllős sugaraiba fogódzkodva,
mintha meglepett légtornászként,
hogyan kerülök én ide,
s levelek hullongása a váll mögött,
elhasznált játékszerek zajgása, tudatlanságuké,
véletlenszerűen fölbukkanó vizsla
a zuhanó fénynél gyorsabb futással
tör át bokrok homályán, évtizedeken,
viszti holt vadász nagybátyám lábához az elhajított botot;
egy őszi planéta hunyt szemmel,
ha elteszem télire, kotrom időbura alá
és zimankós éjjelen a fedelet hirtelen fölkapva
úgy nézek rá, mintha sohase láttam volna
s bizalmatlanul kérdezem: mi ez, ki tette ezt –
nincs válasz, s hogy visszatér-e a vizsla,
mielőtt elér a rohanvást süllyedő nap
a málladozó hátú fürdő vonalait
magába szippantó távoli dombok sötéttségét
és sajnálkozva alámerül – nem tudható,
s ha visszatér és kitetszik minden részlet,
ha megvan, sincs meg, a közök kihűlnek, sivár,
beszorítva a betonsávok közé kőris, ember –
utóbbi ültében is vizslaként; siess,
vidd és hozd, a láthatatlan szálat
patetikus futásod nyulacska-göggel gombolyítsa.

LÁTKÉP

Gördülsz a peremen, téli tűzgolyó,
és végigsöpröd sugaraiddal, megérinted
az ejtett vállú Földet,
a sötétségből előgörnyedő hát hegyeit.

Függönyömmön galambcsapat árnya röppen,
ilyen a reggel a barlangos házból, s mint
összedrótozott fogaim az elhunyt éjszaka
szájában, kattog tompán a semleges idő,

reng a meggyötört lapockák völgye
mély felindulástól, történnek dolgok,
loholnak népek hátracsapott füllel,
sarkuk közt négy égtájra süvítő ösvény,

a hideg világosságban lepattogzott gombokat
kopasz nyakú madarak kapdossák föl –
eltelt egy nap megint.

SUTTOGÁSOK ADY ENDRE ÉJSZAKÁJÁBAN: TEGNAP ÉS MA

vakügetésben holdasan
áthalad előttem hatalmasan
trombitás angyal nem kíséri
köpenye szárnyal külön a kalapja
tölgyfatönk-test sziklafő-moraj kezelői

lásd a lovast ha láthatsz
részegen sugdosott a folyó
locsogott lucskosan gázoljunk benne jó
felhőárnyékos szeme fehérje kékeresen
márgás szántásokon csörömpöl gőzőse
leskelődünk hallgatózom telik évre év
gramofondivat dúl dallamra éhes provincián

suttogásomat meg nem hallja elfoglalt
könyökével betaszít kabátja ujjával elsodor
morzsalékot márványasztalról szétfúj lesöpör
csapkod maga körül esernyővel tulipánt lefejez
betántorog a méhes ajtaján
súlyosan alszik kőporos álmában újra áthalad
rossz ujjasként kék eget kanyarít vállára
viselkedik boltozatosan égi testet ölel fázik

itt láthatod átvonulni a szutykos városon
földbarna arca fenyeget a bűzpiac és
aranyvicsorgás szörnyei egerésznek itt
koszlott papundekli-bőröndje mellett áll és
nyakkendősen várakozik a pályaudvaron
térde fényes és véres

elborzaszt suttogom áhítatosan játékos úr
hazárdőr fennhéjázását tudva suhogtató
rekedt hajókürt-őrjöngések körös-körül
az irracionális kesztyűnek itt korpaszaga van
hátát üres szék hattyúnyakának döntheti

(1981)

*

plakátözönben tébolyító zörejek
nincs helye itt semmi suttogásnak
kitódul bentről a régi vég és elvész
papundekli-bőröndjéről megismerem

megint odébb állsz ős-beszédes
patentjeidtől a diszk mosolya ment
kattog sínjén valami vonat vagy mi

távolodások tovább fátum heve szerint
e tájon rikoltó hordák farkukat
felcsapva futnak ki égő tetők alól

most mi legyen? a vadonatúj kéz
avíttasan remeg és üresen kérlel a szív:
kalapozás a létezés előtt vakon

avagy kezdő koldusok a képzelt jövőnek
odavetve vagyunk mint hideg étek
agyunk mohó szecskavágó zengene mit
ahogy ellovan mint ferde sáv az idő

(1995)

ÜVEGGYÖNGYJÁTÉK

A ma-dermedett fekete rigók ügyében

T. D.-nek, B. P.-nek, Immanuel Kantnak és Bárki Másnak

Egy dermedettet én is láttam, ment hasig
a hóban, feketedett; s egyet a kukák
megett, rongyok alatt, egyet a buszmegállóval
szemközt, fal tövében, zsákba csavart párhónapost
és kéregető anyját; és ráakaszkodott a fiamra
egy kidobott eb, mert a túlkölő autók
kerekei közül, ahol a réműlettől dermedetten
legyökerezett, kiszabadította; és tudom, hogy a
lakótelepi játszótéren egy levágott női fejet ... és stb.,
ó, mindennapos ez, meg a háritása vagy a fölvétele,
ingerek és elfojtások, mert szembekerül az ember vele,
tele van ezzel a tele, tavasza, fölvirrad rá a vak
teszem-veszemség koldus árnya, szívre s vállra száll,
s már nem rigó, nem is madár, nem is
álom, és ha verssé szublimálom, az se jó;
gurul velünk a füves, fázós, izzadós golyó,
billeg a mérleg: csak szöveg a vers, és amit
visszanyelsz, amit nem tudsz kimondani, csak
az az igazi, retorikán túli, keserű csomó, dehogy
gordiuszi... Egy üveggyöngyjáték Internetjén
kopogjam ki csőrömmel,
hogyan nincs kód? –
de ha nincsen, ez a nincs sincs, csak a nyögés, csak a
héja, csak a füstje, csak a pora, csak a habogó,
hüppögő, hangtalan hangokig vetkező semmiség
alkalmi, betűs társaimnak, és hát Bárki Másnak,
mert az itt van,
mint a hiány, mint a megfejtetlen fájdalom, szóban élés,
mint állat-, ember-, álom-képek és képzések,

talán lét-rések létrákkal az ólombakancsosnak,
írott és olvasott zene: egyre megy, hasig a hóban;
valamiként már mind-mind dermedetten?
olvasatlan betűk egy szemétre hányt iskolásfüzetben?
vagy az öregedés képzelt s valódi máza, mint a jég?
a pénztárgépek csattogásában kotkodácsoló jövő,
ahogy fölijeszti az idegenség-érzet
mindig ugrásra készen lapuló ordasát bennem
és vicsorogni kényszerít, futni, undorodni?
lehet, nem tudom; én mostanában verseimet ecsettel
festem papírra, fára, játszom át, mintha menteném
lelkeiket, egy-egy sort, ami végleg megkapott,
s ahogy a kimarjult lapot tapogatom,
hogyan van-e, fényesre pucolt sárcipők
arcforma lenyomataira ismernek ujjaim.

Sötétfehér

AHOGY

ahogy az üres kristályvizes üvegek állnak
és besüt jobbról ferdén a nap melege elér
akkor nem kérdezni legbelül sem hogy ki az
bár nincs neve sejti sőt tudja mit nyelv nem
és kép nem csak látszik vagy hallani egyre
a falban kotog fülben gyöngyözni föl mint
keskeny pohárban az ásványi lélek léghajói
vagy sírás a dolgok zajtalan éjének olaja
öröme – aztán keresztül e kifundált léken
brutális bakancsaikkal bezúdulnak szakállas
zsoldosok és kieresztik tömlőforma hasukat
a kátrányos lé bugyogva árad mind menekülünk

ÁTIZZADT ZAKÓK

ahogy a napok fölvezetett vére kicsordul s le
a padlóra kiáztatlan gödörbe csöppen hallani a
megnyúzott versenyző sikolyát vas-gumi csókot
rémült fékpofák ahogy elfüstölögnek látni este
az elszíneződést e nagybeteg város kék sebeit
csigavonalban fölszálló műcsőröket van-e ér-
telme még a szenvedésnek? az átizzadt zakóknak
kivörösödve az örökös nekifutástól fújtatsz
helikopter-horpasztotta levegőkocka hápog rád
ahogy haladsz le rézsút a föld alá dübörgésbe
papundekliből kiálló árnyak a társak nincs
szó szemrehányás hogy ki tette ezt velünk szárad
a nyúzádek szögre kiakasztva apollói szabászat

AZ ÁTHATOLHATATLAN

ahogy egy lépcsőházban a piszkos falak
közt liftzúgásra várva állsz hol még
sohasem álltál vagy igen mert ismerős
riadalom rohan rád és kinn az epesárga
napsütés csenevész kévéi zörögnek magtalan
meleg zsibbadás szorítja a várost elektronikus
április kapkod tárt tenyerével a fűtőgető
völgyekbe de föl semmit se markol szétcsap
megtartani képtelen mit is és miért ó miért
röpül és vinnyog a gyűlevész hulladék vakon
vágódik ahogy állsz ott itt én még sohasem
dehogynem a falnak kívülről ahogy meteoritként
ütődik tok doboz héj csont műcafat-ostrom
ezt ki dobálja ránk miféle népség zökken a
lift ahogy benn vagy indul – áthatolhatatlan

PROKRUSZTÉSZHEZ

itt lenni belépni szállást
kérni kapni elfogadni
és megaludni közt tért be
itt lenni belefeküdni kény-
szerülni nyúlni-zsugorodni
vagy vékonyodni-vastagodni
mert van készség viszonzásra
itt lenni alámerülni le-
pusztulni kisodródni és
elhányódni kontár kezek
szerint sötét zuhanás
statisztikájába tékozolni
statikám kényes váltásait
ily vendégség ennyire ha-
nyag anyagtrancsírozás ezt
nem vártam ennél szebb
rendszerelemzést reméltem
itt lenni itt de nem abban
nem azzal ezen mi marad így
énem botor bizonytalan hé-
jaiból mag még vagy heg csak
már var vér seb lyuk

TELEX

Istenarcunk elroncsolódik
hosszú balszerencse közt,
hályogos fény matatja, nincs
megállás, süllyesztő csak, sár a
történetünk, megy alá, még alá,
nincs kétely, nincs hová,
nincs szó, csak telefax, telex;
bornírt gyötrelem szedi szét
a hajdan ragyogó főket,
visszafelé is elorozza,
talpuk alól kifut ama palló
s nincs mód nem zuhanni velük,
mert jobb részükkel volt jobb
részed egy, mert ótvaros, vagy
édes ráfogások bűbája, de hurkolt,
most kaparhatod, tömheted füled;
vicsorogva forogsz el, mindig el,
belerémülsz: ez is hát? mi ez?
és örül az alja, közepe vakog,
odvából belső kínja kiordít,
régi gyűlölség mérge megérik újra,
árokba váj ostoba árkot vérig;
szólj, cibálj, sikíts akár: *nemet!*
De nincs szó, csak telex.

URA FAKÓ

Derékig meztelen sapkás ember
sárga ceruzájára dől, asztala,
széke fehér, a fény is az, csu-
pasz, csernobili fogsor; kiberet-
vált árnyak fekete vasakkal várnak
a sarkon – tűnődik a sárga ceruza
s ura, a fakó eb, fusson-e, vo-
nyítson-e; ír; arcán a pír nem
a rózsásujjú tükrözése, más fes-
téktől sötétedik egészen el s
kockáztatva a meglelt vacogással,
dünnyög, mint dunnában a hideg,
hogy micsoda idő, vak csodák hevé-
ben mi meg nem esett még, az a
szerencse puszta kénye végett (vagy
isteni oltalomból?); s fut a
fakó, porzik a szán, szűkül az eb,
a kánikula fata morganája most
megtörténik, végestelen végig a
határukat vesztett térségeken
hordják e hordák magtalan nyűveik
dühét, szerteszórják –
s retteg a sárga ceruza, ura fakó.

ÚT, GÉMEKKEL

A száguldástól mocskos vonatablak
alumínium keretében, mint mozgókép
fordul el s tűnik a bodzaliget;
ifjú katonák hánynak, a WC vörös
lámpája repedt; kilenc ágbogas
cigány a kalauz szőke szakállát
tépázza; utazunk; szemben négy
alvó fej, az alagút fényollója
néma csattanással vágja le törzsüket,
aztán kiérünk: hova is? cuppanva húz
el az expressz, sebességünk hozzá
képest megkétszereződik, versenyre
kelünk; egy hang ekkor: „Két gém röpül
étlen-szomjan a sivatag fölött már
három nap, három éjszaka”; minden
esetleges zuhanás emléke ott suhog
a Medárd-napi eső függőlegeseiben,
parlagon hagyott földek, kisült
napraforgótáblák gerincét a nedvesség
rongyai súrolják; „Az egyik gém nem
bírja tovább, lezuhan”; flippercsengetés;
az állomásbódé fehér tábláján a név
mint jelenés: ERCSI; a farkasvakság
szürke sávjában vagyunk, agyunk
fél és fáj, a táj filmforma felhői
alacsonyan úsznak: úri erődök; fél nyolc;
a rejtvényt fejtő fiú fülében fémkarika;
„Erre megszólal a másik gém” s bevág-
tatunk az alkonyi lakódobozok városába,
ujjunk a gombon, már késő; GAME OVER.

BEZUHANVA AJTÓSTÓL

Bezuhanva ajtóstól ide, megtörve, kiszö-
gelt denevérek mellé vágódva, ránk
omolva ládák, bútorok, népek, gerendák,
csákány, nyúl bőr

– kiszáradt-hordó-éjek

nyiladékaiban kilúgozott és betáplált hó-
lapátolók zöld fütytyögetőkkel, segítsé-
gért pittyegő-villogó műszemek-szá-
jak automata özöne, széteszkábált
közeink árva jajongásával, hanyatt;
kátrányba halt porcelán hátrasok alatt
a megkötözött, széthasadt imitátorok
képpé jegesült pépkeverői, e vakonszülők,
ontják a sötétségbe mágnes-mintáikat;
minden itt van, megvan, tudod, le nem
rázhatod, el nem titkolhatod, felejtethed

– vagy mégis? Ó, föltápasz-
kodó szortírozás, megszabadulás töme-
günk bornírt bagzásától, ólom és lom
szent szétválogatása, halaszthatatlan
kivackolódásunk sírós hajnala.

MINT FUTÓ HASONLAT

Mint héjatlan létező,
    ki a meleg kockáit csörgeti, porba ír,
mint kósza edény,
    ha ebvonítás köröz éhes ajkain,
mint néma kérdés,
    ha papírmézőn alkonyfényt tekercsel,
mint futó hasonlat
    egy merev éj faragott oszlopára csavarintva,
mint villamos nyiszorgását
hallgató langyos kavics, ahogy a Bábelt
álmodó óriásdaruk csontlábainak tövéből föltekint.

A JÖVEVÉNY

Kettőkor (éjjel) érkezett,
aludt a hegy, álmában mély
buggyanások lökődtek elő,
oda tartott; nem lépett vagy röpült;
bódult nedvei; rongyokból kivillant,
zizegett, az üveget súrolta drótszerű
sövény és repedezett felhám;
dallamokkal átfurkált test,
úttalanul áttűnő sietősen –
már neszei sem szűrődtek be,
zöld ágak harmatozása; valaha
mekkora alvó voltam pedig,
álomtalanul elsötétülő vagy
szárnyaimmal repeső, vad utas,
ahogy hasmánt suhantam, alig
érintve szőlőhegyek kékjét és
nyárfatornyot; nyugodj, jövevény.

A KIVÉNHEDT KAPUSOK

Míg fakóra mosott uniformisát az égbolt
szétteríti, idelenn sírás itat gyámoltalan
füveket. Sáros a Föld hasa. A Lég fölfuvalkodott
szellemei árnyékre vetődnek, kivénhedt kapusok;
megveregeti vállukat egy kimondhatatlan tréner,
és ők lefutnak sántítva, eltűnnek rongyos
jelmezeik az öltözők, zuhanyozók folyosóin;
taps és fütty száll, stadionhördülések, vérszag;
mint sebes nyelv összezárt szájban, sajognak
a kiszolgált időből vissza kacska történeteik,
hogymegmagyarázzák... mit? És kinek?
Nevetünk elnézően, mintha értenénk; igyekezetük
heve hideg lábunkat melegíti, holott
a hegyes orral meszelt kapufélfa élének zuhanók,
kezük közt bőrgolyótlan, zizegő ürességgel,
azok is, nem mi vagyunk? S minden kitérő oda visz.

SÖTÉTFEHÉR

Sötétfehér és újra jön,
sávokban, titkos közökön
oson, várományosa vagyok.
A világtenyér sebes, üres.
Se akol nincs, se karám,
mentolos lehet fújja rám
egykori tanítókisasszonyom,
hónalja naftalin,
cipője sarka holt ezüst,
fekete kabátja szárnya
söpri a trágyás földet,
porzik tőle fehér sötétség.
Leveti ingét sok suta test
és fut, zajtalan zenét vél.
Így tesz minden, vagy így
gondolható: keveredések
konyhája; gőzök, roncs gigák
hörögnek kitalált falban,
téglák rózsaszín ínyére
a semmi szenes habja tapad.
Magad kovásza, szavak úzóje,
mint a fű zöldje: lennél.
Lenn a suttogás van, alvás,
zajlás az érkezőben, nézés
hunyt szemháj-homályba;
hallani, vas koccan kövön,
kopog kiálló csontokon;
zizegve a szakadáshoz ér
valami ujj, vak vándoralakzat;
csöndje sötétfehér és mohos
faedényekbe öntve vár,
megcsípte már a fagy:
fölé hajolsz, figyelsz, újra jön.

MEDDŐHÁNYÓ

Visszatérek ehhez: délután, ahogy
kinéztem, szöszösen finomkodó,
verébfej-forma pelyhekben zizegni
kezdett a hó; szégyenlősen a hegy
hullamerevsége beleoldódott a csend
hasába, szürke tömege a télnek
szétterült, az égi-földi fehérség
sötétjében kiegyenlítődőtt, este lett,
szép, szinte édes – ehhez visszatérek,
gondoltam akkor, a hótalan napokból,
mázsás szürkéségből majd ide vetődöm
át, ide... ezt elteszem. Így voltam
– előre – ravasz, de ez is... ez is mikor volt
már? Egy másik évben, században talán.
Idők terekkel most roncsként össze-
csúsznak. Múltjaim fokain is eltévedek,
történetem univerzumát belenagyolja
masszájába a tükörmaszkos olvasztár.
Nincs név, nincs hely, hiány sincsen.
Füstöl a meddőre hányt isten, ódalog
a létező, vissza hova térjen?

Egyszer régen, még 1991-ben, álltam a Várfok utcán, a posta mögött, és vártam a 21-es autóbuszra. Öreg nő hangja duruzsolt mögöttem, és duruzsolt üresjáratban a busz motorja, füttyögött az északi szél, ahogy a Moszkva tér felől megérkezett és elrohant mellettünk – ő előbb felér a hegyre, gondoltam. A duruzsoló női hangra dörmögő férfié válaszolt, hogy „Ércsél meg, Riza!” – összerementem, az istenért; megütött a név, ahogy vártunk ott az indulásra, nem olyan gyakori, nekem meg egyetlen, a pusztai iskolában jártam Riza tanítókisasszonyhoz, tőle tanultam olvasni, neki írtam első sormintáimat és fogalmazásaimat az irkámba; a várakozó busz duruzsoló csendjében meghallottam újra az ő éneklő hangját, és akkor már látnom sem volt nehéz a vénkisasszony bodorított, ősz haját a téli Moszkva tér szelében; le-föl járkált komótosan, bokáján pántos cipő, cérnazokni; ütemre lépett, át az időn, 44-ből 91-be, a szalmasárga iskolapadok és a busz között ide-oda, majd megállt, irkámba hajolt: mit csinálsz te itt, édes gyerekem? Már ment a busz. Balra, a vár fölé emelkedő torony sisakján alkonyfény csúszkált, mögötte lilászöld felhők roncsai heverték... S Rizácska azóta újra meg újra jön a sötétfehér sávban, ismételteti velem a régi jeleneteket, démonikus külsőt öltve riogat vagy biztat: csak bátran, kisfiam, és én meghallom, kitalálom, elfogadom, belekeverem a folytatólagos történetbe.

TARTOMÁNYOK SEJTELME

Ahogy a szél húzogatja kifakult ujjait:
feji a májusi lég láthatatlan tögyét vagy
foghíjas gereblyeként neki-nekilódul (s közben
a sístergő fű és a lombok is mintha égnének
vagy tengerfelszín módjára fodrozódnának)

madárfütyty-kacskaringók bukdosnak le-föl vagy
más irányzék szerint áradnak s az időjárás-
jelentések esti térképeinél brutálisabb jóslatok
edényeit tölti színültig és loccsantja túl
megrágott peremeiken egy erő: mintha zöld
rozsszálon szípkázna most nedveket vagy
édes port, puha zajcsatornában siklana szán,
és fülemen át ragadnának agyam filmjére képek,

vagy a gépek és népek hörgő özönében hal
lennék, hegyi Karabah és Mosztár katlanában
pörzsölt, világ vadonában kúszó-szökő nyomorult,
egy képregény héjába cementezett árnyék-szörny
sebeitől viszkető, eleség a század vályúiban;

mindezt ki írja vagy diktálja s hova tart?
a magam részét is, saját fényemet, bár vissza-
verődés legyen az vagy leskelődés a homály
köldöke mögül, kitalált, megálmodott –
hogyan viseljem? Belevész!

Mesterséges állat-
száj-vonulatok milliók vállát fordítják el egy
más tájék mintázata szerint, melyről fogalmunk
sem lehet, s bár a mi művünk, idegen, csikorog,
szomorúnak sem mondható; nincsenek szavaink,
csak a tartományok sejtelve, honnan nem tért
meg lovon, csónakon, sem képként: utazó.

KÁSA

Vakvarjú látja: tűzpiramis a világ.
Mint kirakatba dömpert a követ, zúdít
és ürít, meg sem emészt, csak elejt,
átesik gigán, bendőn, bélén:
dolog, isten, párapólya éji füvek;
és összeszorít az omlás madárszívét,
kalapos arcot, a hegyi szellemek és
a szél kezeit, hó és zaj száguldását,
csinál belőle kását;

vak s világtalan

egymásba dőlve;
dömpert;
vizenyős fény
s roszogó hangok: világrágás-remegés;
része vagy.

Vakvarjú károg,

a kékre kalapált bádorgolozat alatt
fölmeredő antennák tenyeréből zabál,
füle mögött szuperszonikus vadász húz
gézcsíkot; mint vén kokott, hobbant
szakács: a lenti fortyogásba mered.

A magyar gyerekmondóka vak varjúcskája és az angol költő (Ted Hughes) varjúja egyként benne van az én KÁSA-gyártóban, a Vörös Rébéről nem is szólva, de elsősorban a szomszéd ház parabola-antennáján üldögélő varjú van benne a versben: ül ott évről évre és károg, telekrárogja a világhíreket, hogy csupa borzalom ömöljön ránk, információra éhes, és a bezabált információ mennyiségének növekedésével egyre éhesebb, a techno-kultúra semmijébe sztrádán rohanó, ezredvégi emberekre. A tudatunkba ömlik a kása, a zsigerekig hat, s átrágni magunkat, mert a kása is mi vagyunk, reménytelen...

MOSZTÁR

Mosztárra ébredtem ma megint,
még tartott a szeptember éj,
százak úsztak lenn, a hídról
azt is láttam, ki halott, ki,
mind már, mind, mert mutogat-
ják hideglelős ládák falára
kivetítve a képzeletet csúfoló
képeket, ahogy villanások
hasítanak a város méhéig és
megszülik a halottakat,

hallgatlak, és te
ezt suttogod nekem, szeptember;
tücskeid zengésében is ezt
ritmizálsz? míg távoli torok-
hangokon a hegy alvó madarai
és kutyái ijedeznek, te el-
játszol vakon a csillagok közt
szálló fémhajóval és kiszámolod
a világ dolgait:

ez fény, ez
hang, ez részecske, ezt látom,
az rám lehel, itt matat, két fű-
szál keresztjén tűnik, volt és
van állkapcsa bekattan, fél
minden éjszakai hajós, kalóz-
kéjenc vagy ifjú bolyongó:
mivé leszel?

Villanysütötte
házfal előtt fekete fenyő;
a „nélkülem” és a „külön” festett
szalmaszálon kifújt buborék,
ma nem röpteti gondolataimat,

zűmmög a kertben, mint alvásból
kivetett bogár, elvakulva köröz,

ma gyöngyöző szerelmi áriáid
meghallatlanul enyésznek el
a hajnal suhogó univerzumában,
ott tajtékzol a mélyben, az a
vértől nehéz folyó vagy édes
szeptember éj, hajósaidd az
ösvényt elvélve sodródni, roncs
dől, izzanak kínban az agyba lőtt
elektródák s jajgatva közlik a
város nevét: Mosztár, Mosztár.

A MOSZTÁR-t 1994-ben felolvastam a televízió karácsony esti versműsorában, amelynek összeállítója, szerkesztője is voltam. A vers előtt elmondtam, hogy Mosztár nekem előbb Csontváry-kép volt, aztán – 1967-ben – az Adriához vezető út egyik állomása, délszaki mese, a sétalovaglás belső tájainak kivetülése, ahol a hetvenes években rendre megfordultam a családommal, s az ott töltött hetek mindig a létezés mélyáramaiba merítettek, a létező világ boldogságaiba vezettek. A vers zárószavai után a képernyőn látható volt a híd szétlövését megörökítő amatőr film, közben Bach-zene szólt, a lányom játszott fuvolán. Szép volt, megrendítő, nemes, személyesen konkrét és általános érdekű – olyan kulturáltan korrekt, vagy talán több, hiszen a Bach-zene és a tank ágyújának hangja együtt a leomló híd rettenetes látványával és a Csontváry-képpel szinte zsigerekig hatóan tapadt a vershez, és rögzítette, formába foglalta az iszonyatot, az ember ostoba gonoszságának tényeit – s a kultúra, a művészet ellenérveinek hiábavalóságát.

ILYEN IDŐ

Az éjszakai vonatablak filmjére
csúszómászó csíkokat csal az eső,
fénylucokban tátott raktárházak
és vagon-sziluettek tántorognak át,
lámpák csápolva elforgó csillagai
sehova nem mutatnak; por és pára
pohos mocska, sikongó sötétség
ellenkező irányból zuhog, fél
a fölnyitott, bőr mögötti táj,
nádasok csupasz idegvégződése; i
zsigerország vak fantom-kényszere
föltápaszkodik, megtorpan, vas-
tenyerekkel sújt a sínre, fogamig;
dömperek dühe ürít a vén mihaszna
gyomrába betont, halj meg, folyó,
száradjatok ki mind, élőhelyek,
ez ilyen idő, idült idiótáké –
s a miénk, boldogító utaink ki-
ágazódnak és zöld rügyekkel, sárga
levelekkel visszatérnek: a történe-
teink; füstkígyókat húz most az év,
fut kinn, benyúl, rám tapad, le-
szakad november; kaucsuk recseg,
tülekvő árnyragadványok; fekete
fóliabelek lobognak a peronon
hagyott bálákon; vissza nem tér
ide soha, senki; sarkaiból kidől.

ELALVÁS ELŐTTI

Mindent hallok, úgy alszom el:
a fölötti lakásból kiömlő film
robbanásait, lihegő nőket, vízmorajt,
alatti odúból a némaságot, autók
riasztóit közel és távol, csaholókat,
falban szivárgó emlékeket, anyám
füstfejú látogatóit, rézsút jönnek le
és be, oldalazva, ormótlan puskák,
s talán a világegyetem süketségét,
Istenét is, ahogy Babits hallotta
s könyörgött, agyam

elalvás előtti homályában

kristálydarabkák tűzijátéka, pazar
detektor búvöl, érzékeim borotvaélei
úgy vágják össze a szertenyargaló
képsorokat, hogy fülemmel lássak
zenéket és együtt áramló formációkat:
fürtekben érnek;

Ősz van,

gyümölcsseink értelme keserű mag,
fölhasad és zizegve kiszóródik
a meddő platókra, kőcsizmák elé.

EZÜSTSZEGÉLYES

A márciusi napra kiültem (egy vers első sorába), jöhettek hangok, ízek, illatok s ti ezüstszegélyes, belső holdaktól izzó barlangi képek, hogy sugarakkal a jelent átdöfjétek s adjatok egy talpnyi alapzatot – így szóltam ott, a sor néma terében, s hunyt szemmel, ahogy ültem s néztem a szemhéjamon átfénylő homály absztrakt káoszát, tudni véltem, hogy hangok, ízek, illatok és ezüstszegélyes képek áramlása egy vers testében alakra lelve mit beszél, ijedten érteni, hogy rám bízta magát és velem van ez a sötét fehérség; szép kis ajándék! fülem alól, a meredek lejtőn verejtékcsopp indult le kínban, tűzött a sugárlyukas pajzson át; délben a hegy alig duzzadó orgonái közt, a nyíresnél kószáltam süppedős kábaságban, zörgött gyorsan iramló feketerigótól szemetes bokoralj, távolról hallatszott ostromgép döndülése, egy légkalapács véste a hegy túlsó oldalát vagy tankból lőtték Dubrovnikot megint – ezek akkor mind ott voltak; méricskéltem: mennyire futja, mi hova ér, ha mondani kell, az ezüstszegély – és kell-e? gurultak le a viszkető golyók, mintha előre eskü-bált dramaturgia szerint; ha most megszakítom a játszmat: bevégezem vagy föladam?

KAMION

hüllőhátú kamionok
a téli hajnal iszapjában –
vonatablakból nézem halnak
a síkon körben kábán földi
hazák gyulladt szemhéj az ég
sodródik ferdén sötét varjúsereg
fehérre meszelt futballkapu mint
nem e világi bejárat kering elő
vaskerek vet véget az éjnek
a köhögő világűr szemcséi hé-
jamra maradék hajamra hullnak
hírek Szarajevó blokád
kivágtatnak az új nap kivágatai
ezüstös kásában szörtyög a kamion
hasmánt dagad háta ködöl
elől vérzik hátul füstöl fél
fekete kamionba zárva romlik
hús és vas torlódik megfarol
nincs alkonyi nap- és villanyfény-
festészet nincs vízesés Jajce
Mosztár robogás van égő
rakománnyal toronyiránt de
nincs torony vinnyog kínjában
a kamion mint csupasz térdeit
összeverő bolond belső rekeszeiből
megkövesült árnyak dőlnek ki és
darabos ürülékként alá
mi mind kamion mind benn
nyom lök fúl váj és fú
egyetlen vak kamionban

ANNA ÉHE

Éhed, Anna, világ reménye:
mélye,
fénye,
útja,
kútja –
éhe a soha nem volt égnek,
ribizli bokrok álmában alvó
rigós derengésnek,
éhe a dobogásban hangzó
lobogásnak,
egy sóhaj –
veled sír és benned nő,
ring a kozmikus esztendő,
perdül a rokka, megfonják,
párkányon, parton áthúzzák
a párkák
a szálat –
ujjaik alól hosszan fut ki
most
a len-, a gyapjú- és a kender-
rost,
tőled tanul örülni isten, ember:
mind kezdő,
ring a kozmikus föld-teknő,
félünk,
élünk;
a Márvány utcán különben,
behabart, torkos ködökben,
hallod, a gépi csikorgás
kagylókon túli zaj-ország,
koponya-árnyak, korom hull,
sötétség térde elmozdul,

benn meg a belső ár csobog,
sodródunk onnan –
erre-e?
kiáltunk érted, érted-e?
érted-e vagy csak magunkért,
reped a ripők bőrmundér,
megkövült héjon rés szakad,
karéjt hasít a szó, szabad
átjárni,
nyílnak a dolgok pillái –
lányom
lánya,
Anna
hallja:
„Veled sír és benned nő,
ring a kozmikus esztendő.”

GYÖNGY, ANNÁNAK

„Gyöngyöm-böngyöm,
kis göröngyöm!” –
    anyád anyja
        szólít, Anna,
            így becéz,
duruzsol a száj, a szem és
    zeng a kéz-
        ha ő akarja,
bepólyál csupa bársonyba
    a hangja,
        nekem elhiheted,
        a ringatásban sincs
        nála
        tudósabb tündér,
        talányosabb dünnögő,
        boszorkányosabb
        gyöngyszemgörgető –
ti hárman: te, anyád és anyád anyja
vagytok a szívem ős-kalandja
s a magamfajta férfiember
dőzsölni se restell ezzel,
    mulat hangosan,
        idő árnyát varrja versbe,
        gyöngyöt fűz vagy
        fénnel foltoz,
        nyelvet ölt
és vár, hogy az öltés
        lábra keljen
        tüstént:
        most!

ANNÁVAL A HEGYEN

lépkedek Annával a hegyen s értem
hogy éppen azt játszom
aminek látszom
az áprilisi fényben
megyünk kéz a kézben
egy hároméves egy ötvenöt –
tapodják a guruló rögit
rokonok
sáljukat szél rojtozza
egyik lenéz a völgybe
szorítja ujját a hölgye
s míg a tavaszi kutyák csaholnak
ezek ott ketten mintha csolnak
utasai
próbálnak a földi hullámmásban
megállani –
itt a helyük
a város lenn a füstben
pokoli üstben fuldokló idő
homálya hull a fátyla beledermmed
egy istennő sírása reszket
az orgonabokorban
lőcslábú est biceg erre –
ne nézz Anna a szürkületre
nyugaton az ég sárga-lila tűzvész
könyökig érő kesztyűit mind ledobálta
s mint gyerekkoromban éjszaka
az erdei koromban neszező árnyak
és a kenderáztató partján égő pajta:
tudhatatlan!
hogyan szülessünk mássá e tavaszban
s mivé?

már itt a sötét
nincs neve sem eleje vége
valami kimondatlan akar
megszakadni véle
valami befejezetlen
nem tudom –
mennek a hegyi szűk úton
két bóklászó tavaszi
talpuk alatt gurul a rög
három ötvenöt

*Berzsenyivel
a Moszkván*

UTÓJÁTÉK A LÁNCHÍDNÁL

Lányi Andrásnak

Langyos eső mosdatta futtában a várost, éjszakai, dörrent az ég, s hogy elment a zivatar, a fönti mezőkről lenézett, mintha először, a telehold; a holt vasak és kövek szerteszét ragyogtak sötéten, hol álltam, leshelyemen; a Lánchídat most tolta vissza helyére az Alagútból a két Clark könnyeden.

Minden megtörtént már, utána vagyunk, gondoltam ott a nedves, éji csöndben, lenn a Duna is lassúdott, itt az idő, hogy szegény *Szekirvári* gróf megtérjen honába, átlábaljon a hídon s Haynau Aradra tartó lépteinek nyomát, a *kárókatonai diaréban* dús császár *Leibstuhlokkal* szegélyezett útját letörölje –

s már jöttek is, ő és a többiek, balladásan tolongtak elő ama lyukból mind, kiket szeretek és csodálok, mintha bálba, ördögszekéren, gomolyogva; Jókait véltem ott, Madách és Arany vonásait előderengeni; a rúdnál ő húzott, a *magyar, egy felkötelezett* tartomány tébolydába hullt sistergője, fejéből kiáll a pisztoly;

fény-árny-kalitka-kozmosz
gördül előre velük, képpé vékonyult hősök, álomlátta fők –

s tudtam, a híd alvó kőoroszlánjai közt úgy nyomulnak, olyan elszánással, akkora készüllettel, hogy bizonyos legyen: most majd sikerül, most átérhetnek, még egyszer megpróbálják, utószor, használhatnak talán, örvénylő nyugtalanságuk bennünk támasztékra lel, a drága Eötvös, fénylő Vörösmarty, és ő,

törzsének tragikusa; mit mondhatok, ha megszólítanak e kegyetlen *utilizáló*k, ha leshelyemről kilódít szellemük forgószele, és a bábész telehold alatt válaszolnom kell, mintha őt lennék,

holott véletlen informátor, ki ide keveredett az éji órán,
szabad-e az út? vonulhatnak-e? van-e kapocs? összekötő? tart-e?

Ó, gondoltam elborzadva, mert egyre közeledtek, hogy
ilyen véget kell érnetek, ti boldogtalanok, neurotikus ér-
lüktetések, kinkeservesek, szép álmodások árnyai: nincs
folytatás, szó onnan ide nem hallik, csak máz vetül
e hályogos őrzöngésre; időnk már kifut;

mohó süketfülek ékített
cimpáira rakódik az úrból kicsapó idegenség, mint mágneses dér;
más mederben tör sohasemvolt utat s nélkületek ez a totális kor,
a szabadon tenyésző önzés most viszi szét újra s tépi cafatokká
az embertestvériség európai utópiáit; más egység készül –

így tébolyogtam,
bölcselemek szalmáját vellázva agyamban s kaptatva az ő kör-
mondataik kivilágított szerpentinjén, s megindultam szótlanul
előttük, mentem át a víz fölött s középen megálltam ravaszul,
hogy részemet jelenésük gőzölgő indáiba fűzzem,

megengedve: némajátékomban,
akár fénytelen éjen a folyóban alvó falombok átszellemített arca,
ott lebeg valami édeni hajlandóság, hiszékeny énünk reménye,
hogy van avatás, lehetne, rajtunk múlik, még megtehető, s a partok
nem úsznak el végképp sehova, nem nyelsz el, kotyogó kőgiga,
nem a kályha mögött hallgatkozó ügynökök írják történeteinket,
nem vakogó alkatrész a nevünk, előregyártott, cserélhető –
jöjjetek hát!

s megfordultam a vastalpú évtizedektől dübögő
láncokon;

nem volt ott senki sem, a híd tárgyként alattam,
az éj körülöttem s lenn a víz alvilágba vesző szürkésége dermedt;

halottaink is elhagynak, vagy mi csörtetünk nélkülük tova,
gondoltam;

repedéseket láttam az égi panelen, valami tűz fénye
mutakozott, a hajnalé-e?

már fölszáradt az esőverte kő.

„Milyen kapcsolatot lát Széchenyi törekvése és a jelen között?” – valahogy így szólított meg egy pályázat 1991-ben (a legnagyobb magyar akkor már kezdett divatba jönni), s válaszom máris készen állt, ha nem is konfekcióként: semmilyen. Vershez azonban ennyi nem elég. Kellett hozzá egy írói esszé, amelynek szerzője nem a legnagyobbnak, hanem a *magyarnak* nevezte hősét. Kellett az itt következő szövegrészlet elkülönítése, ami valóban közelebb vitt, és Lányi András könyvének borítójára is fölkerült: „Furcsa a Lánchídon járni, olyan érzés, mintha kőből és vasból volna, miközben tudjuk, hogy metafora. Vajon nem azért tart meg bennünket mégis, és azért nem zuhanunk a mélységbe ott, ahol a két város közé egy alanyi költemény zárósora van kifeszítve, mert az egész országot ugyanaz a rögeszme, a Széchenyi Istváné tartotta meg magyarnak?” Írtam hát a verset 1991 őszén, szépen haladtam, érezni véltem, hogy jó nyomon vagyok, gépiratba tisztáztam az első 40-50 sort. Egyik délután magammal vittem egyetlen példányomat a bevásárlószatyorban, amit az autón hagytam egy percre, s feltehetőleg két arra kószáló ágrólszakadt elvitte. Nevetségesen ostobának, kicsúfoltnak és tehetetlennek éreztem magamat, s valahogy nyomorultul pitinek az egészszet. Megkíséreltem fejből leírni a szöveget – sanyarú volt az eredmény, s ahogy javígtattam, egyre szánalmasabb lett. Egy óriási vers, egy pályázaton első díjra esélyes műalkotás kétharmadát rabolták el tőlem, üvöltöttem némán, mert a veszteség szemmel láthatóan nőtt bennem és jelképes értelmet kapott. Napokig nyűglődtem, dühöngtem, aztán drasztikusan megszakítottam minden fantáziálást; vége, nincs, elrabolták, vigyék. Nem is kell. De egy verset nem olyan könnyű elrekkenten. Tudtam, hogy valahol megvan. Ha „kézirat nem ég el”, akkor meg sem rohad. Tíz nap múlva újra írni kezdtem a verset. Nem azt, ezt, ami itt olvasható.

ÁTMENET

Ki nem mar, kimarad,
ki nem mer, kimered,

ki nem már, az még csak,
ki nem még, az már mer,
ki már nem,
az mér már,
ki már mér, az nem még,

ki nem mar, kimered,
ki nem mer, kimarad,

kimered vagy kihagyod,
kimarad vagy kimerem,
kiméri vagy kivagyok,
kimégnem vagy kimár mer,

ki nem már, azt kiméred,
ki nem mér, azt kimarád.

Mer, már, mar, mér.

Ha por, ha pár, kapar.
Ha már kapar, hamar,
ha már kapor, hapor.

Márka, párka, rápa,
rapa, kapa, ara,
kara, kora – kor.

Amikor a kor a por,
akkor ahol, amikor.

Ki nem mar, kimarad.

VERSES PUBLICISZTIKA

Göncz Árpádnak, szeretettel

Úgy érzem,
bár e tetves szó-sivatag,
a szavakság
honi bércek alatt,
szakállas viceivel
meg-megríkat,
és ámulni sincs idő,
mert a kéznek
nyikorgó csizma-lába nő
és máris robog,
az édes homok
meg elpereg,
sorsunk kereket old,
fut a holt,
az élő
alól az út
mint foszló cérnaszál,
elillan,
csak a nincs van,
a túli, a talált:
szorítja, löki, szétszakítja
egyik dolog a másikat,
s így mindenik dekonstruált –
és mégis muszáj mondani,
szegény vers hallali
hójába csalni,
hogyan a hatalmi toaettek
képernyőképessége ugyan ijesztő,
s ha packázásuk, mint póre pánik,
ledobja cifra álruháit,

csak hebegünk,
miként esett ez meg velünk;
kivel?
de közéleti középszerűségeink,
a tegnap is oly felemásak,
e főzelék-ízű szájak,
ahogy rosszkedvük manírja
vagy demagóg patetikába
dermedt dühük
fallikusan kimered, ó!
talán-talán mégsem mindenható;
a pán-politika pántlikája
megköthető a tagon bokrétába,
de az csak az marad;
s én is,
azért ágálok itt,
az ember mondja önmagát,
mert nincs más,
kibújik minden bőrből az irkász.

ITT

S ha azt érzed,
itt nincs számodra hely,
itt semmivé fakult folt a térkép,
itt portársaid hüvelyei szerteszét nyiszorognak,
itt a senki borsója csörög cinikusan,
itt éremgyűjtés tölt, jég jaldít, távolgytat –
ha ezt érzed,

s fűledbe ér szűkülése a kopott éden kapuját
páncél-ököllel döngető katonáknak;
hagymázás árnyak tapogatnak, zsírkesztyűk
és viszketőség a vágy boltjaiból
s azt látod: a megvesztett ketrecek ajtaja tárva,
te ne menj, maradj, fordulj el –

hova fordulnál? sehova
itt ólom-hő huhog a fényben is, megfullaszt,
itt lecsupáltan a mezők lilioma rothad előre,
itt elpuskázuk égi szerencsénket,
a földi remegés meg, amit érzel, az a hely,
a nincs-van hely, a kétely, a mégis és megint,
hogy hova is fordulnál.

A NYÁR TRÉFÁI

Ez a nyár tréfás szerfölött (alatt),
merő tréfák hullatják
a szertől, valami vegytől
rozsdás lombjukat.
mert rájuk lehelt a lég –
a szegény Moszkva tér
megvasalt beleit újra kiszaggatják,
száradni fölakasztják,
kimérik, eladják,
ez a kiméra-vásár,
kiadós és busásan jövedelmez,
más kiadósok hiányosabb jelmez
mocskát öntik az adósokra,
semmi lakosok
mennek vele sokra,
vagina-sokk járja,
öklendő szomorúság a járda,
ez is a nyár tréfája,
járma,
tele a ráma
képpel,
vibrál a volt a vanban,
a jelen lakhatatlan,
fövetlen az étel,
a kétely és a kék kikészül,
észül észt ki ad?
nyelvet és elvet?
hideg hornó-lucsokban térdig,
a mandró előtt sötétlik
a holnap,
a Moszkva tér belei ráfonódnak,
érzi a ráfot, a stráfok

csíkosra festik;
mint sertések közt a pestis,
a belső üresség terjed,
a gerjedelmek arzenálja egyre nő,
kettőre a kő szikrázik,
háromra vak szavak szárnyalása
a kásahegy szellemeit kiszabadítja,
ez a nyitja a zárnak,
a bére:
létünk szabadesése – ha áthullunk egy más érába,
az is csak a nyár tréfája
vagy – meglehet –:
a nyelv játssza ezt veled?
az írás-sírás kuncogó kínjai
próbálnak a bűnbe bemártani?
ceruzád bakja ezért koslat?
ezért mondanak baleknek?
talpad alatt a villamos vasa szomjas,
kiégett kánikulák hevernek oldalt,
haladsz, hallod s látod:
világtalanok vesztik a világot –
egy szandál lépked itt,
rímeit visszanyeled,
a veszett fejsze nyele
jut újra neked,
mandró vagy, mikro,
jó, hogy nem negro
vagy csávó,
bugyborékol az aluljáró,
suttyog rád fickók damaszkuszi kése,
egy fiú,
kinek nincsen megfajtése,
egyedül ódöng,
azt hiszi, ő dönt,

azt hiszed, érted,
villog a lényeg,
rád pirít heve:
a bazári majom piros alfele,
tüköröd negatív délibábja,
s ez is a nyár tréfája,
kollektív horoszkóp,
ahogy a béljósok klipjeiben
örökös poroszlók
csörtetésétől úzve közeledik.

EGY NEJLONSZATYOR KIBORUL

ezek a teletömött nejlonzatyrok istenem
szekrények zugaiba szorulva
szerte a lakásban levelek iratok rajzok
fotók burjánzó dokumentumok behasadva
és átgyűrődve egymáson kazalnyi szöveg
kéziratok és nevek nevek nevek
és elutasítások hogy nem nem dehogy
a pimfek packázásai minduntalan
de barátok is bár elkeveredve
egy élőhely rétegei hát irodalom
a némán is csattogó évek
évtizedek törmelékei zúdulnak elő
és áradnak a kezem alá kérnek helyet
hogy elrendezzem szavuk csak ámulok
megnyílnak voltak és valók
ezüstlőn a meg nem születettek
görögnek együtt élők és holtak
vagy csak a dolgaik
foszló nyomaik
salakos táj
mint vize homokban a kéz játéka
milyen fullasztóan mulatságos rálátni
nem múlik semmi sem múlik el
ami megtörtént mind itt van
ahogy egy nejlonzatyor kiborul

FÉNYKÉPRE

Horgas Péternek

ezek még a hetvenes évek látom
tavaszi fények Kolozsváron is túl
egy alázuhanó völgyben Bretterékkal
néztünk le a vízre megtördelt fák közül
agyagos úton kapaszkodtunk föl
piros autónk a birkahodállynál maradt
nem látszik innen onnan
várj csak ez később volt már
a nyolcvanasokban B. halála után
meglehet az is itt van a képen
vágy és való völgyében elfutó
történetek
s a víz cikcakkos szélei a hideg
fehérség vigasztalan szépsége
tekintetüinktől világít lenn a sáros
parton imbolygó fák betűi régholt
könyvek lapjain áznak
a képzeletnél ragadósabb ködben
ezek már a kilencvenes évek látod
új halálok kapaszkodók másolatok
s a tépett képszélek szavaiban
mégsem a véletlen dadog velünk

BERZSENYIVEL A MOSZKVÁN

Egy félig kopasz,
alig nyúzott öszvér-pasas,
jó ötvenes és szandálos,
a szokott téren, a mi Moszkvánkon
most üget át
(vivát, vivát!);
fejében egy-egy kósza gondolat,
Berzsenyi-szavak robajlanak,
hogy mi most a szibarita?
rút magyar váz!
s előnti nyomban a tettvágy,
hajtaná heve valami placra,
hogy sziklaropogtatva
zengje:
a vakság korcsait elszórja,
hidd el, az idő,
undok viperafajzatok dúlják fel
benső tereid,
tündér szerencséd kénye hány-vet,
a reád szakadt szabadság:
hogy méred ki pályád?
Más az Atridák ragyogó dagályát
tarka pórázon mosolyogva nyögje,
s Tantalus-szájjal magas asztaloknál
üljön epedve,
én nem! –
így dűnnyög a poros augusztusi fényben,
fájó talpakon üget
a testbűdös völgyben, a mi Moszkvánkon,
Berzsenyivel bóklász,
és a kanikuláris hőben elfulladva,
érzi már, hogy megvan az ő placca,

most a poézis halott hattyúját,
ha porcelánból volna,
cserélhetné sorsjegyre
vagy pántlikára, hímzésre, pisztolyra;
csattogó vasak közt el-elégiázik,
hallgatja cigány Máriák
édes áriáit,
Brassóból egy aktatáskás urat,
ahogy konyharuhát árul;
ágrólszakadt – gondolja – mind, aki él,
lassan barnuló mogyorólevél;
s tudásunk, mégis, mire visz?
megjőzanít és összeegyesít?
Berzsenyi mondja Berzeviczyt?
mint kellene!
mert forr a világ bús tengere,
s ha kifut a kozmikus leves:
egyszerre illan semmivé
– óh, magyar! – mindenünk,
az ember mértéke ez –
némán így szaval,
és a lassan forgó tér
vadon tenyésző árnyaival
elkeveredik.

DÉK

Egy harisnyalábú,
hasas szalmabábu
sziszereg itt, a szél,
s közben a polcokról
a pokrócok mind le,
és szerte az éj
vak tavain úsznak,
partokon egy-egy polgár
mereng, harisnyás fej,
mert hasas szalmabábu
járkál itt rozsdás
kötőtűkkel és beleszúr,
hogyan kibe és mibe, ez
nem kérdés többé, nem,
mert kibevezéshez ész
nem kell, csak a pokróc,
az megvan, robban ránk,
ma mind megkapja,
hízik a tokban az akna,
a csónakok meg, az éj
vak tavain úszó sajkák,
az ágydeszka-tutajok sorra
léket kapnak, a lukon át
csak dől a dék, hánya-,
hulla-, mara-dék,
ez a rémület már,
ajtódeszkán egy cédula,
mint sikoltás lobog:
„faszok, fároszok,
ne fárasszatok”, egy
szalmabábu sziszereg itt,
szálkái köröm alatt,

és vak tavain az éjnek
fölpuffadt pokrócok
úsznak, nincs menedék –
ó, polgártárs,
tudd, ha a jégen
léket vágsz,
feljön a mélyből a dék,
és nincs haladék –
csak a lék, amit vágtál,
a lé, ami ömlik,
a lét, ahogy éled,
féled, fázod: a dék,
csak a dék szaka,
éjszaka dék.

ALULJÁRÓ

Ő,
az aluljáró,
lemegy önként,
énként alálebeg,
viszi le a lép
egy csón a csőbe,
le van húzva,
ő a huzat,
alatta szakadt műbőrhuzat,
körötte a lenti lét
lege fullasztó,
zöld vagon-vadon,
zománckék alvilági tájék,
csempés;
ez a lehangosabb
és legárvább,
nézi a többi lárvát,
lesz-e belőlük lepke odafönt?
idelent
a leg-ek a bűzbe lövik
az életösztön
piros patronjait,
petárdák
a képzelet palánkját,
mint a dárdák,
döngetik;
itt árulják az ősvalamit,
zseb és zsib táru-térül,
végül
réven és vámon
átzökken az álom,
ébredj, alvajáró,

ez itt az
aluljáró,
kapard a csodát,
mit édelegnél,
lenn vagy a legnél
nyíltan és vadul
múlja magát alul
az élet,
lidérces, lápos, képes képtelenség,
vásárolni tessék
világvédő eszmét
vagy bárminemű óvszert,
írt a hírre;
idomulj, lenti polgár,
nyomulj,
ha lejöttél a fáról –
bugyborékol az aluljáró.

GOLF-TOP

Egy úr megy ott,
bár mondjuk csak pasasnak,
mert léptei a tagnak,
ahogy csukái haladnak,
kissé ferde képet adnak
a járásról,
mintha ama fáról
most mászott volna le;
a krapek majomszerű,
és megy vele
egy kifosztott hegedű,
vagy csak a tokja,
hóna alatt fogja,
teniszütő vagy golfütő,
postarablónak gyorstüzelő;
talán zenész az ürge,
sálja kétrét tűrve,
két vége
a hátán lévő úrbe
lóg,
viszi, mint egy behemót,
cepli jártában,
fájó tudatában
a golfot,
és csöppet se boldog,
hogy a dolgok csak megesnek,
s a boltot nem ő zárja-nyitja,
be van tanítva,
örök alkalmazott,
a bőgőtokban, mit cepel,
berúgott hullá énekel
valami filmből,

a tok belseje filcből
van kivágva,
süt a nap, a medve fél,
árnyéka egész,
gazdáját visszazavarja,
emberünk zavarba' van,
ő van most, vagy nincsen,
az utcán és a filmen;
kiles a résen,
kitalál-e, ha kitalálták?
téli álmát ki alussza?
viszket a kérdés,
a viviszekció korrumpál,
nem több a soknál,
egy hegedűs, egy bőgős,
egy zokogós hontalan,
egy pörzsölt irodalmi perzsa,
morzsa-leső
szakadt, februári nagybeteg –
most ráomlik a szürkület
a szálló golfgolyóra,
s miként az infláció
ár-bér-ár spirálja,
a rémület a nyelvet földarálja,
a kín van kipingálva
itt,
hol a képlékeny lény megy,
a por miféle szőrű-szerű
fia,
atomragadvány,
valami hamari intolerancia,
filmből vagy filcből,
nézi a golfot,
a játék topon van,

a halottak hoppon maradnak,
a vesztesek álla felkopik,
a kongresszus tapsol,
a homok ég,
a hal belefullad,
a tokban a hulla énekel.

VÉG-ELŐ-DAL

Új év, mondom, utolsó évtized,
hallgatózom, mint vak, süket,
mint szökött majom,
cirkuszi vadászoknak préda,
mint kifűrészelt árny,
el ne oltsd a gyertyát,
rámolok, mint rossz raktáros,
nincs csöndje a hallgatáshoz,
sziszeg rá a kígyótorkú
év-elő –
első év, utolsó tized
a százból,
ahogy a semmi gégéjén aláfol,
a káosz kimondhatatlan álma –
az ember ágál
talpig bedeszkHzva,
körme alá szúr a tetves hideg,
fűteni kellene a Földet,
mert sebhelyei a fagytól fölrobbannak,
füstje nő a megvasalt hadaknak.
forr a lég,
lesz partraszállás,
vad kasír-masír megint,
kopírozott ötlet;
ama öbölnek már lőttek
s nem az angyalok ölnek
ott, mondom;
vég és elő van, vég-elő-dal,
vitézi vágás,
víg és vak velőkotorászás,
mert tél van, hideg, és a zömét
közrefogja kínjaival a télközép,

testetlen lyuk a zöme,
bornírt zöm,
mi közöm hozzá;
    válunk mindnyájan azzá,
    itt a csontreccs-rikkancs,
    dalom üszkébe pillants,
    a gép-nép pépje, mint ajakhab,
    kibuggyan,
égő zajgás vagyunk a bűzben,
évelő rettegés hajtásai, pajtás,
    a lét a tél,
    a széle szél,
    a hó a hó s én azt hiszem,
dalunkban dőre célt cibál
a történelmi karnevál tüzes lucska hull;
csokros babacipők, hova siettek?
irgalmatlanul izzad,
    amire azt mondjuk: a nemzet,
    foghíjas fésű folytatása,
    tálból kilottyant köleskása,
és szavaink, szavak, jaj-szavak.

A PIMFEK

A pimf, mert kampós,
beakad –
s mindig van kapás,
de: lerántanak a pimfek!
Lángolhatsz, fiam,
üszök leszel,
ha látsz egy pimfet.
Pimf pali csak rád legyint,
a legyek nyitott szemedre
szállnak.
Paff nő a pimfet megleli,
s lesz új pimfje a világnak.
Pimfekció!
Injekcióban terjed.
A pimfek, vigyázz,
nem pingvinek,
a pimf-világ a pimfet
dicsbe fonja –
ó,
megkezdődött a pimfakció.
A pimfprofil profitja,
persze, profikra épül,
frakciónk a prolikat
egy lyukon át kinézi,
s látja – aki látja –:
a pimf a pimfet bezabálja,
áll a beza bál,
forog, perforál a pimf;
más pimfek ezalatt
peregnek, mint a vakolat,
pökhendi piperéik árnya
a póre tűzfalra ég,

zúg a privát-vivát.
Bealkonyul mindenütt.
Hold van, nincs ezüst.
Pimf van, nem hasonlít.
Poharak alól is kimásznak a pimfek.
A sötétség nekik kalács.
Potommá híznak reggelig.
Mire megvirrad: nincs hely,
csak pimf közök,
póknak sem jó homály.

A HAJFODRÁSZNÁL

Mint ama versbéli vén kacér fia,
mikor eljön a hajfodrász tavasz,
elmegy a borbélyhoz, látja
a tükörben hökkenten magát –
hajához kövér nő hajol, testszaga
rádől, nehéz tornyai alól kiles,
ki ez? kérdi a képet, te vagy
az? ez lett belőled? „ez látszik!
a ráncnáló hatalma fennen!”
az olló meg cikázik, s hallja ám,
ez a szürke arcú látszat azt
mondja a nőnek: „ha nem nőnek fejem
búbján új hajak, talán a levágott,
fölös darabkákat...”; és hahotáznak;
e vakotás elmevillogásnál fényesebb
az ablakon besütő nap és a le-
vágásra odaült pasas fejének bel-
sejében fölremlő képmegnemfelelések:
a patetikus elem, a historiko-tragiko,
szemforgató hazug:
hadak és századok szava zúg,
partok és martok a vörös alkonyfény
hunytán elomolnak, a holnap!
miközben a résre nyitott
ajtón besettenkedő lég műfüsttől
fodros kötényével letörli arcát,
s nyakából a nyesedék sörtét
rózsaszín púderporba mártott
marokecsettől távolítja el a nő –
le van vágva a fej, kész ez a mű is,
áll és hunyorog, „viszlát, uram,
viszlát”, viszketnek a téglák, múlt

falban gyógyulatlan sebek; kezem
zsebembe cipzáravza én is távozom.

A minap is elment a hajfodrászhoz, s hallja ám, ahogy a nő a társaság úri tagjaival a koldusokról cserél eszmét és tapasztalatot: én nem adok, mondja a nő, én csak annak a szemüveges, kutyaival kéregetőnek adok; tudja? ott az aluljáróban! az a fekete kutya szemüveggel marhára tetszik nekem, hát nem? figyeljen, ott ül a kutya szemüveggel a pofáján és néz, a hapsin is fekete szemüveg, olyan kerek, tudja? mint a *Született gyilkosokban*, a vállán meg egy varjú, és az is néz, ezek mind néznek, egyenesen rám, ez meg van csinálva, nem? legalább kap valamit az ember, nem? én különben nem adok, de ennek a hapsinak adok, az a fekete kutya a szemüveggel marhajó, meg a varjú is marhajó, ezek be vannak tanulva, ülnek ott és néznek rám, amíg nem adok, ezek kinézik az emberből azt a húszast, nem? ez egy profi koldus, nem? előtte a kutya, vállán a madár, kutján a szemüveg, és a hapsin is szemüveg, éppen, mint a kutján, detto az a fazon! hát másnak én nem adok, de ezeknek adok, szerintem ez megéri, nem?

HŐ, HAL, SUGÁR

Mint a tél szutykos liliomai,
a városi kövekre kenve, fagyva,
foltokban még itt virít a hó;
jó takarónk se volt; a holt
hajnali hideg üvegén át fut
szemem filmezőjéből vissza,
ahogy rájátszom a papírra, fut
a tinta, mintha tudná: még mire
vagy kire; fonákra? színre sem.
Verébcsicsergés csöndet kapirgál.
Formában vagyok. Versben-e? Vagyunk.
Forgatnak nedvek, spirálok; agyam.
A masszából buzgón merek, elvégzem,
tétem megteszem-iszom, s látom:
alaki kegyelemben ég kommentárom,
valaki vezet, peng a lant, s alant
a hang sötéten: „az falt fel
s ma is az fal, ég alattad a magyar
aszfalt”, s hánytorognak árnyai.
Ez a választékos liliom tegnapi.
A rögzítési hajlam hány millió éves?
Hogy haladjunk, elég lesz annyi:
a hó sem fedte el, ami most szemér-
metlenül kitetszik. Eső szemerkél.
Fölenged lassan. Jön a köd, a hő.
A citromfa nő, az ablakos sarokban
virágzik s reggelre levelet ejt;
erre játszom, ide rejtem rímeit:
ablaküvegre karcolt halak talán
a hangok, csillámló képtelenség.
Átszúr a ködön báva sugár.

PAPÍRMENTE

A világ, mint hajzsírtól mázsás fekete kalap – gondoltam hajnalban bátran, még félálomban, persze. Ez a legjobb sáv a merszre. Meg a versre. Eső verte ablakom, döngölte szél, a kalap alatt hideg halak úsztak, igen, ez ilyen világlás volt, a homályban: elvtelen és néma tapogatás-tipográfia. Szövegkép. Menete, ahogy néztem a papíron, mentében öltött formát. Szavai a normát betartották. Lesz-e kilengés? – bűgött a kérdés, mint alvilági kaputelefon, vízbe fúlt hajókürt. Ha rossz hírt hoz, gondoltam, hajnalban csak akkor szól.

A kalap terében, alant, hol a haj kileng, ha hosszú, egy hang azt mondta: baj van. Kocsinkat mentében egy részeg összetörte és elment. Talán valami bosszú? A csattanásra fölriadtam. Füstölt a papír alattam. Éreztem, megünn, s nem könyvek által, oldalról és hátulról jönnek belénk. Kalapzsír csorog a fékből. Bevág a világ, a műszerek hideg halakat jeleznek. S nem vagyunk biztosítva. Sem a csont, sem a bádog. Nem érünk annyit, bár ez se biztos. Az álom állványzata ledől, szövegből a szögek, betűk és számok szanaszét gurulnak. A nullák? Igen, azok... Miért, te mire gondolsz? Hogy véd-e papírméntéd? Hogy mi történik, ha felöltötted, de a különbséget az átizzadt kalapszalag kopásában véled?

Ha fejed, mint hajlék, szavak háza: vak halak rémült halandzsája? Látható: a halas időkalap vállig rántva, halásza arctalan; ki az? Nem tudom. Fölbűg lentről a kaputelefon, az esőverte sáv.

Lemegyek. Lejjebb. Nézem a roncsot. Névjegy sehol. Hát elfeledte a kalapos, mellényes úrvezető. Vagy kilengett. Szándékosan. A pénzre ment, hogy el ne menjen a pénze, ezért ment el: lépett olajra. Valóra váltott. A világstruktúra hajtja ma erre, érzi bőrén a póre anyagi érdek nyomását, hallja a hangot – neki ezt súgja: „Hajts el. Állj odább.” Állok báván. Idébb. Tanácstalan vagyok. Tosnélküli, bízvesztett. A papírmellény elszakadt, nem tudom, hogy mit gondoljak, tegyek, hát csak mellényelek, nyúlok, a nyelet nem lelem és a szavakkal is elakadok. Gurulnak a nullák.

A VERS VAK LÉTRÁI

Ahogy ma éjjel félálomban kidugom kezem,
a körém barlangolt meleg teréből megérkezem
egy másik télbe, gyerekkori dunnák hava
hideg háttal domborul, derül; hova
innen már; kelek, kezem után onnan ide
ébredek, lámpám fénye az utat eltakarja;
az ember hideg karja árulkodik: ott volt, ott van,
holott: nem, mert a voltban: az egy másik kocka,
el van vetve, tévedés-e vagy sem, majd elválik,
vélem; élem: visznek a vers vak létrái, ennél
zöldebb vetést ma ki látott; a lángot szeresd,
légy romantikus, hallom, álmomban alszom; fél öt;
kinn a köd roncsait most vonszolják elszürkült
arccal félszárnyú hontalanok, még fekete a ház.

Éjféli mandarin

RAJZOLJÁK

Ez a feje búbján kopaszodó, kékülő
domb, ahogy várja – ülő helyzetben –
a napnyugtát, az első csillagot,
ez is én vagyok:

                                oldalról nézve rá,
az előszoba-tükörben vettem észre,
hogy a ráncok, keréknyom és futóárok,
rajzolják a homlokot, a halántékot,
szétkuszált vonalait;

s ahogy a gyerekkori porfelhőben
cammog az állatcsorda haza, száradó
füvek szaga száll,

                                s mint műfogak, légvágányokon
kattog az időfogat,

a bokrokba bújt szél arcai ijedt

                                közökön kilesnek: elmentek-e?

IDŐKARAMBOL

Valamikor szappanszagú nyakához térni,
futni pofonjai zajától, szélvédő szoknyája
mögé sáncolódni jó volt s lehetett; mikor?
már nem úgy tudható, mint a tegnapi vizespohár
hallgatása a kút kávéján, megbízhatóan áradt;
mégis, e sávok értelme kérgesebb formákban
ütközik most elő a szürkesség sikálta peremről,
honnan amúgy is lebillen minden, elnyeli a cet.

Még él, mert mi mást mondhatnék az apám kezének
hiányától évek óta süllyedő kertben, kiszáradt
fenyők lándzsái közt, mögötte lépegetve, a meg-
tántorodó testre és a demenciák talpa alól
kitüremkedő szellemfoszlányokra, ahogy idült képek
pattogzó fényébe vonnak: ülünk az omló házban és
ő pénzt tukmál rám, most hozta a postás, vedd el,
vagy autóban utazom vele, kényszerű Peer Gynt-e?
nem! de mi más, mert még ez már, időkarambol;
az ablak előtt elhibbanó világfilm kockáit egy
templomi freskó végítélet-giccsével elkeveri.

Mikor volt, mikor lesz, írom, a délutáni nap
árnyat vet papíromra, szó fogja be vagy csak
a festék; szégyen-e, ha egyre áttetszőbb lesz,
zavarosabb, ahogy távolodunk, méz és vakolat,
s hideg bőrükkel a kozmikus téglák, közeledünk.

SZŐLŐSZEM

a fekete szőlő ősze ez
öreg lugas vesszőin átnyúl
rángatja vonóját a szél
sötét sikoltozik

a tőkék most kaptak észbe
mi volt a parancs
tíz éve halott apám
fogcsikorgatós akarása édesül

a hamvas bogyók
ahogy elroppannak számban
egy föltehetőleg pogány istenség
csöndes mámora száll rám
fejemben a világ szecskaként hulló
képeit kiválogatni menedék sehol

a kert ma is övé
elvadult bokrai közt anyám
tántorgó árny és látja
sírgödröket ásnak az utcán
csizmás alakok azt mondják rá
víznek gáznak tíznek száznak

vattás hasával lecsüng az ég
hő hátán a jégsárkányok
klimanomáliák idült frontbetörések

egy fekete szőlőszem
a venyigék rácsán kinéz
onnan ide lát – fiát

EGY KATAKOMBA FALÁRA

Egy katakomba falára:

igen, noha: nem.

Pegazusom technicizált árnya

anyagtalan trágya-

dombra élvez,

élve ez aljas alkalommal;

halva? Minden pillanat az,

fejemre szent nyárfa havaz,

szívemben ég a pogány pagony.

Hamuszemű számítógépem hideg

gödrébe révedek.

ÜREGES

Kutyaugatás az üreges sötétségben;
most mire gondolsz?

A kutyaugatásra, mi másra?
égi porcelántányérom alacsonyan röpül,
halakkal pikkelyesen, duzzogó
ezüstarc;
hunyt szemmel nézem a nappal látott
vadrózsákat.
belélegzem az éj
női nyálkáinak illatát;

csalánszag tolul a váli erdőből,
ahol jártál,

törökmogyorófák jönnek

szobádba,
hajzatuk levelenként zizeg,
most mire?

sem mire! most hagyom, hogy
a kutyaugatás vigyen;

örülhetsz, üreg-lakó;

örülök, a kutyák
reszkető mancsával szorítom kezem,
pokrócom szegélyén most a sohasem
hallott nádas lidérce kunyerál,
mint koldus a Moszkva tér szögekkel
kivert alján,
üregtől
üregig
a hold-tányér halakkal bukdácsol,
aztán üresen, elfogy, nincs.

Elalszol megint.

BEHÚZÓDVA

Egy napon észrevehető lesz,
földereng és kitetszik: ez nem
erdő vagy város hideg porban,
elfüstölgő salakhegyek közt alvó
fényes víz, mit maga mögött tud
szénlevelű fákkal, délszaki holddal,
mert elhagyta és visszanéz rá
gyönyörködve vagy elborzadva, ez
nem út, s ha az, nem megtett, tart –

És látja: még alig volt.

Mint versben az egész éven át
meleg üregek, annyi lakatlan hely
nyílik itt a vak sietés közeiben;

hát behúzódik folyvást,

vár, nem hajléktalan,

nem mondja:

„a csorba porond még héj sem”,

„a többiek: moraj csupán” – vár,

de tudja, hogy nincs mit kívánni,

nem olyan a vonulás.

ÍGY

Így ás, á-val, es-sel
(álom ez vagy sebhely?),
ó-val, szóval ír,
hatol, mer – az Éj
látástól vakulásig
csaholó szellemei körül –,

és alkonyodik már,
mikor kezdet szabta
gátját átszakítja,
jobbjaiban a balta
buzgón, előre cseng –

belecsorbul a csend,
ahogy ércére sújt
és lesi: van válasz?

HEGEDŰHANG, A MIÉNK

Török Endrének

Képzelt hegedűhang, embertől
megszabadult sodródik, valaha fehér
cérnadarabka a némaság űrteli árján.

Nincs hova. Így, minden.

Maroknyi süvöltés a ház gerincén.
Nappal csikorgó fémfedél az égbolt.
Éjjel kiszáradt lyukacsokban omlás.
Kürtők, fejetlen oszlopok a levegő
elnehezült húsában ébren alszanak.

Ez a miénk. Beton reng.

EKLOGÁNK

Hol a láb nem járta part?   Ki beszél
itt patakmederben futván, mikor a való:
Szkamandrosz folyó, vértől fekete, darabos,
hogy hányini kezd az isten?   Hallgatóztam,
énem húsvéti forradalmára válaszolt, rá is
mosolyogtam, ujjak bökdöstek ránk alatti
és fölötti hazánkból, áramlás indult ki és
be a lyukakon;

   az állványzat-ácsolást
ekkor abbahagytuk, élt eklogánk;
mit tudsz? mit ígérsz? szólt még alvajárónk
árnyának fénylő áttűnőjéhez: mit követelsz?

1987 nyarán jártam a silány Szkamandrosz folyónál, Trója kiábrándítóan kopár tájain. Túl kevés volt az ismeretem ahhoz, hogy a régi méltóságot és iszonyatot a maradványokból képzeletben rekonstruálhassam. Efezosz aztán kárpótolt, az évezredek múlását, párbeszédét, a változás és az állandóság tényét és titokzatosságát egyszerre érzékeltette. Szamosz szigetéről pedig elhoztam a világ-kavicsot, egy kékesszürke, világos szalaggal átfogott, mintegy 5 kg-os óriást; mikor késő délután megpillantottam a tenger kék üveghúsán át, csalhatatlan biztonsággal éreztem, hogy láttam már valahol, s mire kihalásztam, azt is tudtam, hogy hol: a kálmáncsai bakterházban, gyerekkorom első éveiben. Káposztáskő volt, vele préselte le apám a fölszelt, télire eltett, savanyított káposztát.

SZÉLES ÚT

vizenyős zöld-rózsaszínben szállt
fel a hold

egy város süllyedt el ott
a boltozaton szétterült égi mezők
lucernaszagban várták a menekülőt

széles
út szeles
közök végigmenni
hajnalig volt idő

ÁLOMKÖVEK

Az éjszakai én fojtogatásaira
neszelt föl agyad, kicsúsznál
vakon az alvás-burokból, csat-
togó talpakon vonultál, szobák
függőlegeseihez hajlítottad
hátadat, víz gurult torkodban,
tenyeredben csörgedezett, máris
töppedő álmokövek közt,
elnyugodtak légvételeid,
nem kellett félni, hogy még ma
meghal tíz éve halott apád,
helyrezökkent a rend,
sápadt a sötétség keleten, föl-
húzta ingét, lávafény-hasadékát
megláttad s tudtad, az alatti
mezőkön folyó kanyarog,
ő is odaleskel, hajnali kamasz,
a part fái feketén belemerülnek,
néz és borzong, izamos kövek,
néma birodalmak közt átfolyik.

ÉJFÉLI MANDARIN

Fölkászálódik éjszaka.

Talpa alatt a kő meleg, mint az Égei-part.

Hámoz a konyhában egy mandarint.

Kicsit álldogál az ablaknál.

Nézi a téli csillagokat a domb fölött.

A város lámpáit nézi: reszketnek a lég sodronyain.

Hallgat a ház.

A falban csoszogó lépteknek ma nincs értelme.

Leveszi a hangot s bekattintja a képláda véres pofával
marcangoló oroszlánjait.

Pisztolyokat és elsüllyedt tankhajót.

Megszámolja az éjféli mandarin magjait.

Elgondolja kívülről nézvést a hegyet.

A házat.

Az embert.

A gyümölcsöt.

Az éjféli magjait: egyenként.

Elkattintja a tankhajót.

Most a mély kutyatorokból feltörő szél jajongásában

vékony és száraz vesszők roppanását véli.

Csontokét, ahogy véget érnek.

Ágyába visszadől, fektében járkal univerzumában.

Van látnivaló.

Nincs adakozóbb és illatosabb az éjféli gerezdnél.

Vastag ajkai közt, mint tenger a kavicsokat,

forгатja türelmesen.

A hús hús fölforrósul.

Nedveiben ázik.

Mikor kinn botokkal megint a szél száraz falkái üvöltő

porfelhőben elrohannak, a hó sötét fehérségére gondol.

Meglett telekre.

S fölkászálódik álmában a mandarin.

Lépked a konyha kövein.
Bekattintja a kilencvenes éveket, a Duna völgyét.
Nézi, ahogy megtörténnek vele.
A ládában-e?
S ha nélküle, hát ki alszik ott? Ki számol? Ki néz?

CSOBOGÁS

A föld édes tetőin fényhalászat.
A test nehéz, álmában is lehúz.
Kiszáradt kőris vak égbe menetel.

Nedvek illata, szél, szeress meg.
Ráspolyos ajkaiddal rám lehelj.
Itt áll meg a rémület éppen... Ott!

Sűrűsödj, hallom, penderülj még.
Ugrik az árny. Meleg porban késél hál.
S egy papírzacskó szétrepedve.

Madárpihe utazik, nézi a szem.
Befejezetlen és odavetett, látja.
Obszcén morajlás a zsigerekből.

Mára elég. Amit nem tudunk, tovább
csobog, csillagok alatti kádban.
Járművem most fordul másik oldalára.

LIBIKÓKA

Fölébredsz, lábadnál autó hörren,
elhúz az utcán, éji sarat vág
föl a kerék szemöldökcsontig,
nem véd meg a ház, sem a meleg
szobaburok a szóra kész könyvekkel,
a behajlított női láb íveit álmo-
dó domb, ahol alvásodban jártál;
vászonra festetted ébren, tükör-
képében szerelmed vonásait nézted,
mint most is, e vers fénylő
homályában, lyukacsos fogalmakba
kapaszkodva közben, hogy „szerda”,
és hírek reggel, háborúban sodródó
népek nevei, számok, időjárás-
jóslatok, a kerék alól fölvágódó
nappali sár érzete, kettőződés
bódulata, hogy melyik melyik,
és betölthetetlen sóvárgásod
a libikókát megérteni;
vagy hull a világ, és semminemű
kijárat sehol, föl sem ébredtél.

Talán festőnek kellett volna lennem – gyengébb pillanataimban elmélázva és álnokul gondolkodok erre, mert közben tudom, hogy nem, hiszen azért ülök a vászon, a deszka, a lemez, a papír, tehát valamilyen felület elé, mert ennek a nem-nek a felelőtlen, érzéki szabadsága vezet. De nem egészen. Az utóbbi években az írás elő- és utójátéka, mellettes üzemága inkább ez a kézimunka, intonálás és levezetés, próbaterep. Faggatózás, hogy mit akarok, és kommentár, hogy ezt kerestem. Verstöredékeimet ráírom a festett lapokra, monotípiá- és kalligráfia-jegyzeteket készítek, Klee és Chagall lényeire gondolkodok, a gyűrt papír és a festék véletleneiből az Akastyán-hegy lakói tolongnak elő, álmójáték és köznapi realitás képei érintenek: a libikóka látható járulécai.

TENGERI LOVAK

Az éj vízszinteseibe dől,
mint aluszékony füvek
a repedésekbe, s látja:
hogyan ejti a bodza árnya

le vadon nőtt tányérjait
s kezd világítani görbe ág
ujja közt a kék, jegeces ég.

A táj álmában kitakarózik,
elpárolog fölhevült ezüstje,
csont nélküli teste tágul,
kagylóformán a kék, a kín:

amőbasóhajok csillámlanak
a víz vastag ajkain,
hajónak hangzik a ház,
homokpadon duhogva megül,

a málló sarok mögül mély-
tengeri vontató lovak szeme
les: lesz-e ingyenes fuvar.

NÉMA SAPKÁK

„fölemészt mindent lecsupál csak
csonk és tönk marad: árnyékos alj
még meg ne halj te tűz és matatás”
magában beszél megy dallamai után
„a dolgok mázsás tömbjei közt még
el ne tűnj te vadnyúl-nyom a fűben
hegedű-hajlongásban fehér délelőtt”
fekete buborékok: olajkarikás világlé
hátán alárohanó versenyzők sisakban;
valahai mesés esztendőök nyarán
a megáradt patak ruhátlan teste
sárgás hús zúdult így a malomárok
idillikus bodzái mint paloták
fércelt árnyképek tükröződtek lakóik
ma lentről dobálják néma sapkáikat
„mit kívántok?” (és kik azok? egy
mogorva idegen fejtartásával figyel:
ráfogások-e) „valódiak vagytok? vagy
voltage csak? a változások csalán-
taréjú hullámaiban érintetlenek ti sem
maradtatok” az idő vak vizenyőit
kotyogva nyelik vulkanikus kőszájuk
úszkálnak fönn
a szórabíratatlan sapkák szabadon

A GÖNDÖR VONALAK

Rembrandt rajzaihoz

Minden vak paránya a láthatónak,
s a vén, alvó arcokon motozó fény,
a ráncok, szőrök, hajak fűrezgése
    bizonyosság a teremtésre,
    a göndör vonalak!
    ahogy a röghöz ragadt
világ a különben halott kép által
    élni tud, s nem átall
    emelkedni sem; bár hamu-
hideg tanya ez, árny-alatti sietség.

A ZÖLD RÓKA SZEME

öregesen a délutáni homályba le mélybe
szunnyadok alá s hallom a kinti térből
a hegy zajongó madarait mint éjszaka
búgni a falakon átfúvó délszaki szelet
te arctalan test talán fényzsibongás
szólok hozzá s ő úgy nyúl merev tarkóm
mögé női ujjak villamos érintésével

hogy fölajdulok a jótól

most madarak sávja erre tart dajkál
a délutáni árok heveder most a meder
árnyékos füvei is szenderegnek érdes
állatnyelv-levelek fönn tűzgömb húz el
mint zöld róka szeme ha senki se látja
és zizegő betűket ír a sötét levegőre

mi mit jelent ó semmit

vagy mégis

visszaevickélek

hol voltál?

RAKOSGATÁS, SKORPIÓVAL

ha a gáztűzhely mögül skorpió
kéretőzik a villanyfény üres
dobozába s belehal mint fehér
lávába borotvátlan zsoké

akkor

a hőléghegyek vörös ballon-
jait sem fújja többé vissza
kék ajkait összezárta a szél
s nincs mi csodálatos itt
e koravén világban egy pont
hova lehajtani honnan –

rakosgatás

mind ma-holnap neve sincs

MADÁRTÜZEK

A hegy mögül a nap még ide lát,
küldi át űri bozóton, siklatja
vedlett levegőfalak sikátorain
sugarait, lépjenek a szobánkba,
a kívül derengő nyír és
a belül táncoló citromfa
lombozatába fürdeni;
ezer ujjával
hajtogatja szét, rajongja körül,
eszkábálja össze
a fény idomait, míg mozdul az idő;
meztelen talpig tart e késő délután.

S vad csirregés csap ki
a réseken:

alkonyi madártüzek.

A citromfa leveleinek
árnyai fekete halakként úsznak a
homály szőttesében. Helyét keresi
mind. Nyakszirt és naplemente közt
a táj lankáin opál közöny
terül, valódi tó, a délután
tükrében érinthetetlen képek árja zúg.

EGY RÖVIDÜLŐ

Most, hogy verseim rövidülnek,
a hegyi galagonyák alá
kiülnek, a fűbe,
a világ-fülbe zaj tömődik,
-orrba csövek, vér és por,
megy vagy marad; ki vagy,
kérdező, mező sétálója,
tűnő széttekintés, ahogy telt
zsákjait nyitogatja Aiolosz;
szembe füst száll, a Föld megég.

TAVAKON

Tavakon jártam (álmomban),
tavakon hajtott a vágy,
tavakon menni szavak után, várni
tavakon őszi harmatot havat, és
a csikorgó vascipőket el innen,
el; soha nem leszek botcsinálta
bakók kezében zsibbadt test,
feledve, aki voltam s lehetek még:
tavakon sétáló pogány fény,
tavakon szárnyak árnyverése,
tavakon lábnyom, nád nézője.

Vakon is merem állítani, hogy önmagában és különféle összetételekben a vak szó szerepel a legnagyobb súllyal (alighanem a legnagyobb számban is) ebben a könyvben a vak óriástól a vakegérig terjedve szavakon, tavakon. Jelentéseit és azok kapcsolódásait az álomhoz vagy az éjszakához természetesen nem kísérlem meg rendszerbe állítani, de annyit megjegyzek, hogy jobbra negatív vagy kritikai tartományai között számomra elsőrendű az az ösztönösnek mondható, tapogató tájékozódás, terjedés, mozdulás, formálódás, amit a tavakon szavakon lépkedve művel az éjféli mandarin.

Kintorna

SÍRÁS

ugráló házak közt gépkocsi-száguldásban
a márciusi hóvihar fekete szájából elő-
süvítő kísértetek térdein sírás fojtogat
végig a volt Mártírok útján ma Margit
körút megint sok vak víz beszáradt mázsái
kitörni nyomakodnak férfiak elcsukló
zokogása és női nyüszítések értelemért
hangok: ide tart mind az ablaktörlő útját
bedögleszti jeges kása egygyé fagy össze
a könnyek misztikus tavában fölolvad
kiárad túlcsap a földi peremeken miközben
nem tudom elnémítani azt az ötven éve
gyógyulatlan dadogó válaszolót bennem
nem tudom nem mondani vele: nincs unio
nem lesz nem és nem ezt a sírást sírva
megtagadom fájdalmaink egyenlőségét –
akik fejünkre gyújtották a vendégfogadót
vagy megkéseltek vagy félrebeszéltek vagy
a nappali hold hiú ezüstjébe bábozódva
süllyedtek alá tegnapi társak a dolgok
piszkos lépcsőházában támolyogtam velük
kávéházak asztalainál nedves kéziratokat
forogatott kezünkkel vágy és félelem most
vége most oda most kimúlt ami szétszakadt
mióta már most kitetszik míg átböki sietve
újságpapírba takart éjszakánkat a múlt hogy
mi maradt és ki maradt és végül mit jelent
a metaforák sáskáitól szétrághatatlan él
ahogy elválaszt vagy összeköt: ítélni mer
kétoldalról figurák falják csatakos fickók
kín és kék figyelmetlen utánzóí kontár ze-
nések rángatják mosdatlan ujjal a vonót

ez a nem festett vérzés visszavonhatatlan
ábrák véseteibe alvad lesikálni nem tudom
sem kívárni hogy porral fedje a kegyes idő
ez a történet most már lealázott hullaként
dermed véglegessé s hiába tanúsítom egykor
jobb sorsra törő hevét a szennyes lé csorog
miféle isten kellene fölitatni kendő

Lev-lap Csoóri Sándornak

A mondatok
úgy végződnek, hogy „neked” és „veled”,
de nem találom a kezdetüket.
Észrevétlen az ellehetetlenülés,
nem belőlünk – rajtunk növeszti át
téphetetlen gyökérhálózatát, és ...
A mondatot ma végigmondanám,
ma röptetném: fényes fácsnód legyen,
hóagarak fölött villogó vasárnapod, de
ez nem vers, nem kendőlengetés
(sem holmi kávéházak, meg sem
született részvénytársaságok ábrándja,
mely kelletlenül is megidézi a régi
és az új arcok rohamos pusztulását
és vidámkodó lev-lapjainkra is
a torzult jelentés pecsétjét üti!),
ezek csak egy személy szavai
a másik személyhez:
kihez ki, persze, meghatározó.

(1980)

HÖLGY, FEHÉR LOVON

Goya rajzaira

felnőttél végre fel vagy le vak irány
talány már meg nem mosolyogtat sem
a biztosan érthetetlen drótkötelekkel
bálákban bedeszkázva: rálátni innen
zsíros grafitnyomok tanúsítják hogy
létezik idő feketéje nézek az égre
ma megint oly sudaras tavasz-ing mint-
ha a kocsmában ülő lefejezett
testébe a nyakcsonkon át töltött tápot
mintegy megemészelve nem saját asztalra
tett fejének szájüregébe dugna kanalat
s nézői nem mi lennénk ennénk vele
s nem tudnánk hogy nemet mondva is ő
vagyunk mert megpillantani egyszer elég
a fű kék csillagain taposva meztelen
vagy bármi gyönyörűség héját magadra
rántva már háríthatatlan lesz e falánk
s más komédiások a kordé fakerekei között
vagy a falra szögelt zsákban lógva bűzös
batyuként hát tudjam lássam legyen:
az artistakötélen megálló hölgy fehér
lovon a testes szépség talpa a paripa
nyakán karja ölelő íve a gyeplő-vonal
sötétbe satírozva arcok a világűr maga

SZEMÉBŐL SZEMEMBE

ki tekint rám a zárt osztályon anyám
szeméből kinek a szemébe tekintek
az ő szeméből az én szemembe mit
látok ott itt ezt ide-oda verődést
a szőlőkarónak sem jó karok kacsok
a megcsúfolt test tar félelmét
ezt a visszavételt és beleveszést
tudathorpadást a zacskós homályban
ezt látom szeméből szemembe

átvillámlik belém de miért is
akarná bárminémű halhatatlan vagy
vétlen véletlen tükröződés jó nem
lenne csak üres kín lenne az úgy
így meg anyám szeméből ha rám
visszatekintek mégis a hűgyszagú zárt
osztály rácsos ajtaja kidől és megyünk
mint álmomban vak folyosókon lesz
csónak tenyérrel evezek kihajtok
már gépkocsin a kórház büfés bódéjából
gőz sistereg rám szerda van

KINTORNA

Vác és Göd közt száz hússzal fut az út sávja
ki az és hova siet? ne mondd hogy
megválaszolhatatlan nem mondja
csöndjébe merül a képek előtt robogna?
nem hiszem szavait széttördeli
a kórházudvar falakkal összehajszolja
mint börtön szürke hőben
a sarokba lökött egyetlen padon ül
rozsdás vaslábról pattogzó festék látványa
leköti
ül és karolja azt aki anyja volt s van
nem a
test
a reszketeg kizsigerelt csont-bőr szerkezet
nem a vad hasonlítgatások mivé lett
sárga-piros hengerek és kékeres fehérség
építménye
most a beszédek kintornái kínozzák
e begyakorolt s még nem végleg holt formák
jelentéssel próbálkozó hangzatok
hogyan a kaszálókkal láttalak
fiam
hogyan integetté a dombról
nekem
hogyan hajtottad a gróf
lovait
hallgatja hagyja hajtja nem mondja
nem én vagyok az apám lesz az
a kocsis meg a te apád
lesz
egyszer voltak hiszen holtak

integetnek   apalánc
 kocsis kaszás kintornás   mestersége
 manézsbba menekítve megcsinálva   kiterítve
 nyikorgás   a vaspad pora újra hull
                  csontja reccsen alkonyi bútoroknak
 játszik a banda mulatnak   ma áthatangzik
                  ahogy írja ezt s fut száz hússzal
 mindig áthatangzik   szavait
 öszzetereli   széttördeli,
 a kórházudvar   szürke hőben falakkal

A KORFUI FÜGE

nem voltam rest   kerestem este
reggel   s vélhetőleg álomban is
a dél nagyítóüvege alatt   mint
kavicsokra írt arcokat   a tenger
ajkai közt   ó hogy forgatott a víz
az egyetlen jelzőt e korfuira

a füge fogai forró vörös méz ínyéből
kibukva fehérrel pontozták kihelyét
kimondható   de nem

a szigetperem fekete vonalán kövek
hátán követ vakon   hő és fény felé
tart a   part ujjait utánozza így
az íz   mint súly húz át sűrűjén

s ott az öreg olajerdő   még mit
hozhatnék föl mentségemül   hol
az üregesre vájt törzsek mögül
holt költők szeme les papíromig nyúl
ma tücskök gyémántkürtjén játszik
hosszú kezük ciprusként ijedt ujjaik
a csillagok alacsonyan zizegnek mind
itt van gyerekkoromból a Kaszás és a
Fiastyúk fiastól lányostól   én meg
a korfui füge   egyetlen jelzője után
kaptatok   balra a műút motorokkal
jobbra   a „Tengeri ló” kemping kúpjai

és kubisták nudisták éj s nap bazár
nincs elfogyott   nem gyártják már
s még   a vontatott ernyőn röpködő

Ikaroszok sem tudják   jelző?
táblák: exchange super   s rent a car

nézem a képet a korfui fügét jelet
keresem   a kavicsokba vájt arc
vonalaiban hullámzó világűr szavait
vakít zihál elkever zúg s merül alá

Nem létező útinaplómból: a fügefák a ház körül álltak, a ház a hegyet és völgyet borító olajliget egyik bűvös pontján állt, hatalmas ciprusokkal szegélyezett folyócska partján, és én is ott álltam 1994 nyarán egy héten át minden hajnalban. Már megérkezésünk délutánján elégedetten nyugtáztuk, hogy a fiatal fák roskadoznak a terméstől, és este (a tolvajlás fogalmát kissé leszűkítve) meg is kóstoltunk egy-egy szemet. A lila bélű gyümölcs mesésen olvadt szét a szánkban. L. J. félreérthetetlen célzásokkal buzdított a lopás fogalmának további átalakítására, majd teljes mellőzésére a fügét illetően. Közben meggyőződtem feltételezésem helyességéről, hogy a tulajdonosok rá se hederítenek a fákra; a gyümölcsök repedeztek, földre csurrantották cukros levüket. Nem habozhattam tovább. Egy ökológiai folyóirat szerkesztőjének kötelessége, hogy a pazarlás ellen – ha teheti – a köznapok rögzös terepén is fellépjen. Az ideológiai alapot meglelve hajnalonként egy-egy tányér fügével ébresztettem L. J.-t.

PLATNIRA

levelenként a reszketés bokrai
ujjaimba s hogy hallani megint
a félig kész kánikulai épületekből
jajongást utánzó úri hangokat
sziszergést alkonyatkor mintha
tüzes kályhavashoz meztelen ujját
mazochista szellem oda-odanyomja
a platnira sír még megöl ez a rút
hát közelebb húzódik testhez a test
követhetetlen fűben iramló szél
az est fényes közeibe tér vakon ég
súrolja papírfedelem átsötétedünk

KABÁTBA BÚJTAT

Levendel László emlékére

haldoklott még már haldoklott mikor egyszer
valami telefonba dőlve azt találtam mondani
egy barátnak bizalmasan mintha véletlenül
találtak volna rám a viseltes szavak hanyag
tartásban sétafikáló műrostos konfekciók hogy
„fantasztikus pasas” aztán már rájárt a szám
mert kellett a klisé visszajártam rá és járok –
mikor a haldoklásban annyira előre haladt már
igen ő haladó volt világeletében ment előre
hogy üveg pohárban ujjnyi tejet úgy emelt
mintha mázsákat fekete zsákban hiába voltunk
ott fölfokozva egy térben napokig a család
mint odú és színpad a játéktér kiárad
előre-hátra a méretlen időben a karóráját nézte
minduntalan mintha késne nem lehetett
nem látnom hallanom ahogy 73-ban Londonba menet
világlátó turistaként az elhatározott ütemet
ellenőrizve szinte kétségbeesetten állapítja meg
a Zsiguli kormánya mögött és hátravillan ránk
tíz perc késésben vagyunk sietünk e tájon húz
lök örökös „után” riadtan úszunk fej-fej mellett
ebben az árban az árát mindenki megfizeti
milyen fantasztikus történet ez ahogy apám is
újra meghalt vele de a meghalásról semmit se
mond csak megismétli a történelemnek nevezett
férges fortyogás az intim szuszogásokkal együtt
szól most és hallom lépteinket a Városmajorban
1961-ből a mondatokat szeretete erejével
próbál rávenni várjak ne házasodjam még össze
a lányával várjunk nem vártunk féltett igen
féltékenyen vadul s mikor az a harmincegy éves

férfi aki karolja s utolsó légvételénél vele van
még magzat volt ő talpig vörösre rémült üvöltött
– idáig hallom – hogy a nádszál nő kihordhatja-e
vagy eltörnek mind a ketten   aztán telt
múlt a telhetetlen vágtatott a család csodáim
nőtt és belső terei sötéten fényesen járatokkal
borotvaélen táncoló árnyainkkal   átizzadt
lepedőkkel fogcsikorgatás-viharral szorítottak
össze és föl-fölfeszültünk   ez a fantasztikus
pasas a tolerancia intoleráns bajnoka volt s
hogy nem lőtték le a bori haláltábor menetében
hogy nem akasztották föl ötvenegyben
hogy helye volt Monoron és ő elfoglalta azt
hogy nem sodorta el a politikai szalonok huzata
hogy közvetítő összekötő igen bal összekötő
próbált lenni egy csapatban ami sohasem volt
csak az álmok (s lesznek helyette bálók világ-
kiállítás a Vakegérben drogok mindig ugyanaz
nyár van de a városra fekete hó havaz hörög a
medicina hiénája ego-ürülékét papírra hányja-keni)
hogy mentő maradt végül hajléktalanok mentora
az orvoslás dimenzióiban megnyílt távlatok
űzöttje futóbolondja szinte   izgága művészek
gyógyítója és gyóntatója elefánt a piperék közt
s bejáratos a megalázottak okádékos bugyraiba
sarkában a kétellyel hogy   kell-e szabad-e
és mire valók a végigharcolt intervenciók mire
de nem ez sok ezt soha   ezek az én árnyaim
bár mind-mind tárgyszerű most partforma látom
ahogy haladok a magam szavainak árján és
azt próbálom megérteni hogy mi az a fok ahova
ötvenhét évesen jutok az a szövedék az a szál
ebben a fantasztikus családban amit sodrok és
sodor ebben a rémségeket vicsorgó tündérfényekkel
izzó 1994-es évben mit tanulok?   ebben a

horpadt dobokon doboló kiégett térségben
a magyar nyomorúság cifra évadán szalmaüszkök
láttán a lázas és földarabolt Európa mélyén
vagy szélén ezen a fuldokló földgolyón ami
hozzá hasonlatosan fantasztikus és szintén
halad meg forog és kotog hát hova ódalog
haldoklott még mikor ellopták gödi háza elől
az autóját az ásító ügyeletes rendőr kérdez
egy vidéki villa koszlott bútorai csipogó-krákgó
készülékek közt a félszemű számítógép billentyűit
vak madárként csőrével csapkodó bácsika
mutatványára várunk a klaviatúra bedöglik
a forgalom is bedöglik Dunakeszinél új benzinkút
épül s végül a feljelentés is meglesz a verset is
beütöm a gép kiírja (én írom) a nyolcvanadik
sorban járok sorban járunk erőlködéseink így
szakítanak formát nem nómenklatúrát azt remélem
az irodalom csak héj s bár benne élem dalaiban
sok fájdalmam oda menekítem onnan visszkapom
most csak a semmi szipákolását hallgatom dadogok
nem tudom mi a halál az élet része
ő a sajátját élte halta még nem akarta
erős: suttogetta alig hallottuk erős
ujjnyi tejjel a reszkető pohár kérdezgettük
mi az erős a ventilátor talán? én vagyok
erős és mosolyra húzta száját ujjait ökölbe
jelezte még hogy ellenáll az ellenállhatatlannak
szembefordul vele mutatta a fia
és a fiam közt halt meg a paralelák képek
mint ijesztő vigasztalások bemozdulások átfedések
a való mint valószínűtlen színeit sebesen ölti
veti az őszi orkán torka rekedtre kiabálja magát
s mint kabátba bújtat az elmúlás hasonlataiba

Mikor összeházasodtam L. J.-vel, a lépcsőházban meghallottam egyszer a szomszéd vénasszony epés szavait, hogy ez a fiú aztán tudta, hova kell letennie a fenekét. Nem tudta. Pedig valóban a lehető legjobb, mert az éppen neki való helyre sodródott, amit nem az érvényesülés, a külső karrier mért ki számára; nem, ez elsősorban azt jelentette, hogy L. J. társa lett, s így a szerelemben találkozhatott két társadalmilag különböző, másként szorongó, de egyként feltörekvő erő, két személy, két platóni fél. Ennek kibontakozásában vett részt a Levendel család erkölcsi követelményeinek és drámai tereinek kifeszítésével. Szorongató, ahogy ránézek erre a 35 évre, a verses kabátra, L. L. történetére és a történetemre, melynek legintimebb magánszálaiban is ott csillámlik a köz története, és szerencsésnek kell mondani magamat, hogy ez megesett velem, mert gyötrelmei kíméletlenül átjártak ugyan, de tragédiával nem sújtott: ha tudom, se tehetem le jobb helyre a fenekem.

KORAI KÉSEI

korai még latolgom az elvadult
kertben ahogy a kapcsos könyvű úr
hangzatai mégis megszólalnak zizegő
fül és zsibbadó térd: ne! a szőlő
kötözetlen venyigéi fölmagzott gazok
tüskés ágak halott apám begörbített
ujjaival rángatják kabátomat rémület
és düh hogy veszni hagytam almafáit
egy magába merült rózsza mintha mi sem
történt volna kirí a zörgő bozótból
kései-e ki tudja én nem tamburázni
fázósan nem szeretnék a kapcsok mint
újmodi zeneszerszám szólnak a rokonság
időtlenül ajánlja dallamait mondd ki
ez a tied az összekuszált lugasban
tenyeremen fekete bogyók gurulnak
a korhadó deszkákban kimarjult sebek
nincs semmi szépség az omlásban egy
madár kalapácsos csőrével kiszáradt
diófát dönget a vasútról vaskerekek
ritmizálják e folytatólagos délutánt
óceán az köd kél alkonyi árnyalatok

TELEFONDRÓT

Sípszó. Valami süket a fülemben
fújja szüntelen, ül ott a ködben,
a csöndben, ajánlata: fülbelövés.
Bársonygalléros este mosolyog.

Valaki fateknőben lábat mos.
Egy sámlin ül, egy dobozból susog.
Porban a mezítlábast nem hallani,
emlékszem, én vagyok az nyolcévesen.

Fémsíp, fémdísz, fémezegés. Kék vas-
reszelék csomókba tapad, a satupad
sötét vályú, ma fogatlan anyaszáj.
Föléje hajoltam, megvoltam tízévesen.

A világfül küszöbén most kaszát
kalapál, kalapját vállig rántja,
kivérzett csatornákon átzajong
egy hatalmasság, szíjakat hasít.

Pálcavasig vásik közben a talp,
ahogy fut, mást mit is akarnál?
Hallgatózol az éj meztelen fülében.
Fújja. Kifeszül, mint telefondrót.

MINT KALAPBÓL A NYULAK

Már akármit megírhatok, szabad.
Kényemre vagytok, szavak.

Két pohár volt az asztalon, a szebb
legyen tied, gondoltam ma délbén,

s a februári nap tükrében villanni
véltém a véletlen vak jelenéseit,

ahogy fényszabta tényeket ragad
s nyomban el is engedi, hulljanak –

hova? Mint kalapból a nyulak,
mint anyám halott teste, amit

holnap temetünk; mint vasajtó,
vörös, egy pesti házfalnak döntve,

láttam még délelőtt; a Radnóti
utcán dús irodalmi pofa füstölt,

az újságosnál úri és női lapok
árasztottak festett majomszagot,

a templom melletti bankház mű-
virágain bambán merengtem el:

ím koldus és polgár közt a rés
egy késélyninek ha tetszik,

s hull alá megint, mint mindig,
mint kellék kalimpál ember,

isten; mégse hidd, hogy zsák
korpa közt az a pohárcsere

is elenyész, s ha el is, nekem
attól viselhető e lángoló karám,

bár döntse rám ragyás falait,
s ijesszen az ismeretlen véggel.

HOMOKBA

A világ átfolyik, gondoltam, s hogy
mostantól majd más lesz a versem,
vermekben alvó, homokba búvó;

nyeltem a szót, volt képeket le,
vissza, nem kellene (nekem se)
a félig telt maszkok,
de hangzataimat itt adom,
ez kottájuk, álmuk holt jele –

s folyik, folyik, átszakad,
a névtelen és láthatatlan zuhatag
kiadja magát, vascsőrrel érint,
túl a Dunán a Pilis
kihűlt háta egyetlen kék vonalat
húz telem hártýáira, megint

temetek tétlenül, anyám testét
egy mező közepén, homokba,
mint apámmal ötven éve
a lapáttal agyonvert kiskutyákat;
fekete karéj a család, a műúton
piros autó kúszik, tűnik, majd

mi is ott, arra, el.

ÁTKELÉS

jéghéjban a parázbélű
jaj
mint sötét golyó
végtelent játszó ősmechanikák
konok rejtélyese
a kéj vak vájatában legurul
hördül rá vadon torok
a hajnal kifeszített artistadrótját
két forró test-csipesz
lengeti
peng az mint gitárhúr
a vasrobajlás árka fölött
vele így kel át
a föld ködülte horpadásaiban
koldusfénytől
borzongó víz bőre dereng

ÚJABBAN

újabban mint a hegyi víz
ahogy egész testével zuhan
simul odaformázza bölcsen
magát törekszik a hó minden
mélyén megtelepszik éjében
nem artikulál hangjai át-
meg átsustorognak csobog
nyüszít mint késhegynyi vad
a sókristályok alsó
járataiban álmatagon ás
vonásra vonás szomjasan
öreg vízalakban is ő imád
újabban így mint üvegújj
érint meg pizstrángvonulást

TITKOS MÉRTAN

Talán téli áramlás, így nevezhetné,
talán havak lassú esése, nehéz hő;
már nem kérdezi: hol a színpad?
nincstelen rajongói, az ujjak érteni
vélik ama válltól le, bokától fölfutó
vonalak ívét, a pitagoreusok titkos
mértanánál rejtélyesebb háromszöget
középen, mint vadak szeme, les rá,
lerántja; hangjai a szürkült magasban
kottázhatatlan pályán zuhannak el;
vagy kullog csak erdei csapásokon
utána, nyomait követi beton jegén,
kiszimatolja útjait s véletlent
játszik, eléje kerül, nekiütődik
testtel, és a hó ingét átböki akkor
a beszédes bot s elámul-némul a száj.

RÁÍRÁS

palimpszeszt: másodszor is használt pergamen, amelyről az első írást áztatással, vakarással távolították el

Mintha ma palimpszesztre állna
kalimpálna velem a vakvilágkor
vásznak a tündéri változatok hó

hó vakart papír hátán lejtő csorog
az első írás áztatott végtelenben
a verejték értelme kibetűzhetetlen

Palimpszesztre játszom a kivakart
papír hátán vak betűk futnak szerteszét
mintha neszét vették volna hogy mi

lesz kisült mező kéktelen térség
kihalt vándorbakancs kopog az alján
kasza haza hal vonal megfeketedik

Ráírás egykori irkámban „l” és „ó”
rájárás a hangzatokra szavakon
betűvetés ha felnő „ló” lesz belőle

palimpszeszt lesz a legelője por köd
zúg átdereng egy rímtelen szekér
története a kereke vers a vége

PARAFRÁZIS

a görög váza megmaradt de kinek
zeng még az a dal mit a fül meg sem
hall a képhalálban örökkön élő
ember üsző isten és közeikben a sok
sötétfényes lény – míg új jajokkal
ég az új kor – kinek zengi el anda
gyönyöreit ha mind megundorul itt
és nehéz a nyelv kiszárad belevakul
a világ a holt formák kadávere szét-
lőtt városok frázisait hajtogatja
ha befelé néz s a kéz fehér botként
tapogat sort sor alá a fotográfián

BÁRSONYDZSEKI

ebben a bársonydzsekiben ha élne tegnap
L. napozott volna Gödön mániákusan ma
én ülök ki benne a téli-tavaszi fénybe
melegít hajlít dönt hátra szemhunyásra

a szobából fuvolaszó huzalozza egyre
a hegyre épült levegő pajtáit s a fejem
belsejében villogó homályban képek:
hogyan is hunyorgó arcaink kik azok

annyi érthető komoly héj s a dolgok
kiszabott ár-apálya mintha tudnánk
hogy a hinta hova s meddig de a most
a nélküle is vele zajló vak változások

ahogy nem tud beleszólni bár ellenére
ezek a megállíthatatlan világcsuszamlások
s hogy ki-ki a részese lesz mind megteszi
kiül a téli-tavaszi hó kosaraiba s közben

hallja a lövéseket Groznijból Szarajevóból
halottvivők rémülten fölkalimpáló bakancsai
egy újságfotón mennyivel valószínűbbek
lázrózsás fantazmagóriáknál mi a lehetetlen

semmi sem az vagy minden az vagy üszkös
nyelzavar a világ és dzsekiből dzsekibe
míg szét nem szakad hordják nyakamhoz
húzom fázós fényben fölhajtom bársonyát

RAKOMÁNY

Mint a szél sebei,
száj-forma hőlenyomatok
az éji selyem lassan hasadó vitorláin,
mint fű- és levél-akarat,
tudott és hívott jó, kiszámíthatatlan
hangzatokkal mozgó rakomány,
mint délelőtti fényben megsejtett folyó
elgondolt hajókkal, holott hajadba
duhogott verstörmelékeim lámpafényben,
kapaszkodó, lefutó utcákkal, arcokkal.
le-föl nyikorgó, örökös páternoszterek
eltűnt és meghalt élőkkal, csigavonalban
sétálgató, mezítlábas kísérteteim,
a testreszkettető pont-átfordulás vagy
a csóvaív érthetetlen neveiből csak egy,
vak zajgás alatti árján,
gémberedett ujjaim mohó makogása
kályházó dombokon, s mi még?
a klisébe tuszkolt kérelem: szeress.

MUSTRA

újnál is újabb most a most
noha zavaros noha csak a mustja
sötéten a lenti sávban megül
a szüret és kifossa magát
a világra: ez van fölsebzett ülep
és véres orr tövig beverve vagy
mégsem vagy s minden virtuális
a vad nazális hangok éjszakai
sírás egy hörgő szörny zuhan rád
mozsárlábú éned nyilván holtan
mintha mustra-venni jőne a jövő

FÚVÓKA

tudom fejemet falba verni
kétszer kettő tudom mennyi
maradék hajamat hátraboronálni

várni széklábban kopó ketyegésre
tudok a dudásnak eszébe jutni
múlni pereg vak homokszem

öregszem fúvókát nyálazok
az ok is tudom én szeretnék lenni
semmi jel a szitáló szürkületben

felelj kifutok mint a tej dühöm
elfeketít benn tudok magamba
marni vén farok zúg pimasz árny

valami banda víz veszett-kutya-hab
egy kéz álmomban közülük kikap
és elejt zuhanni megvan tudok

HAMUBA KOTORT VERS

láttam egy nőt egy férfit
kilencvenöt őszen poroszkáltak a hegyen
kéz a kézben ahogy meg van írva
megvoltak még
már a mozdulataik kréta-
vonalában is mint levélkötőkön a szél rajzai
valahogy fölfele tartott
talán egy árnyalat
az összeszokottság vak muzsikája oly
zene
mit hunyt szem fénye tud
talán a földi repedések riadalmára
egyként neszező léptek mint hangszer
fájás futás félés
talán sem ez sem az mert világvágányok
robajló vesztén szóelég telenség
tolul tarol töröl
elhúzza a csíkot az értelem a felső boltozaton
lenn meddő hamuba kotort vers
a vers
mégis befogadja a nőt a férfit
ahogy poroszkálnak vagy vonszolódnak
a hánykolódó város csúf tekervényein
fulladoznak mintha
mi lennénk azok te meg én régi szerelmesek
a reszketés szomjas mívesei
időtől kifényesült vályúira járók
egyre telhetetlenebbek ahogy telik el
ahogy megnyerik a vesztenivalót

EGYRE

az élet egyre érthetetlenül ahogy
belül egyre közelebb kerül lapul
vagy cibál a dübögő elem rohan

kétkezi dolgok pedig és át meg át-
csap a képkereten táj név kiáltás
fekete magvak testetlen tüze zúg

üzekednek a sarkon húst hasogatnak
ablakból nézvést szinte álomszerű
ahogy sötét palánknál villan egy-egy

térdhajlat és női kéz kuszálta köz
velünk csikorgó vágányokon célt
halál talál mihez? tudhatatlan

halad mint vadonban se víg se rest
a vers lesz közelebb a fű földje egyre
ahogy merül tolul ismerős idegen

„VILÁGIZZÁSA HŐMÉRSÉKLETEM”

a kora nyári hőben suttog vagy rivall
a verőfény kemény rojtjaival motoz
arcomon csak hallgatom az égből
szitált por folyvást zizeg az űr fülében
szóra szó ragad röpülő csészealjnak
húznak el mint jeltelen medáliák
jelentéseik záporában ázik a világ
izzása mint jégkása dermed körül

hőmérsékletem a hóálom-határon
átcsap burjánzó galagonyaágak
kihabosodnak félvak évszak jó erre
sántít suttog koldul beles a lyukon
piros bélésű cipőben fáj fölrepedt talpa
minden mondása blőd véletlen
figurázik hogy kilencvenöt – ugyan
a háznak alkonykék hűgyszaga van

szürrealista üregek ugatnak este
ha teste támad az árnyak
nem vénülő holtak karikáznak
szívekig ér ama tekervény mint
kigöngyölhetetlen selyempapírba
alvadt lágy rész fogva tart a látszat
mosolya betelt a tok tétova szél
gazdátlan közökon átfújdogál

„CSILLAGOK LÉLEKZŐ LELKE”

éjfél után három perccel a sötét
akadozó légvételt elnyugodni érzi
az a félmeztelen férfi a ház tenyerére
álmában mint éberén most dűnnyögve kiül

belül lelassult érzemények tükre zúg
hang kacskaringókkal fakezű csónakos volt
nappal kísértett révbe gyere várj elviszlek
a sebhely viszket tudta oda nincs átjáró

lenn a város festett farekeszei lakatok
bedeszázott fiókokkal a megtelt roncs
beékelődve két föl nem robbant atomfej
közé huzalozott üledék s hínár híí-náár

fönn csillagok lélegző lelke a nem-létet idézi
Hannibál honát az erkély mint a színpad
hangzóival egyesíti az éji hegy bokrait
ujjakkal futkározzanak zenei hajlatok szerint

nincs van veszély s ha hunyt levél a szem
alvó érzékek mélye hallomásból merít
kék ablakokat elfüggönyöz kihámoz és
ajkai közé fogad üveghús isten-hal halászt

ALKÍMIA

kapuja van átjáró ma így mondom
meleg nedvei egy égi hal víg
siklásaival a nincsből kifakadnak
testesül pogány ezotériája

alámerülök így és fölzuhanok
a jéglapokkal elkarámolt térből
a semmi csészéin csilingelő télből
bolondult szavaim jeleit elmenekítem

magnetikája piros imaszíjakkal
hajtja – s befuttatja sötét fénnel
mint mélyben alvó istenség ajkait
formátlanságomat alkímiája

LASSÚ

lassú tér lassuló ujjai lassan
ébred lassú száj íve hajlik felé
lassan lassuló hóvonalban sötét
tükreire lassan ráhagyatkozom
lassú képek árnyvetése visz
lassú derengés honából kilép
a hó lassan kotog és üt
mint fekete szög
a térdhajlatnak kézforma lassulása lesz
lassúdad hengeredés a csöndig
ott a még lassúbb megül mint méhek moha
lassúsága láttán a hunyt lassú test derül
lassú szél kosarába száll lassan evez

MINT VÉNÜLŐ ALKIMISTA

mondom: régen meghaltam volna már
egy üres nyár eldobott konzervdobozába
szorul fakóra száradt fejem vagy lenyel
a kivert fogú tél ez a tetves szakállát
fölgyújtott házak közt zizegtető délszláv
menekült vagy képernyőjén megjelöl
kurzorával befeketít és rám klikkel
a sarkon befordulók szemgolyóit megfagyasztó
közöny hidegével valami virtuális isten
vagy kivisznek a zselici erdő ostoros béresei
az apámmal együtt holt pályamunkások
a fénytelen vadalmásba rohadó gyümölcsök közé
és erjedő szeszek bűzében szállok el
ha nem neked vagyok és a nyálkahártyák
melegtengeri ezüstje nem a te combjaidra mos
mondom s mint vénülő alkimista aranyásó
ki megtalálta s megértette a titkos tant
véletlenei kimondhatatlan képleteit s örül
úgy lépkedek hajnali víg vakogó hangjainktól
még átítatva a város elmocskolt kőgrádicsán
a világlombik homályló hasa dübörög